

POLATLI'NIN ŞEHİR COĞRAFYASI

Hüseyin Melih ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Üzeyir YASAK

Uşak, 2017

POLATLI'NIN ŞEHİR COĞRAFYASI

Hüseyin Melih ÖZDEMİR

Yüksek Lisans Tezi

Coğrafya Anabilim Dalı

Danışman: Yrd.Doç. Dr. Üzeyir YASAK

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

2017

ÖZET

Polatlı şehri İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya Bölümü'nde bulunan Ankara İli'ne bağlı bir ilçe merkezidir. Karasal İklim'in hakim olduğu şehir ve çevresinde yıllık ortalama sıcaklık değeri 11.6°C, yıllık yağış miktarı 344 mm'dir. Şehir, alüvyal topraklı hafif engebeli plato üzerinde gelişmiştir.

İlk iskan izlerine Antik çağlarda rastlanılan Polatlı şehrin yakın çevresi, ticaret yolları üzerinde yer alması sebebiyle tarih boyunca önemli yerleşim alanlarından birisi olmuştur. En parlak dönemi Frigya Devleti Dönemi'nde yaşamıştır. Şehir, Kurtuluş Savaşı'nda düşman saldırılarına karşı bir savunma hattı vazifesi görmüş ve bu savaşın önemli etkilerini yaşamıştır.

Tarım ve ulaşım fonksiyonunu şehrin kurulmasında temel fonksiyon olarak kabul etmek mümkündür. Özellikle 1892'de inşa edilen Polatlı Tren Garı ve şehir merkezinden geçen Ankara-Eskişehir Karayoluşehrin gelişimini hızlandırmıştır. Şehrin gelişmesinde bu iki fonksiyonun yanında askeri ve sanayi fonksiyonu da etkilidir.

1927 yılında Polatlı şehrinde 420 kişi yaşarken, 2015 yılında 102430 kişi yaşamaktadır. Şehir nüfusunda bazı dönemlerde artış hızında azalmalar yaşanmış olsa da nüfus sürekli artış göstermiştir. Nüfus artışı sadece doğal nüfus artışı ile değil, şehrin almış olduğu göçler ile olmuştur. Günümüzde şehirde yaşayan nüfusun %50.3'ü erkek, %49.7'si kadın nüfustur. Şehrin okur-yazar oranı ise %94.4'tür.

Polatlı hizmet fonksiyonunun oldukça gelişmiş olduğu bir şehir yerleşmesidir. 2015 yılı verilerine göre kent nüfusunun %59.6'sı (16020 kişi) hizmet sektöründe çalışmaktadır. Hizmet sektörünü %20.4'lük oranla (5474 kişi) tarım sektörü takip etmektedir. Polatlı sahip olduğu nüfus ve şehirselleşme oranları ile birlikte tam manasıyla bir şehir yerleşmesi özelliğindedir. Şehrin gelişmesinde faydalı olabilecek turizm gibi diğer fonksiyonların geliştirilmesinin oldukça önemli olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Polatlı, Şehir Coğrafyası, Şehirselleşme Fonksiyonları, Şehirselleşme Gelişimi

ABSTRACT

The city of Polatlı which is located in Yukarı Sakarya subdivision of control Anatolia region is country town depended on Ankara province. The average annual temperature is 11.6°C and annual rainfall is 344 mm. in the city and surrounding areas where terrestrial climate is dominant. The city developed on a slightly rugged plateau with alluvial soil.

The neighbourhood of Polatlı, which was found the first inhabiting traces in ancient times, has been one of the important settlement areas throughout history due to its location on trade routes. The brightest era was the Phrygian Period. The city had acted as a defensive alliance against enemy attacks in War of Independence and had played significant roles in this war.

The function of agriculture and transportation can be regarded as a fundamental function in the establishment of the city. Especially, Polatlı train station built in 1982 and Ankara-Eskişehir Highway passing through the city center accelerated the development of the city. In addition to these two functions, military and industrial function is also efficient in the development of the city.

While 420 people were living in Polatlı city in 1927, 102430 people were living in 2015. Even though the city experienced the decreases in the rate of increase in some periods, it showed an increase steadily. Population growth was not only due to the natural population growth, but also migrations to the city. Today, 50.3 % of the population living in the city is male and 49.7 % is female.

Polatlı is a city settlement where the service function is highly developed. According to the data of 2015, 59.6 % (16020 people) of the urban population are working in the service sector. The agricultural sector with 20.4 % (5474 people) is following the service sector. Polatlı is a city settlement characteristic with its population and urban functions to the full. It is thought to be very important that the development of other functions such as tourism which will be useful in the development of the city.

Key Words: Polatlı, City Geography, Urban Functions, Urban Development

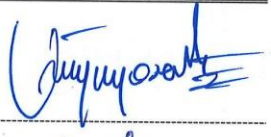
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

UŞAK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Coğrafya Ana Bilim / Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Programı 134003039 No'lu öğrencisi Hüseyin Melih ÖZDEMİR'in "Polatlı'nın Şehir Coğrafyası" adlı tezi 26/01 / 2017 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

Jüri	Adı Soyadı	İmza
Danışman	: Yard. Doç. Dr. Üzeyir YASAK	
Üye	: Prof. Dr. Lütfi ÖZAV	
Üye	: Prof. Dr. Ali YILMAZ	
Üye	: Yard. Doç. Dr. Leyla AKSU KILIÇ	
Üye	: Yard. Doç. Dr. Çetin ŞENKUL	

Prof. Dr. Sedat BAYRAKAL
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışması olarak hazırlanmış olan “Polatlı’nın Şehir Coğrafyası” isimli bu çalışma ile sizlere şehrin fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerini aksettirmeye çalıştım. Araştırma sahasına ait bu kapsamda bir çalışma yapılmamış olması ve son yıllarda bu yerleşme biriminin il olması yönünde ortaya atılan fikirler beni bu güzide şehrimiz hakkında araştırma yapmaya sevk etmiştir. 2009 yılından günümüze değin görmüş olduğum Coğrafya eğitiminin bir sonucu olarak hazırlamaya çalıştığım bu yüksek lisans tezinde elimden gelen gayret ve titizliği göstererek, Coğrafya’nın nedensellik, dağılış ve karşılıklı ilgi prensiplerini daima göz önünde bulundurmaya çalıştım.

Her ne kadar çalışmanın hazırlayan kısmında şahsımın adı geçiyor olsada, ortaya konmuş olan bu tez çalışmasının arka planında birçok kişi ve kurumun desteğini görmüş bulunmaktayım. En başta 4 yıllık lisans eğitimim boyunca ve tez çalışmamda benden yardım, fikir, görüş ve emeklerini esirgemeyen saygıdeğer danışmanım Yrd. Doç. Dr. Üzeyir YASAK’a teşekkürü bir borç bilirim. Üniversitemizde hizmet verdiği süre boyunca danışmanlığımı yürüten değerli hocam Doç. Dr. Yahya KADIOĞLU’na da teşekkür ederim. Çalışmanın arazi kısmında bana eşlik eden değerli dostlarım peyzaj teknikeri Barış AKTAŞ, su ürünleri mühendisi Hasan Hüseyin BALTEPE ve Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı öğrencisi Aykut KAHRAMAN ile Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı öğrencisi Seren DOĞAN’a, veri temini ve şehrin genel yapısını kavrama kısmında sürekli bana telkinlerde bulunan Polatlı Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü personeli Samet UÇAROĞLU’na ve yine Polatlı Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü Jeoloji Mühendisi Hasan Kaya’ya, Polatlı Belediyesi Kültür Müdürlüğü müdüresi Medine ALPAYDIN’a ve son olarak hayatımın her aşamasında benden yardım ve emeklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli aileme sonsuz teşekkürlerimi bir kez daha iletme isterim.

Hüseyin Melih ÖZDEMİR

ÖZGEÇMİŞ

Hüseyin Melih ÖZDEMİR 04.06.1990 tarihinde Ankara Altındağ'da doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Etimesgut İlçesi'nde tamamladıktan sonra 2009 yılında Uşak Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'ne yerleşti. 2013 yılında lisans eğitimini tamamlamasının ardından yine aynı yıl içerisinde Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başladı.

Hüseyin Melih ÖZDEMİR

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI	III
ÖNSÖZ	IV
ÖZGEÇMİŞ	V
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
GRAFİKLER LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ	XI
HARİTALAR LİSTESİ	XII
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	XIII
KISALTMALAR LİSTESİ.....	XV
GİRİŞ	- 1 -
1.Çalışma Sahasının Konumu, Sınırları ve Başlıca Özellikleri	- 1 -
2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi	- 4 -
I.BÖLÜM.....	8
FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	8
1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler	8
1.2. İklim Özellikleri	13
1.2.3. İklim Elemanları.....	16
1.2.3.1. Sıcaklık.....	16
1.2.3.2. Basınç ve Rüzgarlar	18
1.2.3.3. Nem ve Yağış	22
1.3. Hidrografik Özellikler	35
1.3.1. Akarsular	35
1.3.2. Kaynaklar ve Yeraltı Suları.....	38
1.3.3. Jeotermal Kaynaklar	41
1.4. Toprak ve Bitki Örtüsü Özellikleri	43
II. BÖLÜM.....	47
BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ	47
2.1. Yerleşmenin Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi	47
2.1.1. Antik Çağlarda Polatlı.....	47
2.1.2. Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi'nde Polatlı.....	50
2.1.3. Osmanlı Devleti Dönemi'nde Polatlı	51
2.1.4. 1926'ya Kadar Olan Dönemde Polatlı	54
2.1.5. 1926-1950 Döneminde Polatlı	56
2.1.6. 1950-2000 Yılları Arasında Polatlı	58
2.1.7. 2000'den Günümüze Polatlı.....	61
2.2. Nüfusun Gelişimi	63
2.3. Nüfus Hareketleri	66
2.3.1. Doğumlar ve Ölümler	66
2.3.2. Göçler.....	68
2.4. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri	73
2.4.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı	73
2.4.2. Hanehalkı Büyüklüğü.....	77
2.4.3. Nüfusun Eğitim Durumu.....	77
2.4.4. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu.....	80
III. BÖLÜM	84
ŞEHİRSEL FONKSİYONLAR VE FONKSİYON ALANLARI	84

3.1. Şehir ve Fonksiyon Kavramları	84
3.2. Polatlı'nın Şehirsel Fonksiyonları	86
3.2.1. Tarım Fonksiyonu	91
3.2.2. Hizmet Fonksiyonları	98
3.2.2.1. Yönetim Fonksiyonu	98
3.2.2.2. Kültür Fonksiyonu	104
3.2.2.3. Sağlık Fonksiyonu	114
3.2.2.4. Ulaşım Fonksiyonu	119
3.2.2.5. Ticaret Fonksiyonu	125
3.2.2.6. İnşaat Sektörü	133
3.2.2.7 Sanayi Fonksiyonu	135
3.2.2.8 Askeri Fonksiyon	141
3.2.4. Şehirsel Fonksiyonların Dağılışı ve Şehir İçi Arazi Kullanımı	142
3.2.5.1. Ticaret Alanları	146
3.2.5.2. Konut Alanları	146
3.2.5.3. Resmi Kurumlara Ait Alanlar	148
3.2.5.5. Parklar ve Yeşil Alanlar	149
3.2.5.6. Diğer Fonksiyon Alanları	152
3.6. Polatlı Şehrinin Şehirsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi	153
3.7. Şehirsel Sorunlar ve Öneriler	155
SONUÇ	158
KAYNAKÇA	162

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Polatlı Şehrinin Ortalama Sıcaklığı (°C).....	17
Tablo 2: Polatlı Şehri Ortalama En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (°C) ..	17
Tablo 3: Polatlı Şehrinin Ortalama Basınç Değerleri (hPa).....	19
Tablo 4: Polatlı Şehri Rüzgarın Yönleri Göre Esme Sayıları (m/sn)	20
Tablo 5: Polatlı Şehri Ortalama Fırtınalı Günler Sayısı.....	21
Tablo 6: Polatlı Şehri Yıllık Buharlaştırma Değeri (mm)	22
Tablo 7: Polatlı Şehri Ortalama Bulutluluk, Açık, Bulutlu, Kapalı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.....	23
Tablo 8: Polatlı Şehri Ortalama Bağıl Nem ve Minimum Nem Miktarı (%).....	24
Tablo 9: Polatlı Şehrinin Ortalama Sisli Günler Sayısı.....	25
Tablo 10: Polatlı Şehrinde Yağışın Mevsimlere Dağılışı (mm).....	26
Tablo 11: Polatlı Şehrinde Ortalama Yağışın Aylara Dağılımı (mm)	27
Tablo 12: Polatlı Şehrinin Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Günler Sayısı	27
Tablo 13: Polatlı Şehrinin En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	28
Tablo 14: Polatlı Şehrinin Ortalama Dolulu Günler Sayısı.....	29
Tablo 15: Polatlı Şehrinin Ortalama Kırğılılı Günler Sayısı	29
Tablo 16: Polatlı Şehrinin Ortalama Oranlı Günler Sayısı	30
Tablo 17: Polatlı Şehrinin Ortalama Sıcaklık ve Yağış Değerleri	31
Tablo 18: De Martonne Formülüne Göre Polatlı'nın Aylık Kuraklık İndisleri	32
Tablo 19: Erinc Formülüne Göre Polatlı'nın Aylık ve Yıllık Yağış Etkinliği.....	33
Tablo 20: Thornthwaite Formülüne Göre Polatlı'nın Su Bilançosu	34
Tablo 21: Sakarya Irmağı'nın Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn).....	36
Tablo 22: Ilıca Kaynağı Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn)	38
Tablo 23: İnler Kaynağı-Moda Pınarı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn)	39
Tablo 24: Yüzükbaşı Kaynağı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn).....	40
Tablo 25: Özyurt Kaynakları Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn).....	41
Tablo 26: Polatlı'nın Büyük Toprak Grupları.....	44
Tablo 27: Polatlı Şehrinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (1927-2015).....	64
Tablo 28: Mübadele Sonucu Polatlı'ya Gelen Hane ve Nüfus Sayısı	69
Tablo 29: Başka Bir İlde Nüfusa Kayıtlı Olup Polatlı'da Yaşayan Nüfus.....	71
Tablo 30: Polatlı Nüfusuna Kayıtlı Olup Başka İlde Yaşayan Nüfus.....	72
Tablo 31: Sayım Yıllarına Göre Polatlı Şehrindeki Nüfusun Cinsiyet Durumu.....	74
Tablo 32: Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Dağılımı (2015).....	75
Tablo 33: Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2015)	76
Tablo 34: Polatlı Şehir Nüfusunun Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Dağılımı (2000)	77
Tablo 35: Polatlı Şehir Nüfusunun Öğrenim Durumu (2015).....	79
Tablo 36: Polatlı Şehrindeki Mahallelerde Nüfus Yoğunlukları (2015).....	81
Tablo 37: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1965)	87
Tablo 38: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1989).....	88

Tablo 39: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2015)	90
Tablo 40: Polatlı İlçesi Arazinin KullanımınaGöre Dağılımı (1985)	92
Tablo 41: Polatlı İlçesinin Topraklarının Arazi Kabiliyetlerine Göre Dağılımı	93
Tablo 42: Polatlı İlçesinin Arazi Varlığı ve Dağılımı (2016)	95
Tablo 43: Polatlı İlçesinde Tarım Arazilerinin Dağılımı (2016)	96
Tablo 44: Polatlı İlçesinde Yetiştirilen Hayvan Sayıları (1967)	97
Tablo 45: Polatlı Şehrinde Yönetim Fonksiyonunu Üstlenmiş Kamu Kurumları ve İstihdam Durumu	103
Tablo 46: Polatlı Şehrinde Eğitim Kurumları, Öğrenci, Derslik ve Öğretmen Sayısı (1968)	105
Tablo 47: Polatlı Şehri İlköğretim Eğitim Durumu (1965).....	105
Tablo 48: Polatlı Şehri Orta Öğretim Eğitim Durumu (1965)	106
Tablo 49: Polatlı Şehrindeki Eğitim Kurumları ve Öğrenci Sayıları (2016)	107
Tablo 50: Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrenci ve Akademik Personel Sayısı (2016)	110
Tablo 51: Polatlı Halk Eğitim Merkezi'nde Açılan Kurs ve Kursiyer Sayıları (2015-2016)	111
Tablo 52: Polatlı Şehrinde Kültür Hizmeti Veren Okul ve Diğer Kurumlardaki İstihdam Durumu (2016).....	112
Tablo 53: Türkiye'de ve Polatlı'da Sağlık Personeli Başına Düşen Nüfus (1967). 115	
Tablo 54: Sağlık Kurumlarında Çalışan Personel Sayısı	119
Tablo 55: Polatlı'da Yerleşmelerin Şehir Merkezine Olan Uzaklığı (Km)	121
Tablo 56: Polatlı'da Ticari İş Yerleri ve Sayıları (1968)	126
Tablo 57: Polatlı Şehrindeki Ticari İş Yerleri ve Sayıları (1985).....	127
Tablo 58: Polatlı Şehrindeki Ticari İş Yerleri ve Sayıları (2016).....	129
Tablo 59: Sanayi Faaliyetleri Kapsamındaki İş Yerleri ve Sayısı (1927).....	136
Tablo 60: Sanayi Faaliyetleri Kapsamındaki İş Yerleri ve Sayısı (2016).....	139
Tablo 61: Polatlı Şehrinde Fonksiyonel Arazi Kullanımı	144
Tablo 62: Polatlı Şehrindeki Parklar ve Alanları	151

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1: Polatlı Şehrinin Ortalama Sıcaklığı (°C)	17
Grafik 2: Polatlı Şehrinin Ortalama En Yüksek ve En Düşük Sıcaklığı (°C).....	18
Grafik 3: Polatlı Şehrinin Ortalama Basıncı (hPa)	19
Grafik 4: Polatlı Şehri Rüzgar Gülü	20
Grafik 5: Polatlı Şehrinin Ortalama Fırtınalı Günler Sayısı	21
Grafik 6: Polatlı Şehrinin Yıllık Buharlaşıma Değeri (mm).....	22
Grafik 7: Polatlı Şehri Ortalama Bulutluluk, Açık, Bulutlu, Kapalı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı.....	24
Grafik 8: Polatlı Şehrinin Ortalama Bağıl Nem ve Minimum Nem Miktarı (%)	25
Grafik 9: Polatlı Şehrinin Ortalama Sisli Günler Sayısı	25
Grafik 10: Polatlı Şehrinde Yağışın Mevsimlere Dağılışı (%)	26
Grafik 11: Polatlı Şehrinde Ortalama Yağışın Aylara Dağılımı (mm)	27
Grafik 12: Polatlı Şehrinin Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Günler Sayısı ...	28
Grafik 13: Polatlı Şehrinin En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm).....	28
Grafik 14: Polatlı Şehrinin Ortalama Dolulu Günler Sayısı	29
Grafik 15: Polatlı Şehrinin Ortalama Kırğılı Günler Sayısı.....	30
Grafik 16: Polatlı Şehrinin Ortalama Orajlı Günler Sayısı.....	31
Grafik 17: Polatlı Şehrinin Ortalama Yağış ve Sıcaklık Grafiği	32
Grafik 18: De Martonne'nin Aylık Kuraklık İndisinin Polatlı'ya Uygulanması.....	33
Grafik 19: Erinç Formülüne Göre Polatlı'nın Kuraklık İndisi	34
Grafik 20: Sakarya Irmağı'nın Aylık Akım Değerleri ve Yağış İle İlişkisi	37
Grafik 21: Ilıca Kaynağı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn)	38
Grafik 22: İnler Kaynağı-Moda Pınarı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn).....	39
Grafik 23: Yüzükbaşı Kaynağı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn)	40
Grafik 24: Özyurt Kaynakları Aylık Ortalama Akım Değerleri (m ³ /sn)	41
Grafik 25: Polatlı Şehrinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (1927-2015)	65
Grafik 26: Polatlı Şehir Nüfusunun Öğrenim Durumu.....	79
Grafik 27: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1965).....	88
Grafik 28: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1989).....	89
Grafik 29: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2015).....	90
Grafik 30: Polatlı İlçesi Arazinin Kullanımına Göre Dağılımı (1985).....	92
Grafik 31: Polatlı İlçesinin Topraklarının Arazi Kabiliyetlerine Göre Dağılımı (1985).....	93
Grafik 32: Polatlı İlçesi Arazi Varlığı ve Dağılımı (2016).....	95
Grafik 33: Polatlı İlçesinde Tarım Arazilerinin Dağılımı (2016).....	96
Grafik 34: Polatlı Şehrinde Yetiştirilen Hayvan Sayıları (1967).....	97
Grafik 35: Polatlı Şehrindeki Fonksiyon Alanlarının Dağılımı.....	144

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Thornthwaite Formülüne Göre Polatlı'nın Su Bilançosu.....	35
Şekil 2: Nüfusun Dar Aralıklı Yaş ve Cinsiyet Yapısı	75
Şekil 3: Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş ve Cinsiyet Yapısı.....	76

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Polatlı İlçesi Lokasyon Haritası.....	- 2 -
Harita 2: Polatlı Şehri ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası (Kaynak:www.mta.gov.tr)	9
Harita 3: Polatlı İlçesi Topografya Haritası.....	10
Harita 4: Polatlı İlçesi Jeomorfoloji Haritası	11
Harita 5: Polatlı İlçesi Fiziki Haritası	12
Harita 6: Polatlı Şehrinin Mekansal Gelişim Haritası	53
Harita 7: Başka Bir İlde Nüfusa Kayıtlı Olup Polatlı'da Yaşayan Nüfus (TÜİK 2015)	71
Harita 8: Polatlı Nüfusuna Kayıtlı Olup Başka İlde Yaşayan Nüfus (TÜİK 2015) .	72
Harita 9: Polatlı Şehri Nüfus Yoğunluğu ve Dağılışı Haritası	82
Harita 10: Polatlı Şehrinin İdari Bölünüş Haritası	102
Harita 11: Polatlı Şehrinde Fonksiyonel Arazi Kullanımı Haritası.....	145

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Foto 1: Polatlı Şehri Uydu Görüntüsü (2016-Google Earth).....	- 3 -
Foto 2: İstasyon Civarında Taş ve Kerpiçten İnşa Edilen Bir Depo Örneği (POTA)54	
Foto 3: Ankara-Eskişehir Karayolu’nun İlk Yıllarından Bir Görünüm (POTA 1950’li yıllar).....	58
Foto 4: Ankara-EskişehirKarayolu’nun Günümüzdeki Görünümü(http://www.kgm.gov.tr)	59
Foto 5: Polatlı Şehrinin 2002 Yılı Uydu Görüntüsü (Google Earth)	61
Foto 6: Polatlı Şehrinin 2016 Yılı Uydu Görüntüsü (Google Earth)	62
Foto 7: Şehrin Tarımsal Önemini İfade Eden Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerinde Yer Alan Heykel	91
Foto 8: Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerindeki Ankara Pancar Kooperatifi’nin Pancar Satış Mağazasının Görünümü	94
Foto 9: Atatürk Caddesi’ndeki Tarihi Polatlı Tren Garı	99
Foto 10: Cumhuriyet Mahallesi’nde Yer Alan PTT Şubesi	100
Foto 11: Polatlı Belediyesi’nin Genel Görünümü	101
Foto 12: Fevzi Çakmak Caddesi’nde Yer Alan TMO’nun 1950’li Yıllarda Görünümü (POTA)	103
Foto 13: TMO’nun Günümüzdeki Görünümü (http://www.polatli.gov.tr ’den alınmıştır).....	104
Foto 14: Gazi Mahallesi’nde Bulunan Kaşgarlı Mahmut Konağı.....	106
Foto 15: Fatih Mahallesi’nde Bulunan Polatlı Beştepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	109
Foto 16: Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Binası	110
Foto 17: Eski Polatlı Devlet Hastanesi Genel Görünümü	116
Foto 18: Yeni Polatlı Devlet Hastanesi Genel Görünümü	116
Foto 19: Özel Polatlı Can Hastanesi.....	118
Foto 20: Ankara İstikametine Giden Araçların Kullanmış Olduğu Terminal	120
Foto 21: Ankara İstikametinden Gelen Araçların Kullandığı Terminal.....	121
Foto 22: Polatlı Banliyö Tren Hattı	123
Foto 23: Polatlı Yüksek Hızlı Tren Garı	124
Foto 24: Şehirde Son Örnekleri Kalmış Olan Bir At Arabasının Görünümü.....	125
Foto 25: Merkez İş Alanından Bir Görünüm	127
Foto 26: PERPA İş Merkezi’nin Giriş Kısımından Görünümü.....	131
Foto 27: Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerinde Yer Alan Tarım Makinaları Satış Ofisi.....	132
Foto 28: İnönü Caddesi’nde Bulunan Bir Oto Galerî Dükkanı.....	133
Foto 29: Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerinde Konumlanan Un Fabrikalarından Bir Örnek.....	136
Foto 30: Polatlı Sanayi Sitesi Girişinin Görünümü.....	137
Foto 31: Polatlı Sanayi Sitesi’nin Bir Sokağından Görünüm.....	138
Foto 32: Ankara Asfaltı Kenarında Bulunan ORS Fabrikası Genel Görünümü	140
Foto 33: ŞA-RA Fabrikası’nın Genel Görünümü	140

Foto 34: Şehir Meydanında Yer Alan İş Merkezinin Genel Görünümü	143
Foto 35: PERPA Kapalı Pazar Alanının İç Kısmından Bir Görünüm	146
Foto 36: Atatürk Caddesi Üzerinde Bitişik Nizam İnşa Edilmiş Binalar.....	147
Foto 37: Şehitlik Mahallesi’nde Modern Planlamaya Uygun Konut Örneği	148
Foto 38: Necip Fazıl Parkı ve Parkta Sergilenen Eski Tarım Makinesinden Bir Görünüm	150
Foto 39: Şehitlik Mahallesi 13 Eylül Caddesi’ndeki Şehitlik Parkı’ndan Bir Görünüm	152
Foto 40: Atatürk Caddesi Üzerindeki Sakarya İlkokulu	153

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

cal: Enerji

cbs: Coğrafi Bilgi Sistemleri

cm: Santimetre

cp: Kontinental Polar

DSİ: Devlet Su İşleri

foto: Fotoğraf

ha: Hektar

hPa: Hektopaskal

kb: Kuzeybatı

km: Kilometre

km²: Kilometrekare

m: Metre

m²: Metrekare

m³: Metreküp

med: Mediterranean

mm: Milimetre

mP: Maritim Polar

MTA: Maden Tetkik ve Arama

M.Ö: Milattan Önce

POTA: Polatlı Tarihi Alanlar Tanıtım Merkezi

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

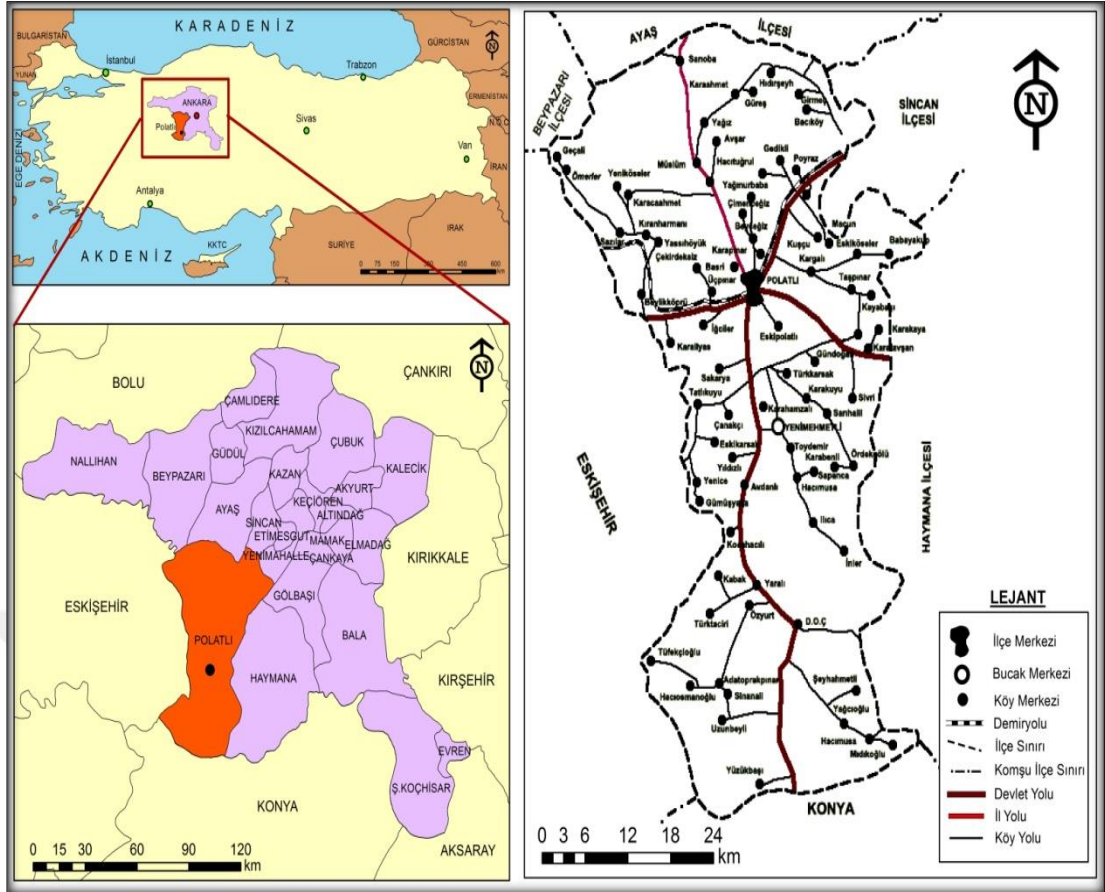
GİRİŞ

1.Çalışma Sahasının Konumu, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Polatlı şehri, İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya Bölümü'nde Ankara metropolünün güney batısında 39° 34' Kuzey enlemleri ile 32° 6' Doğu boylamları arasında yer alan bir şehir yerleşmesidir. Şehrin kuzey kesiminde Yenimahalle (Ankara), Sincan (Ankara), Ayaş (Ankara) ve Beypazarı (Ankara) ilçeleri yer almaktadır. Batısında Eskişehir, güneyinde Konya, doğusunda ise Haymana (Ankara) ilçeleri ile çevrilidir. Ankara'ya 76 km mesafede Ankara-Eskişehir karayolu üzerinde yer alan yerleşme 3959.9 ha'lık bir alanda kurulmuştur. Ankara il merkezine en yakın ilçedir. (Harita 1.)

Polatlı şehrinin kuzeyinde Basri Tepesi ve güneyinde Eskipolatlı Tepesi bulunmaktadır. Şehir, bu tepelik alanların arasında fazla eğimli olmayan düzlük bir sahada yer almaktadır. Bu alan aynı zamanda Yukarı Sakarya Havzası'nın kuzey kesimine doğru yükseltisi artış gösteren Çayboyu Deresi'nin oluşturmuş olduğu alüvyon düzlüklerinden meydana gelmiştir. Şehir genel itibariyle yerleşmeye elverişli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Şehrin önemli bir kısmının yerleşmiş olduğu sahada eğim % 5'in altında kalmaktadır. Yerleşmenin denizden yükseltisi 876 m.'dir. İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan şehirde bölgenin hakim iklim türü olan karasal iklim özellikleri hüküm sürmektedir. En sıcak ay 23.4°C'lik değer ile Temmuz ayıdır. En soğuk ay ise -0.2°C ile Ocak ayıdır. Yıllık ortalama yağış 344 mm'dir. Şehrin doğal bitki örtüsü stepdir. Otsu bitki türleri geniş yayılım alanına sahiptir.

Polatlı şehri çevresindeki yerleşmelerin temelleri eski bir antik şehir olan Gordion'dur. Şehir, Gordion'un bir nevi yerine geçerek gelişmiştir. Tarihi geçmişi M. Ö. 3000 yılına (Eski Tunç Çağı) kadar uzanan Gordion ilçe merkezine 21 km mesafede yer alan Yassıhöyük Köyü'nde Porsuk Çayı ile Sakarya Irmağı'nın kesişim noktasındadır. Günümüzde bir höyük yerleşmesi şeklinde varlığını korumaktadır (Arınç, 2011:353). Şehrin ilk kuruluş yerine ait en eski tarihi kayıtlarda ise 1860 yılında şehrin 3 km. güneyinde bulunan Menteşe köyü olduğu ve bu tarihte bu köyde yaşayanların bugün Zafer Mahallesi olarak bilinen alana yerleştikleri anlaşılmaktadır (Gündüz, 2010:82).

Harita 1: Polatlı İlçesi Lokasyon Haritası

Yerleşmenin önem kazanması Sultan II. Abdülhamid Han zamanına tekabül eder. Bu dönemde şehir merkezinden “Anadolu Osmanlı Demiryolu”nun İzmit-Ankara demiryolu hattı geçirilmiştir. 1891 yılında başlanmış olan Eskişehir-Ankara demiryolu hattının Ankara-Polatlı arasındaki bölümü ise 1893 yılında tamamlanmıştır. Demir yolu hattı kurulana kadar şehirde ve yakın çevresinde üretilen tarımsal ürünler binek hayvanları ile nakledilmekte idi. Bu nedenle buraya bir istasyon inşa edilmesi için dilekçe verilmiş ve bu talep neticesinde 1895 yılında Polatlı İstasyonu hizmete sokulmuştur. İstasyonun ticari faaliyetlerde önemli rol oynaması sebebiyle etrafında yeni yapılar inşa edilmiş ve yerleşme başka bir hüviyete bürünmeye başlamıştır (Erdoğan, 2013:169-170).

TÜİK 2015 yılı ADNKS verilerine göre araştırma sahasında 102430 kişi yaşamaktadır. Şehrin ilk çekirdeği 2 mahalleden (İstiklal ve Zafer) oluşmuştur. Günümüzde ise Şehitlik, Mehmet Akif, Çamlıca, İstiklal, Şentepe, Gülveren, Fatih Esentepe, Yenimahalle, Zafer, Cumhuriyet, Kurtuluş ve Gazi Mahallesi olmak üzere 13 mahalle yer alır. Polatlı nüfus büyüklüğü bakımından Ankara İli’nde 9. sırada yer almaktadır. Ayrıca il nüfusunun % 2.1’lik dilimini oluşturmaktadır. 1935 genel nüfus

sayımından 2015 yılına kadar nüfus artış hızında dalgalanmalar meydana gelsede, nüfus artışı sürekli devam etmiştir.

Polatlı önemli ulaşım güzergahları üzerinde yer almaktadır (Foto 1). Özellikle Ankara-Eskişehir karayolunun şehirden geçmesi, araştırma sahasına bir kavşak noktası özelliği katmıştır. Bir başka deyişle İç Anadolu Bölgesi'nin Eskişehir üzerinden Ege ve Marmara bölgelerine açılan kapısı durumundadır. Ayrıca şehirde bulunan yüksek hızlı tren garı sayesinde Konya, Eskişehir ve İstanbul illerine ulaşımında zaman tasarrufu sağlanmaktadır.

Foto 1: Polatlı Şehri Uydu Görüntüsü (2016-Google Earth)

Araştırma sahası başkent Ankara'ya yakın olması ve sahip olduğu kara ve demiryolu ulaşım imkanlarıyla özellikle tarım ve tarıma dayalı sanayi gelişim göstermiştir. Ayrıca, Ankara kentiyle arasındaki ulaşım kolaylığı bu şehrin elde ettiği tüm çekiciliklerin Polatlı'ya da yansıdığını belirtmek mümkündür.

Tarım ve ulaşım fonksiyonunu şehrin kurulmasında temel fonksiyon olarak kabul etmek mümkündür. Özellikle 1892'de inşa edilen Polatlı Tren Garı ve şehir merkezinden geçen Ankara-Eskişehir Karayolu şehrin gelişimini hızlandırmıştır. Şehrin gelişmesinde bu iki fonksiyonun yanında askeri ve sanayi fonksiyonu da etkilidir. Polatlı şehri 1941 yılında Ankara şehir merkezinden Polatlı'ya taşınmış olan Topçu ve Atış Okulu ile birlikte askeri fonksiyonun etkisi görülmeye başlanmıştır. 1960'lı yıllarda ise sanayi fonksiyonu gelişim göstermiştir. 1980'li yıllarda sanayi

fonksiyonu şehrin temel geçim kaynağı olmuştur. Günümüzde ise sanayi ve hizmet kolları şehrin temel fonksiyonları durumundadır. Çalışma alanında özellikle ticaret fonksiyonu oldukça gelişmiştir.

Ulaşım ve askeri fonksiyonu ve buna bağlı sanayi özellikleri gelişmekte olan Polatlı şehrine özellikle 1980 sonrası göç hareketi yaşanmıştır. Bu durum Polatlı ilçesindeki köylerde yani kırsal nüfusta zaman içerisinde nüfusun önemli derecede azalmasına neden olmuştur. Şehre yapılan göçler daha ziyade Eskişehir, Konya, Sivrihisar gibi yakın çevresinde yer alan il ve ilçelerden olmuştur.

2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Ülkemizde şehirleşme olgusu 1927-1950 döneminde azda olsa bir gelişim evresi yaşamış ve bu süreçten sonrada göç unsuru ile birlikte bir ivme kazanmıştır. Şüphesiz göç olgusunun ani bir hızla şehirleşmeyi etkilemesi beraberinde birtakım sorunları da getirmiştir. Altyapı, konut, istihdam, ulaşım gibi belli başlı problemler ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde kırsal bir yerleşme durumundan şehirleşmeye doğru ilerleyen Polatlı'da da benzer sorunlar baş göstermiştir. Türkiye'de şehirleşme hareketleri temel felsefesi açısından benzer özellikler gösterebilecek bölgesel olarak birtakım farklılıkların olduğu da bilinmektedir. Dolayısıyla şehirleşmeyi doğru şekilde analiz etmek ve sorunları doğru bir şekilde ortaya koymak bağlamında şehrsel gelişimleri yerel ölçekte incelemek önemli görülmektedir. Bu çerçevede Türkiye'nin başkenti olma özelliğine sahip Ankara'nın merkez ilçeleri hariç diğer ilçeler arasında nüfus bakımından fazla olan ilçelerin arasında en önde gelen Polatlı Şehri'nde şehirleşme dinamiklerinin nasıl olduğunun analiz edilmesi önemli görülmüştür.

Şehir kurulduğu yer itibariyle bir kavşak noktası konumundadır. Ulaşım fonksiyonunun gelişmesini sağlayan bu durum aynı zamanda tarıma dayalı sanayi, ticaret ve hizmet fonksiyonunun da gelişmesine katkı sağlamıştır.

Araştırma sahasıyla ilgili uzun yıllar önce "Polatlı'nın Kuruluşu ve Gelişmesi" adlı yüksek lisans tez çalışması yapılmıştır (Akpamuk, 1989). Bu çalışmanın zamansal olarak eski olması nedeniyle istatistiksel verilerin güncelliğini yitirmiş olması, bunun yanında özellikle 1990 sonrası organize sanayi bölgesinin

kurulması, 2000 sonrası toplu konut uygulamaları ve yüksek hızlı trenin şehrin gelişmesine etkisinin nasıl olduğunun analiz edilmesi ihtiyacı konunun şehir coğrafyası metodolojisinde yeniden ele alınmasını gerekli kılmıştır. Ayrıca 1980 sonrası şehrin nüfusunda önemli artışlar meydana gelmiştir. Nitekim 1980’de nüfus 43530 kişi iken 2015 yılı itibariyle nüfus 102430 kişiye ulaşmıştır. Böylece şehirde önemli ölçüde nüfus birikimi süreci yaşanmıştır.

Günümüzde insanların refah seviyesinin yükselmesi, sağlık hizmetlerinde meydana gelen gelişmeler sayesinde insanların ortalama yaşam süresinin uzaması, bebek ölüm oranlarının azalması vb. faktörlere bağlı olarak Türkiye nüfusu hızlı bir artış eğilimine girmiştir. Araştırmamıza konu olan Polatlı şehrinde 1930’lu yıllardan günümüze kadar sürekli nüfus çeken bir yerleşme olmuştur. Şehirde doğal nüfus artışı ile birlikte göç unsurunda devreye girmesiyle nüfus sürekli artmıştır. Nüfusta meydana gelen artış, araştırma sahasındaki mevcut şehrsel fonksiyonların çeşitlenmesini sağlamıştır. Araştırmamıza konu olan Polatlı şehri günümüzde sahip olduğu nüfus ve fonksiyonel özellikleri ile bir şehir yerleşmesidir. “Polatlı’nın Şehir Coğrafyası” adlı bu tez çalışması şehir coğrafyası kapsamında ele alınan bir yüksek lisans tez çalışmasıdır. Tez çalışmasında Polatlı şehrinin şehrsel gelişiminin belirlenmesi, şehrsel nüfusun özelliklerinin incelenmesi, şehir içi arazi kullanımı ve fonksiyon alanlarının ortaya konulması araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda araştırma sahasına ait olan geçmiş yıllara ait veriler ile güncel verilerin kıyaslaması yapılarak şehrin gelişim evreleri belirlenmiştir. Ayrıca mevcut güncel veriler derlenip, tablo grafik ve yorumlamalar ile daha anlaşılır hale getirilmiştir. İlerleyen yıllarda saha ile ilgili yapılacak olan çalışmalar için bu tez çalışması bilimsel bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Araştırma esnasında birtakım güçlükler ile karşılaşmıştır. Bunların en başında Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından şahsıma araştırma izin yazısı verilmiş olmasına karşın bazı kamu kurumlarında veri temini kısmında zorluklar yaşanmış ve bazı veri veya bilgiler elde edilememiştir. Bunun haricinde 2012 yılında yürürlüğe konulan 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile şehirlerin yakınında yer alan mahallelerin merkeze dahil edilmesi, sınırların tespitini zorlaştırmış ve mahalle bazında nüfus yoğunluklarında çok sağlıklı olmayan sonuçlar vermiştir. Ayrıca yine aynı yasa ile birlikte TÜİK’de yer alan nüfus istatistiklerinde

şehir ve kır nüfusu ayrımı nüfusun yaş gruplarına dağılımı gibi ayrımlarda birlikte verilmiştir.

Yüksek lisans tez çalışması üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada araştırma sahasıyla ilgili literatür taraması yapılmış, ilgili kaynaklar tezin ilgili bölümlerine göre tasnif edilerek fişlemeler gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada 2016 yılı Ocak-Ağustos döneminde arazi çalışması yapılmıştır. Bu aşamada sahayla ilgili bilgileri edinmek üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşlarından veriler toplanmıştır. Ayrıca eski şehir dokusundan, yeni gelişen alanlara doğru gezi gözlem yapılarak cadde sokak sistemleri ve mesken tiplerinin değişimleri gözlemlenmiştir. Üçüncü aşamada ise elde edilen veriler coğrafi araştırma ve yazım tekniklerine göre tez çalışması tamamlanmıştır.

Araştırmanın I. bölümünde fiziki çevre özellikleri bölümü oluşturulurken 1/100.000 ölçekli MTA uzmanları tarafından oluşturulmuş olan jeoloji haritası ve raporu temin edilerek, şehrin jeolojik oluşumu incelenmiştir. Ardından Harita Genel Komutanlığı'nın oluşturduğu 1/250.000 ve 1/25.000 ölçekli topografya haritaları ele alınarak sahanın topografya haritası çizilmiştir. Harita üzerinde genel yapı kavrandıktan sonra arazi çalışması gerçekleştirilerek oluşumlar yerinde incelenmiştir. İklim özellikleri tespit edilirken ilk başta Meteoroloji Genel Müdürlüğü'nden iklim rasatları alınmış ve her bir iklim elemanı teker teker ele alınarak irdelenmiştir. Şehrin hidrografya özelliklerine dair verilerin temini Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü'nden alınmıştır. Uzun yıllara dayanan rasatlar ile meteorolojik veriler kıyaslanmaya çalışılmış, ayrıca araştırma sahasında akış gösteren suların akım grafikleri oluşturulmuş, yeraltı kaynak suları açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak ise bu bölümde toprak ve bitki örtüsüne dair incelemeler gerçekleştirilip izah edilmiştir.

Çalışmanın II. bölümünde beşeri çevre özellikleri araştırılmıştır. Bu kısımda öncelikle zengin bir tarihi geçmişe sahip olan yerleşmenin ilk iskan izlerine dair bilgilere, kuruluş safhasına ve tarihsel gelişimine dair tarihi kaynaklar ışığında açıklamalara yer verilmiştir. Bu bilgilere ise Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ve Abdülkerim DURMAZ'ın Polatlı Tarih ve Kültür Atlası isimli eserinden faydalanılmıştır. Şehirsel yerleşmelerin ayrımında kullanılan bir kriter olan nüfus kısmında ise TÜİK'nun 1927 yılından günümüze kadar yapmış

olduğu nüfus sayımlarından faydalanılmıştır. 2007 yılına kadar olan çalışmalar genel nüfus sayımı verileri, bu tarihten itibaren ise ADNKS verileridir. Nüfus birçok açıdan ele alınarak yerleşmenin şehrsel nitelik taşıyıp taşımadığı incelenmiştir.

Tezin son bölümünde ise şehrsel fonksiyonlar tetkik edilmiştir. Polatlı Belediyesi'nin hazırlamış olduğu 1/5000 ölçekli imar planı ile şehrin fonksiyon alanları tespit edilmiştir. Her bir fonksiyonel özellik için gerekli kamu kurumları ziyaret edilerek gerekli olan veriler elde edilmiş ve istatistiksel olarak araştırma içerisinde kullanılmıştır.

Harita çizimi kısmında ArcGIS10.1, Netcad 5.1, Global Mapper 10 ve Adobe Photosop CS4, grafik oluşturma kısmında Microsoft Office Excel 2007 gibi programlardan faydalanılmıştır. Çalışma içerisinde kullanılan fotoğrafların bir kısmı araştırmacı tarafından arazi çalışmaları esnasında çekilmiş, bir kısmı ise çeşitli internet sitelerinden alınmış ve eklenilmiştir.

Netice itibariyle literatür taraması, veri temini, arazi çalışmaları ve gözlemler ile elde edilen bilgiler bilimsel bir üslup ile kaleme alınmaya çalışılmıştır. Tüm çalışma boyunca coğrafi metotlara bağlı kalınmış ve bu kapsamda izah edilmiştir. Çalışma içerisinde yazılı olarak verilen istatistiki bilgiler tablo ve grafikler ile zenginleştirilmiştir.

I.BÖLÜM

FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

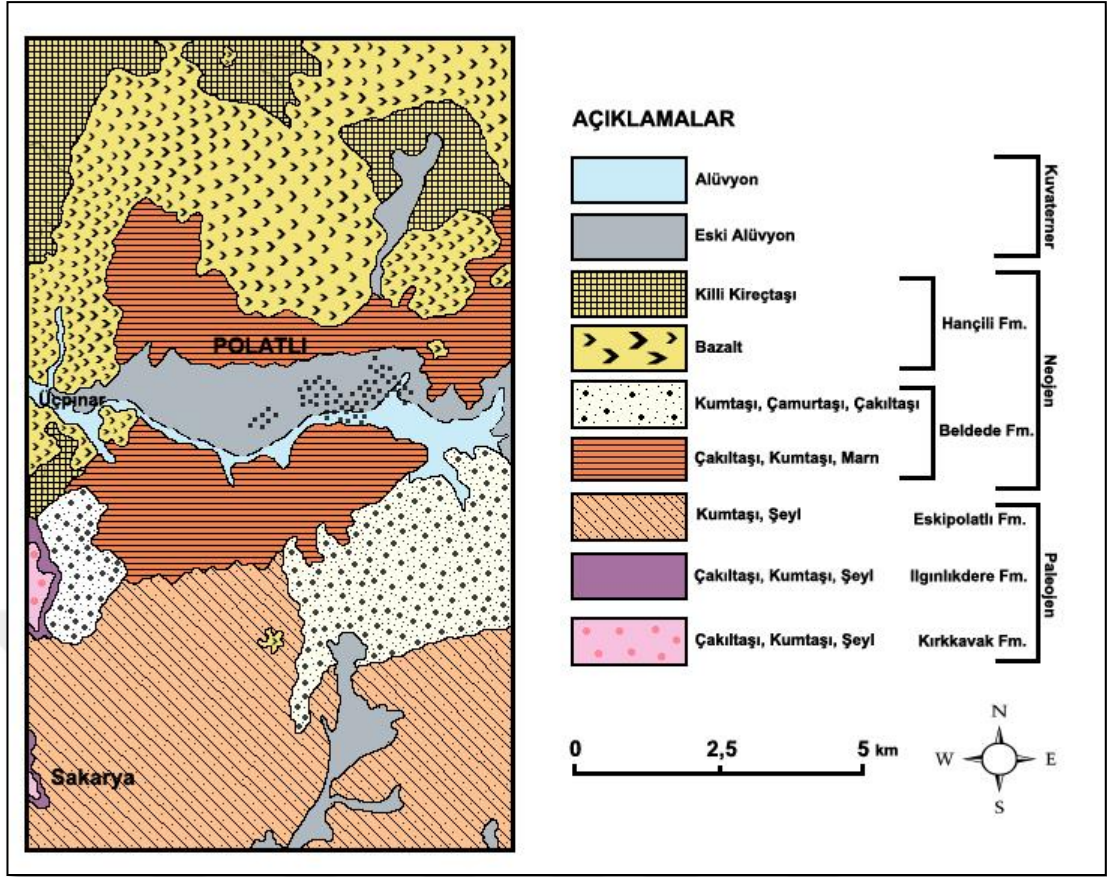
1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

Ankara ili ile ilgili ilk jeolojik çalışmalar 1850'li yıllarda yapılmıştır. Jeolojik çalışmaların kapsamlı hale getirilmesi ise 1930'lu yıllardan itibaren olmuştur. Bu bağlamda gerçekleştirilen ilk mühim çalışma 1931 yılında olmuştur (Çavdar, 2011:20). Şehrin kurulmuş olduğu saha, Kıvrımlı Alt Tersiyer arazilerden oluşur. Bu sahanın ana yer şekilleri Üst ve Alt Miyosen ile Etek düzlerinden meydana gelmektedir. Belli başlı kayaç türleri ise; kumtaşı, konglomera, kil, marn ve kalker ar dalanması şeklindedir (Akpamuk, 1989:8).

En eski formasyonun Paleosen'e ait olduğu araştırma sahasında, Eosen, Oligosen, Miyosen ve Kuvaterner yaşlı birimler mevcuttur. Eosen ve Miyosen yaşlı araziler geniş bir yayılım alanı göstermektedir. Ancak asıl yerleşmenin kurulmuş olduğu saha Neojen yaşlı arazilerdir ve bu arazilerin etrafını en genç oluşumlu arazileri ihtiva eden Kuvaterner'e ait yeni alüvyon ve eski alüvyon formasyonları çevrelemektedir (Bilgin, 2014:10-32) (Harita 2).

Paleosen dönemine ait araziler MTA tarafından oluşturulan 1/100.000 ölçekli jeoloji haritasında Kartal formasyonu ve Kırkkavak formasyonu olarak 2 formasyona ayrılmıştır. Kartal formasyonunda; çakıltaşı, kumtaşı ve marn, Kırkkavak formasyonunda; marn, kireçtaşı, kumtaşı ve çakıltaşı mevcuttur. Eosen yaşlı araziler 3 formasyona ayrılmaktadır. Bunlar Iğnıklıdere formasyonu; çakıltaşı, kumtaşı, şeyl, kireçtaşı, Eskipolatlı formasyonu; kumtaşı, şeyl, Beldede formasyonu; çakıltaşı, kumtaşı ve marn şeklindedir.

Miyosen devri arazileri; Hançili formasyonu; killi kireçtaşı, marn, kumtaşı, çörtlü kireçtaşı, Hançili formasyonu bazalt üyesi; bazalt, ve Alagöz formasyonu yelpaze akarsu üyesi; çakıltaşı, kumtaşı ve çamurtaşı halinde arazide konumlanmıştır. Kuvaterner arazileri ise ikiye ayrılmaktadır; Pliyosen dönemine ait Eski alüvyon ve Holosen dönemine ait Alüvyon formasyonlarıdır (Bilgin, 2014:10-32).

Harita 2: Polatlı Şehri ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası (Kaynak:www.mta.gov.tr)

Polatlı şehrinin yakın çevresinde bazalt, fliş ve alüvyonlardan oluşan formasyonlar yer almaktadır. Bazalttan oluşan formasyon şehrin kuzey ve kuzeydoğusuna düşen tepelik sahalarda geniş yer kaplamaktadır.

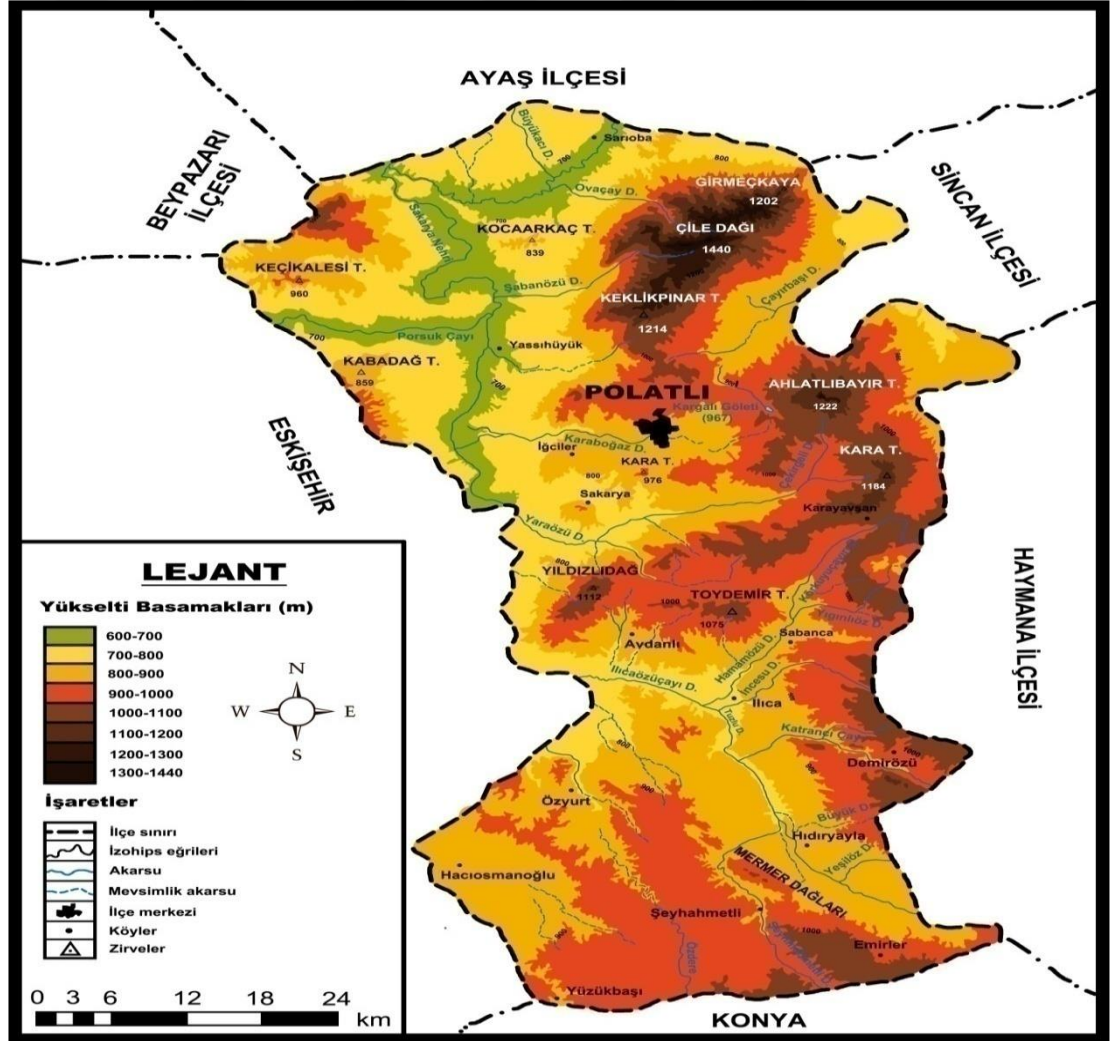
Alüvyal araziler, dere ve çökellerinden oluşan kil, kum, silt ve çakıldan meydana gelmiştir. Bunlar kuru dere yatakları ve şehrin düzlük arazilerinde kalın bir örtü tabakası halinde karşımıza çıkmaktadır (Bilgin, 2014:32).

Polatlı ilçesinin sınırları doğal sınır özelliği taşır. Sakarya Irmağı batı, Ankara Çayı ise kuzey sınırlarını oluşturur. Doğu sınırı Ankara Çayı'nın Ova Çayı ile kesişim noktası iken, güney sınırı Cihanbeyli Platosu'na doğru uzanan ilçe düzlükleri ile son bulur (Akpamuk, 1989:5), (Harita 3).

Şehir doğal sınırların içerisinde Yukarı Sakarya Havzası'nın kuzey kesimine doğru yükseltisi artış gösteren, Çayboyu Deresi'nin oluşturmuş olduğu alüvyon düzlük üzerinde yer almaktadır. Araştırma sahasının kuzeyinde kalan Basri Tepesi (1107 m.) şehir ile Basri Köyü arasında doğal bir set konumundadır. Şehrin kuzeyinde Kaşbaşı Tepesi (995 m.) ile Karağaç Tepesi (1008 m.), güneyinde ise

Polatlı şehri genel itibariyle yerleşme açısından problem oluşturmeyen bir arazi üzerinde kurulmuştur. Şehrin neredeyse tamamının yerleşmiş olduğu sahada eğim %5'in altında kalmaktadır. Kısmen eğimli arazide kurulmuş olan mahallelerde mevcuttur. Kuzey kesimindeki Gazi Mahallesi ile güney kesimde yer alan Yenimahalle ve Gülveren mahallelerinde eğim genel itibariyle %15'i aşmamaktadır. %20'den daha fazla eğimli sahalar araştırma sahamızın kuzeyinde yer alan tepelik kısımdır. Bu kesim yerleşmenin bir nevi doğal sınırını teşkil etmektedir. Sadece Basri Mahallesi olarak bilinen kesim bu tepelerin kuzeye doğru açıldığı bir vadinin iki yamacında kurulmuştur, kuzeye doğru bir uzantı oluşturmıştır. Bu mahalle yer

Çile Dağı (1140 m.), Bey Dağı ile Ahlatlıbayır Tepesi (1222 m.), Böğlek Tepe (865 m.), Çaltepe (1080 m.), Hantepe (1381 m.), Ergene Tepe (1049 m.) yer alırken, kuzey kesiminde; Sarıkaya Tepe (1062 m.), Keklikpınarı Tepesi (1297 m.), ile Müslüman Kale Tepesi (1007 m.) yer almaktadır. Güneybatısına baktığımızda karşımıza, Yıldız Dağı (1112 m.), Çal Dağı (1079 m.), Velidede Tepesi (918 m.), Gözbayırı Tepe (939 m.), Tiftiktarla Tepesi (960 m.) ile Kanlışehit Tepesi (957 m.) çıkmaktadır. İlçenin batısına doğru yöneldiğimizde Kartal Tepe (1010 m.) ile Küllük Tepe (754 m.) bulunmaktadır. Güney yönünde; Çaldağ (1063 m.), Dede Dağı bulunurken son olarak güneydoğu istikametinde ise; Mermer Dağları (1020 m.), Kapaklıdağ ile Şehitler Tepesi (1047 m.), Kanlı Tepe (1070 m.), Eskipolatlı Tepesi (1036 m.), Keloğlan Tepesi (1116 m.) ve Kara Tepe (1184 m.) yer almaktadır (Harita 5).

Harita 5: Polatlı İlçesi Fiziki Haritası

1.2.İklim Özellikleri

Polatlı şehrinin iklim özelliklerinin analizine geçmeden önce ülkemizin genel iklim durumuna kısaca değinmek ve genel bir fikir sahibi olmak faydalı olacaktır. Türkiye'yi yıl boyunca Maritim Polar, Kontinental Polar, Maritim Tropikal, Kontinental Tropikal ve Akdeniz hava kütleleri etkilemektedir (Koçman, 1993:2-7). Ülkemiz makroklima bakımından Akdeniz İklim Bölgesi'nde yer alır. Bundan dolayı genel hatlarıyla Akdeniz İklimi'nin etkisindedir (Şahin, Doğanay, Özcan, 2005:87). Ancak sıcak ve soğuk mevsimlerde farklı hava kütlelerinin etkisi görülür.

Sonbahar mevsiminin başından itibaren ülkemiz üç hava kütlesi ve bunlarla ilgili basınç sistemlerinin etkisi altında kalmaktadır. Bunlardan birincisi Sibiryadan kaynaklanan, soğuk ve kuru karakterli Sibiryay Yüksek Basınç Merkezi'dir. Bu hava kütlesi Anadolu'ya Sibiryay Antisiklonu'nun kuzey ve kuzeydoğu akınlarıyla ulaşır. Karadeniz ve Hazar Denizi üzerinden geçmesine rağmen kuru ve soğuk özelliğe sahiptir (Şahin, Doğanay, Özcan, 2005:89). Hakim olduğu devrelerde kurak ve ayaz hava koşulları yaşanmaktadır. Çok çetin kış şartlarının yaşandığı bu devrede yağış meydana gelmez. Çanak şeklinde olan İç Anadolu'nun iç kesimlerinde sübsidansın hakim olduğu bir hava karakterinin oluşmasına neden olur. İç Anadolu'nun batısında yer alan Polatlı'da bu hava kütlesi etkili olduğunda, çok soğuk, kuru, ayaz ve yağışsız bir kış mevsimi yaşanır.

Sonbaharla birlikte etkili olan ikinci hava kütlesi olan İzlanda Alçak Basıncı, Maritim polar hava kütesini ülkemize taşır. Bu hava kütlesi Orta Avrupa, Balkanlar ve Karadeniz'den gelerek Trakya üzerinden ülkemize sokulmaktadır (Şahin, 2011:121). Polatlı'da bu hava kütlesi etkili olduğunda kar yağışları görülmektedir.

Akdeniz Hava Kütlesi (med) Alçak Basınç merkezlerinin oluşumu kuzeyden gelen polar hava kütlesiyle güneyden gelen tropikal hava kütlelerinin Akdeniz üzerinde karşılaşmalarıyla oluşur. Med hava kütesinin en önemli özelliği uğradığı değişiklikler sonucu sıcaklığının artması, nem oranının yükselmesi ve kararsız bir yapı kazanmasıdır (Koçman,1993:3-4). Bu hava kütesine bağlı alçak basınç merkezleri ülkemizde etkili olduğunda bol yağışa neden olur. Polatlı'da Akdeniz Hava Kütlesi etkili olduğunda kütenin sıcaklığına bağlı olarak sahada yağmur, ama çoğunlukla kar şeklinde yağışlar hakim olur.

Sıcak mevsimdeki hava durumu daha sade bir özellik göstermektedir. Çünkü genel hava dolaşımına göre, polar cephe daha kuzeye çekilmiştir. Ayrıca Azor Antisiklonu'nun Avrupa üzerinden yayılmasıyla Akdeniz Havzası ve dolayısıyla Türkiye tropikal hava kütlelerinin etkisi altına girmiştir (Koçman, 1993:6). Bu şartlar altında, cephelerin oluşum koşulları ortadan kalkmıştır ve ülkemizde olduğu gibi araştırma sahası üzerinde kuraklık hakimdir.

Basra Alçak Basıncı, kontinental tropikal hava kütesini taşır. Yazın Güney Asya üzerine yerleşen alçak basıncın siklonik dönüşü ile tropikal hava kütleleri Asya üzerinden doğu ve güneydoğu akımlarıyla Anadolu'yu etkiler (Şahin, Doğanay, Özcan, 2005:88). Bu hava çok sıcak ve kurudur. Etkili olduğu sahalarda yakıcı sıcaklıklara sebep olmaktadır. Polatlı'da yaz mevsiminde etkisi fazlaca hissedilir. Etkili olduğunda sıcaklığın yükselmesine, yağışsız ve kuru bir havanın yaşanmasına neden olur.

Azor Antisiklonu'nun kuzeye ve Avrupa üzerine yayılması sonucu polar hava Akdeniz'e ulaşamaz ve Akdeniz depresyonları hemen hemen hiç oluşmaz. Maritim tropikal hava kütesini taşıyan Azor Yüksek Basıncı yurdumuzu kuzey ve kuzeydoğu kökenli akışlarla etkilemektedir (Şahin, 2011:119-120). Bu hava kütesinin etkin olduğu dönemlerde araştırma sahasında kontinental tropikal hava kütesine göre daha serin hava koşulları hüküm sürmektedir.

İklim koşullarını küresel faktörlere ek olarak yerel faktörlerde etkilemektedir. Bu faktörler, yükselti farkı, karasallık ve dağların uzanış doğrultusu faktörleridir.

Yükselti farkı gerek yatay gerekse düşey doğrultuda sıcaklık ve yağış şartları üzerinde etkilidir. Ülkemizde kıyı bölgelerden iç kısımlara ve batıdan doğuya doğru yükseltinin artması sıcaklıkta düşüşe ve iç bölgelerde sert kışların yaşanmasına neden olmaktadır. Polatlı ve çevresindeki en alçak noktayı 800 m. izohipsinin geçtiği şehrin hemen güneybatı kesimi oluşturur. Ülkemizin ortalama yükseltisinin 1132 m. olduğunu göz önünde bulundurduğumuz takdirde, inceleme alanının en alçak noktasının Türkiye'nin ortalama yükseltisinden 332 m. daha aşağıda olduğunu görebilmekteyiz.

Yükselti farkı araştırma sahasında öncelikle sıcaklık ve sıcaklığın dağılışına etki eder. İklim rasatları incelendiğinde, Ankara il merkezi ile yaklaşık aynı enlemde

yer alan Polatlı'nın gerçek ortalama sıcaklığının çok büyük farklılıklar göstermediği görülür. Ankara ili yıllık ortalama sıcaklığı; 11.8°C'lik bir değer gösterirken, Polatlı iklim rasatlarına göre yıllık ortalama sıcaklık; 11.6°C'dir. Değerlerin birbirine bu kadar yakın olmasının iki sebebi vardır. Öncelikle her iki merkezinde aynı enlem üzerinde yer almaları ve yükselti bakımından da aynı seviyede olmalarıdır. Araştırma sahasının en alçak noktası (800 m.) ile en yüksek yerini oluşturan Çile Dağı (1140 m.) arasında sıcaklık farkı da çok fazla değildir. Kabaca her 100 m. yükselişte sıcaklığın 0,5°C azaldığını hesaba katacak olursak, en alçak nokta ile en yüksek kesim arasındaki sıcaklık farkını 1,6°C gibi bir değerle ifade edebiliriz.

Yükselti farkının etki etmiş olduğu bir başka husus ise yağışın şekli ve dağılışıdır. Yağışla yükselti arasında sıkı bir ilişki vardır, buna göre yükselti arttıkça belli bir seviyeye kadar yağış miktarı da artmaktadır. Batı komşusu Eskişehir ile aynı enlemde yer alan Polatlı'da yıllık yağış miktarı 30.4 mm. daha azdır, bu durumun sebebi ise Eskişehir'in yükseltisinin daha fazla olmasıdır. Araştırma sahasında kar örtüsünün zirveye yakın kesimlerinde daha kalın olması, buralarda yağışın biraz daha fazla olduğunu göstermektedir.

Türkiye doğu-batı doğrultusunda uzanan dağ silsileleri ile kaplıdır. Bu sıradağlar kuzeyden ve güneyden gelen hava kütlelerinin iç kısımlara sokulmasını güçleştirerek kıyı kesimler ile iç kesimler arasında sıcaklık ve yağış durumlarında farklılıklara neden olmaktadır. Araştırma sahası, Toros Dağları'nın kuzeyinde kalmaktadır. Akdeniz üzerinden gelen nemli hava Toroslar'ın güney yamaçlarına yağış bırakmakta fakat iç kesimlere kadar sokulamamaktadır.

Araştırma sahasına ait rüzgar gülünü incelediğimizde, en fazla rüzgarın kuzeydoğudan estiği ikinci olarak ise güneybatıdan estiği görülmektedir. Yani hakim rüzgar yönü kuzeydoğu-güneybatı şeklindedir. Sonuç olarak yeryüzü şekilleri hakim rüzgar yönünde belirleyici olmuştur.

Türkiye'de batıdan doğuya ve kıyı kesimlerden iç kesimlere doğru gittikçe karasallık artmaktadır. Denizden uzak olması sebebiyle iç kesimler yazın fazla ısınmakta kışın ise aşırı soğumaktadır. En sıcak ayın ortalaması ile en soğuk ayın ortalamasının farkına amplitut denir. Polatlı'da en sıcak ayın ortalaması 23,4°C en soğuk ayın ortalaması ise -0,2°C'dir. Bu değerlere göre amplitut 23,2°C'dir. Deniz kıyısında yer alan Antalya ilinin amplitut değerinin 18.3°C olması, Polatlı'da

karasallığın ne kadar fazla olduğunu gösterir. Polatlı’da karasallığın fazla olmasında denizden uzaklık ve yükseltinin fazla olması etkilidir.

Sonuç olarak Polatlı ve çevresinde “İç Anadolu Step İklimi” görülür. Bu iklimin en önemli özelliği en soğuk ayın ortalaması 0°C ile -3°C arasında olup en az iki ayın sıcaklığı 20°C-22°C civarında olmasıdır. Yıllık yağış miktarı ise 350-500 mm. arasında, yağış maksimumu ilkbahar, minimum ise yaz mevsimine rastlamaktadır.

1.2.3.İklim Elemanları

1.2.3.1.Sıcaklık

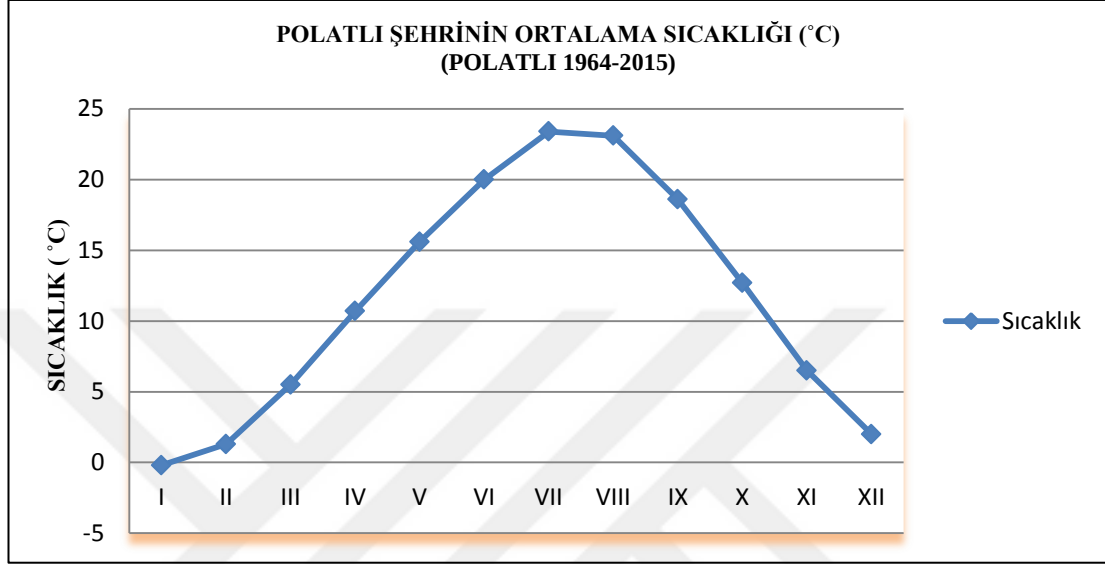
Polatlı ve çevresinin yıllık ortalama sıcaklığı 11,6°C’dir (Tablo 1-Grafik 1). En soğuk ay -0,2°C ile Ocak ayı, buna karşılık en sıcak ay 23,4°C ile Temmuz ayıdır (Tablo 2-Grafik 2). Buna göre amplitüt 23,6°C’dir. Bu durum yüksek amplitüt değeri ile karasallığın etkili olduğunu yansıtmaktadır. Araştırma sahası sıcaklık rejimi bakımından ele alındığında yüksek amplitüt değerinin yanı sıra, sıcaklık rejim diyagramından da anlaşılabileceği gibi Aralık, Ocak ve Şubat aylarında -0,2C ila 2°C arasında seyreder. Sıcaklıkların Mart ayında 2°C’nin üzerine çıkması ve Nisan ayından itibaren hızla yükselerek maksimum değere Temmuz ayında erişmesi, Eylül ayı itibariyle ise hızla düşmeye başlayarak Ocak ayında 0°C’nin altına düşmesi ve yaz ile kış mevsimlerinin oldukça belirgin olması nedeniyle inceleme sahası, “Karasal İç Anadolu Termik Rejim Tipi’ne” dahildir.

Karasal İç Anadolu Termik Rejimi; İç Anadolu Bölgesi’yle kenarında yer alan dağların bölgeye bakan yamaçlarının önündeki sahalarda görülür. En soğuk ay (Ocak) ortalaması 0°C ile -3°C arasında değişim gösterir. En sıcak ay (Temmuz) ortalama sıcaklığı ise 19°C ila 23°C arasındadır. Hüküm sürdüğü alanlardaki yıllık ortalama sıcaklık 10°C-12°C, amplitüd değerleriyse 20°C-25°C’dir (Koçman, 1993:26).

Tablo 1: Polatlı Şehrinin Ortalama Sıcaklığı (°C)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Sıcaklık	-0.2	1.3	5.5	10.7	15.6	20	23.4	23.1	18.6	12.7	6.5	2	11.6

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 1: Polatlı Şehrinin Ortalama Sıcaklığı (°C)

Kaynak: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Tablo 2: Polatlı Şehri Ortalama En Yüksek ve En Düşük Sıcaklık Değerleri (°C)

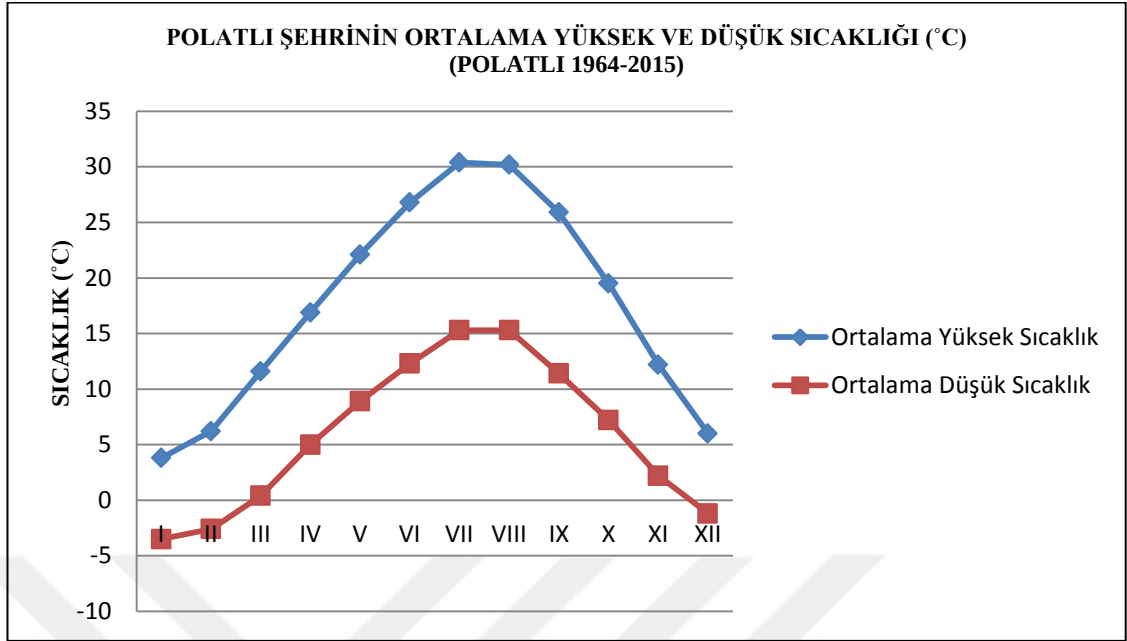
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Yüksek Sıcaklık	3.8	6.2	11.6	16.9	22.1	26.8	30.4	30.2	25.9	19.5	12.2	6	17.6
Ortalama Düşük Sıcaklık	-3.5	-2.6	0.4	5	8.9	12.3	15.3	15.3	11.4	7.2	2.2	-1.2	5.8

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Polatlı ve çevresinde yıllık ortalama maksimum sıcaklık 17,6°C'dir. Ortalama maksimum sıcaklık grafiği incelendiği takdirde sıcaklığın hiçbir ayda 0°C'nin altına inmediği görülür. Bunun nedeni tropikal hava kütlelerinin kış mevsimindeki etkisinden kaynaklanmaktadır.

Yaz mevsiminde sıcaklıkların normalin üzerinde seyretmesi ise güneyden sokulan Basra Alçak Basıncı'nın ani istilas ile olmaktadır. Yıllık ortalama minimum sıcaklığı ise 5.8°C'dir. Ortalama minimum sıcaklıkları grafiği incelendiğinde yılın 3 ayında 0°C altındaki sıcaklıklara rastlanır. Bunun nedeni, kışın Sibirya Yüksek Basıncı'nın güneye inmesindendir.

Grafik 2: Polatlı Şehrinin Ortalama En Yüksek ve En Düşük Sıcaklığı (°C)

Kaynak:Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Polatlı ve çevresinde 30 gün don etkisi hissedilmektedir. Donlu günlerin en fazla olduğu mevsim kış en fazla görüldüğü ay ise 13 gün ile Ocak ayıdır. Şubat ayında da kısmen don olayı görülmekle birlikte Mart ayından itibaren etkisini kaybederek yaz aylarında da minimum değere ulaşır. Don etkisinin hissedildiği mevsimin, bitkilerin dinlenme dönemine denk gelmesi sebebiyle olumsuz bir etkisi yoktur. Bitkilerin yetiştirme evresine rastlayan don olayı ise çok kısa sürmesi sebebiyle tehlike teşkil etmemektedir. Araştırma sahasındaki don olayları, oluşum şekline göre radyasyon donlarına dahildir. Bu don çeşidi genellikle gökyüzünün açık, nispi nemin düşük, yüksek basınç koşullarının etkili olduğu kış mevsiminde görülmektedir.

1.2.3.2.Basınç ve Rüzgarlar

Atmosferdeki gazların yeryüzüne uyguladığı kuvvete basınç denir. Araştırma sahasında ortalama basınç grafiğine bakıldığında en düşük basınç değerlerinin görüldüğü iki aydan biri olan Temmuz ayından itibaren yükselmeye başlayan basınç, Kasım ayı ile en yüksek durumunu aldıktan sonra tekrar sürekli bir şekilde azalmakta ve Nisan ayında yine en düşük değerine inmektedir. Basıncın yıl içinde bu şekilde seyretmesi araştırma sahası dahil bütün bölge üzerinde genel basınç şartlarının gösterdiği değişimlerle ilgilidir.

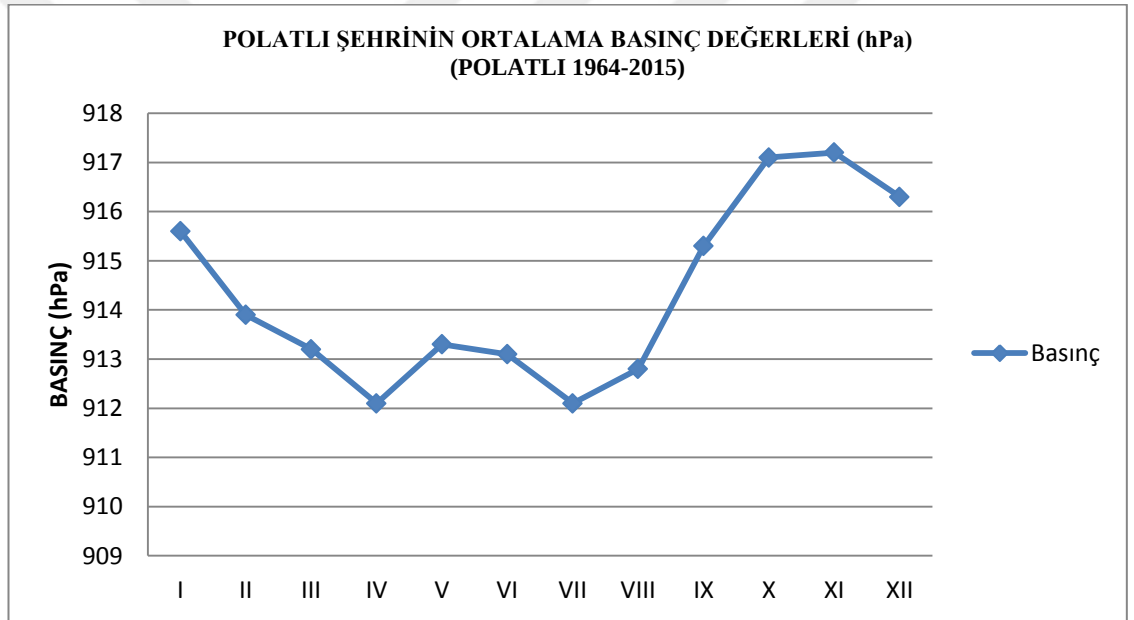
Basınç değişimi, Eylül ayından Şubat ayına kadar olan dönemde fazladır, dolayısıyla atmosferik aktiviteler yüksektir. Buna karşılık Şubat ayından Eylül ayına kadar olan dönemde basınç değerleri daha küçüktür ve araştırma sahası üzerinde daha kararlı basınç şartları hüküm sürmektedir. Yani basınç yaz mevsiminde daha düşük değerler gösterirken, kış ve ilkbahar mevsiminde yüksektir (Tablo 3-Grafik 3).

Tablo 3: Polatlı Şehrinin Ortalama Basınç Değerleri (hPa)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Basınç Değerleri	915.6	913.9	913.2	912.1	913.3	913.1	912.1	912.8	915.3	917.1	917.2	916.3	914.5

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1969-2015)

Grafik 3: Polatlı Şehrinin Ortalama Basıncı (hPa)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1969-2015)

Polatlı ve çevresinde ölçülen ortalama yerel basınç 914,3 hPa'dır. En yüksek yerel basınç 917,2 hPa, buna karşılık en düşük yerel basınç ise 912,1 hPa'dır. Ortalama yerel basıncın en yüksek olduğu ay 917,2 hPa ile Kasım, en düşük olduğu ay ise 912,1 hPa ile Nisan ve Temmuz aylarıdır.

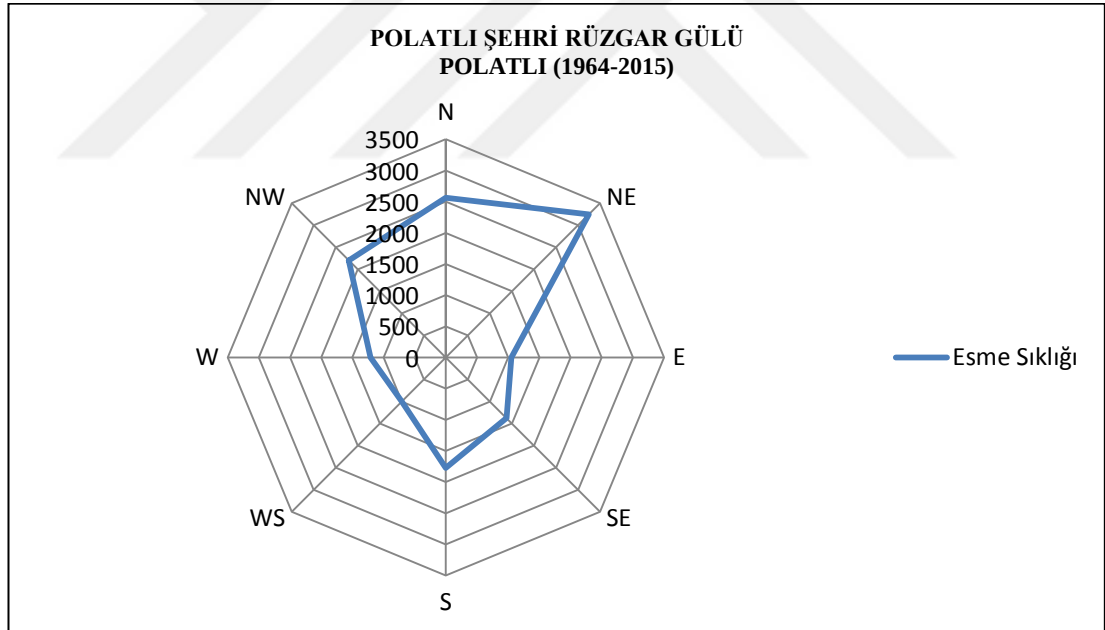
Araştırma sahasında ortalama rüzgar hızı 2,66 m/sn'dir. Hakim rüzgar yönü ise kuzeydoğudur (Tablo 4-Grafik 4).

Tablo 4: Polatlı Şehri Rüzgarın Yönlere Göre Esme Sayıları (m/sn)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Kuzey Yönünde	2304	1961	2111	1906	2384	3237	3757	3791	3147	2548	1747	1871	2563.6
Kuzeydoğu Yönünde	3111	2614	2491	2353	3000	3273	4307	4555	3180	3554	3208	3279	3243.7
Doğu Yönünde	1205	976	1047	885	1196	853	1237	877	755	1157	1080	1310	1048.1
Güneydoğu Yönünde	1725	1506	1666	1565	1445	875	613	800	1062	1600	1762	1860	1373.2
Güney Yönünde	2592	2538	2235	2303	1650	897	810	814	1276	1666	2161	2326	1772.3
Güneybatı Yönünde	1047	1215	1531	1380	1066	787	581	594	819	901	853	1238	1000.5
Batı Yönünde	1353	1113	1403	1411	1306	1289	1016	977	1313	1125	954	1235	1207.9
Kuzeybatı Yönünde	1550	1807	2411	2443	2197	2491	2627	2801	2318	1996	1938	1836	2201.2

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 4: Polatlı Şehri Rüzgar Gülü

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1969-2015)

En hızlı rüzgar 3,3 m/sn ile Temmuz ayında eser. Buna karşılık en yavaş rüzgar 2,2 m/sn ile Kasım ayında ölçülmüştür. Bu bilgiler doğrultusunda rüzgar hızlarına ait ortalamalar aylar arasında çok büyük farklılıklar göstermemektedir. En hızlı esen rüzgar ile en yavaş esen rüzgar hızı arasında 1,1 m/sn fark bulunmaktadır. Şehirde en fazla rüzgar kuzeydoğudan esmektedir. Bunu kuzeyden esen rüzgarlar takip eder. Yani orografi, hakim rüzgar yönünde belirleyici olmuştur.

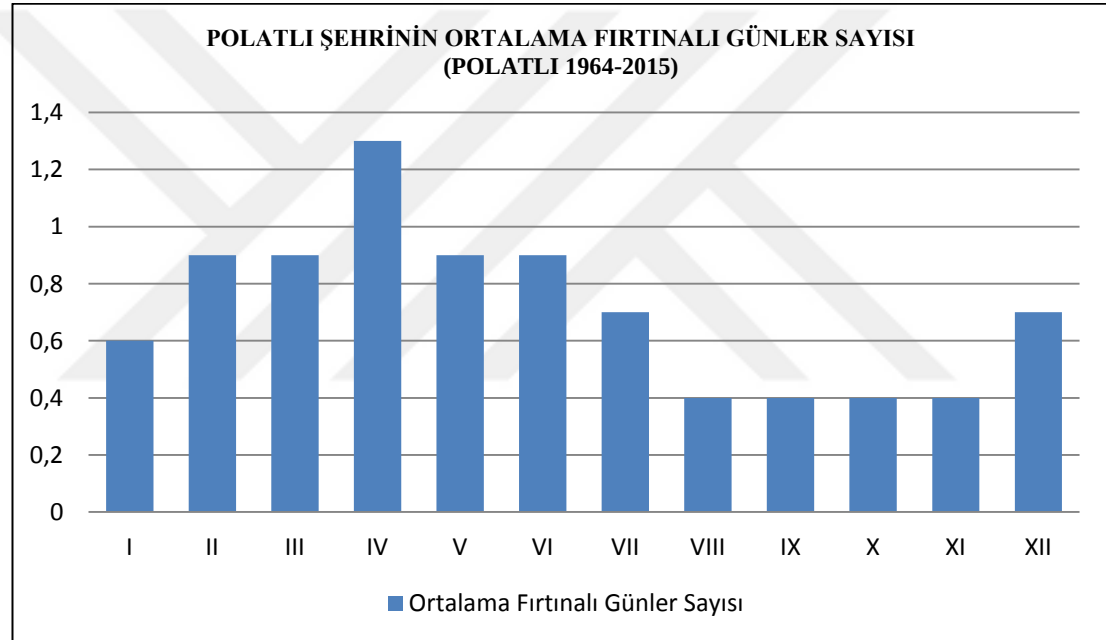
Yaz mevsiminde genel olarak kuzey sektörlü esen rüzgarlar daha baskındır. Kuzeyden esen bu rüzgarların yazın serinletici bir etkisi vardır. Sonbahar ve kış mevsiminde ise güney sektörlü rüzgarlar etkilidir. Araştırma sahasında en hızlı rüzgar güneybatı sektörlü eser. En hızlı rüzgar Nisan ayında 39,1 m/sn ile güneybatıdan esmiştir.

Tablo 5: Polatlı Şehri Ortalama Fırtınalı Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Fırtınalı Günler	0.6	0.9	0.9	1.3	0.9	0.9	0.7	0.4	0.4	0.4	0.4	0.7	0.7

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 5: Polatlı Şehrinin Ortalama Fırtınalı Günler Sayısı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1969-2015)

Rüzgar hızının 10,8 ile 17,1 m/sn arasında olduğu günlere ortalama kuvvetli rüzgarlı günler denir (Beaufort rüzgar sıkalası). Polatlı ve çevresinde ortalama kuvvetli rüzgarlı günlerin toplam sayısı 62'dir. Kuvvetli rüzgarların en fazla estiği aylar; Haziran ve Temmuz aylarıdır. Rüzgar hızının 17,2 m/sn'den fazla olduğu günlere ortalama fırtınalı günler denir (Beaufort rüzgar sıkalası). Polatlı'da ortalama fırtınalı günlerin sayısı 9 gündür. Fırtınalı günlerin en fazla olduğu ay Nisan ayı olurken en az olduğu aylar ise Ağustos, Eylül, Ekim ve Kasım'dır (Tablo 5-Grafik 5).

1.2.3.3.Nem ve Yağış

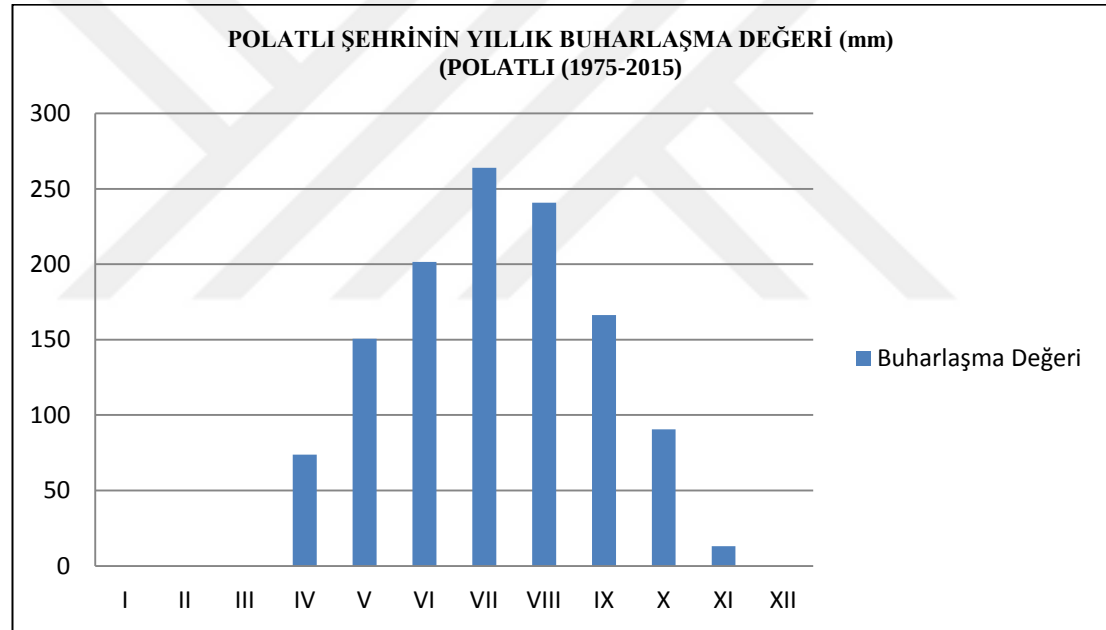
Şehirde yıllık potansiyel buharlaşma değeri; 1200,6 mm'dir. Buharlaşmanın yıl içerisindeki seyri ile sıcaklığın seyri arasında paralellik vardır. Sıcaklığın yükseldiği dönemde buharlaşma artmakta sıcaklığın azaldığı dönemde de buharlaşma azalmaktadır. Buna göre araştırma sahasında en fazla buharlaşma yaz mevsiminde Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında oluşmaktadır (Tablo 6-Grafik 6).

Tablo 6: Polatlı Şehri Yıllık Buharlaşma Değeri (mm)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Buharlaşma Değeri	-	-	-	73.7	150.7	201.5	264	240.7	166.3	90.5	13.2	-	100.0

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1975-2015)

Grafik 6: Polatlı Şehrinin Yıllık Buharlaşma Değeri (mm)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1975-2015)

Polatlı ve çevresinde ortalama buharlaşma 100 mm.'dir. En az buharlaşma Kasım ayında 13,2 mm., en fazla buharlaşma Temmuz ayında 264 mm. olarak ölçülmüştür. Günlük en fazla buharlaşma Haziran ayında 16mm.'dir. Bunlara ek olarak; Ocak, Şubat, Mart ve Aralık aylarında teorik olarak buharlaşma mevcut değildir.

Polatlı ve çevresinde yıllık ortalama nisbi nem %62'dir. Nisbi nemlilik yıl içinde kış aylarında yüksek, yaz aylarında düşük oranlar gösterir. Sıcaklığın yüksek,

bulutluluğun son derece az olduğu yaz aylarında nisbi nem düşüktür. Nisbi nem %46,2 ile en az Temmuz ayında, en fazla ise %80 ile Ocak ayında görülür.

Bulutluluk atmosferdeki su buharı ve nemliliğin bir göstergesidir. Bulutluluk rasatı yapılırken gökyüzünün tamamı 10 kabul edilir ve bulutluluk değeri hesaplanırken bu 10'luk değer üzerinden değerlendirilir (Erol, 1999:228). Bulutluluğun ortalama değeri kış aylarında yüksektir ve Kasım ayından Mayıs ayına kadar 5 (0-10)'in üzerindedir. (Tablo 7- Grafik 7) Bunun nedeni ise bu aylarda nisbi nemin yüksek olmasıdır (Tablo 8-Grafik 8). Bulutluluk yaz mevsiminde düşüktür. Nisan ayından itibaren bulutluluk düşmekte ve en düşük bulutluluk 2,2 (0-10) ile Temmuz ayında görülmektedir.

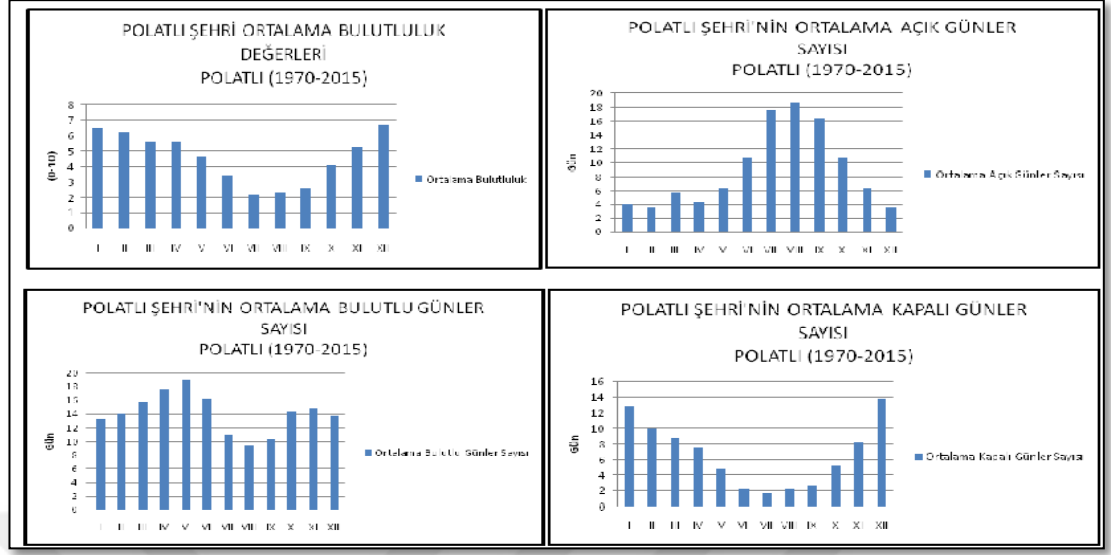
Bulutluluğun 0 ile 1,9 arasında olduğu günler açık günler olarak ifade edilir (Erol, 1999:228). Buna göre Polatlı ve çevresinde açık günlerin sayısı yaz mevsiminde artmaktadır. Açık günlerin en fazla olduğu Ağustos ayında 18,6 gün hava açıktır. Nisan ayında ise 4,3 gün açık geçmektedir. Çünkü bu mevsimde nisbi nem yüksektir bunun sonucunda açık günlerin sayısı az olmaktadır. Araştırma sahasında toplam 108 gün açık geçmektedir (Tablo 7-Grafik7).

Tablo 7: Polatlı Şehri Ortalama Bulutluluk, Açık, Bulutlu, Kapalı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Bulutluluk	6.5	6.2	5.6	5.6	4.6	3.4	2.2	2.3	2.6	4.1	5.3	6.7	4.6
Açık Günler	4	3.6	5.7	4.3	6.4	10.8	17.7	18.6	16.5	10.6	6.4	3.6	9.0
Bulutlu Günler	13.3	14	15.8	17.5	19	16.2	10.9	9.3	10.3	14.4	14.9	13.7	14.1
Kapalı Günler	12.9	10	8.8	7.5	4.9	2.3	1.7	2.3	2.6	5.3	8.3	13.8	6.7

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1970-2015)

Grafik 7: Polatlı Şehri Ortalama Bulutluluk, Açık, Bulutlu, Kapalı Gün Sayılarının Aylara Göre Dağılımı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1970-2015)

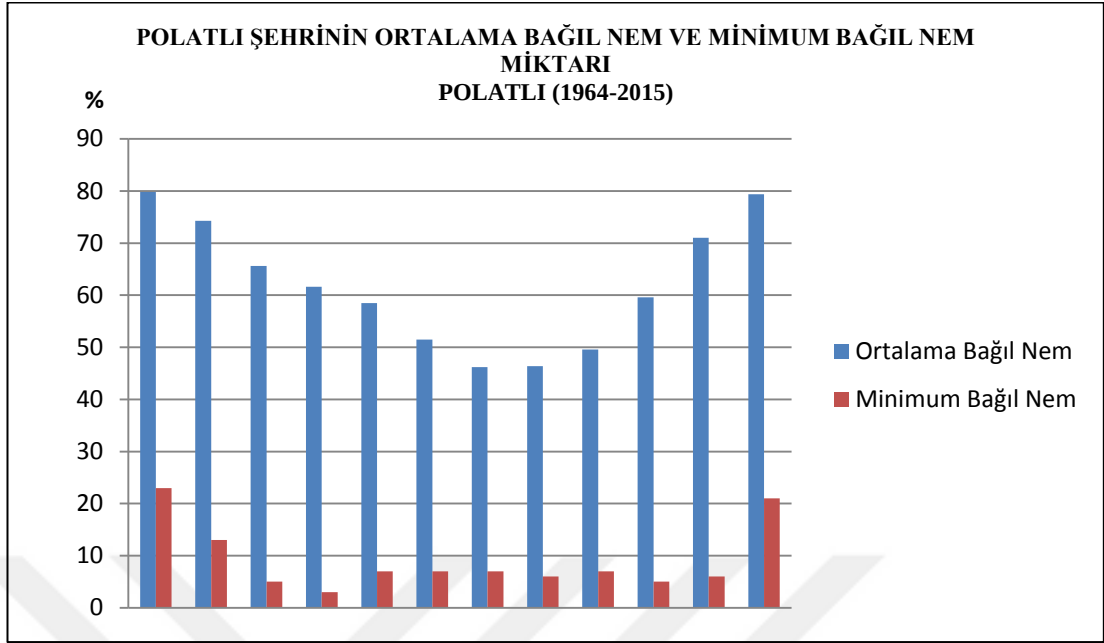
Bulutluluk oranının 2,0 ile 8,0 arasında olduğu günler bulutlu günler olarak kabul edilir (Erol, 1999:228). Polatlı şehri ve çevresinde bulutlu günlerin en fazla olduğu mevsim ilkbahar ve bu mevsim içerisinde en fazla olduğu ay ise ortalama 19 gün ile Mayıs ayıdır. Çünkü nisbi nemin yüksek olması bulutluluğu artıran bir etmendir. Bulutlu günlerin en az olduğu ay ise 9,3 gün ile Ağustos ayıdır. Ağustos ayında bulutluluğun az olmasında yine nisbi nem etkilidir. Nisbi nemin yaz ayında düşüşe geçmesi ile bulutlu günlerin sayısı da azalmaktadır. Araştırma sahasında toplam 169.3 gün bulutlu olmaktadır (Tablo 7- Grafik 7). Bulutluluğun 8,1 ile 10 arasında olduğu günler kapalı günler olarak ifade edilmektedir (Erol, 1999:228). Polatlı ve çevresinde kapalı günlerin en fazla olduğu mevsim kış, en fazla olduğu ay ise 13,8 ile Aralık ayıdır. Kapalı günlerin en az görüldüğü ay; 1,7 gün ile Temmuz ayıdır. İnceleme alanında toplam 80.4 gün kapalı geçmektedir (Tablo 7-Grafik 7).

Tablo 8: Polatlı Şehri Ortalama Bağıl Nem ve Minimum Nem Miktarı (%)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Bağıl Nem	79.8	74.3	65.6	61.6	58.5	51.5	46.2	46.4	49.6	59.6	71	79.4	61.9
Minimum Nem	23	13	5	3	7	7	7	6	7	5	6	21	9.1

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 8: Polatlı Şehrinin Ortalama Bağlı Nem ve Minimum Nem Miktarı (%)

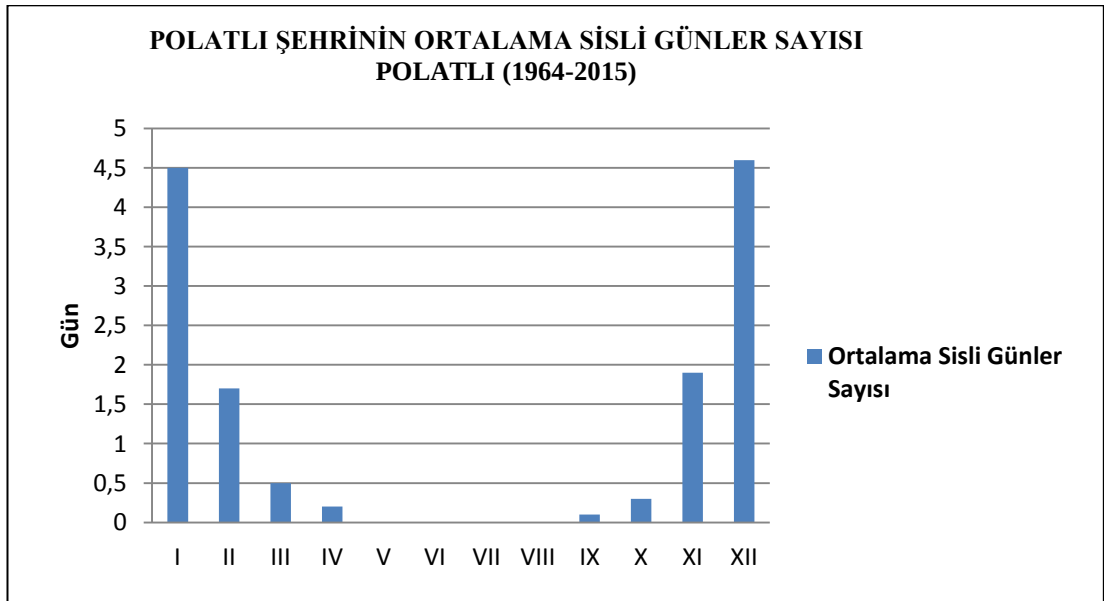
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Tablo 9: Polatlı Şehrinin Ortalama Sisli Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Sisli Günler	4.5	1.7	0.5	0.2	0	-	-	-	0.1	0.3	1.9	4.6	1.1

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 9: Polatlı Şehrinin Ortalama Sisli Günler Sayısı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Polatlı şehrinde ortalama sisli günlerin sayısı 1.15'tir (Tablo 9-Grafik 9). Bu değer araştırma sahasında sisin çok az oluştuğunu göstermektedir. Sisli günlerin yıl

içindeki dağılışında maksimum değere kış mevsiminde erişildiği görülür. Aralık ayı ortalama 4,6 günle en sisli aydır. Mayıs, Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında sis görülmemektedir. Sis hadisesinin bu sahada oluşum biçimi ise radyasyon sisleridir. Yani kış mevsiminde karla örtülü zeminin havadan daha soğuk olması sonucu sis oluşur.

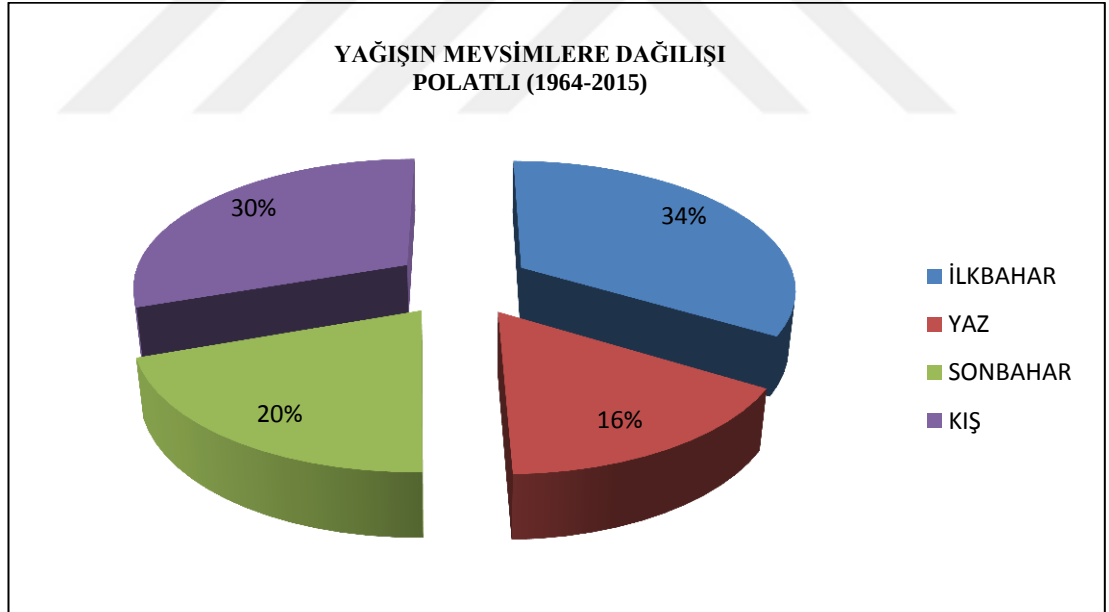
Polatlı, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alır ve bölgenin hakim iklimi olan; karasal iklimin etkisi altındadır. Genel hatlarıyla ifade edecek olursak; yazlar sıcak ve kurak, kışlar soğuk ve kar yağışlı geçer. En fazla yağış ilkbahar mevsiminde 42,4 mm. ile Nisan ayında düşmektedir. Nedeni ise konveksiyonel yağışların bu mevsimde etkili olmasıdır (Tablo10-Grafik 10).

Tablo 10: Polatlı Şhrinde Yağışın Mevsimlere Dağılışı (mm)

Mevsim	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Yağış Miktarı	115.7	55	68.9	104.4

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 10: Polatlı Şhrinde Yağışın Mevsimlere Dağılışı (%)

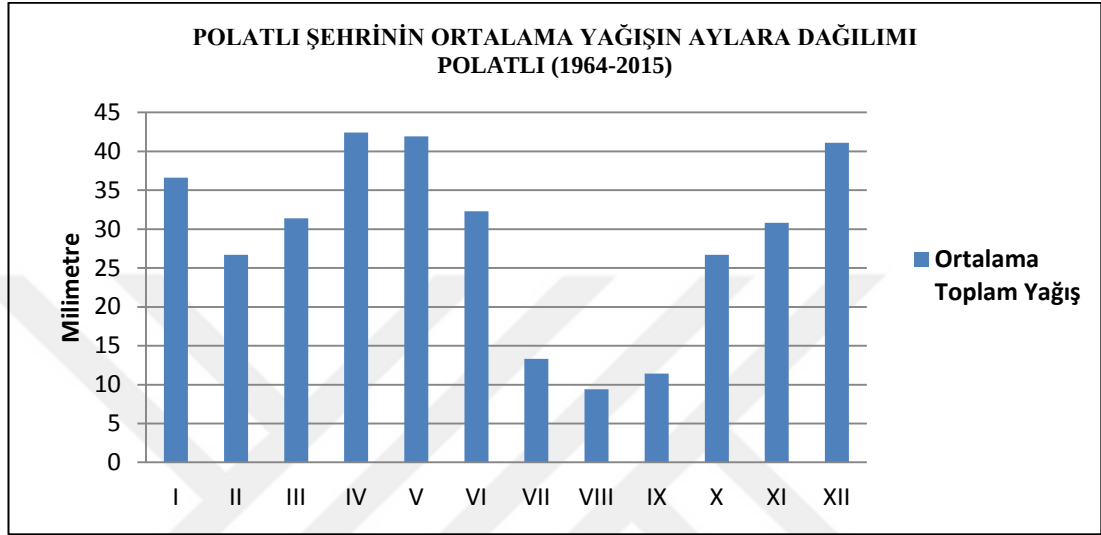

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Polatlı'da yıllık ortalama yağış 343.6 mm.'dir (Tablo 11-Grafik 11). Kış aylarında yağışlar çoğunlukla kar şeklinde düşmektedir, ortalama kar ile örtülü gün sayısı 23,9 gündür. Ortalama kar yağışlı gün sayısı ise 21.4 gündür. (Tablo 12-Grafik 12) En yüksek kar örtüsü kalınlığına 34 cm. ile ulaşılmıştır (Tablo 13-Grafik 13). Tüm bu değerler kış ayının son derece soğuk geçtiğinin birer göstergesidir.

Tablo 11: Polatlı Şehrinde Ortalama Yağışın Aylara Dağılımı (mm)

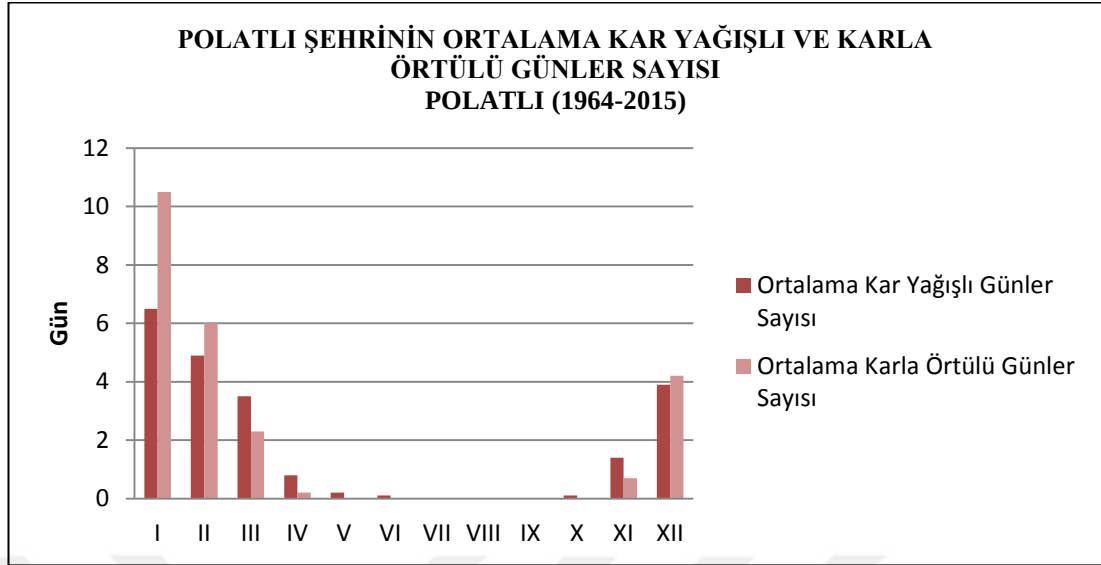
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Yağış Miktarı	36.6	26.7	31.4	42.4	41.9	32.3	13.3	9.4	11.4	26.7	30.8	41.1	28.6

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)**Grafik 11:** Polatlı Şehrinde Ortalama Yağışın Aylara Dağılımı (mm)**Kaynak:** Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)**Tablo 12:** Polatlı Şehrinin Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Kar Yağışlı Günler	6.5	4.9	3.5	0.8	0.2	0.1	-	-	-	0.1	1.4	3.9	1.7
Karla Örtülü Günler	10.5	6	2.3	0.2	-	-	-	-	-	-	0.7	4.2	1.9

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 12: Polatlı Şehrinin Ortalama Kar Yağışlı ve Karla Örtülü Günler Sayısı

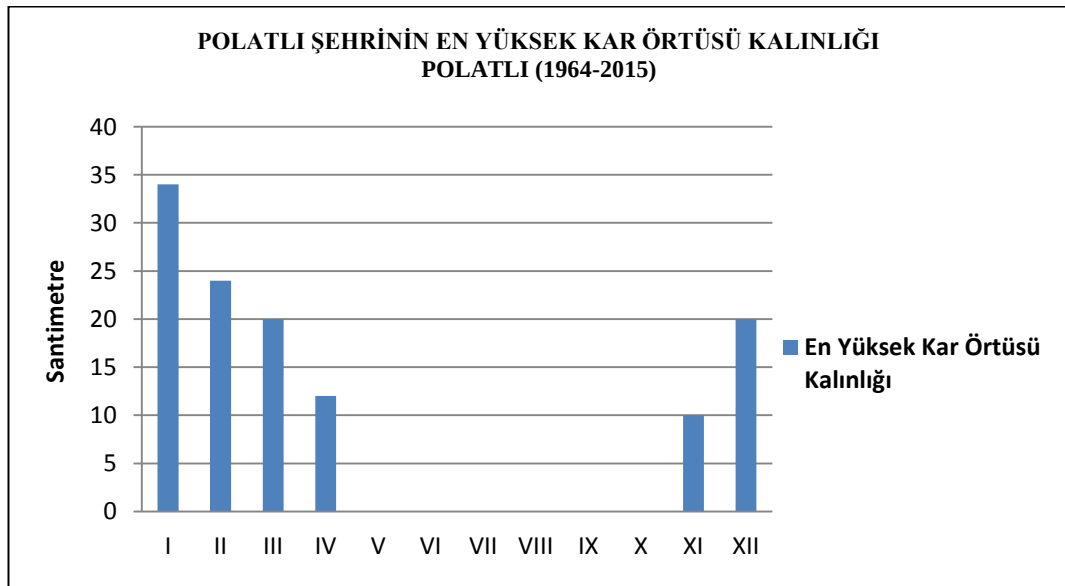
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Tablo 13: Polatlı Şehrinin En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	34	24	20	12	-	-	-	-	-	-	10	20

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 13: Polatlı Şehrinin En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

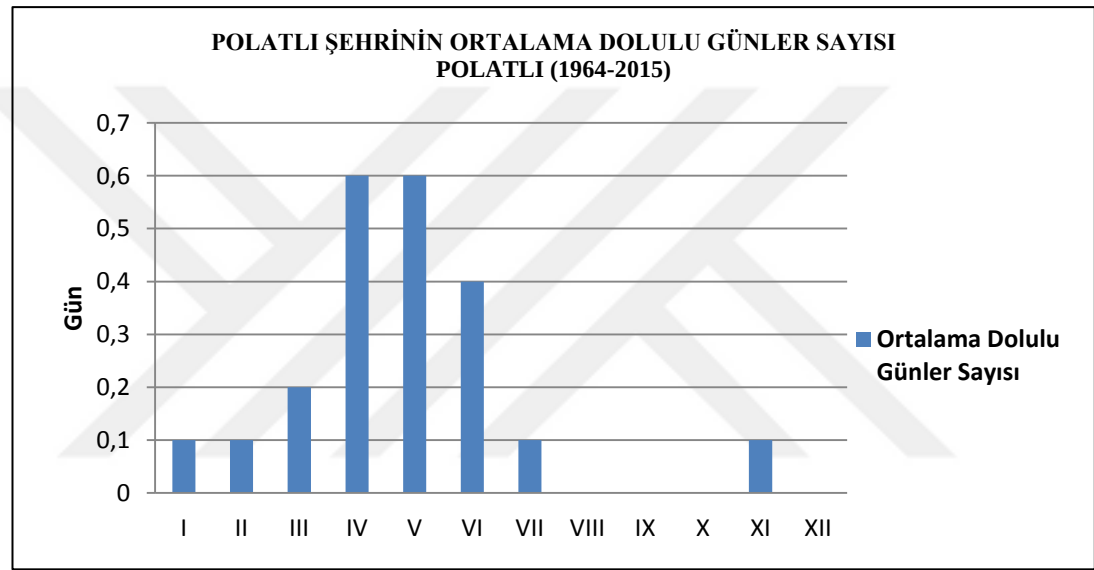
Dolu yağışının görüldüğü günler sayısı 2,2 gün olup konveksiyonel yağışların görülmüş olduğu ilkbahar mevsimine tekabül etmektedir. Yaz aylarında da az miktarda da olsa dolu yağışı görülmektedir. (Tablo14-Grafik 14)

Tablo 14: Polatlı Şehrinin Ortalama Dolulu Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Dolulu Günler	0.1	0.1	0.2	0.6	0.6	0.4	0.1	-	-	-	0.1	-	0.1

Kaynak:Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 14: Polatlı Şehrinin Ortalama Dolulu Günler Sayısı

Kaynak:MeteorolojiGenel Müdürlüğü (1964-2015)

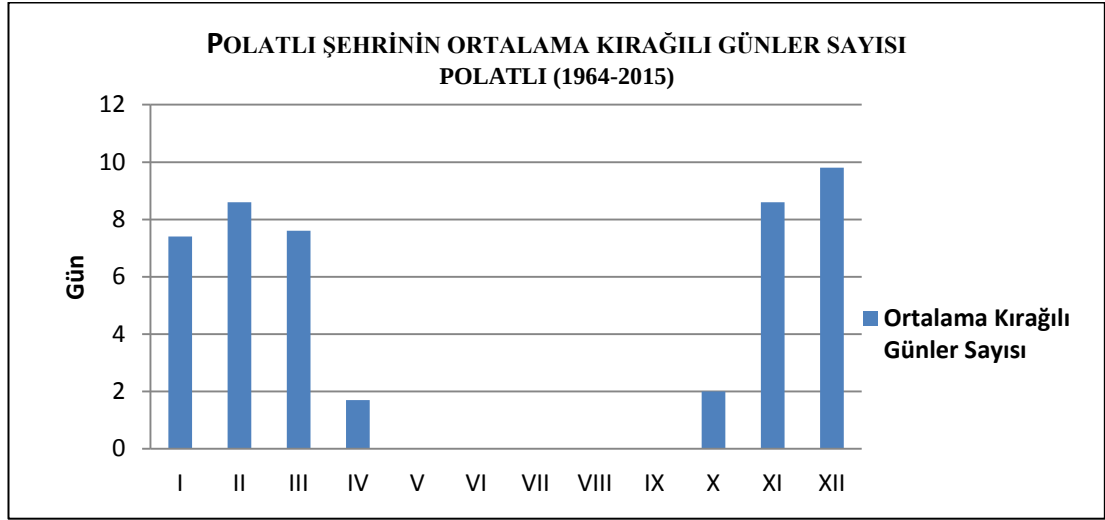
Kırağılı günler ortalama 45,7 gündür. (Tablo 15-Grafik 15) En fazla kış aylarında görülmektedir. Sebebi ise bu sahayı etkileyen hava akımlarıdır. Kırağılı günlerin yarısından fazlası kış aylarında görülmektedir.

Tablo 15: Polatlı Şehrinin Ortalama Kırağılı Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Kırağılı Günler	7.4	8.6	7.6	1.7	-	-	-	-	-	2	8.6	9.8	3.8

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Grafik 15: Polatlı Şehrinin Ortalama Kırğılı Günler Sayısı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Kümülonimbus bulutlarının neden olduğu gök gürültülü fırtına olaylarının meydana gelmesine oraj denilmektedir (Erol, 1999:236). Araştırma sahasında meteoroloji verilerine göre orajlı günler sayısı ortalama olarak; 19,5 gündür ve en fazla görüldüğü ay ise 5,4 gün ile Mayıs ayıdır (Tablo 16-Grafik 16).

Tablo 16: Polatlı Şehrinin Ortalama Orajlı Günler Sayısı

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Orajlı Günler Sayısı	-	0.1	0.4	2.1	5.4	4.5	2.6	2.2	1.4	0.7	0.1	-	1.6

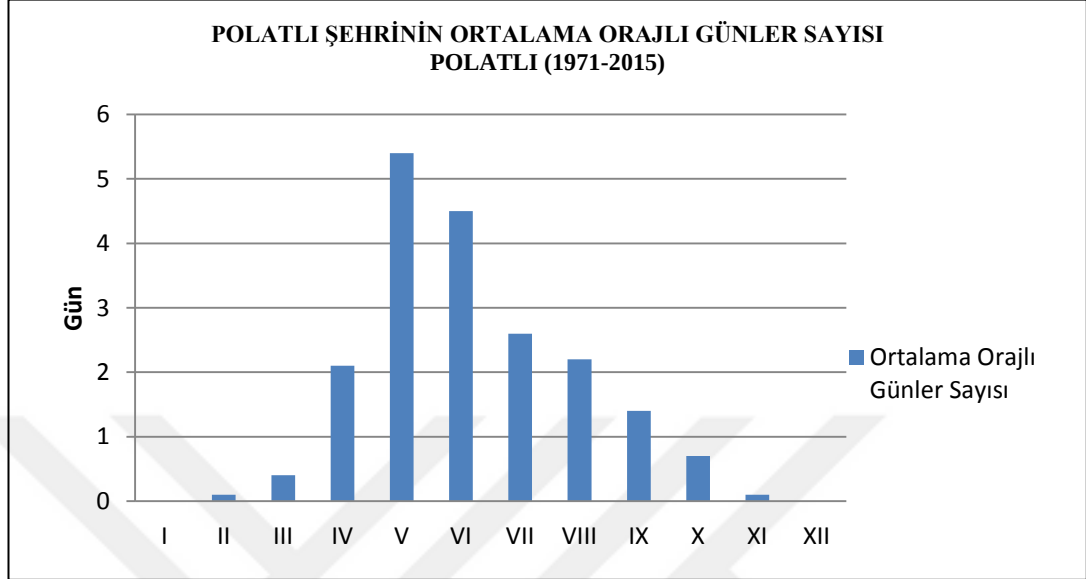
Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1971-2015)

Polatlı'ya ait iklim verilerine göre şehrin genel iklim durumu hakkında birtakım belirlemeler yapılmaya çalışılmıştır. Polatlı ikliminin daha net bir şekilde kavranması için yağış-sıcaklık ve buharlaşma-terleme arasındaki ilişkiler ile su bilançosunun da değerlendirilmesi faydalı olacaktır. Bu değerlendirmeler için Köppen, Der Martonne, Thornthwaite ve Erinç formüllerini, Polatlı Meteoroloji İstasyonu verilerine uygulayarak, Polatlı'nın içerisinde bulunduğu iklim tipine ulaşılacaktır.

Köppen'in iklim tipi formülüne göre Polatlı'da en soğuk ayın ortalama sıcaklığı (Ocak -0.2°C) 18°C'den az, ancak -3°C'nin üzerinde ve en sıcak ay ortalaması (Temmuz 23.4°C) 10°C'den fazla olduğu için Polatlı B grubundaki kurak iklimler ile temsil edilmektedir. B grubundaki iklim kuşağı step ve çöl sahalarında

görülür. Step sahalarında yıllık yağış miktarı Köppen'in formülüne göre 100-700 mm. arasındadır.

Grafik 16: Polatlı Şehrinin Ortalama Orajlı Günler Sayısı

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1971-2015)

Polatlı'da en kurak ay (Ağustos 9.4 mm) en yağışlı ay ise (Nisan 42.4 mm), yıllık yağış miktarı ise 344 mm'dir. Step sahalarındaki yağış miktarına uygun olduğu için BS ile temsil edilen iklim tipi ile temsil edildiği belirlenmiştir. Son olarak Araştırma sahasında kışların soğuk, yıllık ortalama sıcaklığın 18°C'den (11,6°C) ve en sıcak ay olan Temmuz'un ortalama sıcaklığının 18°C'nin üzerinde olduğu (23.4°C) olduğu göz önünde bulundurulursa Polatlı'da BSK ile temsil edilen kışı soğuk ve yağışlı, yazı kurak bir iklim görüldüğü ortaya çıkar (Tablo 17-Grafik 17).

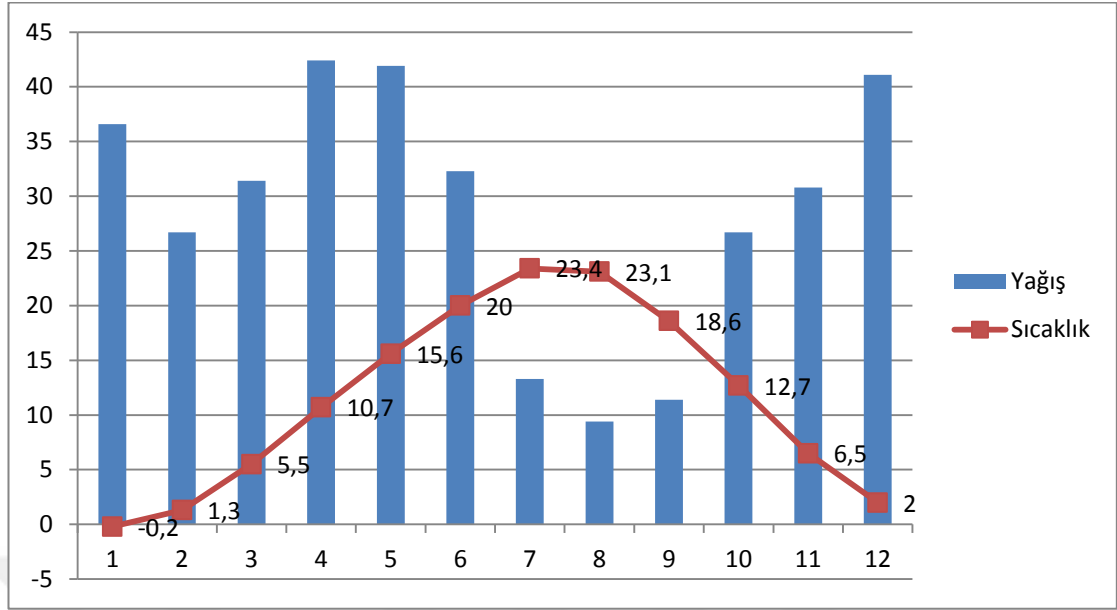
Tablo 17: Polatlı Şehrinin Ortalama Sıcaklık ve Yağış Değerleri

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık (°C)	-0.2	1.3	5.5	10.7	15.6	20	23.4	23.1	18.6	12.7	6.5	2	11.6
Yağış (mm)	36.6	26.7	31.4	42.4	41.9	32.3	13.3	9.4	11.4	26.7	30.8	41.1	15.9

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü(1964-2015)

Araştırma sahasında De Martonne formülü uygulanarak kuraklık indis değeri 15.9 olarak bulunmuştur. Formüle göre kuraklık indis değeri 20'den az ise step iklimi olarak kabul edilmektedir. Bu çıkarımlara göre Polatlı 15.9 kuraklık indis değeri ile step-nemli arası iklime girmektedir.

Grafik 17: Polatlı Şehrinin Ortalama Yağış ve Sıcaklık Grafiği

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

De Martonne aylık kuraklık indis formülü uygulandığında Polatlı’da Ocak ve Şubat ayları çok nemli, Mart, Nisan ayları yarı nemli, Mayıs, Haziran ayları step nemli arası, Temmuz, Ağustos, Eylül ayları step yarı kurak, Ekim ayı step yarı nemli, Kasım ayı yarı nemli ve Aralık ayı ise çok nemli olarak çıkmaktadır. Bu çıkarımlara göre De Martonne’un kuraklık indisinde yer alan çöl, ıslak ve kutupsal grubuna giren ay yoktur (Tablo 18-Grafik 18).

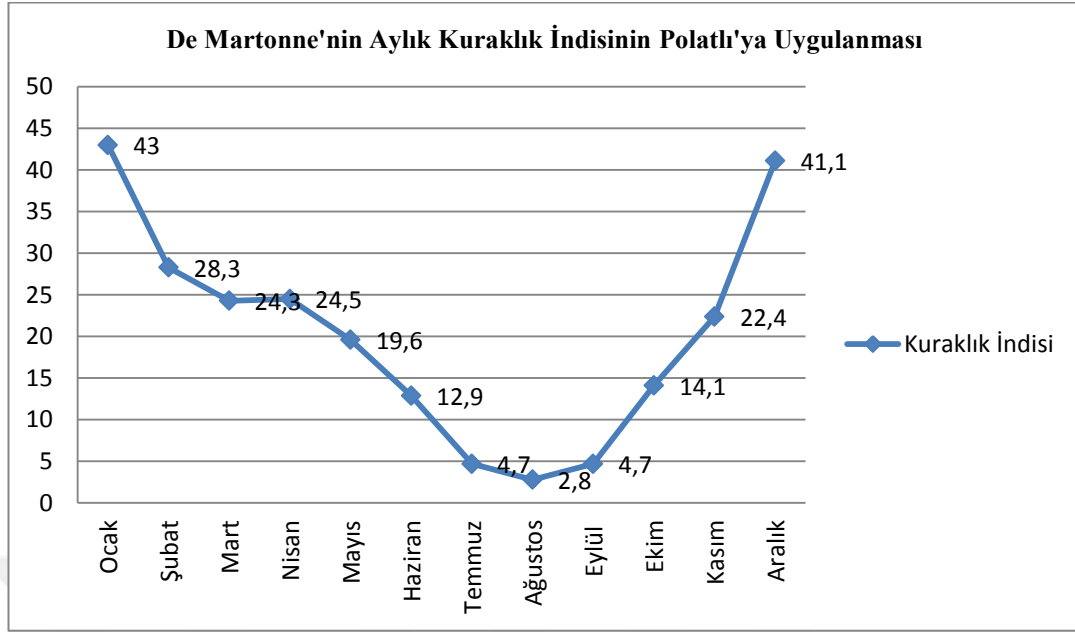
Tablo 18: De Martonne Formülüne Göre Polatlı’nın Aylık Kuraklık İndisleri

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık (°C)	-0.2	1.3	5.5	10.7	15.6	20	23.4	23.1	18.6	12.7	6.5	2	11.6
Yağış (mm)	36.6	26.7	31.4	42.4	41.9	32.3	17.3	9.4	11.4	26.7	30.8	41.1	344
Kuraklık İndisi	43	28.3	24.3	24.5	19.6	12.9	4.7	2.8	4.7	14.1	22.4	41.1	15.9
Kategori	Çok Nemli		Yarı Nemli		Step Nemli Arası		Step-Yarı Kurak			Step-Yarı Nemli	Yarı Nemli	Çok Nemli	Step-Nemli Arası

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü (1964-2015)

Erinç formülüne göre Polatlı, 15 indis değeri ile yarı kurak (step) iklime sahiptir. Yağış miktarlarının doğrudan ortalama sıcaklıklara oranlanması ile elde edilen indis, karasal bölgelerde gerçekte olduğundan daha nemli bir durumun çıkmasına sebep olacağından Polatlı’da indis hesaplanırken maksimum sıcaklık alınmıştır.

Grafik 18: De Martonne'nin Aylık Kuraklık İndisinin Polatlı'ya Uygulanması

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

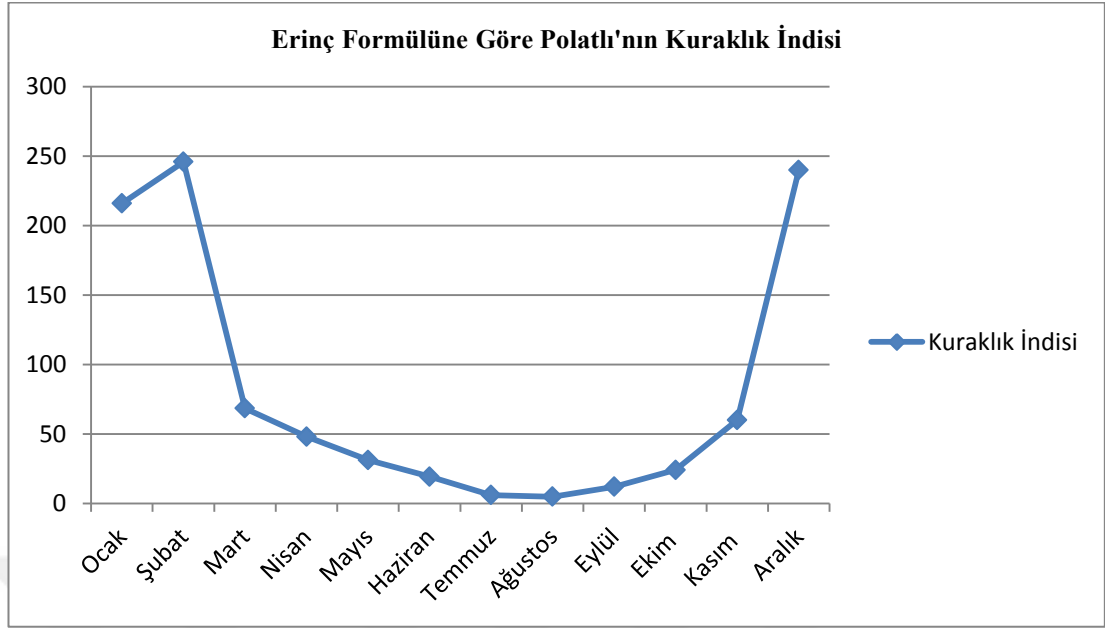
Böylece araştırma sahasında iklim tipi yarı kurak (step) olarak elde edilmiştir. Aylık indis değerine göre Polatlı'da beş ay çok nemli (Ocak, Şubat, Mart, Kasım ve Aralık), bir ay nemli (Nisan), bir ay yarı nemli (Mayıs), bir ay yarı kurak (Haziran), iki ay tam kurak (Temmuz, Ağustos), bir ay kurak (Eylül) ve bir ay yarı nemli (Ekim) geçmektedir (Tablo19-Grafik 19).

Tablo 19: Erinç Formülüne Göre Polatlı'nın Aylık ve Yıllık Yağış Etkinliği

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık (°C)	-0.2	1.3	5.5	10.7	19.6	15.6	20	23.4	23.1	18.6	12.7	6.5	11.6
Yağış (mm)	36.6	26.7	31.4	42.4	41.9	32.3	13.3	9.4	11.4	26.7	30.8	41.1	344
Kuraklık İndisi	216	246	68.4	48	31.2	19.2	6	4.8	12	24	60	240	15
Kategori	Çok Nemli			Nemli	Yarı Nemli	Yarı Kurak	Tam Kurak			Kurak	Yarı Nemli	Çok Nemli	Step

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Grafik 19: Erinç Formülüne Göre Polatlı'nın Kuraklık İndisi

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

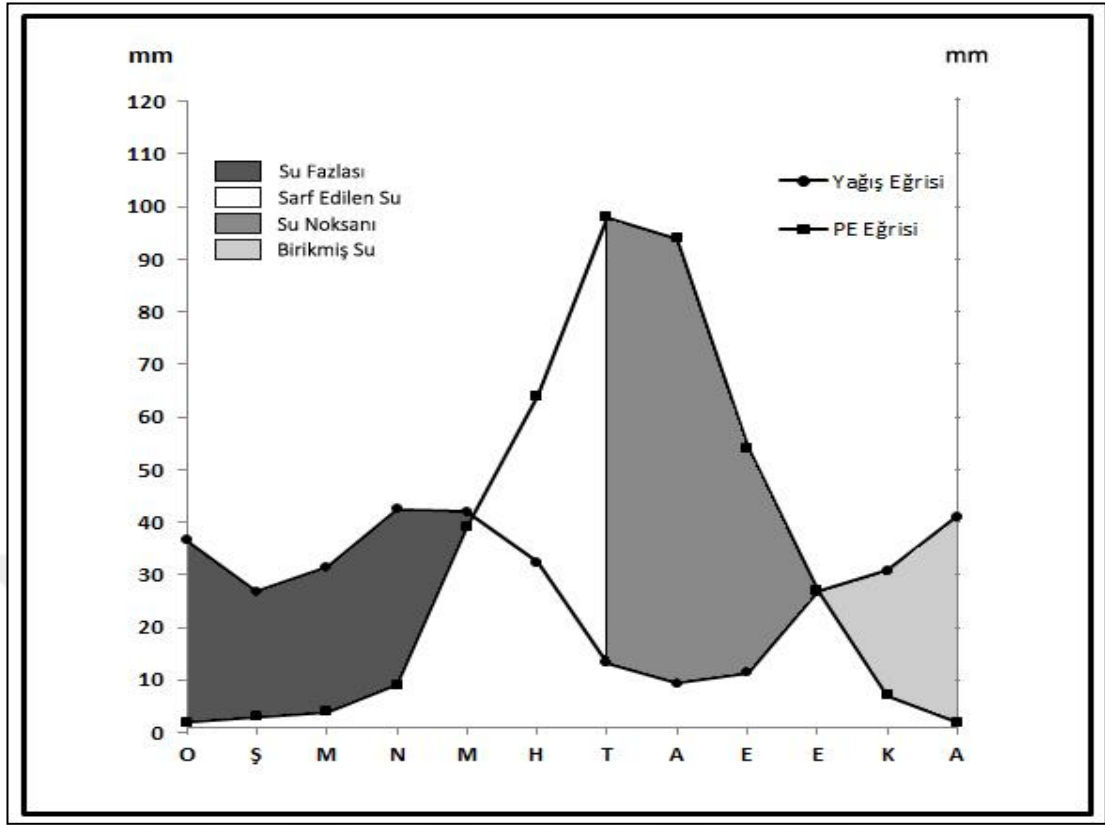
Tablo 20: Thornthwaite Formülüne Göre Polatlı'nın Su Bilançosu

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (°C)	-0.2	1.3	5.5	10.7	19.6	15.6	20	23.4	23.1	18.6	12.7	6.5	11.6
Sıcaklık İndisi	0.01	0.13	1.49	3.16	5.60	8.16	10.3	10.1	7.3	4.1	1.5	0.25	3.58
Denenmemiş Evapotranspirasyon (mm)	2	3	5	19	46	75	115	110	63	31	8	3	
Denenmiş Evapotranspirasyon (mm)	2	3	4	9	39	64	98	94	54	27	7	2	403
Yağış (mm)	36.6	26.7	31.4	42.4	41.9	32.3	13.3	9.4	11.4	26.7	30.8	41.1	344
Birikmiş Su Değişimi	98	0	0	0	0	32	68	0	0	0	24	39	
Birikmiş Su	98	100	100	100	100	68	0	0	0	0	24	63	
Gerçek Evapotranspirasyon	2	3	4	9	39	64	81	9	12	27	31	41	322
Su Noksanı	0	0	0	0	0	36	17	85	42	0	0	0	145
Su Fazlası	63	24	28	34	3	0	0	0	0	1	0	0	153
Akış	32	28	28	31	17	9	18	52	48	25	13	6	307
Nemlilik Oranı	17.5	8	7	4	0.07	0.4	0.85	0.89	0.77	0	3.4	19.5	

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Thornthwaite formülüne göre Polatlı'da Kasım ile Mayıs ayları arasında su noksanı görülmemektedir. Çünkü bu dönemde yağışlar potansiyel evapotranspirasyondan fazladır. Yılın ilk beş ayında ve Ekim ayında su fazlası görülürken geriye kalan aylarda su fazlası gerçekleşmemiştir.

Şekil 1: Thornthwaite Formülüne Göre Polatlı'nın Su Bilançosu

Kaynak: Meteoroloji Genel Müdürlüğü

Toprağın suya doygunluğu yılın ilk beş ayında gerçekleşmiştir. Haziran-Ekim arasında yağışlar potansiyel evapotranspirasyondan daha az olduğu için doygunluk gerçekleşmemiş, Kasım ve Aralık aylarında yağış potansiyel evapotranspirasyondan fazla olmasına rağmen tam doygunluk (100 mm) sağlanamamıştır (Tablo20-Şekil 1).

1.3. Hidrografik Özellikler

1.3.1. Akarsular

Yerleşmelerin (köy, kasaba, ve şehir) kuruluşu ve gelişiminde suların önemli bir etkisi vardır (İzbırak, 1990:2). Ernest Mamboury 1931 yılında Haydarpaşa-Ankara Demiryolu Hattı boyunca yer alan yerleşmeler üzerine birtakım araştırmalar yapmıştır. Araştırması neticesinde Polatlı halkının geçimini, Polatlı İstasyonu civarından sağladığını ve şehrin kuruluşunda istasyonun önemli olduğunu belirtmiştir. Ancak yerleşmenin kuruluş alanında en az demiryolu kadar içme ve kullanma suyuna kolay erişim olduğunu da belirtmiştir (Mamboury, 1934:118).

Şehire en yakın ve en büyük akarsu Sakarya Irmağı'dır. Sakarya Irmağı ile Porsuk Çayı'nın birleşme noktasının şehire mesafesi 16 km.'dir. Şehir sınırları içerisinde yer alan en önemli akarsular; Sakarya Irmağı ve Ankara Çayı'dır. Bu akarsular dışında ise; Porsuk Çayı, Babayakup Deresi, Ilıcaözü Deresi, Yarözü Deresi, Hamamözü Deresi, Özdere, Şeyhahmetli Deresi, Özdere (Özyurt) Deresi ve Şabanözü Deresi gibi akışları mevsimsel yağışlara bağlı olarak değişkenlik gösteren akarsular akış göstermektedir.

Antik dönemlerde Sangarios ismiyle tanımlanan Sakarya Irmağı KB Anadolu'nun en büyük akarsuyudur. 824 km uzunluğa sahip olan bu akarsu Çifteler mevki yakınlarında Sakaryabaşı olarak bilinen kaynaktan doğar. Ancak, Yazılıkaya platosu ve Emir dağlarından da irili ufaklı birçok kolu bünyesine katarak büyür (Güney, 2004:64).

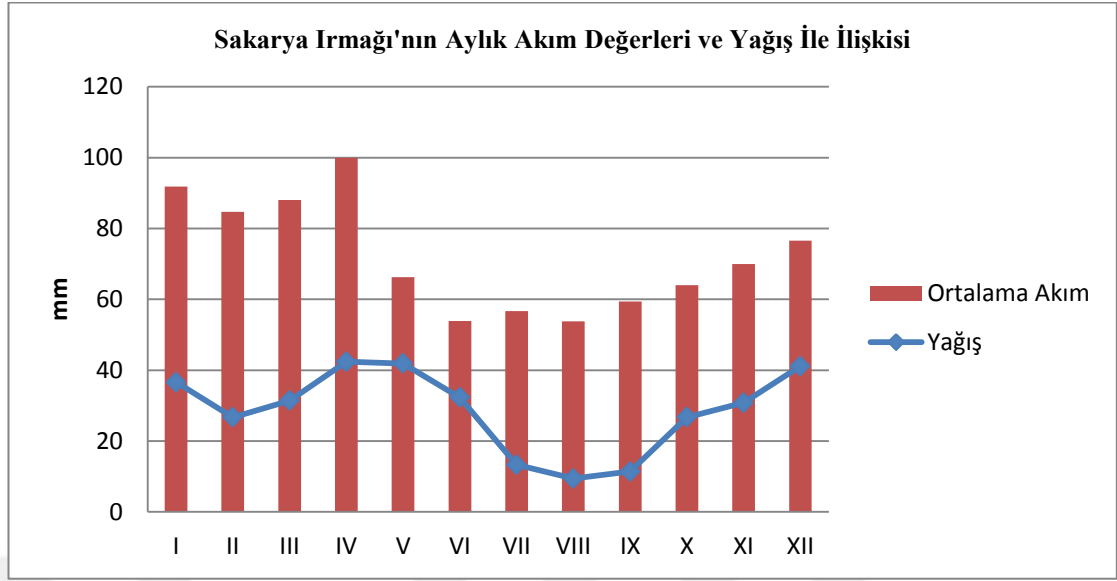
Sakarya Irmağı, İç Anadolu'nun bozkırlarını ve İçbatı Anadolu'nun ormanı tahrip edilmiş bölgelerini kateder ve bol miktarda alüvyon taşır (Güney, 2004:64). Sakarya, Eskişehir ili sınırları içerisinde yer alan kaynak suları ile beslenir ve şehrin güneybatısında Gülpınar Köyü civarında Polatlı topraklarına dahil olur. Akarsu, yakın çevresinde akış gösteren dereleri de bünyesine katarak Gülpınar, Kabak, Yaralı, Kocahacılı, Beşköprü, Gümüşyaka, Yenice, Eskikarsak, Tatlıkuyu, Karailyas, Beylikköprü, Yassihöyük ve Kıranharmanı köylerinin topraklarını sular. Kıranharmanı Köyü dolaylarında Eskişehir'den gelen Porsuk Çayı sularını da toplar. Karacaahmet ve Yeniköseler köylerini aştıktan sonra kuzeybatı yönünde akış gösterir. Dik ve dar bir vadi oluşturan akarsu, Dümrek Köyü mevkiinde Ankara Çayı'nın sularını da kendisine dahil eder. Beypazarı ve Nallıhan bölgesinden geçen akarsu, Yenice Köyü çevresinde Eskişehir il sınırlarına dahil olur ve Karadeniz'e doğru yönelir (Erdoğan, 2013:23).

Tablo 21: Sakarya Irmağı'nın Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Yıllık	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Akım (m ³ /sn)	91,8	84,7	88,0	100,0	66,3	53,9	56,7	53,8	59,4	64,0	70,0	79,6	72,0

Kaynak: DSİ Rasatlar Şube Müdürlüğü (1966-2004)

Grafik 20: Sakarya Irmağı'nın Aylık Akım Değerleri ve Yağış İle İlişkisi

Kaynak: DSİ Rasatlar Şube Müdürlüğü ve Meteoroloji Genel Müdürlüğü

DSİ'ye ait Yenice Köyü sınırları içerisinde bulunan akarsu gözlem istasyonunun 38 yıllık (1966-2004) verilerine göre Sakarya Irmağı'nın ortalama akım değerleri Şubat, Mart ve Nisan aylarında maksimum (yağış ve kar erimelerine bağlı olarak), Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında ise minimum (yağış azlığı ve sıcaklık artışına bağlı olarak) değere ulaşır. Yıllık ortalama akım değeri; 72,0 m³/sn'dir (Tablo 21-Grafik 20). Ortalama akım Nisan ayında maksimum (100,0 m³/sn), Ağustos ayında ise minimum (53,8 m³/sn) düzeydedir. Akarsu, düzensiz rejim özellikleri sebebiyle ovalarda zararlı taşkınlara sebebiyet vermektedir. Araştırma sahasında bir diğer önemli akarsu ise Ankara Çayı'dır. Şehir sınırlarına dahil olmadan önce birkaç dereyi bünyesine alan akarsu, Polatlı'da akış gösterdikten sonra Dümrek Köyü dolaylarında Sakarya Irmağı'na dahil olur.

Ankara şehir merkezinde Çubuk, Hatip ve İncesu dereleri bir araya gelerek Ankara Çayı ismini alır. Osmanlı Devleti döneminde "Nehr-i Kebir" (Büyük Nehir) ismiyle de anılmıştır. Ovaçayı, Ballıkuyumcu ve Babayakup derelerini de bünyesine katan akarsu Hıdırşeyh Köyü yakın çevresinde Polatlı sınırlarına dahil olur. Ankara Çayı, Hıdırşeyh, Güreş ve Karaahmed köylerinin arazilerini, suladıktan sonra Hamamboğazı'nı geçmektedir. Akarsu, daha sonra 1007 m. rakıma sahip Müslüman kale Tepesi'nin kuzey kesiminden akış gösterir ve güneye doğru yönelir (Erdoğan, 2013:25)

Şehir sınırları içerisinde mevsimsel yağışlara bağlı olarak akış gösteren irili ufaklı akarsular ise; Büyükacı, Çayırbaşı, Çorakközü, Devedamı, Hacımusa, İncesu, Katrançayı, Mucuköz, Sülüklüz, Tatarcık ve Yemişenin dereleridir.

1.3.2. Kaynaklar ve Yeraltı Suları

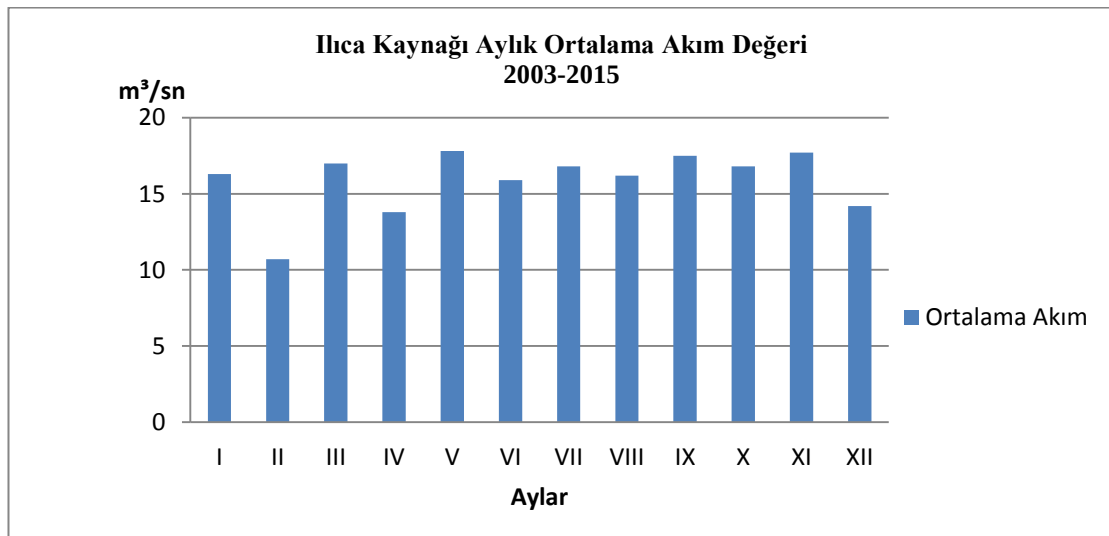
Yeraltı sularının yeryüzüne çıktığı noktalara “kaynak” adı verilmektedir. Kaynak suları topografya yüzeyinin yer altı su yatağını kesmiş olduğu noktada veya çizgi boyunda meydana gelir. Bu bilgilere bağlı olarak kendiliğinden yeryüzüne ulaşan yeraltı suları, genel itibariyle yeraltı su yüzeyinin, topografya yüzeyi ile kesişmiş olduğu noktalardan yeryüzüne ulaşır (İzbırak, 1990:71). Polatlı şehri, kaynak suları bakımından zengin olarak nitelendirebileceğimiz bir yerleşme sahasıdır. DSİ tarafından belirlenmiş ve gözlemlenen 4 adet kaynak mevcuttur. Bu kaynaklar; Ilıca Kaynağı, İnler Kaynağı-Moda Pınarı, Yüzükbaşı Kaynağı ve Özyurt Kaynakları’dır.

Tablo 22: Ilıca Kaynağı Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Akım m ³ /sn	16.3	10.7	17.0	13.8	17.8	15.9	16.8	16.2	17.5	16.8	17.7	14.2	15.8

Kaynak:Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2015)

Grafik 21: Ilıca Kaynağı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Kaynak: Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2015)

Ilıca Kaynağı, Polatlı'nın Ilıca Köyü sınırları içerisinde Neojen yaşlı kireçtaşı formasyonları arasından yeryüzüne ulaşmaktadır. Kaynak kışları ılık, yaz mevsiminde ise soğuk akış göstermektedir ve kaynak suyunun havuz haznesinde ise Urfa Balıklı Göl'e benzetilen ve yine aynı şekilde kutsal atfedilen balıklar yaşamaktadır. Debi bakımından, karstik kaynakların genelinde olduğu gibi düzenli bir rejime sahiptir. Rasat değerlerine göre en yüksek akım değerine 17,8 m³/sn ile Mayıs ayında ulaşan kaynak, en düşük değeri ise 10,7 m³/sn ile Şubat ayında göstermektedir (Tablo 22-Grafik 21).Bahsi geçen ikinci kaynak olan İnler Kaynağı-Moda Pınarı, adını çıkış gösterdiği İnler Köyü'nden almaktadır.

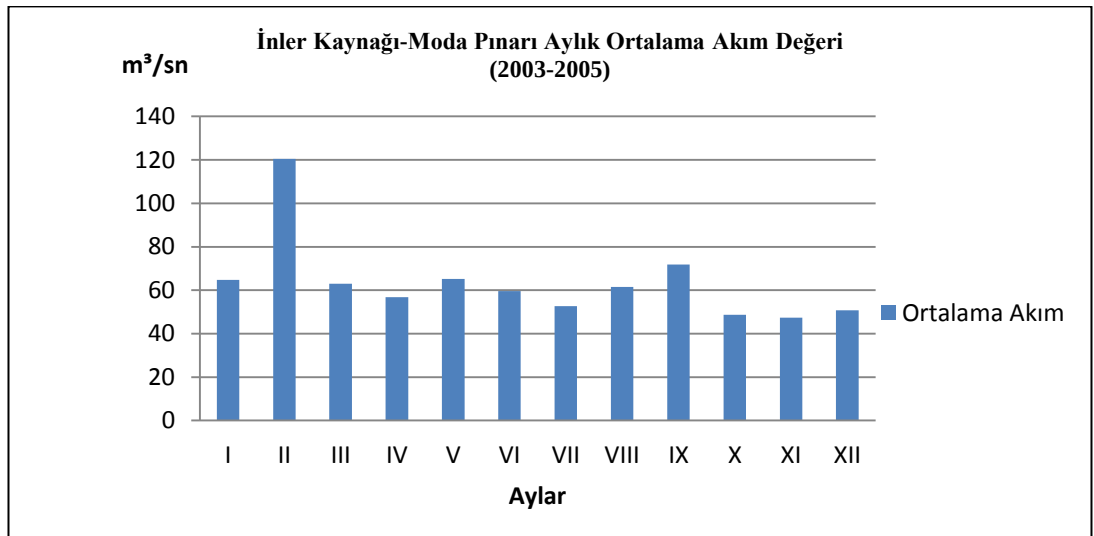
Jura-Kretase yaşlı formasyondan çıkan bu kaynak suyu her mevsim akış göstermektedir. Şubat ayı haricinde aylara göre ortalama akım değerinde çok büyük bir fark görülmemektedir. Yapılan gözlemlere göre maksimum akım değerine 120,50 m³/sn ile Şubat ayında erişirken, minimum akım değeri ise 47,4 m³/sn ile Kasım ayına tekabül etmektedir. Yıllık ortalama akım değerine baktığımızda 63,5 m³/sn'dir (Tablo23-Grafik 22).

Tablo 23: İnler Kaynağı-Moda Pınarı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Akım m³/sn	64.7	120.5	63.0	56.8	65.2	59.6	52.7	61.5	71.8	48.7	47.4	50.7	63.55

Kaynak: Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2005)

Grafik 22: İnler Kaynağı-Moda Pınarı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Kaynak: Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2005)

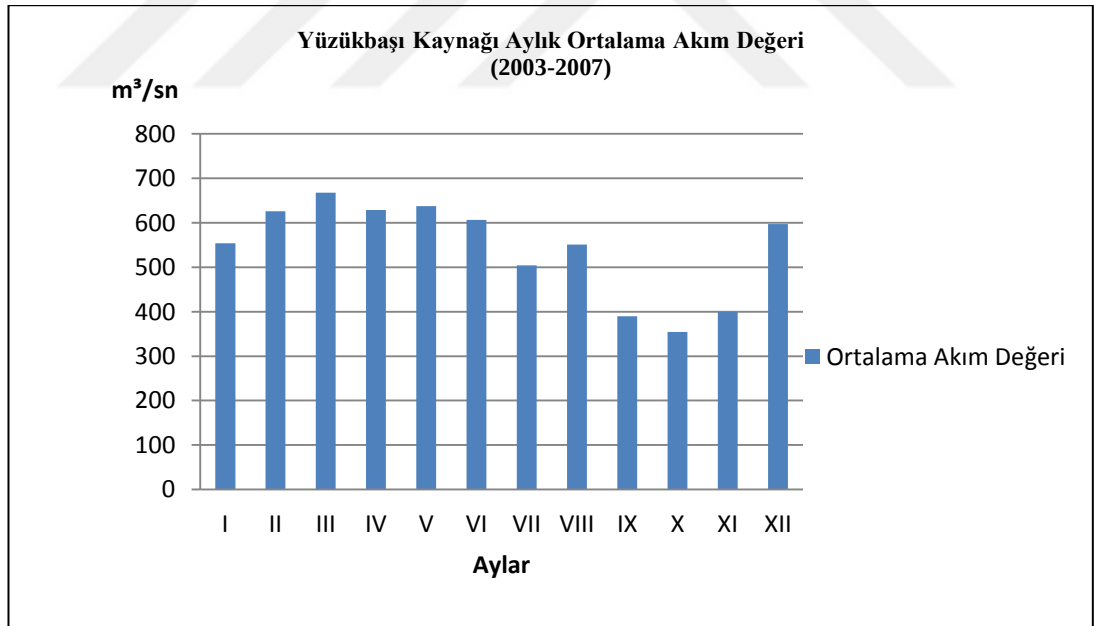
Polatlı şehrinin güneyinde Konya sınırında yer alan Yüzükbaşı Köyü'nde bulunan Yüzükbaşı Kaynağı, Neojen yaşlı kireçtaşı formasyonda çıkış bulmaktadır. Kaynağın suları Yüzükbaşı Köyü'nde akış gösteren Özdere'yi beslemektedir ve Özdere ile beraber Sakarya Irmağı'na karışmaktadır. Yüzükbaşı Köyü'nün eski isminin "Subaşı" ve "Yüzbaşı" olduğuna dair yöre halkının söylemleri vardır. Subaşı isminin ise kaynak suyu ile ilişkili olması muhtemeldir. Aylık ortalama akım değerlerini incelediğimizde kaynağın maksimum akış seviyesine ulaştığı ay 667,7 m³/sn ile Nisan iken, minimum akış göstermiş olduğu ay 354,4 m³/sn ile Ekim'dir. Yıllık ortalama akım değeri ise 542,8 m³/sn'dir (Tablo 24-Grafik 23).

Tablo 24: Yüzükbaşı Kaynağı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Akım Değeri m ³ /sn	553.6	625.6	667.6	628.6	637.5	606.2	503.7	550.5	389.5	354.5	399.7	597.0	542.8

Kaynak: Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2007)

Grafik 23: Yüzükbaşı Kaynağı Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Kaynak: Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2007)

İlçe bünyesindeki diğer bir kaynak ise; ilçenin güneybatısında yer alan Özyurt Kaynakları'dır. Neojen yaşlı kireçtaşı formasyonundan çıkış almakta ve Sakarya Irmağı'nı beslemektedir. 2003-2015 yılları arasında DSİ tarafından yapılan gözlem sonuçlarına göre; kaynak maksimum seviyede 333,6 m³/sn ile Şubat ayında akış

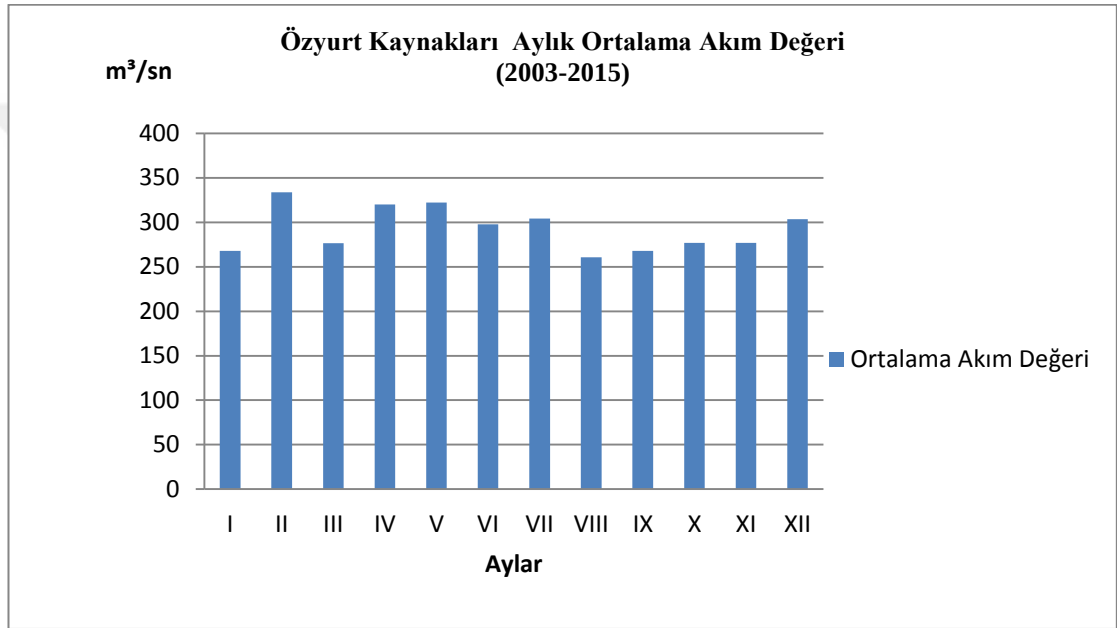
gösterirken, minimum seviyede ise 267,7 m³/sn ile Ocak ayındadır. Yıllık ortalama akım değeri 292,3 m³/sn'dir (Tablo 25-Grafik 24).

Tablo 25: Özyurt Kaynakları Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ortalama Akım Değeri m ³ /sn	267.7	333.6	276.6	320.0	322.1	297.8	304.1	260.5	268.0	276.7	277.0	303.5	292.3

Kaynak: Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2015)

Grafik 24: Özyurt Kaynakları Aylık Ortalama Akım Değerleri (m³/sn)

Kaynak: Devlet Su İşleri 5. Bölge Müdürlüğü (2003-2015)

1.3.3. Jeotermal Kaynaklar

Polatlı şehrinde bulunan ancak işletilmeye açılmamış çok sayıda jeotermal kaynak yer almaktadır. Arazideki tektonik çöküntüler neticesinde fleksürler ve çatlaklar meydana gelmekte ve bu alanlarda ise ılıcalar ortaya çıkmaktadır. Bilhassa Sarıoba, Güreş, Karacaahmed, Ördekgölü, Sarıhalil, Sabanca, Yeşilöz, Yaralı, Kabakköy, Gölpinar, Ilıca, Özyurt ve Türktaciri yerleşim alanlarında jeotermal su kaynaklarına rastlanılmaktadır (Erdoğan, 2013:36).

Sarıoba Köyü Hamamboğazı çevresinde “Uyuz Hamamı”, Sarıhalil ve Sabanca Köyü arasında “Uyuz Hamamı” ve “Sodalı su kaynağı”, Sabanca Köyü’nde

“Kötü Hamam”, Yeşilöz Köyü’nde “Kokar Suyu”, Yaralı Köyü’nde “Uyuz Hamamı”, Gülpınar Köyü’nde “Uyuz Hamamı”, Ilıca Köyü’nde “Balıklı Ilıca Suyu”, Karahamzalı Köyü “Hamam” civarında kükürtlü su kaynağı, Özyurt Köyü’nde “Kışla Suyu” ve Türktaciri Köyü’nde “Kermik Suyu” araştırma sahasında bulunan en önemli ılıcalardır. Bahsi geçen bu kaynakların suları kükürtlü, soda ve demir ağırlıklı özellikler göstermektedir (Erdoğan, 2013:36).

Polatlı ilçesinde yer alan sıcak su kaynaklarının çıkış sıcaklıkları şu şekildedir: Çağlayık; 43°C, Ilıcapınar; 28,5°C, Karacaahmet: 38°C, Karahamzalı; 28°C, Sabanca; 28°C, Sarıoba; 30-33°C, Özhamamı; 32°C, Özyurt; 26°C’dir.

Araştırma sahasında yer alan ve belediye bünyesinde tesisleşme gösteren 2 jeotermal kaynak vardır. Bunlardan ilki Karacaahmet-Çağlayık jeotermal alanından çıkan Çağlayık Jeotermal Kaynağı, diğeri ise 2016 yılı başında faaliyete sokulması planlanan Karahamzalı Jeotermal Kaynağı’dır.

Çağlayık yerleşmesi dolaylarında yer alan Çağlayık jeotermal kaynağının sondaj çalışmaları 2011 yılında Polatlı Belediyesi yetkililerince MTA uzmanlarına yaptırılmıştır. Termal suyun numuneleri İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi laboratuvarlarında uzmanlar tarafından test edilmiş ve sonuç olarak Çağlayık Kaynağı’nın sularının mineral değerleri bakımından potansiyelinin çok yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sıcaklık değeri 43°C. iken 1 litre suyun içerisinde 12,168 mg/l mineral değerine ulaşılmış florürlü, sülfatlı, tuzlu sular grubunda değerlendirilmiştir. Sağlık turizmi bakımından önemi büyük olan kaynak hakkındaki araştırmalar devam etmektedir (Erdoğan, 2013:38).

Karacaahmet-Çağlayık Jeotermal Alanı yaklaşık 2500 hektarlık bir alanda kurulmuştur ve işletme süresi 30 yıllık bir süreç boyunca belediyeye aittir. İller Bankası Yeraltı Etütleri Dairesi Başkanlığı ve Polatlı Belediyesi Başkanlığı tarafından kaynağın ölçümleri ve su numune testleri yaptırılmıştır. Sonuç olarak; kuyunun 236 m. derinlikte, 15lt/sn kapasitede ve su sıcaklığının 43°C olduğu saptanmıştır.

Bir diğer jeotermal kaynak olan Karahamzalı Jeotermal Kaynağı ise yeni bir proje kapsamında açılmış sondaj kuyuları neticesinde ortaya çıkmıştır. Bu kaynak Karahamzalı-Karabenli mevkiğinde doğal olarak çıkarak akış göstermektedir. Bu

kaynağın bulunduğu lokasyona 21 km. mesafede olan Gordion'a bir termal tesis inşa edilerek kaynağın suları borular vasıtasıyla taşınmaktadır. Çıkış göstermiş olduğu lokasyonda sıcaklığı 43°C olan kaynağın Gordion'da tesislere ulaştığındaki sıcaklığı 38°C'dir.

1.4. Toprak ve Bitki Örtüsü Özellikleri

Toprak; yeryüzünü kaplayan, kayaların fiziksel veya kimyasal olarak ayrışması neticesinde hasıl olan, bünyesinde bir takım organik ve inorganik (mineral) maddeleri barındıran, canlı bir örtüdür diyebiliriz. Toprak örtüsüne canlılık veren canlılar; solucanlar, fareler, böcekler, yılanlar, köstebekler ve bazı mikroorganizmalardır. Bu örtünün kalınlığı 20 ila 30 cm'den başlayarak 3-4 m. kadar kalınlığa erişebilir (Şahin, Doğanay, Özcan, 2005:176).

Polatlı şehrinin kuruluş yeri alüvyal düzlüklerdir. Alüvyal topraklar bilindiği üzere azonal topraklardır ve profili tam olarak belirli değildir. Şehrin güneyi, Kara Tepe, Sivri Tepe ve Eski Polatlı Tepesi'ne kadar uzanan sahada, iyi bir drenaja sahip, ince ve orta bünyeli alüvyal topraklar yer almaktadır. Şehirsel gelişim mevzu bahis topraklar üzerinde kolay ve hızlı gerçekleşmiştir (Akpamuk, 1989:6). Alüvyal topraklar ülkemiz topraklarının hemen hemen % 10'luk kesimini oluşturmaktadır (Şahin, Doğanay, Özcan, 2005:186). Polatlı şehrinde ise alüvyal topraklar 36350 ha. dağılımı ile % 10.3'lük kısmı oluşturmaktadır. Tarımsal aktivitelerin çok önemli bir paya sahip olduğu ilçede bu toprak türü büyük önem arz etmektedir.

Polatlı şehrinin büyük toprak grupları tasnifi şu şekildedir: Alüvyal topraklar, kahverengi topraklar, kırmızımsı kahverengi topraklar, hidromorfik topraklar, kolüvyal topraklar, kahverengi orman toprakları, kireçsiz kahverengi orman toprakları ve organik topraklardır. Araştırma sahasında en geniş yayılım alanı gösteren toprak grubu 296056 ha. ile kahverengi topraklardır, en az yayılım alanına sahip toprak grubu ise 269 ha.'lık yayılım alanı ile kahverengi orman topraklarıdır. Kuaterner döneminde oluşum gösteren ve araştırma sahasındaki en genç toprak oluşumunu teşkil eden alüvyal topraklar ise 36350 ha. yayılım alanına sahiptir (Tablo 26).

Tablo 26: Polatlı'nın Büyük Toprak Grupları

Alüvyal Topraklar	Kahverengi Topraklar	Kırmızımsı Kahverengi Topraklar	Hidromorfik Alüvyal Topraklar	Kölüvyal Topraklar	Kahverengi Orman Toprakları	Kireçsiz Orman Toprakları	Organik Topraklar	Toplam
36350 ha	296056 ha	6807 ha	842 ha	7703 ha	269 ha	1234 ha	517 ha	352755 ha

Kaynak: Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü-CBS UA Bölümü, 2010

Kahverengi orman topraklarının genel yayılım alanı Kuzey Anadolu dağlarının güneye bakan yamaç kesimleri ile iç bölgelerimizdeki meşe ormanlarının taban kısmıdır. Toprağın üzerinde gür bir bitki örtüsü bulunmaması sebebiyle organik madde bakımından fakir kireçli orman toprakları kahverengine sahiptir. Bu nedenle bu toprak türüne kahverengi orman toprakları denilmektedir (Şahin, Doğanay, Özcan, 2005:183). Kahverengi orman toprakları şehrin toprak dağılımında 269 ha.'lık yani % 0.07'lik bir yayılım alanına sahiptir. Araştırma sahası sınırları içerisinde yer alan en küçük yayılışa sahip toprak türüdür.

Kireçsiz orman toprakları; ana materyali granit, silisli şist ve andezit gibi kayaların oluşturmuş olduğu, İç Anadolu'nun kuzeyi, doğusu ve İç Batı Anadolu'da 1000 m.'nin üzerlerinde step veya kuru ormanlar altında yayılım göstermektedir. Toprak besin maddesi yönünden fakir olmasının yanı sıra, aşırı yıkanma sebebiyle de hafif asidik reaksiyonlar göstermektedir. Araştırma sahası toprakları içerisinde 1234 ha. ile % 0.3'lük bir paya sahiptir. Aşırı yıkanma sonucu besin maddeleri bakımından fakirleşmiş olması, genel itibarıyla de yamaçlarda veya ormanlık alanların altında bulunması sebebiyle tarımsal aktiviteler için verimsiz bir toprak türüdür.

Araştırma sahasının kuzey kesimi, Basri Tepesi'nin etek kısımları kahverengi orman topraklarının yayılım alanıdır. Bu toprakların yer aldığı alanlarda kısa ve orta boylu çayır ile otlar yetişme imkanı bulur (Akpamuk, 1989:6). Kahverengi topraklar bozkır alanları ile özdeşleşmeleri ve renklerinden dolayı bu toprak türü kahverengi bozkır toprakları olarak da bilinmektedir. Verimliliği düşük olan kahverengi topraklar üzerinde genele olarak tahıl tarımı yapılır (Şahin, Doğanay, Özcan, 2005:184). Tahıl üretiminde önemli bir yere sahip olan Polatlı'da, bu topraklar üzerinde tahıl tarımı yapılmaktadır. Polatlı topraklarının % 83.9 gibi bir bölümü 296056 ha. ile bu kahverengi topraklara aittir. Başka bir deyişle araştırma sahasının en yaygın toprak türüdür.

Kırmızımsı kahverengi topraklar; yarı kurak karasal iklim şartlarının hüküm sürdüğü ve step formasyonunun hakim olduğu sahalarda bu toprak türüne rastlamaktayız. Sıcaklığın fazla oluşu ve toprağın bünyesindeki demir mineralinin oksitlenmesi sebebiyle toprak kırmızımsı bir renk almaktadır. Bu toprak türü genellikle tahıl tarımı için uygun özellikler göstermektedir. Üzerinde tahıl tarımı yapılan bu toprak türünün genişliği 6807 ha.'dır. Toplam toprak dağılımı içerisinde % 1.92'lik bir pay sahibidir.

Hidromorfik alüvyal topraklar; düz veya çukur topografik yapıya sahip ve taban suyu seviyesi yüksek arazilerde, mavimsi gri veyahut kırmızımsı renk profillerinde görülen toprak türüdür. Gri renkli katmanlara sahip olan bu toprak türü üzerinde pas lekeleri, siyahımsı lekeler, beneklilik gözlemlenebilir. Hidromorfik alüvyal toprakların yayılış göstermiş olduğu araziler üzerinde sucul bitki toplulukları gelişim gösterir. Şehir topraklarında % 0.2'lik oranda bulunan bu toprak türünün 842 ha.'lık bir dağılışı vardır. Bu toprak türünün bulunmuş olduğu araziler üzerinde karakavak ağaçları bulunmaktadır.

Organik topraklar; organik madde içeriği %20-95 arasında olan bu toprak türünün üst horizonu kahverengi iken alt horizonu koyu gri-mavi ve yeşil renklerdedir. A-C profilli olan organik topraklar genelde ıslaktır ve A horizonu 30cm.'den daha derindir. Organik toprak türü 517 ha. ile 0.14'lük bir orana sahiptir. Verimlilik oranı yüksek olan toprak türünde tarımsal aktiviteler icra edilmektedir.

Herhangi bir arazi üzerinde bitki örtüsünün var olup, gelişim göstermesi, o sahanın iklimsel, toprak, ana materyal, topografya ve biyotik (canlı) özellikleri ortamı meydana getiren ekolojik unsurlara bağımlıdır ve bu şartlar bitki yaşamı üzerinde de etkili olmaktadır (Atalay, 2015:10).

Türkiye topraklarının, İç ve Doğu Anadolu coğrafi bölgeleri İran-Turan bitki coğrafyası dahilinde yer almaktadır. Bu coğrafi bölgelerin, kışları soğuk ve kar yağışlı, yaz mevsiminde ise kurak ve yağış olmayan bir dönem geçirmesi neticesinde yarı kurak iklim şartlarının hüküm sürmüş olduğu bölgelerdir. Kalsifikasyon, bir başka deyişle yağış azlığı yaşanması sebebiyle toprağın üst katmanından yıkanan karbonatın alt katmanlarda birikmesiyle kahverengi, kestane renkli, kireçli orman toprakları genel olarak yayılış göstermektedir. Yağış bağlamında yıllık ortalama olarak 400 mm.'nin altında kaldığından dolayı İç ve Doğu Anadolu depresyonları

otsu bitki türleri, bilhassa bozkırın, yağışın 400 mm.'nin üzerinde düşmüş olduğu sahalarda ise kurakçıl ağaç türleri ve bu türlerden meydana gelen ormanların gelişim göstermesine oldukça uygundur (Atalay, 2015:212). Ankara'ya bağlı bir şehir yerleşmesi olan Polatlı şehri, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alması sebebiyle İran-Turan Fitocoğrafya Bölgesi'nde yer almaktadır.

Gerçekleştirilen araştırmalar kapsamında, Ankara florası 99 familya, 495 cinse ait 1365 çiçekli bitki çeşidine uygun ortam sunmaktadır. Bu bitkilerin 271 tanesi (% 19.85) endemik türdür. Sadece Ankara iline özgü olarak yetişen türün sayısı ise 22 olarak belirlenmiştir. Polatlı şehrinin doğal bitki örtüsü step olmasına karşın jipsli (alçıtaşı) arazilerde gelişim gösteren türlere de rastlanılmaktadır (Erdoğan, 2013:29).

Polatlı şehrinin bozkır arazilerinde geven ve otsu bitki türleri geniş yayılış alanına sahiptir. Bozkır arazilerde orman alanlarının dışında kalan indikatör ağaççık ve çalı türleri de görülmektedir. Alıç, yemişen, ahlat, yaban gülü, ardıç ve karamuk gibi türler bahsi geçen indikatör ağaççık ve çalı türlerine örnektir. Şehir merkezinin kuzeydoğusunda yer alan Çile Dağı'nın kuzey yamaçlarında meşe, funda vb çalı türünde ağaççıklar yetişmektedir. Akarsu boylarında yer alan koruluk alanlarda karakavak, söğüt, iğde ve akasya türleri de gelişim göstermektedir (Erdoğan, 2013:29).

II. BÖLÜM

BEŞERİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ

2.1. Yerleşmenin Kuruluşu ve Tarihsel Gelişimi

Günümüz Polatlı şehrinin oluşmaya başlaması 19. yüzyılın sonlarını bulmaktadır. 1892 yılında şimdiki şehrin merkezi alanında Polatlı İstasyonu'nun kurulması ile birlikte yerleşme şehirleşme fonksiyonu kazanmaya başlamıştır. Şehrin merkezinde eski anıt, mezar, höyük, hamam gibi yapıların bulunmaması şehrin kuruluşunun yeni olduğunu göstermektedir (Akpamuk, 1989:20). Bu yönüyle Polatlı'nın esas itibariyle Cumhuriyet'in ilanından sonra gelişmiş şehirlere örnek göstermek mümkündür. Ancak bugünkü Polatlı İlçesi sınırlarında yer alan kırsaldaki birçok alanda tarihi yerleşme izlerine rastlamak mümkündür. Bu alanlardaki yerleşmelerin Polatlı şehrinin kuruluşunda etkili olduğu belirtilebilir. Polatlı'nın tarihi dönemlerdeki durumu, şehrin kuruluşu ve ilçe merkezi olması dönemlere ayrılarak incelenmiştir.

2.1.1. Antik Çağlarda Polatlı

Polatlı coğrafyasında insanoğlunun yaşamına dair ilk izlere Tunç Çağı'ndan itibaren rastlamaktayız (Erdoğan, 2013:50). İlk şehirlerin kuruluş ve gelişme aşamasında akarsuların etkili rol oynadığını belirtmiştik. Yerleşmenin kuruluşunda da yine akarsular en etkili unsur olmuştur. Sakarya Irmağı, Ankara Çayı, Hamam Deresi, Babayakup Deresi, Özdere Vadisi ile yükseltisi fazla bakı terasları olan yamaçlar ve bu bakı teraslarını görebilen düz alanlarda Polatlı'nın ilk yerleşmeleri kurulmuştur (Erdoğan, 2013:50).

Polatlı şehrinde Tunç Çağı'na ait yerleşme bulgularına Yassihöyük (Gordion), Basri, Eskiköseler, Hacıtuğrul köylerinde var olan höyüklerde gerçekleştirilen arkeolojik kazılar neticesinde tespit edilmiştir. Bu kazılarda keçe, gaga ağızlı testiler, kulak tıkacı gibi o dönemde yapılmış arkeolojik kalıntılara rastlanılmıştır.

Bunlara ek olarak Polatlı Höyük yerleşmesinde gerçekleştirilen araştırmalarda o dönemde şehrin yakın çevresinde Asurlu Tüccarlar ile Hititlerin iskan bulgularına rastlanılmıştır (Erdoğan, 2013:50).

Frigya Devleti'nin Anadolu topraklarında merkezi, Polatlı-Yassıhöyük yerleşmesi topraklarında yer alan Gordion şehri olmuştur. Hatta bazı tarihçilerin ileri sürmüş oldukları görüşe göre Ankara (Ankyra) şehri Kral Midas tarafından kurulmuştur. Arkeolojik bulguların ışığında da Ankara şehrinin Frigler tarafından kurulduğunu görmekteyiz. Polatlı coğrafyasında Frigler'in Gordion şehrinden başka yerleşme izlerine kuzey kesimde Ankara Çayı vadisinde, kuzeydoğu kesiminde Babayakup ile Hamam Deresi vadisi civarı, güney bölgesinde Özdere Çayı ile Hacımusa Deresi vadisinde ve güneydoğu arazilerinde Ilıcaözü Deresi dolaylarını iskana açtıklarını görmekteyiz (Erdoğan, 2013:54).

Doğu kökenli bir kavim olan Persler batı yönünde yayılış gösteren ilk doğu menşei topluluktur. Pers Kralı Kyros, Lidyalıları mağlup ederek Anadolu topraklarının tamamını egemenliği altına almıştır. Bu gelişmenin neticesinde Anadolu coğrafyasında hakim olan Helen Kültürü nihayete ermiştir. Gordion şehrinden Kral Yolu geçmektedir ve şehir Persler tarafından yeniden temelleri üzerinde yükselmiştir. Pers hakimiyetinin ömrü ise Büyük İskender'in Anadolu akını ile son bulmuştur (Sevin, 1982:268).

Makedonya Kralı Büyük İskender ünlü doğu akını esnasında Gordion şehrine gelerek M.Ö. 333-334 kış mevsimini Gordion şehrinde geçirdikten sonra mevsimin ilkbahara dönmesiyle ordusuyla beraber Ankara merkezine geçmiştir (Erdoğan, 2013:54). Helenistik Dönem'de "Ankyra" (Ankara), "Gordion", "Tavium" gibi Frigyalıların hakimiyet döneminden bu zamana kadar tarih sahnesinde olan şehirler varlıklarını devam ettirmişlerdir. Bu dönemde Polatlı civarında Gordion şehrinde iskan emareleri mevcuttur (Özsait, 1982:286).

Hint-Avrupa ailesine mensup bir topluluk olan Galatlar (Keltler), Orta ve Batı Avrupa'da yer alan Ren ve Tuna nehirleri havzalarındaki yurtluklarını geride bırakarak Anadolu coğrafyasına kabileler halinde girmeye başlamışlardır. Toplamda üç kabile olarak gelen Galatlar, Sakarya ile Kızılırmak nehirleri arasında yer alan verimli havzaya konumlanmışlardır. Yerleşmiş oldukları bu havzaya kavimlerinin adını vermişlerdir (Erdoğan, 2013:55).

Galatlar, batı Avrupa bölgesinde inşa etmiş oldukları şehirler gibi, yerleşmiş oldukları arazide de şehirlerini savunma bakımından güçlü dik yamaçlara inşa etmişlerdir. Polatlı sınırlarında yer alan Galat yerleşmelerinin kuruluş noktaları Kral Yolu'na hakim olan tepelik sahalara ile tarım ve hayvancılık faaliyetleri için uygun imkanlara sahip akarsu vadilerinin hakim tepelik sahalara olmuştur (Erdoğan, 2013:55). Savaşçı ve istilacı bir kavim olan Galatlar M.Ö. 3. yy. sonlarına doğru Anadolu'da karmaşaya sebebiyet vermişlerdir ve M.Ö. 230-220 tarihleri arasında Pergamonlu (Bergamalı) Attalos tarafından dağıtılmıştır. Roma Generali Manilus Vulsa, M.Ö. 189 yılında Galatları mağlup etmiş, Galatların hakim oldukları toprakları Roma hakimiyetine katmış ve Galatları'da Roma'ya bağlamıştır (Sevin, 2007:213-220). Yaklaşık olarak iki yüz elli yıl kadar Galatların himayesinde kalan Polatlı çevresinde iskana tabi olan yerleşme isimleri ise; Beyobası Kale, Kargalı Kale, Şeyhali Kale, Basri Kale, Gordion, Güreş Kale, Yağır Kale, Avşar Kale ve Özhöyük'tür (Vardar, 1998:247-Karaduman, 1987:38).

Konsül Manlius Vulso Ankara şehri dolaylarında Galatları mağlup ederek, Galatya'yı Roma hükümdarlığına katar ve Bergama Krallığı'na bağlı hale getirir. Romalılar şehrin coğrafi ve askeri yönden değerini kavrarlar ve Galatya'nın başkenti ilan ederler. Galatya olarak tanımlanan coğrafya artık Frigler, Galatlar, Romalılar ve Greklerin bir arada hayatlarını devam ettirdikleri eyalet haline gelmiştir. Galatlar'ın Roma boyunduruğuna girmeleri ile Gordion şehri eski zenginliğini kaybeder ve sadece askeri bir üs halini alır. Kral Yolu üzerinde önemli bir ticaret şehri durumundan kasaba haline gelen Gordion ilerleyen yıllarda köy haline gelmiştir (Erdoğan, 2013:57).

Polatlı çevresinde Roma Dönemi'nde iskan gören yerleşmeler; Güreş, Karaahmed, Oğuzlar, Müslüm, Yassıhöyük, Basri, Hacıtuğrul, Babayakup, Kargalı, Şeyhali, Eskiköseler, Kayabaşı, Gündoğan, Sarıhalil, Sivri, Ördëkgölü, Ilıca, Şeyhahmetli, Hacımusa, Uzunbeyli, Yüzükbaşı, Çanakçı ve Türktaciri köyleridir (Erdoğan, 2013:58).

Ankara şehri 654 yılında geçici bir süre Müslüman Arapların hakimiyetine girmiştir. 776 ile 797 yıllarında Müslüman Araplar, Ankara'ya akın etmelerine karşın ele geçirememişlerdir. 833 ve 842 yıllarında Abbasi Halifesi Mutasım ile Türk komutan Afşin Ankara'yı kuşatmışlar ve şehri ele geçirmişlerdir. İslam ordusu daha

sonra Polatlı arazisini geçerek, Amorium (Eskişehir)'a saldırmışlardır. Anadolu'da yer alan Bizans yerleşmeleri, İslam ordusunun seferleri ile boşalmaya başlamıştır. Polatlı ve Sakarya havzası Bizans egemenliğinde tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü bir yerleşmedir ve buna ek olarak bu dönemde de araştırma sahası ve çevresi günümüzde olduğu gibi ulaşımın Anadolu'da kavşak noktasıdır (Erdoğan, 2013:58). Bizans hakimiyeti sürecinde Polatlı çevresinde iskana açılan yerleşmeler; Hacıtuğrul, Müslüm, Yüzükbaşı, Özyurt, Sarıhalil, Sarıoba, Kayabaşı, Uzunbeyli, Şeyhahmetli, Kargalı, Basri, Karacaahmed ve son olarak da Şeyhali köyleridir (Mamboury, 1933:61, Gülekli, 1948:43, Arslan, 1989:42).

2.1.2. Anadolu Selçuklu Devleti Dönemi'nde Polatlı

1071 yılında Malazgirt Zaferi sonucunda Selçuklu Devleti altında toplanan Oğuz Türkmen boyları Anadolu topraklarının içlerine doğru ilerlemişlerdir. Bu boylar birçok alanı iskana açmış veya iskana açılmış alanları egemenliği altına almışlardır.

Orta Asya'da ki göçebe yaşam geleneğini sürdüren oba, aşiret ve topluluklar zaman içerisinde Polatlı topraklarında yerleşmeler kurmaya başlamışlardır. Kurmuş oldukları bu yerleşmelere ise kendi adlarını vermişlerdir. Avşar boyları ile Türkmen aşiretleri Polatlı'yı yurtluk olarak tutmuşlardır (Özdemir, 1976:300-301).

Anadolu Selçuklu Devleti ve Beylikler döneminde Polatlı, Oğuz Türkmen boylarının kurmuş oldukları mezralar ve köyler ile yaylak ve kışlaklarda konar-göçer bir yaşam süren toplulukların yaşamış olduğu geniş bir coğrafya olmakla birlikte Sivrihisar ve Bacı nahiyelerine bağlı bir yerleşmedir. Türkmen boyları kendi içerisinde “aşiret”, “oymak” ve “cemaat” isimleri ile topluluklara ayrılmış ve bu topluluklar liderlerinin yada kendi boylarının adını taşıyan “çiftlik”, “çadır”, “oba”, “mezra”, ve “karye” (köy)lere yerleşmiştir. Örneğin; Polatlı şehrinin adı “Polatlı” cemaatinden gelmektedir (Erdoğan, 2013:93). Ramsay'e göre; Bolatlı Yolu, Kral Yolu'na uzak değildir. Doğudaki ticaret merkezlerine giden en kısa yol olması ve bu yolun Türklerin elinde olması sebebiyle 1076-1119 yılları arasında bu yol Bizanslılar tarafından fazlaca kullanılmıştır (Ramsay, 1961:261).

2.1.3. Osmanlı Devleti Dönemi'nde Polatlı

Ankara şehrinin Osmanlı Devleti hakimiyetine girmesinden önce şehirde Candaroğulları, Germiyanogulları ve Karamanogulları kısa dönemler halinde hüküm sürmüşlerdir (Erdoğan, 2013:107). Osmanlı Devleti'nin kuruluş evresine denk gelen 13. yüzyılda günümüzdeki şehrin ilk temelleri olduğu düşünülen sahaya Menteşe Beyliği'nden ayrılan insanların yerleştiği düşünülmektedir. Menteşe adı verilen (günümüzdeki Zafer Mahallesi) alan ve güney kısmında ilk yerleşmeler kurulmuştur. Menteşe'nin bu alana yerleşmeden önce Polatlı'nın güney kesiminde yer alan Sivri Tepe eteklerinde yaşadıkları ileri sürülmektedir (Polatlı 1976 İlçe Yıllığı, 1976:14-15).

I.Murad döneminde Ankara, Anadolu Eyaleti'ne bağlı bir sancak merkezi haline getirilir. 1393 yılında ise eyalet merkezi Ankara'ya alınır. Yıldırım Bayezid zamanında gerçekleşen Ankara Savaşı esnasında Ankara şehri ağır tahribat almıştır. Savaşın ardından yaşanan Fetret Devri'nde Ankara'da bir duraklama dönemi yaşamıştır. Osmanlı Devleti'nin “ikinci kurucusu” olarak kabul gören Çelebi Mehmet Dönemi'nde Ankara yeniden onarılır. Hacı Bayram-ı Veli hazretlerinin Ankara'da bulunması, şehrin Anadolu Beylerbeyliği merkezi olması şehrin eski önemini kazanmasını sağlamıştır. Çelebi Mehmet'ten sonra tahta geçen II. Murad zamanında ise şehirde imar faaliyetleri hız kazanmıştır (Erdoğan, 2013:111-114).

İstanbul'un fethinden sonra Anadolu'ya yönelen Fatih Sultan Mehmed, Ankara şehrinin gelişimine ve imarına ayrı bir önem vermiştir. Hatta şehir askeri üs merkezi olarak kullanılmıştır (Erdoğan, 2013:116). Fatih Sultan Mehmet zamanında Ankara, Anadolu topraklarında en fazla Müslüman nüfusa sahip ikinci yerleşme olarak, Osmanlı karakterini tam manasıyla yansıtan bir şehir haline gelir (Özdemir, 1998:113). 1463 yılı Tahrir Defteri'ne göre Polatlı yerleşmesi bu dönemde Bacı Kazası'na bağlıdır.

Bacı Kazası; Ankara'nın batı kesiminde Zir Boğazı'ndan başlayıp, Ankara Çayı Vadisi'ni takip eden ve Sakarya Irmağı'na kadar uzanan bölgedir. Günümüz Polatlı ilçesinin doğu, kuzey ve kuzaybatısı bu kazada yer almaktaydı.

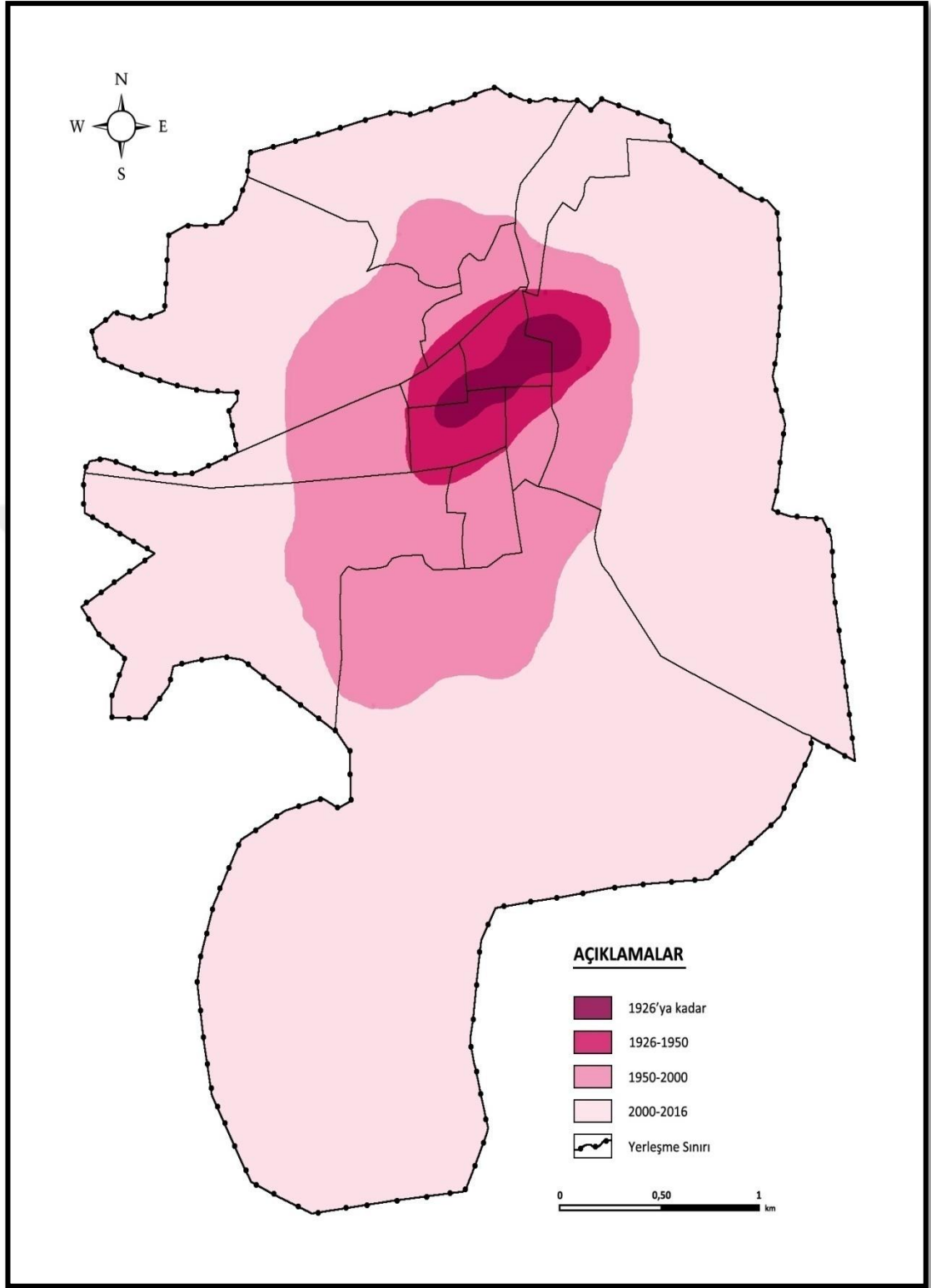
17. yüzyılın sonlarına doğru Ankara Sancağı'nda “Yörükân-ı Ankara” isminde bir kaza merkezi kurulmuştur (Erdoğan, 2013:157). Polatlı Şehir arazisinde

ilk yerleşme hareketleri 1860'lı yıllara denk gelse de 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın ilk yarısı olan 1785-1809 yılları arasında şehir arazisinde yaşayan aşiretler bulunmaktaydı (Akpamuk, 1989:25). Polatlı bu dönemde “Yörükân-ı Ankara Kazası” içerisinde bir yerleşmedir.

1877 yılı Kırım Savaşı neticesinde Porsuk Çayı'nın çevresi ve Polatlı dolaylarına yerleşen nüfus artmıştır. Sof ticaretinin (tiftikten dokunan ince ve parlak kumaş) eski önemini yitirmesiyle eski merkeziyetini kaybeden yerleşme, Eskişehir dolaylarından gelen muhacirler ile yeniden canlanmıştır. O dönemde yeni inşa edilen demiryolu hattının da şüphesiz bunda etkisi vardır (Tunçdilek, 1957:35-47). Kafkaslar üzerinden gelen Çıtaklar, Tatarlar, Türkmenler ile Bulgaristan ve Romanya'dan göç edenler ilçe topraklarında yerleşmişlerdir. Bunlara ek olarak Doğu Anadolu'da patlak veren aşiret kavgalarından dolayı Tunceli çevresinde yaşamakta olan vatandaşlar devlet tarafından Polatlı'ya yerleştirilmiştir. Bu sayede Polatlı nüfusu ortaya çıkmaya başlamıştır. Zaman içerisinde demiryolu ve su kaynaklarına yakın olmak için günümüzdeki şehir merkezine doğru göç etmişlerdir (Akpamuk, 1989:27).

19. yüzyılda Polatlı, Eskişehir ve Sivrihisar'dan Ankara'ya kadar olan bölgede Ermeni, Rum ve Yahudi azınlıklarla Müslüman Türk nüfusu beraber yaşamaktaydı (İlter, 1975:14). Bu yüzyılın sonlarına doğru Polatlı'nında içerisinde yer aldığı Yörükân-ı Ankara Kazası kaldırılmış, Polatlı Seferihisar'a (Sivrihisar) bağlanmıştır (Akpamuk, 1989:27). 1846 yılına gelindiğinde Sivrihisar, Ankara'ya bağlı bir yerleşme yapılmıştır (Özalp, 1961:14). Kısaca Osmanlı Devleti Dönemi boyunca Polatlı kaza yerleşmeleri içerisinde bir köy olarak varlığını korumuştur.

1890 yılında yapımına başlanılan Anadolu Osmanlı Demiryolu'nu takip eden bölgede birçok yeni yerleşme kurulmuş veya daha önce var olanlar gelişim göstermiştir (Tunçdilek, 1957:35-46). 1881 yılına kadar Sivrihisar bir kavşak noktası ve ticaret merkezidir. Fakat demiryolu hattının inşasında arazinin uygun oluşu, yolun kısa olması gibi ekonomik sebeplerden dolayı hat Sivrihisar'ın bir köyü olan Polatlı'dan geçirilmiştir. Sivrihisar eski önemini yitirmiştir (Akpamuk, 1989:28). 31 Aralık 1892'de demiryolu hizmete açılana kadar Polatlı bir köy yerleşmesidir. Ancak bu tarihten itibaren nüfusu sürekli artış gösteren ve gelişen bir merkeze dönüşmüştür. Daha önce bağlı bulunduğu ilçelerden bile nüfus çekmiştir (Özalp, 1961:41-42).

Harita 6: Polatlı Şehrinin Mekansal Gelişim Haritası

Yakın çevresi ile birlikte tarihini değerlendirdiğimiz Polatlı'nın bu kısmından sonra şehir merkezinin gelişimi ortaya konulmuştur. Şehrin tarihi gelişimi belirlenirken demiryolu ulaşımının ve ana karayolu güzergahlarının kurulduğu tarihler, idari yapıdaki değişimler, cami, çeşme, han ve konak gibi eski tarihi yapılar

ile Türkiye’de yaşanan sosyo-ekonomik (kalkınma, kırdan kente göç ve nüfus değişim) süreçler ve sahayla ilgili yapılan araştırmalar dikkate alınmıştır. Böylelikle şehrin gelişimini 1926’ya kadar olan dönem, 1926-1950 arasındaki dönem, 1950-2000 arasındaki dönem ve 2000 ve sonrası dönem olmak üzere dört dönemde incelemek mümkündür (Harita 6).

2.1.4. 1926’ya Kadar Olan Dönemde Polatlı

1890 yılında Anadolu Osmanlı Demiryolu’nun yapımına başlanmıştır. İstasyon daha faaliyete geçirilmeden, yapımında çalışacak iş gücü ihtiyacından dolayı nüfus çekmiştir. 31 Aralık 1892’de demiryolunun faaliyete girmesi ile 1 Ağustos 1926 tarihinde Polatlı’nın ilçe olması arasında geçen süreçte şehrin günümüzdeki temelleri atılmış, ilk çekirdeği oluşmuştur. Tarihi geçmişi M.Ö.’ye kadar dayanan Polatlı ilçesi günümüzdeki önemine demir yolu hattının ilçe sınırlarından geçmesi ile kavuşmuştur. Sultan II. Abdülhamid Han döneminde şu anda Polatlı ilçe merkezinin yer aldığı araziden Anadolu Osmanlı Demiryolu hattının İzmit-Ankara bölümü geçirilmiştir. Bu istasyon ticari hayata büyük etki etmiştir. Yerli Müslüman halk ile Ermeni tüccarlar istasyon civarında inşa etmiş oldukları taş ve kerpiçten depolar vasıtasıyla ticaret yapmıştır (Foto 2). Polatlı bölgesinde yetiştirilen tahıl ürünleri ve hayvanlar bu istasyon aracılığıyla nakliye edilmiştir.

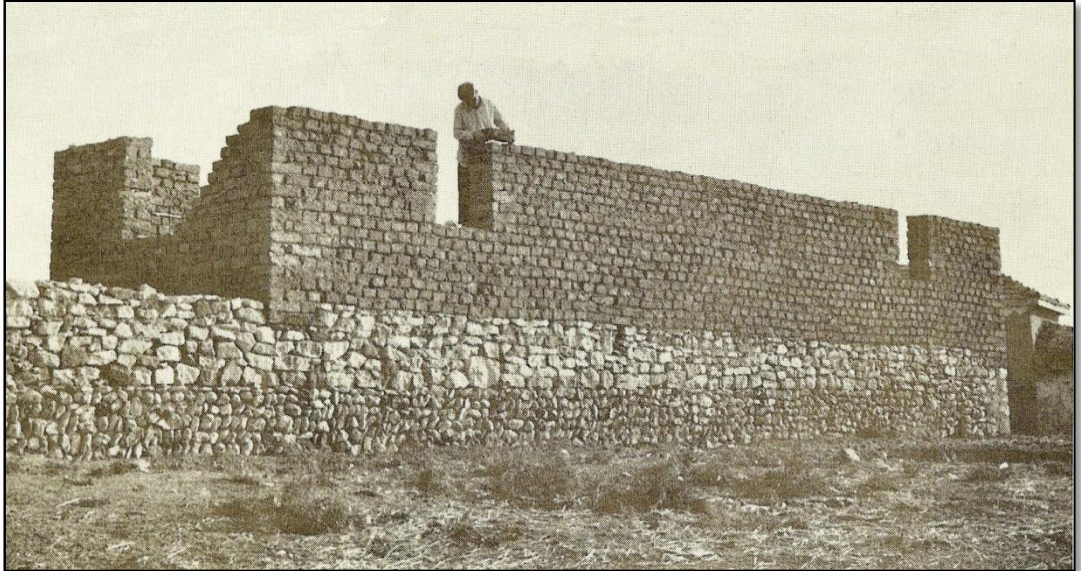

Foto 2: İstasyon Civarında Taş ve Kerpiçten İnşa Edilen Bir Depo Örneği (POTA)

Polatlı şehri Osmanlı Devleti döneminde Ankara Salnâmeleri'nde Polatlı İstasyonu, "İhracat İskelesi" adıyla geçmektedir. İstasyon civarında kısa bir zaman zarfı içerisinde Ermeni ve Müslüman tüccarların yaptıkları depolar ile günümüz Polatlı Şehri'nin bir nevi temelleri atılmıştır (Erdoğan, 2013:175).

1892'de Polatlı İstasyonu hizmete girdiğinde, istasyon civarında Menteşe (bugünkü ismiyle Zafer), İstiklal mahalleleri ile demiryolu hattınca uzanan sahada yerleşim bulunmakta idi. Polatlı ise Sivrihisar'a bağlı olan bir köy yerleşmesiydi (Akpamuk, 1989:29). 1904 yılında Karahamzalı, Abdülkerim ve Polatlı'nın köyleri Sivrihisar'dan alınarak Haymana'ya bağlanmıştır. Yine aynı yıl Sarıoba, Gençali ve Kargı gibi köylerde Beypazarı'na bağlı duruma getirilmiştir (Özalp, 1961:14). Günümüzde bu köyler Polatlı ilçesine bağlı köy yerleşmeleridir. Cumhuriyet'in ilan edilmesinden önceki ve ilanından sonraki yıllarda Polatlı İstasyonu idari manada Haymana Kazâsı'na bağlı bulunmakta idi. Ancak 1908 yılında kurulmuş olan Polatlı Belediye Dairesi'nin Milli Mücadele Dönemi'nde hizmetlerini sürdürdüğüne dair herhangi bir belgeye rastlanılmamıştır (Erdoğan, 2013:246).

İnşa edilen Polatlı İstasyonu'nun hizmete sokulmasının ardından kısa bir süre geçmesinden sonra Polatlı Belediye Dairesi'de kurulmuştur ve başına bir heyet getirilmiştir. Bu istasyon aracılığıyla tarımsal ürünler, yün, canlı hayvanlar ve gazdan 1908 senesinde Polatlı Belediye Dairesi 2.165 kuruşluk bir kazanç sağlamıştır (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi, DH.MKT, 108/1007-01). Daha sonra Ankara Valiliği ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde istasyon civarında tiftik, yapağı ve zahire alım-satımı yapan tüccar sayısında ciddi bir artış olması nedeniyle nizam ve intizamın devamlılığının olması için bir belediye teşkilatı kurulduğunu beyan etmiştir (Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemi, DH.MKT, 108/61007-04).

1927 yılı itibariyle Polatlı şehrinin merkezinde Zafer ve İstiklal adında iki mahallesi bulunmaktaydı. Bu iki mahalle ise 91 hane ve 420 nüfusu bünyesinde barındırmaktaydı. Sahip olduğu bu özellikler ile Polatlı yerleşmesi o dönemde bir kasaba yerleşmesi olarak nitelendirilebilir (Erdoğan, 2013:251).

Milli Mücadele yıllarında Polatlı askeri bakımdan çok büyük bir rol oynamıştır. Gerek halkın vermiş olduğu destek olsun; gerekse burada bir karargah kurularak düşman kuvvetlerine karşı bir savunma hattı oluşturulması olsun hepsi

mücadelenin kazanılması bakımından önemli faktörler olmuştur. Sakarya Meydan Muharebesi esnasında Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat Polatlı'ya kadar gelip muharebeyi yönetmesi ve başarıyla sonuçlanması Milli Mücadele'nin dönüm noktasıdır. Nitekim tarihin en kanlı muharebelerinden bir tanesi olan Sakarya Meydan Muharebesi'nin izlerini günümüzde hala görmek mümkündür. İdari yönden Polatlı ve Haymana ilçelerine bağlı olan birçok köyde bu savaş esnasında bedenleri toprağa düşmüş aziz şehitlerimizin isimsiz mezarlarını görebilmekteyiz. Savaş sonrasında maddi ve manevi olarak adeta bir harabe görünümünde olan Polatlı, Ankara'nın başkent olmasından sonra ayrı bir öneme sahip olmuştur.

2.1.5. 1926-1950 Döneminde Polatlı

Milli Mücadele'nin sona ermesinin ardından tüm Anadolu maddi ve manevi anlamda büyük hasarla bu savaştan çıkmıştır. Savaşın ardından bir dizi yenilik yapılmıştır. Bunların başında 15 Ekim 1923 tarihinde Ankara'nın başkent ilan edilmesi gelir. Coğrafi konumu ve savaş zamanında üstlenmiş olduğu rol sebebiyle Ankara başkent yapılmıştır. Ankara'nın başkent olması ile birlikte şehrin hem kendi merkezi hemde bağlı bulunan yerleşmelerin çehresi değişmeye başlamıştır. Bu durum Polatlı'yı da etkilemiştir. Ankara'nın başkent olmasının ardından 29 Ekim 1923 tarihinde de Cumhuriyet ilan edilmiştir. Tüm bu gelişmelere bağlı olarak Polatlı şehrinin gelişimi de hızlanmıştır.

Cumhuriyet'in ilan edilmesinden önce Polatlı şehri kayıtlarda “Polatlı İstasyonu” olarak geçmekteydi. İdari olarak ise Haymana Kazası'na bağlı bir köy yerleşmesidir (Erdoğan, 2013:246). Ankara şehir merkezine olan yakınlığı ve sürekli artış gösteren nüfusu ile Polatlı 31 Temmuz 1926 yılında ilçe merkezi yapılmıştır. Bu kararın alınmasında dönemin İçişleri Vekaleti'nin emirleri doğrultusunda; tren yolu güzergahında yer alan ve belirli bir nüfus sayısına erişmiş yerleşmelerle ilgili kararlar etkili olmuştur (Akpamuk, 1989:31).

Kuruluş evresinde istasyon ve çevresindeki alan şehir merkezi olarak belirlenmiştir. Bu alan ise İstiklal ve Menteşe (günümüzdeki Zafer) adında iki mahalleye denk gelmekte idi. 23 Mart 1927 Polatlı Nüfus Memurluğu kayıtlarına göre bu iki mahallede 91 hane 420 kişi bulunuyordu. 1. Dünya Savaşı'nın yeni son

bulmuş olması ve Kurtuluş Savaşı'nın da bizzat bu topraklar üzerinde gerçekleşmesi nüfusun az oluşunda etkili olmuştur. Ayrıca Polatlı'nın yeni kurulmuş bir yerleşme olması ve dönemin sağlık koşulları da yine nüfus üzerinde etkisini göstermiştir.

Menteşe (Zafer) Mahallesi'nin ilk yerleşilmiş olan kısımlarında tek katlı toprak veya üstü boyanmış kerpiç eski konutlar görülmektedir. Bu konutların büyük kısmında tuvaletler dışarıdadır. Konutların genel görünüşleri ise düzensizdir. Şehrin en eski yerleşim alanı olan bu sahada o dönemde sokaklar toprak yollardan oluşmaktaydı. Demiryolu civarında konutların şekillerinde, kat sayısında ve yapı malzemelerinde değişim görülmektedir. Kuzeye doğru gidildikçe ise geleneksel tarzda inşa edilen konutlar ile modern tarzda inşa edilen betonarme konutlar yan yana görülebilmektedir (Akpamuk, 1989:32).

1940 yılında yapılan sayıma göre şehir nüfusu 3975 kişiye ulaşmıştır. 5 yıllık süreçte nüfus %31.4 (952 kişi) artmıştır. 1936 yılında, günümüzde Gazi Mahallesi olarak bilinen alanda Toprak Mahsulleri Ofisi'nin silolarının yapımı için işçi getirilmesi nüfus artışında göz önünde bulundurulmalıdır. 1940-1945 arasında nüfus 7386 kişi olmuştur. Nüfus artışı bu dönemde %85.8 (3411 kişi)'dir. Ülkemiz doğrudan II. Dünya Savaşı'na girmemiş olmasına rağmen bu savaş için asker göndermiştir. Tüm ülke genelinde sayımlarda nüfus azalması söz konusu iken Polatlı'da bu durum söz konusu olmamıştır. Bunun sebebi ise 1941 yılında İstiklal Mahallesi'nde Polatlı Topçu Okulu Binaları ile Cumhuriyet Mahallesi'nde Polatlı Tren İstasyonu binasının yapımına başlanmasıyla şehre işçi göçünün olmasıdır.

Askeri bir okulun yapılması, doğal nüfus artışı, inşa edilen yapılarda gerek duyulan iş gücü için gerçekleşen göç ve sağlık koşullarındaki iyileşmeler 1940-1945 yılları arasında meydana gelen artışın ana sebepleridir. 1938 yılında Polatlı şehrinde ortaya çıkan sıtma salgını 1945 yılına gelindiğinde İlçe Hükümet Tabipleri tarafından engellenmiştir (Polatlı 60. Yılda, İlçe Yıllığı 1986:65). Dönemin ölümcül hastalıklarından olan sıtmanın engellenebilmesi sağlık koşullarının geliştiğinin göstergesidir. Belirtilmesi gereken bir diğer husus ise Cumhuriyet'in ilanından 1950'ye kadar olan dönemde, şehrin kuruluş ve gelişmesinde sanayileşmenin göze çarpan bir etkisi yoktur. O dönemde Türkiye'nin genelinde olduğu gibi Polatlı'da da sanayi faaliyetleri düşük düzeydedir.

2.1.6. 1950-2000 Yılları Arasında Polatlı

1950’li yıllardan itibaren ülke genelinde bir kalkınma programı uygulanmaya başlanmıştır (Doğanay, 1994:150). Bunun yanında Türkiye’de özellikle 1950’lerden sonra hızlı bir sanayileşme meydana gelmiştir. Bu sanayi faaliyetleri ise şehir merkezleri veya merkeze yakın kırsal alanlarda kurulmuştur. Ayrıca kırsal alanlarda meydana gelen aşırı nüfus artışı ve buna bağlı olarak ortaya çıkan toprak azlığı sebebiyle kır nüfusu şehre doğru göç etmişlerdir (Tümertekin, 1973:3). Başkentlik olgusuna sahip, hizmet fonksiyonları gelişmiş olan Ankara şehri ile karayolları bağlantısı ile kavşak noktası özelliği gösteren Eskişehir arasında bir köprü vazifesi görmesi, tarımsal fonksiyonunun önemi, köyden kente göçlerin artışıyla artan şehirselleşme nüfusu ve askeri fonksiyonun şehir hayatını etkilemesi; 1950 ve sonrasında Polatlı şehrinin karakteristik özelliği haline gelmiştir (Foto3-Foto 4) (Akpamuk, 1989:36).

Foto 3: Ankara-Eskişehir Karayolu’nun İlk Yıllarından Bir Görünüm (POTA 1950’li yıllar)

Foto 4: Ankara-Eskişehir Karayolu'nun Günümüzdeki Görünümü (<http://www.kgm.gov.tr>)

Polatlı şehrinin 1950 Genel Nüfus Sayımı verilerine göre nüfusu 10312 kişidir. Beş yıl sonra yapılan sayıma göre 1955'te nüfus 16238 kişiye çıkmıştır. Nüfus %57.4 (5926 kişi) oranında artmıştır. 1950 yılında başlayarak 1953 yılına kadar süren dış alımın serbest bırakılmasının etkisiyle ithalat ve ihracat hacminde artışlar olmuştur. Marshall Planı'nın etkisiyle tarımda makineleşme hız kazanmıştır. Ayrıca merkezden gerçekleştirilen yatırımların sayısında artış olmuştur. Tüm bu etkenler kırsal nüfusun şehirlere yönelmesine sebebiyet vermiştir (Ankara İl Yıllığı 1973:47). Nüfus artışı ile birlikte şehrin mekansal gelişimi de hız kazanmıştır. 1955 yılında ilk kez yapılan imar planına göre şehrin mahalle sayısı altıya yükselmiştir. Tren istasyonu ve Ankara-Eskişehir Karayolunu merkez alarak yön tayini yaptığımızda bu mahalleler; istasyonun kuzeyinde Gazi, güneyinde Cumhuriyet, Zafer, güneybatısında Kurtuluş, güneydoğusunda İstiklal ve karayolunun güneyinde Yenimahalle'dir.

Ana hatlarıyla şehrin 1950'den sonraki dönemi planlı dönem olarak kabul edilmektedir. Polatlı ile ilgili ilk şehir planı 1955 yılında yapılmıştır. Bu dönemle birlikte 2000 yılına kadar hem mahalleleri kendi içerisinde büyüyerek gelişmiş hemde nüfus ve konut artışına bağlı olarak yeni mahalleler ortaya çıkmıştır.

1961 yılından başlayarak 1970 yılına kadar ülkemizden, başta Almanya olmak üzere Batı Avrupa ve İskandinav ülkelerine doğru işçi göçleri gerçekleşmiştir (Koçak-Terzi, 2012:172-173). Bu zaman aralığında gerçekleşen göçler Polatlı'yı da etkilemiştir. 1960 yılında şehrin barındırmış olduğu nüfus sayısı 20169'dur ve mahalle sayısı Şehitlik ve Gülveren mahallelerinin eklenmesi ile 8 olmuştur. Şehirde 1965'te nüfus %11.8 (2389 kişi) artmış ve 22558 kişi olmuştur. 1965-1970 arasında %43.3 (9768 kişi) artarak 32326 kişiye ulaşmıştır. 1965'lerden sonra Polatlı Topçu Okulu'nun öğrenci kapasitesinin artmasının şehirde erkek nüfus artışında etkisi vardır. 1970 yılı nüfusunun %56.8'i (18392 kişi) erkek ve %43.2'si (13934 kişi) kadın nüfustan oluşmaktadır.

1970-1975 aralığında nüfus %9.09 (2941 kişi) artarak 35267 kişi olmuştur. Bu dönemde Esentepe ve Fatih mahallelerinin kurulmasıyla mahalle sayısı 11 olmuştur. Ayrıca şehirde dört adet un fabrikası kurulmuştur ve işçi istihdamı meydana gelmiştir. 1923-1990 yılları arasında ülkemize mübadele sebebiyle Balkanlar'da yaşamakta olan yurttaşlarımız getirilerek çeşitli yerlere yerleştirilmiştir. 1950-1975 yılları arasında Bulgaristan'ın Yanbolu yerleşmesinden getirilen "muhacir" olarak tanımlanan vatandaşlar Polatlı şehir merkezine yerleştirilmiştir. Mübadele ile şehir merkezine 73 hane 254 kişi getirilmiştir (Sarınay, 2001: 384). Yani 1950 ile 1975 yılları arasında geçen zamanda Polatlı nüfusunun şekillenmesinde, ülke içinde gerçekleşen kırdan kente göç, ülkemizden yurt dışına gerçekleşen işçi göçü, şehirde etkisi artan Topçu Okulu'nun askeri öğrenci sayısı, mübadele ile ülkemize gelen muhacirler ve doğal nüfus artışı etkili olmuştur.

1980'de şehrin nüfusu 43530'dur. Nüfusun %56.5'i (24612 kişi) erkek ve %43.5'i (18918 kişi) kadındır. 1976 yılında İstiklal Mahallesi sivil yerleşime kapatılarak tamamen askeri alan haline getirilmiştir. Bu nedenle 1980 yılında şehrin mahalle sayısı 10'a düşmüştür. 1985'de ise %21.1'lik (9207 kişi) artış göstermiştir ve 52737 kişi olmuştur. 1981 yılında günümüzde İstiklal Mahallesi sınırlarında kalan ORS Rulman Fabrikası'nın kurulması şehir içerisinde yeni bir istihdam alanı oluşturmuştur.

1990 yılı TÜİK istatistiklerine göre şehir nüfusu 60158 kişidir. 2000 yılı genel nüfus sayımına göre ise şehir nüfusu 79992'dir. 1990-2000 periyodunda nüfus artışı %32.9 (19834 kişi) oranındadır. Yıllık nüfus artış oranı ise %3.2'dir. Bu

süreçte şehrin sanayi fonksiyonunun kuruluş aşamasından artık gelişme aşamasına geçmiş olması ve sanayi fonksiyonunun istihdamının artması etkilidir. 1995 yılında kurulan Organize Sanayi Bölgesi şehir nüfusunu istihdam etmekle birlikte dışardan nüfusta çekmiştir. Bu durum ayrıca 1960'lı yıllarda gelişim göstermeye başlayan hizmet fonksiyonunun gelişmesini daha da hızlandırmıştır.

2.1.7. 2000'den Günümüze Polatlı

2000-2015 dönem aralığında Polatlı şehir nüfusu 102430 kişi olmuştur. 15 yıllık bu periyotta nüfus artışı %28.0 (22438 kişi) oranında artmıştır. Yıllık artış oranı ise %3.4'tür. 1976 yılında İstiklal Mahallesi'nin askeri alan olarak kullanılarak sivil yerleşimine kapatılmasıyla birlikte şehrin mahalle sayısı 10'a düşmüştür. 2007 yılı kayıtlarına göre şehrin mahalle sayısı geçen süre içerisinde değişmemiştir. Polatlı 2007 yılında 10 mahalle, 1 belde ve 93 köy yerleşmesinin idari merkezi konumundaydı. 2009 yılı Ocak ayı itibariyle 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nda meydana gelen değişiklikler ile Polatlı'ya bağlı bazı köyler ve Temelli Beldesi, Sincan ilçesine bağlanmıştır. 2013 yılında Polatlı'nın şehir alanlarında 12 mahallesi ve kırsalında ise 82 köyü bulunmaktaydı. Günümüzde ise Polatlı şehri 13 mahalleye sahiptir (Foto 5-Foto 6). Diğer yandan Polatlı merkezinde 13 mahalle ve kırsalında 82 köyün idari merkezidir.

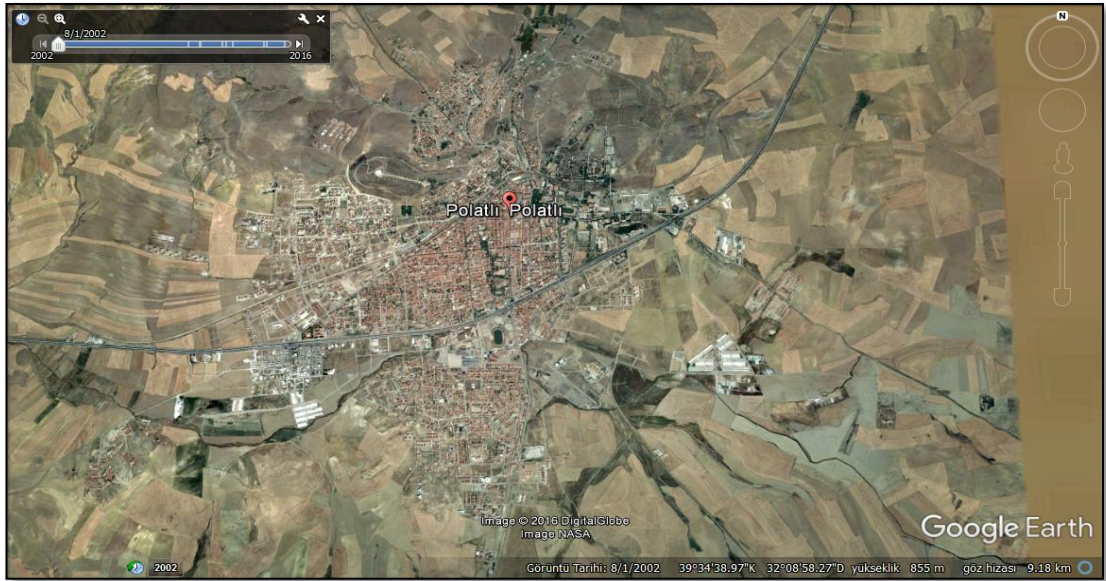

Foto 5: Polatlı Şehrinin 2002 Yılı Uydu Görüntüsü (Google Earth)

Foto 6: Polatlı Şehrinin 2016 Yılı Uydu Görüntüsü (Google Earth)

İlk düzenli nüfus sayımı verilerine göre 1927 yılında 91 hane ve 420 nüfusa sahip olan ve bir kasaba hüviyetinde olan Polatlı şehri zamanla almış olduğu göçler ile 1975 senesine ulaşıldığında 35.267 nüfusa sahip bir şehir merkezi olmuştur. Günümüzde TÜİK tarafından belirlenmiş olan 2015 yılı ADNKS verilerine göre şehrin nüfusu 102430 kişidir. Özellikle nüfus artışı ilk kurulan mahallelerden olan Zafer, Kurtuluş ve Cumhuriyet mahalleleri ile yakın zamanda kurulan Fatih ve Yenimahalle mahallelerinde meydana gelmiştir. Bu durum şehrin gelişim yönünün ve hangi mahallelerin daha fazla yapılaştığını bize göstermektedir. 1995 yılında Eskişehir yolu üzerinde kurulan Organize Sanayi Bölgesi Fatih Mahallesi'ndeki nüfus ve konut yoğunluğunu arttırarak şehrin batı yönünde gelişimini etkilemiştir.

Kuruluşu itibariyle tarımsal fonksiyona sahip olan Polatlı, 1950'lerden itibaren ülke genelindeki sanayileşme hareketi ile birlikte gelişimini hızlandırmıştır. 1960'lardan itibaren sanayi ve hizmet fonksiyonları tarım fonksiyonuna nazaran daha belirgin hale gelmiştir. Şehrin kuruluş ve gelişiminde demiryolu hattının ve Ankara-Eskişehir Karayolu'nun payı oldukça büyüktür. Şehrin halen en yoğun nüfuslu alanları demiryolu ve karayolu hattını takip etmektedir. Şehrin ulaşım fonksiyonu, 2011 yılında Türkiye'nin ilk yüksek hızlı tren garının Polatlı'da açılmasıyla büyük bir gelişme sağlamıştır. Bu tarih itibariyle Konya ve Eskişehir'e çok daha kısa sürede ulaşım imkanı oluşmuştur. 2013 yılından itibaren ise İstanbul seferlerinin de başlamasıyla Polatlı'nın ulaşım fonksiyonu sebebiyle olan merkeziliyeti oldukça önem

kazanmıştır. Şehir, sahip olduğu nüfus ve şehrsel fonksiyonları ile başkent Ankara'nın en önemli şehirlerinden birisi konumuna gelmeye başlamıştır.

2.2. Nüfusun Gelişimi

Bir şehirde yaşamakta olan nüfus oranı genel hatlarıyla ülke çapında şehirleşme düzeyi hakkında ipuçları vermektedir (Tümertekin-Özgüç,2011:415). Polatlı şehrinin nüfus verilerini incelediğimizde Cumhuriyet Dönemi verilerini sistemli ve periyodik bir biçimde elde edebilmekteyiz. Fakat Cumhuriyet öncesi nüfus verilerini tarihsel akış içerisinde net bir şekilde aktarmak oldukça zordur. Bunun nedeni Cumhuriyet öncesi dönemlerde düzenli nüfus sayımlarının yapılmamasıdır. Yapılan sayımlar ise çoğunlukla erkek nüfusu belirlemek, vergi ve askeri amaçlarla yapılmıştır. Bu sebeplerden dolayı Cumhuriyet öncesi nüfus verilerine sağlıklı bir biçimde ulaşmak çok zordur. Böyle olmakla birlikte Cumhuriyet öncesi nüfusu, tarihçilerin tespitleri ve gezginlerin seyahatnamelerinden elde edilen bilgilerin ışığında tahmin edilmektedir.

Polatlı şehrine ait nüfus verilerini en sağlıklı biçimde Cumhuriyet Dönemi'nde ulaşabilmekteyiz. Cumhuriyet Dönemi ilk genel nüfus sayımı 27 Ekim 1927'de yapılmıştır. Bu nüfus sayımı (1927) göstergelerine göre Polatlı şehrinde 420 kişi yaşamaktaydı. Bu sayı % 24288'lik bir artış ile 2015 yılında 102430'a çıkmıştır. Bu rakamlara bağlı olarak şehir nüfusundaki artışın Türkiye ortalamasının üzerinde olduğunu görebilmekteyiz. Şöyle ki şehirdeki nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı 1927 yılında % 57,5 iken, 2000 yılında bu oran %68,7'ye ulaşmıştır (Tablo 27-Grafik 25). Burada önemle belirtilmesi gereken bir husus vardır. 11.12.2012 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 6360 sayılı Büyükşehir Yasası ile birlikte şehir yerleşmelerinin yakınında yer almakta olan kırsal yerleşmelerde mahalle yerleşmesi olarak kabul görmüştür. Bunun neticesinde TÜİK sitesinden erişmiş olduğumuz şehir nüfusuna bu birimlerde dahil edilmiştir. Aslında şehir merkezinde yer almakta olan nüfus 102430 kişidir. Bu durum nüfusun yaş ve cinsiyet yapısına göre dağılımı ve nüfusun eğitim durumu hususlarında nüfusu 121858 kişi olarak almamıza sebebiyet vermiştir. İstatistiki göstergelere göre Polatlı şehir nüfusu önemli bir artış göstermiştir. Bu durumun en önemli faktörleri; Polatlı'nın Ankara-Eskişehir Karayolu güzergahı üzerinde bulunması, sanayi faaliyetlerinin yoğunluk kazanması

ve ulaşım imkanları bakımından kolaylıklar sağlamasıdır. Özellikle son yıllarda yüksek hızlı tren garının inşa edilmesinden sonra şehrin Ankara şehir merkezi ile arasındaki mesafede önemsiz hale gelmiştir diyebiliriz.

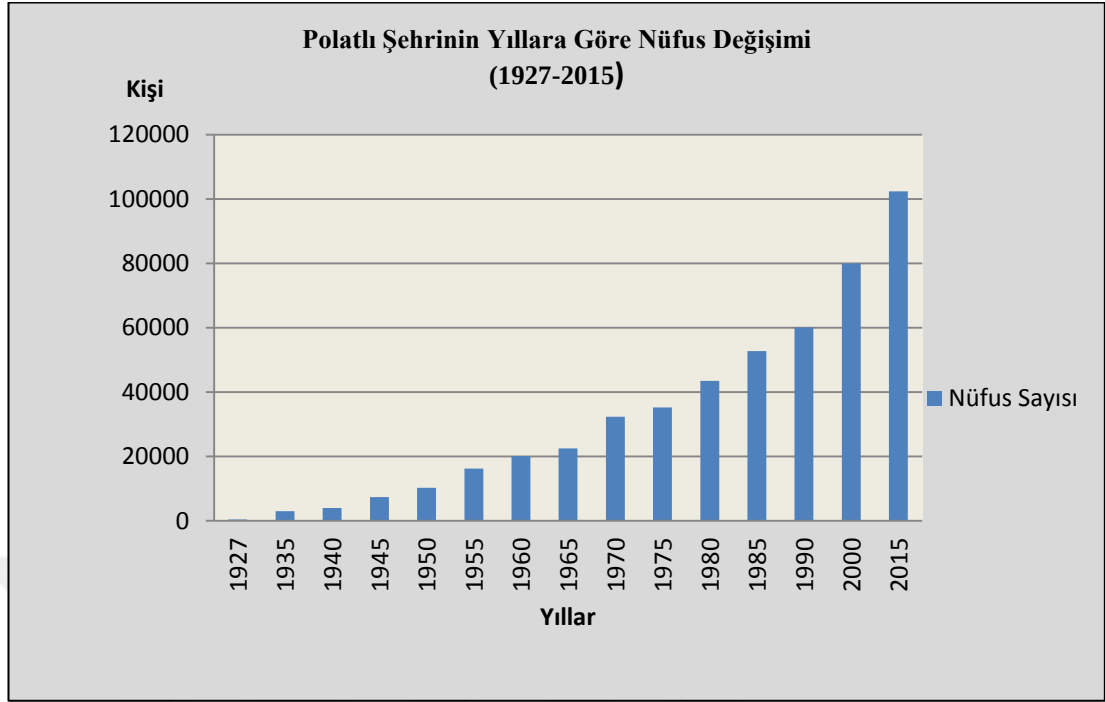
Tablo 27: Polatlı Şehrinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (1927-2015)

Sayım Yılı	Nüfus	Artış Miktarı (kişi)	%'si	Yıllık Ortalama Artış Hızı %'si
1927	420	-	-	-
1935	3023	2603	619,7	77,4
1940	3975	952	31,4	6,2
1945	7386	3411	85,8	17,1
1950	10312	2926	28,3	5,6
1955	16238	5926	57,4	11,4
1960	20169	3931	24,2	4,8
1965	22558	2389	11,8	2,3
1970	32326	9768	43,3	8,6
1975	35267	2941	9,09	1,8
1980	43530	8263	23,4	4,68
1985	52737	9207	21,1	4,2
1990	60158	7421	14,0	2,8
2000	79992	19834	32,9	3,2
2015	102430	22438	28,0	3,4

Kaynak: TÜİK Nüfus Sayım İstatistikleri

Şehirde sürekli bir şekilde nüfus artışı meydana gelmiştir. Nüfus artışı her daim devam etmiştir. En hızlı nüfus artışı 1940-1945 yılları arasında gerçekleşmiştir. Beş yıllık süreç içerisinde nüfus % 85,8 artarak (3411 kişi) 3975 kişiden 7386 kişiye yükselmiştir (Tablo 27-Grafik 25). Aynı periyotta yıllık ortalama nüfus artış hızı 17,1 ile en yüksek değere ulaşmıştır. Bu artış değerini sadece doğal nüfus artışı ile açıklamamız doğru olmayacaktır. Şehirde 1941 yılında Topçu Okulu binalarının ve 1942 yılında da Polatlı Tren İstasyonu binasının yapımına başlanması ile işçi istihdamı ve alınan göçler etkili olmuştur. Ülke genelinde İkinci Dünya Savaşı dönemini kapsayan 1940-1945 döneminde en yüksek artış hızına ulaşmış olması da istisnai örnek olarak gösterilebilir.

Grafik 25: Polatlı Şehrinin Yıllara Göre Nüfus Değişimi (1927-2015)

Kaynak: TÜİK Nüfus Sayım İstatistikleri

Türkiye’de 1950’li yıllarda hızlı kentleşmeye bağlı olarak, kırsal kesimin nüfusu azalırken, şehirselleşme nüfusu hızla artış göstermiştir. Aynı durum Polatlı’da da meydana gelmiştir. 1965-2012 yılları arasında Polatlı’nın kırsal nüfusu hızla azalmıştır (Altın, 2014:130). 1950-2000 döneminde kırsal nüfus 30,4’lük bir artışla 27915 kişiden 36408 kişiye çıkarken, şehir nüfusu ise % 675,7’lik bir artış göstererek 10312 kişiden 79992 kişiye erişmiştir. Ülkemizdeki 1950-1960 dönemindeki sanayileşme hareketleri kentsel nüfus artışını tetiklemiştir. Nitekim araştırma sahasında da bu dönemin etkisini görebilmekteyiz. 1950-1960 yılları arasında nüfus % 95,5’lik bir oranla artış göstererek 10312 kişiden 20169 kişiye çıkmıştır. Artışın en önemli nedeni kırsal kesimden gelen göçler olmuştur. Bu dönemde ülkemizde hızlı bir kalkınma programı başlatılmış ve bu program ülkenin tamamını kapsamıştır (Doğanay, 1994:150). Bu kalkınma hamlesi sayesinde uzun yıllar boyunca açlık, salgın hastalık, dengesiz beslenme ve ekonomik zorluklar altında ezilen ülke insanının refah düzeyi biraz olsun yükselmiştir. Öncelikle tarım sektörü ve alt yapı hizmetleri olmak üzere çeşitli alanlarda başlatılan yatırımlar sahadaki nüfusun yaşam düzeyini yükseltmiş nüfus artışını teşvik etmiştir (Kadıoğlu, 2008:53). 1949 yılında Polatlı Numune Tarım İstihsal Kooperatifi’nin, 1995 yılı Aralık ayında ise merkezi Ankara olmak kaydıyla Polatlı Un Fabrikaları TAŞ’nin kurulmasına izin verilmiştir ve kısa süre içerisinde ilçe ziraat, ticaret ve sanayi merkezi olmuştur. Fakat 1960

yılıni takiben ülke içinde ve ülke dışına gerçekleştirilen göçler nüfus artış hızında bir azalışa sebebiyet vermiştir. 1960-1965 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde nüfus % 11,8’lik bir artış göstermekte olup 2369 kişi artmıştır. Bu oran yıllık bazda % 2,3 artış hızına tekabül etmektedir. G olgusunun etkisine rağmen nüfus artış hızı büyümeye devam etmiş ve 1965-1970 % 43,3’lk oranla 1960-2015 yılları arasındaki en yüksek artış hızına ulaşmıştır. 1970-1975 döneminde ise nüfus artış hızı doğal sebeplerden ötürü tekrar azalma eğilimine girmiştir. Bu 5 yıllık periyotta nüfus % 9,09 oranında yıllık olarak ise % 1,8 ile 2941 kişi artmıştır.

Polatlı şehir nüfusunun 1980-2015 yılları nüfus artışını irdelediğimiz zaman artış hızı değişkenlik göstermiş olsa da artış sürekli devam etmiştir. Özellikle tarımsal faaliyetlerin yanında şehir içerisinde artık sanayi kuruluşlarının da fazlaľařması artışın srekliiliğinde etken olmuştur. şehrin fonksiyonel özellikleri, tarım fonksiyonu bölümünde daha detaylı olarak inceleyeceğimiz tarımsal faaliyetler şehrin cazibe merkezi olmasını sağlamıştır. Tarımsal retim in şehir alanları içerisinde paydası azalmasına karşın kırsalda hala önemli bir faaliyet olması ve üretilen ürünlerin yine şehir merkezinde satışa sunulması veya şehir merkezinden dağıtıma çıkması tarımsal faaliyetlerin önemini korumasına sebep olmuştur. nemli bir alım-satım ve dağıtım merkezi olması Polatlı’nın önemini artırmaktadır. Tarımsal rnlerin dağıtımı hususunda da ulaşım imkanları bakımından gerek topografik açıdan gerekse karayolu ve demiryolu ulaşım imkanlarının iyi durumda olması birer etkindir. 1995 yılında şehir merkezine 12 km, E-90 karayoluna ise 2 km mesafede ve 270 hektarlık bir alanda kurulan Organize Sanayi Bölgesi’nin resmiyet kazanması ile ilçe başkent içerisinde cazibe merkezi haline gelmiştir. 2010’lu yıllara gelindiği zaman artan konut imkanları, yüksek hızlı tren gibi ulaşım olanakları, artan sanayi üretimleri gibi etkenler ile şehirleşme ve şehir nüfusu artışı ayrı bir ivme kazanmıştır.

2.3. Nüfus Hareketleri

2.3.1. Doğumlar ve lmler

Sınırları belli herhangi bir sahada nüfus gelişimini sağlıklı bir şekilde analiz edebilmek için o sahadaki doğum ve ölüm oranlarını bilmek öncelikli şarttır. Çünkü doğum ve ölüm oranlamasını gerçekleştirmiş olduğumuz zaman doğal nüfus artışına

erişebilmiş oluruz. Doğum oranlarını analiz ederken demografik analiz yöntemleri kapsamında iki şekilde ele almaktayız. Bunlardan ilki seçilmiş olan sahanın belirlemiş olduğumuz bir yılın içindeki doğum sayısının yine o yılın yıl ortası nüfusuna oranlanması ile elde edilen ham doğum oranıdır. TÜİK verilerine göre 2015 yılı ham doğum oranı ‰ 16.3'tür. Bu oran ‰ 16,8 olan ülke ortalamasının altındadır. Yaş ve cinsiyet kavramları hesaplamaya dahil edilmediği için ham doğum oranı tek başına yeterli bir gösterge değildir. Bu sebepten dolayı bir diğer hesaplama olan genel doğurganlık oranını da bilmek gerekmektedir. Genel doğurganlık oranını hesap ederken, belirlenmiş olan bir alanda bir yıl içerisinde meydana gelen doğum sayısı ile 15-49 yaş aralığında yer alan toplam kadın nüfusu oranlanır. Bu hesaplama göre şehrin genel doğurganlık oranı ‰ 63.3'tür. Türkiye ortalamasının ‰ 64.2 olduğunu göz önüne aldığımızda doğum oranlarının ülke ortalamasının altında olduğunu söyleyebiliriz. Oranların bu seyirde olması, Türkiye'nin batı bölgelerinde genel olarak gözlemlenen düşük doğurganlığa paralel bir durum arz etmektedir. Eğitim düzeyinin yükselmesi ile sahip olunan çocuk sayısı arasındaki bağlantıyı da düşündüğümüz zaman doğum oranlarının eğitim seviyesinin yüksek olması ile ilişkilendirebiliriz. Belirlenmiş olan yıl içerisindeki ölen kişi sayısının toplam nüfusa oranlanması ile tespit edilen genel ölüm oranı ‰ 5.31'dir. Bu istatistik Türkiye genelinde ise ‰ 5.14'tür. Ortalama insan ömrünün uzamış olmasına ve sağlık alanındaki hizmetlerin gelişmiş olmasına rağmen ölüm oranlarının halen yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Kendi seçmiş olduğumuz herhangi bir yaş grubundaki ölen kişi sayısının toplam nüfusa bölünmesi neticesinde elde edilen yaşa göre ölüm hızı 0-4 yaş grubunda ‰ 2.3'tür (2013). Ölüm oranları 35-44 yaş aralığına kadar düşüktür, ancak 35-44 yaş aralığı ile birlikte bir artış başlangıcı söz konusudur. En yüksek ölüm oranının rastlanmış olduğu yaş grubu ise ‰ 72.8'lik oranla 75 yaş ve üzeri nüfustur. Nüfusun bu özelliği itibariyle ülke genelinde gelişen sağlık hizmetleri ile ortalama insan ömrünün uzadığını görebilmekteyiz.

Araştırma sahasındaki nüfusta 2014 yılı verilerine göre bebek ölüm oranı ‰ 8.6'dır. Türkiye ortalamasının aynı yıl verilerine göre oranı ‰ 11,2'dir. Sağlık hizmetlerinin günümüzde daha yaygın olması, eğitim düzeyinin kayda değer bir şekilde yükselmesi ve beslenme koşullarındaki iyileşme bebek ölüm oranlarının düşüşünü sağlamıştır. Şehir yerleşmelerinde sahip olunan imkanlara bağlı olarak bebek ölüm oranlarının kırsala nazaran daha düşük olduğunu belirtebiliriz. Ayrıca

şehir merkezinden kırsala gidildikçe eğitim düzeyinde meydana gelen değişiklikler, insanların örf, adet ve geleneksel alışkanlıkları da bunda göz ardı edilmemesi gereken unsurlardandır.

Yerleşme bünyesinde yer alan ve yeni faaliyete girmiş olan devlet hastanesi ile özel hastanelerin, ayrıca sağlık ocaklarının sunmuş oldukları sağlık hizmetleri neticesinde şehirde hem bebek ölüm oranları azalmış hem de ortalama insan ömrü uzamış olduğunu belirtmek yanlış olmaz. Eski devlet hastanesinin sunmuş olduğu hizmetlerde tabiki yadsınamaz, ancak yeni hastane sadece şehir merkezi veya ilçe yerleşmesinin tamamına değil, bölge genelinde hizmet verecek kapasitededir.

2.3.2. Göçler

Göç olgusu, insanların ikamet etmiş oldukları lokasyondan ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel sebeplerden ötürü bir başka lokasyona hareket etmelerine verilen bir isimdir ve evrensel bir olay olarak tanımlamak yanlış olmaz (Koçak, Terzi, 2012:164). Coğrafi mekanda ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi fonksiyonlarıyla toplumsal yapıya etki eden göç kavramı bir nüfus hareketidir (Özer, 2004:11). Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye nüfusunun büyük bir kesimi kırsal alanlarda yaşamını idame ettirmekte iken ilerleyen yıllar ile birlikte şehir nüfusu kırsal nüfusunu geçmeye başlamıştır. Ülkemizde 1980 yılında göç eden nüfus miktarı % 9.34, 1990'da % 10.81, 2000'li yıllarda ise % 11.02'dir (Güreşçi, 2010:79). Ülke genelinde göç eden nüfusun periyodik olarak devamlı artmasındaki sebepler; kırsal alanda yer alan tarım alanların miras yoluyla bölünmesi, gelişen teknoloji ile bağlantılı olarak tarımda makineleşme, şehirlerin sahip olduğu fonksiyonlar ile cazibe merkezi haline gelmesi vb. nedenler söylenebilir.

Polatlı antik çağlardan bu zamana kadar göç olgusunun var olduğu bir yerleşme olmuştur. Günümüzdeki şehir 1892'den sonra oluşmaya başlamıştır. Ama şehrin yakın çevresinde göç hareketleri sürekli yaşanmıştır. Tarih boyunca birçok topluluk, kavim veya devlet Polatlı topraklarında yaşamıştır. Şehir ve yakın çevresi her tarihi dönemde iskana maruz kalmıştır. Kral Yolu'nun bu sahadan geçiyor olması, topraklarının verimli olması, su kaynaklarının varlığı ve yaşanan savaşlar göçlerin gerçekleşme nedenleridir.

1892 yılında açılan tren istasyonu ile birlikte istasyonun etrafında Polatlı şehrinin mekansal anlamda ilk nüvesi oluşmaya başlamıştır. Ayrıca istasyonun yapım aşamasında iş gücü gereksinimine bağlı olarak göçler gerçekleşmeye başlamıştır. İstasyon faaliyete girdikten sonra şehrin önemi artmıştır ve şehir göç almaya devam etmiştir. Şehirde 1936 yılında yapımına başlanılan Toprak Mahsülleri Ofisi inşaatında çalışmak üzere Fransa'nın Marsilya Şehri'nden yabancı işçi getirilmiştir. 1941'de Polatlı Topçu Okulu ve 1942'de Polatlı Tren İstasyonu inşaatlarının başlamasıyla şehre göçler gerçekleşmiştir. 1945'ten sonra Topçu Okulu subay ve astsubaylara yönelik eğitim vermeye başlamıştır. Bu tarihten itibaren şehre gelen askeri okul öğrencileri eğitime dayalı göç yapmışlardır.

1923-1990 yılları arasında ülkemize mübadele sebebiyle Balkanlar'da yaşamakta olan, "muhacir" olarak tanımlanan vatandaşlar getirilerek çeşitli bölgelerde yerleştirilmiştir. 1950-1975 yılları arasında Bulgaristan, Romanya ve Yugoslavya'nın birçok şehrinden gelen "muhacirler" Polatlı sınırlarındaki alanlarda yerleşmişlerdir (Sarıay, 2001:383-385). Bu ülkelerden Polatlı ilçesine 410 hane 1791 kişi yerleşirken, bunlardan 73 hane 254 kişi Polatlı şehir merkezine yerleşmiştir (Tablo 28).

Tablo 28: Mübadele Sonucu Polatlı'ya Gelen Hane ve Nüfus Sayısı

Yılı	Geldikleri Yer	Yerleştirildikleri Yer	Hane	Nüfus (Kişi)
1926	Romanya Atmaca	Yenidoğan	53	267
1929	Bulgaristan Kızanlık	Samutlu (Olukpınar)	45	248
1950-1973	Balak	Akyüz-Alagöz	2	11
1950-1973	Balçık	Alcı	2	9
1950-1973	Bela	Alev	2	7
1950-1973	Burgaz	Beylikköprü	17	68
1950-1973	Dobriç	Çanakçı	7	29
1950-1973	Eğridere	Çanaker	1	1
1950-1973	Elena	Çekirdeksiz	3	13
1950-1973	Eskicuma	Çokviran	2	6
1950-1973	Filiba	Eski Karsak	1	4
1950-1973	Karnabat	Eski Polatlı	2	7
1950-1973	Kazan	Eskikavak	1	5
1950-1973	Kırcaali	Gedikli	2	5
1950-1973	Kızanlık	Hacımuslu	3	12
1950-1973	Osmanpazarı	İğciler	4	20
1950-1973	Pazarcık	İnler	18	71
1950-1973	Plevne	Karabenli	1	5
1950-1973	Romanya	Karacaahmet	6	28
1950-1973	Razgrat	Karahacılı	1	6

1950-1973	Ruşçuk	Karapınar	1	6
1950-1973	Sağra	Kargalı	8	35
1950-1973	Sankaba	Kıranharmanı	2	50
1950-1973	Selvi	Kızılcakışla	1	5
1950-1973	Silistire	Kocahacılı	9	40
1950-1973	Şumnu	Kürttaciri	1	3
1950-1973	Talarkan	Müslüm	3	12
1950-1973	Tırnova	Ömerler	4	23
1950-1973	Tulbuhm	Ördekölü	1	1
1950-1973	Trava	Özyurt	3	7
1950-1973	Varna	Polatlar	1	3
1950-1973	Yanbolu	Polatlı Merkez	73	254
1950-1973	Yugoslavya	Sarıhalil	2	5
1950-1973	Yugoslavya	Sazılar	7	31
1950-1973	Yugoslavya	Sinanlı	3	14
1950-1973	Yugoslavya	Sivri	4	18
1950-1973	Yugoslavya	Şihahmetli	3	13
1950-1973	Yugoslavya	Şihali	12	41
1950-1973	Yugoslavya	Temelli	1	4
1950-1973	Yugoslavya	Toprakpınar	15	66
1950-1973	Yugoslavya	Türk Obası	1	5
1950-1973	Yugoslavya	Türkkarsak	2	9
1950-1973	Yugoslavya	Türktaciri	14	65
1950-1973	Yugoslavya	Uzunbey	16	69
1950-1973	Yugoslavya	Üçpınar	1	2
1950-1973	Yugoslavya	Yabanözü	3	8
1950-1973	Yugoslavya	Yağmurbaba	1	4
1950-1973	Yugoslavya	Yassıhöyük	8	54
1950-1973	Yugoslavya	Yazılar	4	18
1950-1973	Yugoslavya	Yeniköseler	19	81
1950-1973	Yugoslavya	Yeniöz	1	3
1950-1973	Yugoslavya	Yunanlı	2	10
Toplam			410	1791

Kaynak: Sarıay, 2001:383-385

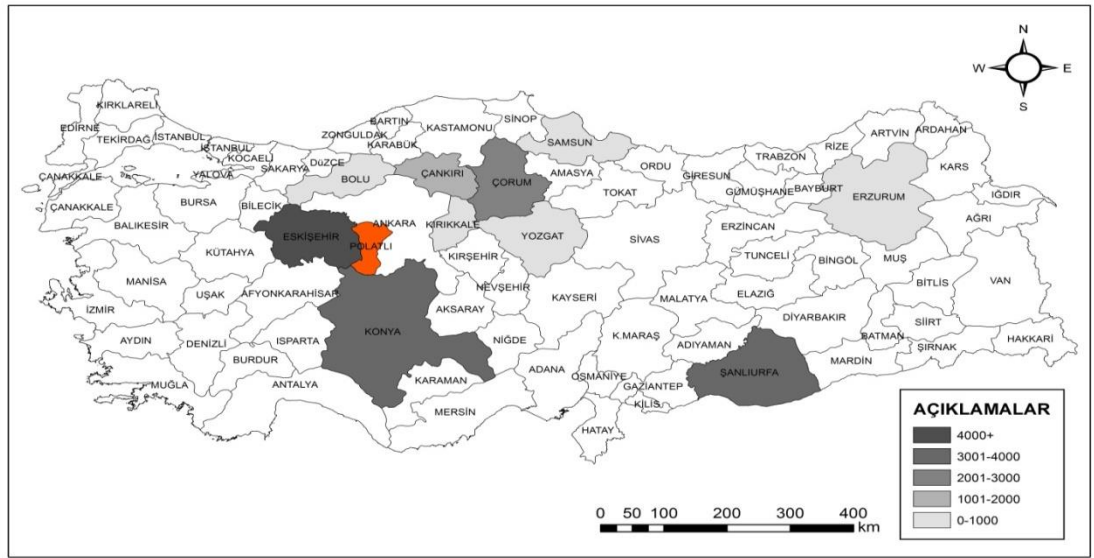
Ülkemizde 1950’li yıllardan sonra başlayan, 1960’larda bir ivme kazanan ve 1980’li yıllar itibariyle sanayileşme ile paralelleşen bir iç göç faaliyeti gerçekleşmektedir (Garipağaoğlu, 2001:72). Polatlı şehrinde göçlerle ilgili çok kapsamlı çalışmalar bulunmamaktadır. Ankara Kalkınma Ajansı’nın 2014 yılı Kasım ayında yayınlamış olduğu “Ankara Göç Analizi” isimli çalışmada, 2012 yılında gerçekleşmiş olan göçlere dair bilgiler yer almaktadır. Bu veriler kapsamında Polatlı 2012 yılında 5449 kişiyi dışardan göç olarak alırken, 6098 kişiyi ise göç yoluyla göndermiştir. Net göç -649 kişidir. Net göç hızı ise bu verilere dayanarak ‰ -5.42 olarak saptanmıştır. Polatlı’nın en çok göç vermiş olduğu üç il; Şanlıurfa, Konya ve Eskişehir iken en çok göç aldığı üç ilimiz ise; Eskişehir, İstanbul ve İzmir’dir.

Tablo 29: Başka Bir İlde Nüfusa Kayıtlı Olup Polatlı’da Yaşayan Nüfus

Yıl	Nüfusa Kayıtlı Olunan İl	Nüfus (Kişi)	Nüfus (%)
2015	Eskişehir	5296	15.6
2015	Konya	3664	10.8
2015	Şanlıurfa	3070	9.1
2015	Çorum	2896	8.5
2015	Çankırı	1844	5.4
2015	Yozgat	765	2.2
2015	Bolu	765	2.2
2015	Kırıkkale	759	2.2
2015	Samsun	734	2.1
2015	Erzurum	610	1.8
Toplam		20403	59.9

Kaynak: TÜİK, ADNKS Verileri (2015)

Türkiye’de doğum yerleri haricinde yaşayan nüfusun yerli nüfusa oranı 1935 yılında % 6.8, 1945 yılında % 9.3 ve 1950 yılında % 8.3 civarında değerler gösterirken (Tümertekin, 1968:3), 1950 yılından itibaren oranlarda dikkat çekici artışlar meydana gelmiştir.

Harita 7: Başka Bir İlde Nüfusa Kayıtlı Olup Polatlı’da Yaşayan Nüfus (TÜİK 2015)

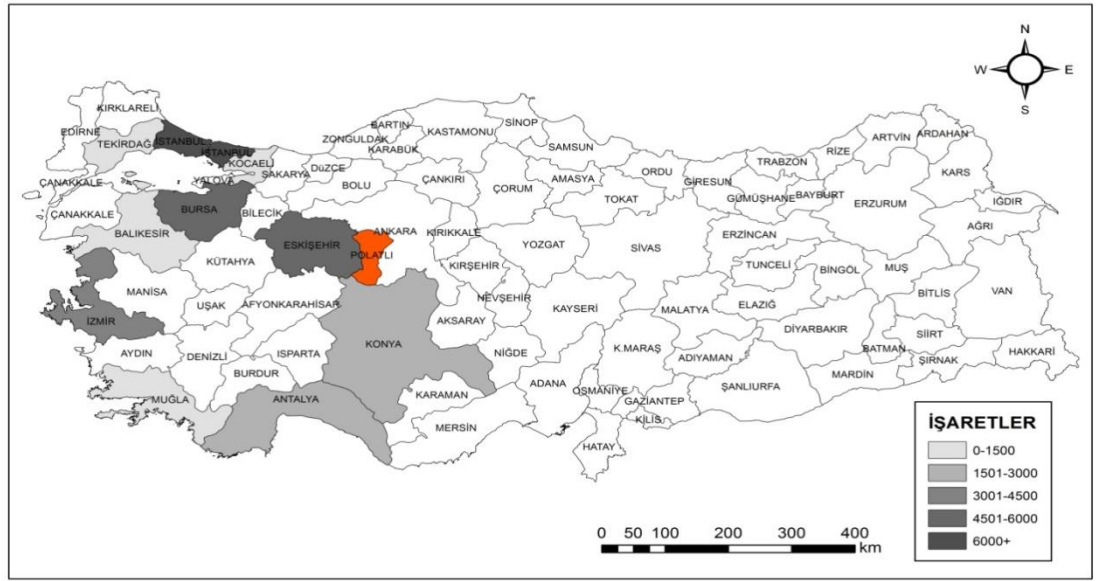
Polatlı şehrinde doğup ve yine şehirde ikamet etmekte olan nüfus 2015 yılında 84722’dir. 2015 yılı istatistiklerine göre ülke içerisinde başka bir ilde nüfusa kayıtlı olup Polatlı’da ikamet etmekte olan nüfus 33734 kişidir. Bu oran içerisinde Eskişehir’de nüfusa kaydı olup Polatlı’da yaşayanların oranı %15.6 (5296 kişi) ile en fazla pay sahibidir. Eskişehir’i % 10.8 (3664 kişi) ile Konya, % 9.1 (3070 kişi) rakamıyla Şanlıurfa takip etmektedir. İlk on ilin toplam oranı %59.9 (20403)’dur (Tablo 29-Harita7). Geriye kalan kesim ise ülke geneline dağılmaktadır.

Polatlı nüfusuna kayıtlı olup ülke içerisinde başka şehirlerde yaşamakta olan nüfus 35718 kişidir. Bu nüfusun şehirlere dağılımına baktığımızda % 16.8'lik (6009 kişi) oranla İstanbul ilk sırada yer alır, %16.1 (5781 kişi) ile Eskişehir ve %15.8'le (5650 kişi) Bursa takip etmektedir. İlk on ilin oranı %76.9 (27688 kişi)'dur. (Tablo 30-Harita8).

Tablo 30: Polatlı Nüfusuna Kayıtlı Olup Başka İlde Yaşayan Nüfus

Yıl	Yaşanılan İl	Nüfus (Kişi)	Nüfus (%)
2015	İstanbul	6009	16.8
2015	Eskişehir	5781	16.1
2015	Bursa	5650	15.8
2015	İzmir	3035	8.4
2015	Antalya	2736	7.6
2015	Konya	1528	4.2
2015	Kocaeli	1174	3.2
2015	Balıkesir	707	1.9
2015	Muğla	616	1.7
2015	Tekirdağ	452	1.2
Toplam		27688	76.9

Kaynak: TÜİK, ADNKS Verileri

Harita 8: Polatlı Nüfusuna Kayıtlı Olup Başka İlde Yaşayan Nüfus (TÜİK 2015)

Nüfusa kayıtlı olunan ve yaşamakta olan yerler ile ilgili verilere göre şehrin göç durumuna baktığımızda Polatlı -1984 kişi ile göç veren yerleşme konumundadır. Kırsal kesimden yapılan göçler büyük şehirlerin dışında yakın şehirlere de kaymıştır. Çeşitli kaynaklarda bu yoğun göç hareketinin, kırsal kesimin kaldırabileceği nüfus

kapasitesinin son raddesine ulaşmış olduğundan ötürü olduğunu belirtilmektedir (Akşit, 1998:26). Bu ifadenin örneğini Polatlı nüfusunda, şehrin Eskişehir ve Konya ile arasındaki göç ilişkisinde görmemiz mümkündür.

Polatlı ilçesine yönelik olan göçlerin önemli kısmı mevsimlik işçi göçleri olarak gerçekleşmektedir. Yaklaşık olarak 25 yıldır tarım sektöründe mevsimlik işçiler Mayıs ayı ile Kasım ayları arasında çalışmaktadır. Bu işçi nüfusunun önemli bir kısmını çocuk işçilerin oluşturması neticesi bir dizi önlemler alınmıştır ve geçmiş yıllara nazaran çalışan işçi sayısında bir düşüş meydana gelmiştir. Mevsimlik işçi göçlerine yönelik net rakamlara erişilememiştir.

2.4. Nüfusun Sosyo-Ekonomik Özellikleri

2.4.1. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Yaş yapısı, nüfusun belirli yaş grupları kapsamında göstermiş olduğu dağılımdır. Nüfusun yaş gruplarına dağılımının bilinmesi ise askeri, siyasi, sosyal ve iktisadi alanlardaki planlamalar ile yatırım kararları bakımından önem ihtiva eder (Kadıoğlu, 2008:61). Planlamaların sağlıklı bir biçimde yapılması ve beklenen verimin alınabilmesi için belirli yaş gruplarında yer alan nüfus sayısının bilinmesi gerekmektedir. Ekonomik büyümenin istikrarlı olarak gerçekleşmesi için aktif nüfusun önemi malumdur ve yaş gruplarındaki nüfusun önemi büyüktür. Herhangi bir bölgedeki kadın-erkek nüfusunda meydana gelendengesizlik nüfus artışı üzerine etki etmektedir. Erkek nüfusun iş hayatında kadın nüfusa nazaran fazlaca görev aldığını hesaba katacak olursak kadın-erkek oranının faal nüfusa yada insan kaynaklarına etki edeceği aşıkardır (Tandoğan, 1998:111).

ADNKS verileri 2015 yılı göstergelerine göre Polatlı şehrinde yaşamakta olan 121858 kişinin % 50.3'ü erkek (61267 kişi), %49.7'si ise kadın (60591 kişi) nüfustan oluşmaktadır (Tablo 31). Nüfus coğrafyası derslerindeki genel öğretilerden birisi olan 100 veya 1000 kadına düşen erkek sayısı veya bir başka deyimle cinsiyet oranı % 101.1'dir. Genellemeye vurduğumuz zaman şehir yerleşmelerinde erkek nüfusun fazlalığı söz konusudur (Bulut, 1998:14).

Tablo 31: Sayım Yıllarına Göre Polatlı Şehrindeki Nüfusun Cinsiyet Durumu

Sayım Yılı	Erkek	%'si	Kadın	%'si
1927	8296	49.7	8364	50.2
1935	1594	52.6	1434	47.4
1940	2122	53.3	1853	46.6
1945	4430	59.9	2956	40.1
1950	*	*	*	*
1955	10167	62.6	6071	37.4
1960	12161	60.2	8008	39.8
1965	12625	55.9	9933	44.1
1970	18392	56.8	13934	43.2
1975	19548	55.4	15719	44.6
1980	24612	56.5	18918	43.5
1985	29203	55.3	23534	44.7
1990	31858	52.9	28300	47.1
2000	41092	51.3	38900	48.7
2015	61267	50.3	60591	49.7

Kaynak:TÜİK Nüfus Sayım İstatistikleri((*) Bu döneme ait veri mevcut değildir.)

Tablomuzda belirtmiş olduğumuz verileri incelediğimiz takdirde kadın nüfusunun sadece ilk düzenli nüfus sayımı olan 1927 yılında erkek nüfusundan fazla olduğunu, 1927 haricinde ise erkek nüfusunun kadın nüfusuna nispeten daha fazla olduğunu görebilmekteyiz. Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıkmış bir millet olarak genç erkek nüfusun büyük bir çoğunluğunu bu savaşta kaybettiğimizi göz önünde bulunduracak olursak kadın nüfusunun erkek nüfustan daha fazla olmasını yadırgayamayız. Bir sonraki düzenli sayımda ise erkek nüfusu bayan nüfusunun önüne geçmiştir ve günümüze kadar bu şekilde devam etmiştir (Tablo 32). 1985 sayımından itibaren kadın nüfusu erkek nüfusuna yaklaşmıştır ve en yakın değer 2015 adrese dayalı nüfus kayıt sistemi istatistiklerinde görülmüştür.

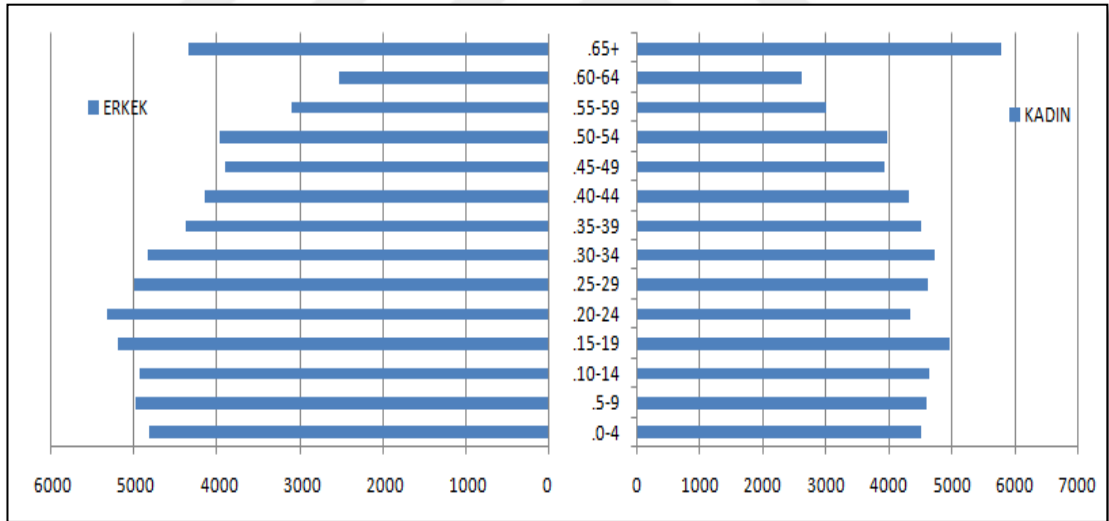
Araştırma sahasına ait 2015 yılı dar aralıklı yaş piramidini incelediğimizde 35-39, 40-44, 45-49, 50-54, 60-64, 65+ yaş grupları haricinde erkek nüfusun daha egemen olduğunu görebiliriz (Tablo 32, Şekil 2). Bu bilgiler kapsamında genç erkek nüfusun göç aktivitesine katılmadığını, 35-39 yaş grupları itibariyle göç hareketlerine erkeklerin dahil olduğunu belirtmek mümkündür. Erkek nüfusunun iş hayatının, yükseköğrenim ve askerlik çağının başlayacağı dönemde dahi kadın nüfusundan fazla olması, şehirden dışarıya bu dönemde yapılan göçlere kadın nüfusun daha fazla dahil olduğunu gösterir niteliktedir.

Tablo 32: Nüfusun Dar Aralıklı Yaş Gruplarına Dağılımı (2015)

Yaş Grupları	Erkek (Kişi)	%'si	Kadın (Kişi)	%'si	Toplam
0-4	4813	51.5	4521	48.5	9334
5-9	4969	51.9	4611	48.1	9580
10-14	4920	51.4	4650	48.6	9570
15-19	5181	51.0	4972	49.0	10153
20-24	5309	55.0	4334	45.0	9643
25-29	4981	51.9	4627	48.1	9608
30-34	4824	50.5	4726	49.5	9550
35-39	4362	49.1	4518	50.9	8880
40-44	4134	49.0	4316	51.0	8450
45-49	3883	49.7	3932	50.3	7815
50-54	3951	49.8	3978	50.2	7929
55-59	3095	50.7	3006	49.3	6101
60-64	2513	49.0	2610	51.0	5123
65+	4332	42.8	5790	57.2	10122
Toplam	61267	50.3	60591	49.7	121858

Kaynak: TÜİK 2015 Yılı ADNKS

Şekil 2: Nüfusun Dar Aralıklı Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Kaynak: TÜİK 2015 Yılı ADNKS Verileri

Şehirde en fazla nüfus değerleri 15-19 ile 65+ yaş gruplarında görülür. Her iki yaş grubunun da toplam nüfusu içerisindeki payı % 8.3'tür. Piramidi incelediğimizde 35-39 yaş gruplarına gelindiğinde bir daralma söz konusudur ve bu daralma 55-59 yaş grubuna kadar devam etmektedir. Bu daralmanın en büyük sebebi göç etkisidir. Piramidin taban kısmında daralma olmaması doğum oranlarının yüksek olması ile ilgili bir durumken 65+ kısımdaki genişlik ise küresel boyutta ve

ülkemizdeki sağlık hizmetlerinin gelişmesine bağlı olarak ortalama insan ömrünün uzamasının göstergesidir.

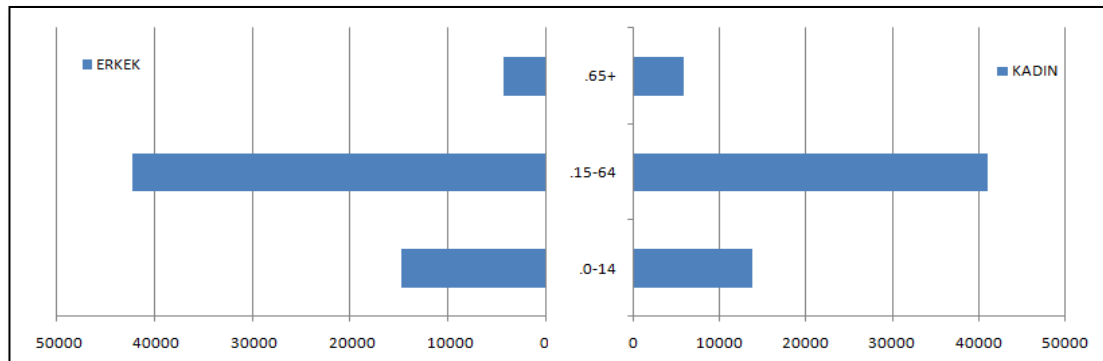
Bir sahaya ait geniş aralıklı yaş gruplandırmasının yapılması aktif ve bağımlı nüfus sayısının bilinmesini sağlamaktadır. 2015 yılı nüfus verilerine göre Polatlı şehrinde nüfusun % 23.4'ünü (28484 kişi) 0-14 yaş grubu, % 68.3'ünü (83252 kişi) 15-64 yaş grubu ve % 8.3'lük dilimi (10122 kişi) 65+ yaş grubu oluşturmaktadır (Tablo 33-Şekil 3). 0-14 yaş grubu ile 65+ yaş grubunun yani çalışmayan nüfusun, 15-64 yaş grubuna oranlanması ile bağımlı nüfus oranını elde ederiz. Bu hesaplama göre bağımlı nüfus oranı % 46.3'tür. Ülkemizdeki 2015 verilerine göre bağımlı nüfus oranı % 67.7'dir. Araştırma sahasında yer alan bağımlı nüfus oranı ülke ortalamasının oldukça altındadır. Bağımlı nüfusun faal nüfus oranından fazla olduğu sahalarda bağımlı nüfus tüketimi artırmakla beraber, yatırım imkanlarını da kısıtlamaktadır. Bağımlılık oranı şehir genelinde çocuk nüfusta (0-14 yaş) %34.2 iken yaşlı nüfusta ise (65+) % 12.1'lik dilime denk gelmektedir.

Tablo 33: Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (2015)

Yaş Grupları	Erkek (Kişi)	%'si	Kadın (Kişi)	%'si	Toplam	%'si
0-14	14702	24.0	13782	22.7	28484	23.4
15-64	42233	67.0	41019	67.7	83252	68.3
65+	4332	7.0	5790	9.6	10122	8.3
Toplam	61267	50.3	60591	49.7	121858	100

Kaynak: TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi

Şekil 3: Nüfusun Geniş Aralıklı Yaş ve Cinsiyet Yapısı

Kaynak: TÜİK 2015 Yılı ADNKS Verileri

2.4.2. Hanehalkı Büyüklüğü

Nüfusun niteliğinin ortaya konulabilmesi adına incelenmesi gereken hususlardan biriside hanehalkı büyüklüğüdür. 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı'nın hanehalkı ve konut nitelikleri bölümünde Polatlı şehrinin toplam hanehalkı sayısı 20.000 ve nüfusu ise 79.992 olarak belirtilmiştir. Bu rakamlar ışığında basit bir matematikle şehrin ortalama hanehalkı büyüklüğünün 4.0 olduğunu söyleyebiliriz (Tablo 34). Türkiye ortalamasının 4.5 olduğunu göz önünde bulundurduğumuz zaman yerleşmenin ortalama hanehalkı sayısı ülke genelinin altında yer almaktadır (Başbüyük, 2005:276).

Tablo 34: Polatlı Şehir Nüfusunun Hanehalkı Büyüklüğüne Göre Dağılımı (2000)

Hanehalkı Büyüklüğü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10+	Toplam
Hanehalkı Sayısı	921	2744	3905	6248	3659	1489	627	213	97	97	20000
%'si	4.6	13.7	19.5	31.3	18.3	7.5	3.2	1	0.4	0.4	100
Ort. Hanehalkı Büyüklüğü	4.0										

Kaynak:TÜİK 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı, Hanehalkı ve Konut Nitelikleri

2013 yılı istatistiklerine göre ilçenin ortalama hanehalkı büyüklüğü 3.2 olarak kayıtlara geçmiştir ve bu oran ile Polatlı Ankara ilçeleri arasında hanehalkı büyüklüğü bakımından 13. sırada yer almıştır. 2000 yılında 4.0 olan hanehalkı büyüklüğü neredeyse dörtte bir oranında düşmüştür. Düşüşün en önemli etkenlerinden birisi artan eğitim düzeyi ve artan refah seviyesidir. Ayrıca bu 13 yıllık süreçte hanehalkı büyüklüğünün düşüşü ile şehirdeki aile yapısının çekirdek aile yapısına bürünmeye başladığını belirtebiliriz. Sanayileşmiş veya hizmet sektörünün ağırlık kazanmaya başladığı yerleşmelerin daha çok çekirdek aile yapısında olduğunu düşünecek olursak, şehrin refah seviyesinin ve eğitim düzeyinin arttığını söylemek yanlış olmaz.

2.4.3. Nüfusun Eğitim Durumu

Şehirleşmenin en önemli göstergelerinden biri nüfusun kültürel özellikleridir. Kültürel özellikler arasında en önemlisi ise nüfusun eğitim durumudur. Eğitim durumu ifadesiyle en basit anlamda okur-yazar olan veya olmayan nüfus anlaşılmaktadır. Bir sahada ikamet eden nüfusun okuryazar durumunu tespit ederken,

6 yaş üzeri okuryazar nüfusunu, o sahadaki 6 yaş üzerindeki nüfusuna oranlanır. TÜİK'in 2015 yılına ait verileri doğrultusunda Polatlı Şehri'nde yer alan okuryazar nüfusun oranı % 94.4'tür (105982 kişi). 2015 yılında ülkemizdeki okuryazar oranının %92.9 olduğunu göz önünde bulundurduğumuz zaman şehrin okur-yazar nüfusunun ülke genelinin üzerinde bir orana sahip olduğunu görebiliriz. Okur-yazar olmayan nüfus ise % 3.0'lık (3320 kişi) bir kesimdir. Bu oranın % 2.5'ini kadın nüfus, % 0.5'ini ise erkek nüfus oluşturmaktadır. 2015 yılı erkek nüfusunun 0.8'i (472 kişi) okuryazar değilken, kadın nüfusun ise %5.0'ı (2848 kişi) okuma-yazma bilmemektedir. Okuma-yazma bilmeyen nüfusun % 1,79'luk dilimini (2016 kişi) 65 yaş üzeri nüfus oluştururken, bu oranda yer alan erkek nüfus % 0,20'lik (228 kişi) kadın nüfus ise 1,59'luk (1788) bir paya sahiptir. Bu noktadan hareketle nüfus içerisindeki 65 yaş üzeri grubun ortalama olarak günümüzden en az 65 yıl önce yani 1951'li yıllarda doğmaya ve 1957'li yıllarda eğitim hayatına başladığını varsayarsak ki 65 yaş üzeri nüfusta 90'lı yaşlara kadar uzanan bir kesim vardır bu tarihi daha da geriye götürür, ülkemizde o dönem şartlarında eğitim ve öğretime insanların günümüzdeki kadar eğilimli olmadığını görebiliriz. Ayrıca dikkat edilmesi gereken bir konu ise yine aynı yaş grubunda okuryazar olmayan nüfusun büyük bir çoğunluğu maalesef kadın nüfustur. Günümüzde bile halen basın yayın organları aracılığı ile kamu spotu başlığı altında kız çocuklarımızı okula göndermemize dair bilgilendirme reklamları yapılırken, o dönem şartlarında, savaştan yeni çıkmış, erkek nüfusunun büyük bir çoğunluğunu kaybetmiş ve daha ağırlıklı olarak tarımsal faaliyetlere dayalı bir ekonomiye sahip olan ülkemizde, bu sektörde çalışacak nüfusa olan ihtiyacı da göz önünde tutarak kadın nüfusun okuryazar olmayan nüfusta neden daha fazla bir paya sahip olduğunu çok rahat bir şekilde kavrayabiliriz. Okuma yazma bilen nüfusun yaş gruplarına dağılımına baktığımız zaman okuryazar nüfustaki en büyük pay % 13.4 (15040 kişi) ile 6-13 yaş grubuna aittir.

Şehir nüfusunun %10.2'si (11506 kişi) sadece okuma yazma bilen fakat herhangi bir okul bitirmemiş olan nüfustan oluşmaktadır. Bu kesimin ise %44.8'i (5156 kişi) erkek nüfustan, %55.2'si (6350 kişi) ise kadın nüfustan meydana gelmektedir. Polatlı nüfusunda en fazla mezun verilen eğitim düzeyi % 32.7 (36795 kişi) ilkokullara aittir. İlkokul mezunlarının % 43.1'i (20936 kişi) erkek, %56.9'u kadındır (Tablo 35-Grafik 26).

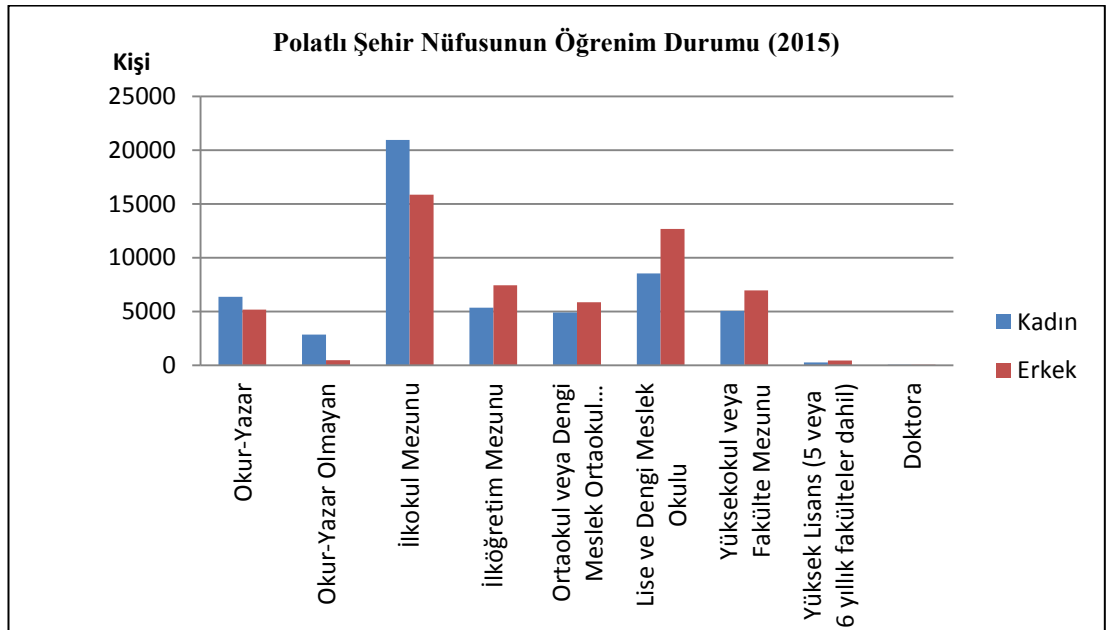
Nüfusun % 11.4'ü (12792 kişi) ilköğretim, % 9.5'i (10738 kişi) ortaokul veya dengi meslek ortaokulu ve % 18.8'i lise ve dengi meslek okulu mezunudur. İlköğretim mezunlarının % 58.1'i erkek, %41.9'luk dilimi kadın nüfustur. Ortaokul veya dengi meslek ortaokul mezunlarının dağılımı ise % 54.5 erkek ve % 45.5 kadın nüfus şeklindedir. Şehir nüfusunda ilkokuldan sonra en çok mezuna sahip öğrenim düzeyi liselerdir. Genel nüfus içerisinde % 18.8'lik bir orana sahip lise mezunlarının % 59.7'si (12653 kişi) erkek nüfustan ve % 40.3'ü (8529 kişi) kadınlardan oluşmaktadır (Tablo 35- Grafik 26).

Tablo 35: Polatlı Şehir Nüfusunun Öğrenim Durumu (2015)

Öğrenim Durumu	Erkek	%'si	Kadın	%'si	Toplam	Toplam Nüfus İçindeki %'si
Okur-Yazar Olmayan	472	14.2	2848	85.7	3320	3.0
Okur-Yazar	5156	44.8	6350	55.2	11506	10.2
İlkokul Mezun	15859	43.1	20936	56.9	36795	32.7
İlköğretim Mezun	7437	58.1	5355	41.9	12792	11.4
Ortaokul veya Dengi Meslek Ortaokul	5850	54.5	4888	45.5	10738	9.5
Lise ve Dengi Meslek Okulu	12653	59.7	8529	40.3	21182	18.8
Yüksekokul veya Fakülte	6949	58.0	5038	42.0	11987	10.7
Yüksek Lisans (5 veya 6 yıllık fakülteler dahil)	436	62.8	258	37.2	694	0.6
Doktora	59	51.3	56	48.7	115	0.1

Kaynak: TÜİK 2015 Yılı ADNKS verileri

Grafik 26: Polatlı Şehir Nüfusunun Öğrenim Durumu

Kaynak: TÜİK 2015 Yılı ADNKS verileri

Lise düzeyinden itibaren şehir nüfusunda, üniversite, yüksek lisans ve doktora gibi lisans ve lisansüstü eğitim programlarından mezun olan nüfus sayısında kademeli bir düşüş görülsede yinede ülke ortalamasının üzerindedir. Rakamsal olarak ifade edecek olursak; nüfusun % 10.7'si (11987 kişi) yüksekokul veya fakülte mezunudur ve bunun % 58.0'lık (6949 kişi) dilimi erkek nüfusa tekabül ederken, 42.0'lık (5038 kişi) oranı kadın nüfus oluşturmaktadır. Üniversite düzeyinden sonra, bir başka deyişle lisansüstü programlarda (yüksek lisans ve doktora) ani bir düşüş göze çarpmaktadır. Yüksek lisans (5 veya 6 yıllık fakülteler dahil) programlarından mezun olan nüfus % 0.6'dır (694 kişi) ve bunun % 62.8'i (436 kişi) erkek, % 37.2'si (258 kişi) kadındır. Doktora düzeyinde mezun durumu ise şöyledir; toplam % 0.1 (115 kişi), dağılımı ise % 51.3 (59 kişi) erkek ve % 48.7 (56 kişi) kadın nüfus şeklindedir (Tablo 35-Grafik 26).

2.4.4. Nüfusun Dağılışı ve Yoğunluğu

Şehirler büyük nüfus topluluklarını bünyesinde barındıran yerleşmelerdir. Şehir yerleşmelerinde nüfusun dağılışı şekli heterojendir (Aliağaoğlu, 2004:86). Polatlı Şehri günümüzde şehir merkezinde yer alan 13 mahallesinde 102430 kişilik nüfusu barındırmaktadır. 2012 yılında yürürlüğe koyulan 6360 sayılı Büyükşehir Mahalle yasası gereğince şehir merkezlerinin yakınında yer alan mahalli yerleşmeler merkeze ilave edilmiştir. Bundan dolayı iki sorunla karşı karşıya kalmış bulunmaktayız. Bunlardan ilki planlama sahası yüz ölçümü ile mahalli sınırların yüzölçümünün birbiri ile uyumlu olmaması, ikincisi ise mahalli bazındaki nüfusun gereğinden fazla alana oranlanması ile coğrafi manadan pek sağlıklı olmayan rakamlara erişilmesidir.

Nüfus yoğunluğu kavramı insan ile mekan arasındaki ilişkileri gözler önüne sermesi nedeniyle önemli bir kavramdır. Şehrin fonksiyonel güçleri ve büyüklüğü ile yoğunluk arasında sıkı bir bağlantı olduğu da göz ardı edilemez bir gerçektir (Doğanay, 2006:58). Polatlı Belediyesi'nin yönetim bölgesi şehir merkezinde yaklaşık olarak 3959.9 ha.'dır. Ancak Büyükşehir Mahalle yasasından dolayı 4391 ha'lık bir alana yayılmaktadır. Yani kırsaldaki alandan şehir merkezine alan dahil olmaktadır. 2015 yılı TÜİK adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre 102430 kişi olan şehir nüfusunu alana oranladığımız takdirde hektara 23.3 kişinin düştüğünü

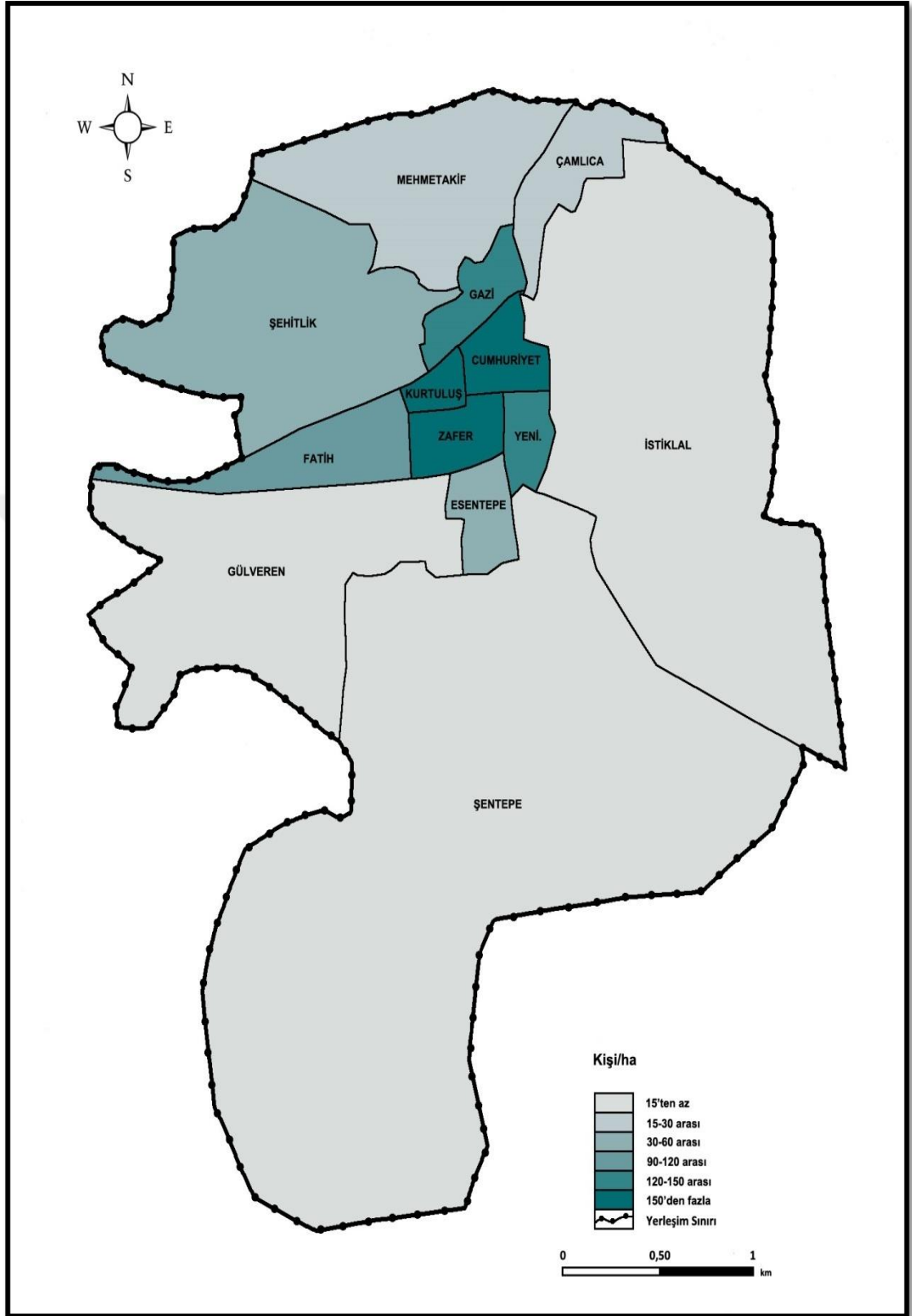
görmekteyiz (Tablo 36). Ulaşım imkanlarının gelişmiş olması, istihdam olanaklarının fazlalığı, kültürel ve sosyal faaliyetlerin çeşitliliği nüfusun hızlı artışına ve nüfus yoğunluğunun fazla olmasına yol açmıştır. Ancak nüfus yoğunluğunun her yerde aynı olduğunu söylemek mümkün değildir.

Polatlı şehrinde % 41.2'lik (1809.0 ha) bir alana sahip olan Şentepe mahallesi nüfusun %11.6'sını (11880 kişi) bünyesinde barındırırken, alan büyüklüğü bakımından ikinci sırada yer alan İstiklal mahallesi %22.1'ini (973.0 ha) oluşturur. Sahip olduğu nüfus ise %3.2 (3330 kişi)'dir. Şehir merkezi alanının %63.3'lük dilimine sahip olan bu iki mahallede ikamet etmekte olan nüfus sayısı 15210 (%14.8) kişidir. 424.2 ha'lık bir alan sahip olan Şehitlik Mahallesi sahip olduğu sosyal imkanlar ve daha planlı yerleşim sebebiyle tek başına Şentepe ve İstiklal mahallerinden daha fazla nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. 20147 (%19.6) kişi ile ilçede en fazla nüfus barındıran mahalle konumundadır. Şehrin sahip olduğu alanlar içerisinde ortalama bir alana sahip olan Cumhuriyet Mahallesi ise 49.8 ha'lık (% 1.1) alanı olmasına karşın 12998 kişi (%12.6) ile şehirde en fazla nüfusa sahip ikinci mahalledir (Tablo 36-Harita 8).

Tablo 36: Polatlı Şehrindeki Mahallelerde Nüfus Yoğunlukları (2015)

Mahalle Adı	Nüfus	%'si	Alanı (Ha)	%'si	Nüfus Yoğunluğu (kişi/ha)
Cumhuriyet	12998	12.6	49.8	1.1	261.0
Çamlıca	1159	1.1	50.9	1.1	22.7
Esentepe	2910	2.8	49.6	1.1	58.6
Fatih	10098	9.8	109.0	2.4	92.6
Gazi	6530	6.3	52.2	1.2	125.0
Gülveren	2577	2.5	482.6	11.0	5.3
İstiklal	3330	3.2	973.0	22.1	3.4
Kurtuluş	7260	7.0	21.8	0.5	333.0
Mehmet Akif	7411	7.2	280.2	6.3	26.4
Şehitlik	20147	19.6	425.2	9.6	47.3
Şentepe	11880	11.6	1809.0	41.2	6.5
Yenimahalle	4472	4.3	36.4	0.8	122.8
Zafer	11658	11.4	51.3	1.1	227.2
Toplam	102430	100	4391	100	23.3

Kaynak: TÜİK 2015 ADNKS, Polatlı Belediyesi İmar İşleri Müdürlüğü

Harita 9: Polatlı Şehri Nüfus Yoğunluğu ve Dağılışı Haritası

Şehir merkezinde en geniş alana sahip olan Şentepe Mahallesi'nin nüfus yoğunluğu 6.5 kişi/ha'dır. Mahallede nüfus yoğunluğunun az olma sebebi alanının oldukça geniş olması ve mahalle arazilerinin tamamının yerleşime açılmamış

olmasından kaynaklanmaktadır. Oysaki mahalle şehir nüfusu içinde sayısal bakımdan üçüncü en fazla nüfusa sahip alandır. Nüfus yoğunluğunun diğer mahallelere göre nispeten daha az olduğu yerleşmeler ise İstiklal (3.4 kişi/ha) ve Gülveren (5.3 kişi/ha) mahalleridir (Harita 9). Bu mahallelerinde yine nüfus yoğunluğunun az olma sebebi yüzölçümü olarak oldukça geniş olması ancak tamamının yerleşime açılmamış olmasıdır. Şehrin tam merkez noktasında yer alan Zafer, Kurtuluş ve Cumhuriyet mahalleleri yoğun nüfuslanmış alanlarıdır. Bu mahalli yerleşmelerin yoğun nüfusa sahip oluşu tesadüfi değildir. Yerleşmenin ilk çekirdeğini oluşturmaları, tren garına sahip olmaları, ticaret ve hizmet sektörlerinin bu alanlarda çok gelişmiş olması birer etkidir. Ayrıca eğitim kurumlarının burada sayısal fazlalığı nüfusu çeken faktörlerdir. Kamu kurumları olan belediye binası, ptt şubesi vb kurumlarda yine bu mahallelerdedir. Şu anki mevcut imar planına göre fonksiyonel alanlar oluşturulurken park ve yeşil alanlara bu mahallelerde daha fazla yer ayrılmaktadır.

III. BÖLÜM

ŞEHİRSEL FONKSİYONLAR VE FONKSİYON ALANLARI

3.1. Şehir ve Fonksiyon Kavramları

Polatlı'nın şehirselle fonksiyonlarının tespitini yapmadan önce şehir ve fonksiyon kavramları üzerinde durmak daha doğru olacaktır. Tarihi devirler süresince dünya nüfusunun büyük bir kesimi daima kırsal sahalarda yaşamını idame ettirmiş olsalar da, beş bin yıllık bir süreçten bu yana varlığını koruyan ve Sanayi Devrimi'nden sonraki süreçte gerek büyüklük gerekse sayısal manada gelişim gösteren yerleşmeler şehirlerdir. Yerleşik yaşam süren bütün toplumlar toplumun ihtiyaç duyduğu birtakım temel fonksiyonları civardaki kırsal sahalar için verimli bir biçimde merkezi bir lokasyonda oluşturulabileceği için şehirler inşa etmişlerdir. Şehir yoğunlaşmış, tarımsal faaliyetlerin birincil ekonomik kaynak olmadığı insan yerleşmesidir (Tümerterkin-Özgüç, 2011: 396). Şehir, köyden ayrı bir sahada sanat, endüstri, ticaret ve ulaşım gibi faaliyetlerin gelişim göstermiş olduğu büyük yerleşmedir (İzırak, 1986: 293). Şehirler, sınırları belli olan bir sahada büyük nüfus gruplarının toplu olarak yaşamlarını sürdükleri yerleşmelerdir (Göney, 1995:5-14). Sanat, endüstri, ticaret ve ulaşım gibi fonksiyonel özellikler şehirler ile özdeşleşmiş olmakla beraber köy yerleşmelerinde yaygın değildir. Şehirleşme kavramını genel hatlarıyla belirtmek gerekirse; bir ülke veya bölgede belirli bir zaman dilimi içerisinde genel nüfusun herhangi bir kritere bağlı şehir olarak kabul görmüş olan yerleşmelerde yaşayan oranının yükselmesidir (Keleş, 1961: 35).

Sanayi Devrimi ile birlikte şehirleşme olgusu küresel boyutta, bölgeler arasında bir yandan süreç yönünden benzerlik göstermekle birlikte mekansal açıdan farklılıklar arz etmiştir. Ayrıca 20. yy. içinde patlak vermiş olan iki dünya savaşının ardından 1950'li yıllardan sonra şehirler bambaşka bir görünüme sahip olmuştur (Tümerterkin-Özgüç, 2011: 410-411). Türkiye'de şehirleşmeyi tetikleyen bir numaralı unsur ekonomik gelişmedir. Bilhassa 1950-1960 sürecinde ülke çapında başlatılmış olan kalkınma programları sayesinde sanayi ve hizmet sektörlerindeki gelişim ülkemizde kırsal hüviyetten şehirleşmeye geçiş dönemini hızlandırmıştır.

Fonksiyon terimi ilk kez F. Ratzel tarafından 1891 yılında dile getirilmiştir ve birçok manada kullanılabilmektedir. Şehir coğrafyası babında fonksiyon kavramı şehirlerin ortaya çıkış noktasını ve göstermiş olduğu gelişimi açıklar (Doğanay, 1983:38). Geniş manada fonksiyon kavramı “zaman içinde akıp giden faaliyetleri veya yapılan işi”, dar manada “bireysel hareketlerin birbirine karşılıklı bağlılığını” ifade etmektedir (Karaboran, 1989:87). Şehrsel fonksiyon kavramı, şehirleri tanımlamak veyahut sınıflandırmada kullanılan, şehirlerin önemli hizmet alanlarını ifade eden olgudur. Şehir sahip olduğu fonksiyonel özellikleri sayesinde varlığını devam ettirir, gelişim gösterir ve yakın çevresi ile sürekli bağlantı halinde kalmasını sağlar. Netice itibariyle şehir sahip olduğu bu faaliyetler ile çevresine göre merkeziyet özelliğine kavuşur (Bayartan, 2002: 30-31). Bir şehrin kuruluş temelinde yatan fonksiyonel özellik zamanla değişebilmekte veya önemini yitirmektedir. Bir başka ifadeyle iktisadi faaliyetlerden herhangi birisinin etkisi ortaya çıkmış olan bir şehrsel yerleşme zamanla bir başka faaliyetin önem kazandığı bir yerleşme halini almaktadır. Şehir ve kırsal yerleşmelerinin ayrımında sahip olunan fonksiyonların türü veyahut sayısı önemli bir kriterdir. Bununla birlikte bir yerleşmenin kırsal veya şehir yerleşmesi olarak tayin edilmesinde fonksiyonel özelliklere ek olarak nüfus sayısı da ayırt edici bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Aslında şehrsel fonksiyonların oluşması ve gelişmesi de bir bakıma nüfusun artışı ile doğrudan ilişkilidir. Bir fonksiyon şehrin kuruluşunda etki ederken ve nüfusu çekerken artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yeni fonksiyonlar gelişimini de etkilemektedir.

Bir yerleşmenin şehir olarak nitelendirilebilmesi için baz alınan kriterlerden bir diğeri de nüfus miktarıdır. Ülkemizde şehir ve kırsal yerleşmelerinin ayırt edilmesi hususunda çeşitli nüfus miktarları ortaya atılmıştır. Bunlar arasında en kabul göreni ise 10000’dir (Tümtürkin, 1973:1). Bu rakama istinaden bir karşı öneri ise nüfusu 10000’in altında dahi olsa bir yerleşmenin sanayi ve hizmet sektörleri yeterince gelişim sağlamış ise şehir olarak kabul edilmesi gerektiğidir (Özey, 2007:11).

Şehir yerleşmelerinde belirleyici olan kıstas bünyesinde barındırdığı fonksiyonel özelliklerdir. Nüfus miktarından ziyade yerleşmede yaşamakta olan insanların ekonomik ve kültürel bakımdan durumu, faal nüfusu ve bunların doğal sonucu olarak etki etmiş olduğu sahaların genişliğidir önemli olan (Göney, 1995:138-139). Şehir yerleşmeleri fizyonomik bakımdan da köy yerleşmelerinden ayrılmaktadır. Şehir yerleşmelerinde belli bir alan içerisinde yoğun bir nüfus kitlesi

barındığı için en önemli mevzulardan birisi arazi planlamasıdır. Bir şehir yerleşmesinde ister planlı ister plansız olarak yapılmış olsun konutlar, iş yerleri, cadde ve sokaklar, parklar, hastaneler, okullar, sanayi tesisleri, sosyal ve kültürel yapı açısından köy yerleşmelerinden oldukça farklıdır (Kadioğlu, 2008:78). Türkiye’de yapılan şehir coğrafyasıyla ilgili çalışmalarda bu tür ayrımlara dikkat edilerek şehrsel yerleşmeler incelenmiştir (Yılmaz, 2004-Yasak, 2014-Deniz, 2013-Altaş, 2009-Bekdemir, 2000).

3.2. Polatlı’nın Şehrsel Fonksiyonları

Şehir coğrafyası araştırmalarında kullanılan fonksiyon kavramı; bir şehrin ortaya çıkışından itibaren gelişim ve büyümesine imkan veren faaliyetlerin tümü olarak belirtilebilir (Beaujeu-Garnier, Chabot, 1976:106). Fonksiyon alanlarından en yüksek iş gücü kapasitesine sahip olanı hakim fonksiyonel özellik olmakla birlikte şehirde karakterini yansıtmaktadır. Genel itibariyle şehirleşmenin olgunlaşma evresinde ilk olarak hizmet sektörü gelişim gösterir (Kadioğlu, 2008:78). Araştırmaya konu olan Polatlı’da şehrin büyümesi ile birlikte zamanla tarımsal fonksiyon şehir içerisinde çekilmeye başlarken sanayi ve hizmet sektörleri geniş alanlara yayılmaya başlamıştır. Bir başka ifadeyle şehrin ortaya çıkış fonksiyonu, gelişim evresinde yerini diğer fonksiyonlara devretmiştir.

Şehirde 1950’li yıllarda ekonomik fonksiyonlar çeşitlilik göstermeye başlamıştır. 1955 yılında şehirde 15-65 yaş aralığında yer alan nüfus 10841 kişidir. Bu nüfusun %72.6’sı (7864 kişi) faal nüfusu oluşturmaktadır. 1960 yılında 15-64 yaş aralığındaki nüfus artış göstermiş ve 12532 kişi olmuştur. Ancak faal nüfus %63.6 (7966 kişi) oranına gerilemiştir. Bu gerileme 1970 yılında da devam etmiştir. Çalışma çağındaki nüfus 13164 kişiye, faal nüfusun oranı %58.2 (7664) olmuştur. Aynı yıl Ankara şehir merkezinde 15-65 arası nüfus 949208 kişidir. Faal nüfus ise %66.2 (629011 kişi)’dir. Ankara şehir merkezi ile Polatlı şehir merkezini kıyasladığımız zaman birbirine yakın değerlerde olduğunu görebilmekteyiz.

1960 yılından itibaren Polatlı şehri tarım ürünlerini toplayıp, ana merkezlere gönderen bir yapı kazanmıştır. Ayrıca şehirdeki sağlık ve eğitim tesislerinin varlığı sebebiyle çevresindeki merkezleri etkileyen bir yerleşme olmuştur. Şehirde askeri

birliklerin yer almasıyla beraber şehre katmış oldukları hareketlilik, fonksiyon farklılaşmasına yol açmıştır (Orta Anadolu Bölgesi Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması, 1985:14).

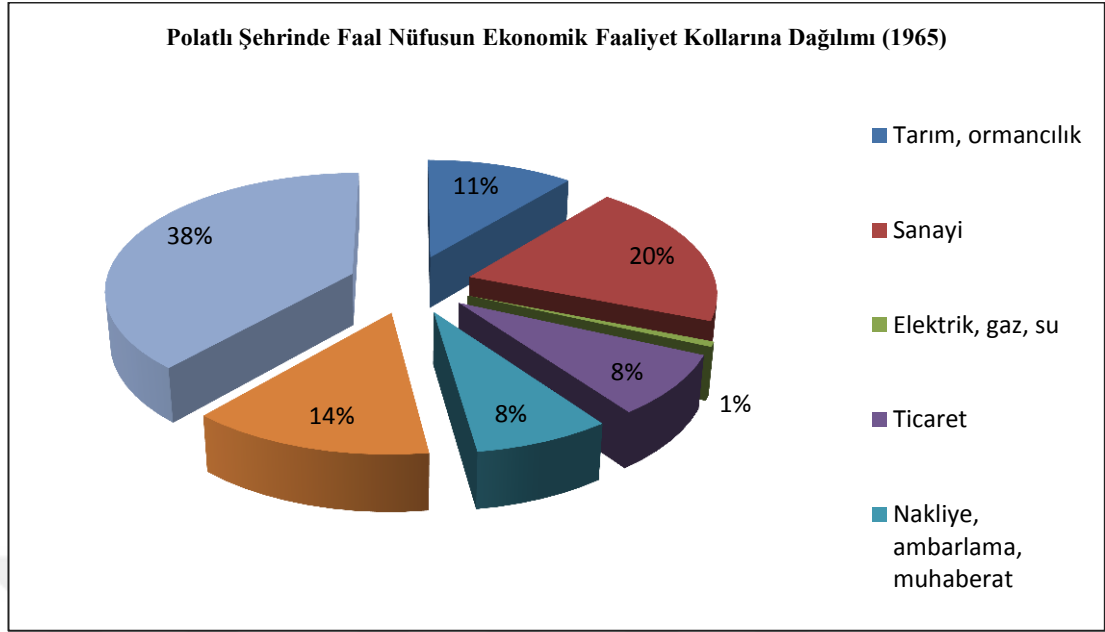
1965 yılında kentte hizmet fonksiyonu ve sanayi fonksiyonu hakim ekonomik fonksiyon halini almaya başlamıştır. Şehrin kuruluş yıllarında hakim ekonomik fonksiyon olan tarım fonksiyonu ise üçüncü ekonomik fonksiyon durumuna gelmiştir. Faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımında bilinmeyen ve belirsiz olarak tanımlanan çalışan nüfus %38.4'lük (2946 kişi) ilk sırada yer almaktadır. İkinci sırada %19.9 (1531 kişi) ile sanayi sektörü ve üçüncü sırada ise 13.6'lık (1046 kişi) oranla hizmet sektörü bulunmaktadır (Tablo 37-Grafik). Sektörel dağılım o dönemde İmar ve İskan Bakanlığı Planlamacıları tarafından yapılmıştır ve günümüzdeki ayırmadan biraz farklıdır. Sektörel dağılıma baktığımız zaman ülke genelinde 1950'lerde uygulanmaya başlanan kalkınma planının etkisi görülmektedir. Şehir yerleşmelerinde sanayi ve hizmet fonksiyonları egemen duruma geçmeye başlamıştır. Polatlı şehrinde aynı şekilde gelişim göstermiştir. Akpamuk'a göre; 1989 yılında Polatlı şehrinde faal nüfus 18000 kişi civarındadır. Çalışan nüfus ise 17120 kişidir. Şehir nüfusu 1989 yılında 52737 kişi olduğuna göre 1/3'nin çalışmakta olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 37: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1965)

İktisadi Faaliyet Kolları	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
Tarım, Ormancılık	849	11.0	834	11.2	15	5.9
Sanayi	1531	19.9	1507	20.2	21	8.2
Elektrik, gaz, su, istihali vetevsii, temizlik işleri	55	0.7	55	0.7	-	-
Ticaret	641	8.3	624	8.4	20	7.8
Nakliye, ambarlama ve muhaberat	596	7.7	590	7.9	6	2.3
Hizmetler	1046	13.6	917	12.3	129	50.7
Bilinmeyen ve belirsiz	2946	38.4	2883	38.9	63	24.8
Toplam	7664	100	7410	100	254	100

Kaynak: Orta Anadolu Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması (1985)

Grafik 27: Polatlı Şhrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1965)

Kaynak: Orta Anadolu Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması (1985)

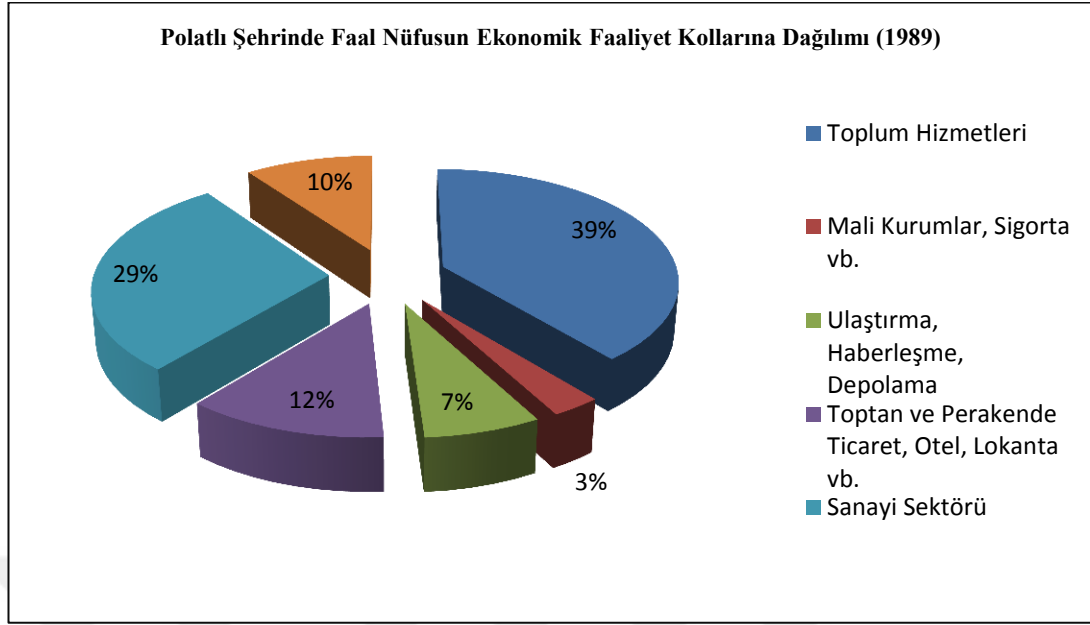
Faal nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımında %64'ü (10833 kişi) hizmet fonksiyonu, %27'si (4668 kişi) sanayi fonksiyonu ve %9'u (1305 kişi) ise tarım fonksiyonunda çalışmaktadır (Tablo 38-Grafik 28) (Akpamuk, 1989:76-79). 1989 yılında yapılmış olan bu çalışma ile şehrin hakim ekonomik fonksiyonunun artık hizmet fonksiyonu olduğu anlaşılmaktadır. Hizmet fonksiyonunu sanayi faonksiyonu takip ederken, tarım fonksiyonu artık üçüncü sırada yer almaktadır.

Tablo 38: Polatlı Şhrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1989)

Fonksiyonlar	Hizmet Sektörü				Sanayi Sektörü	Tarım Sektörü ve İyi Tanımlanamamış Faaliyetler	Toplam
	Toplum Hizmetleri	Mali Kurumlar, Sigorta vb.	Ulaştırma, Haberleşme, Depolama	Toptan ve Perakende Ticaret Otel, Lokanta vb. İş Hizmetleri			
Çalışan Nüfus	6293	498	1138	1929	4533	1512	17120
%'si	39	3	7	12	29	10	100

Kaynak: Akpamuk, 1989'dan alınmıştır

Grafik 28: Polatlı Şhrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (1989)

Kaynak: Akpamuk, 1989'dan alınmıştır

Araştırma sahasında 2000 yılı genel nüfus sayımı istatistikleri demografik analiz yöntemlerine göre çalışma çağı olarak nitelendirilen 15-64 yaş aralığında yer alan 53.520 kişinin sadece %39.7'si (21292 kişi) faal durumdaydı. Bu verilere göre çalışma çağında yer alıp işgücüne katılmayan nüfus ise % 60.3'lük bir dilimi oluşturmaktaydı. Çalışmayan nüfusun bu kadar büyük bir orana sahip olmasını 2000 yılı şartlarında istihdam olanaklarının kısıtlı olması, öğrenci, emekli ve sağlık durumu elverişli olmayan bireylerin çalışmaması olarak açıklayabiliriz. Ancak aradan geçen 15 yıllık süreçten sonra durum değişmiştir.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'nin istatistikleri doğrultusunda şehrin 2015 yılı iş gücü durumu ise bize daha ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Bu verilere göre Polatlı nüfusunun faal işgücü 28764 kişi iken istihdam edilen nüfus ise 26856 kişi bunlara ek olarak işsiz nüfus 2863 kişidir. Bu rakamları nüfus bazında oransal olarak ele aldığımızda işgücüne katılma oranı %50.4, istihdam oranı %45.4 ve işsizlik oranı %9.9'dur. İlçede tarım dışı işsizlik oranı %11.9 ve genç nüfustaki işsizlik oranı ise %17.9 olarak kayıtlara geçmiştir. 28216 kişi bir rakama sahip olan işgücüne dahil olmayan nüfus ise neredeyse işgücünü oluşturan nüfusa denk gelmektedir. Son olarak mevsimlik işçilerin 95 kişi, ev işleriyle meşgul olan nüfusun 11599 kişi, emekli nüfusun 3828 kişi ve çalışamaz halde olanların 3922 kişi olduğunu hesaba kattığımızda aslında nüfusun büyük bir kesiminin faal olarak işgücüne katılmadığını görebilmekteyiz.

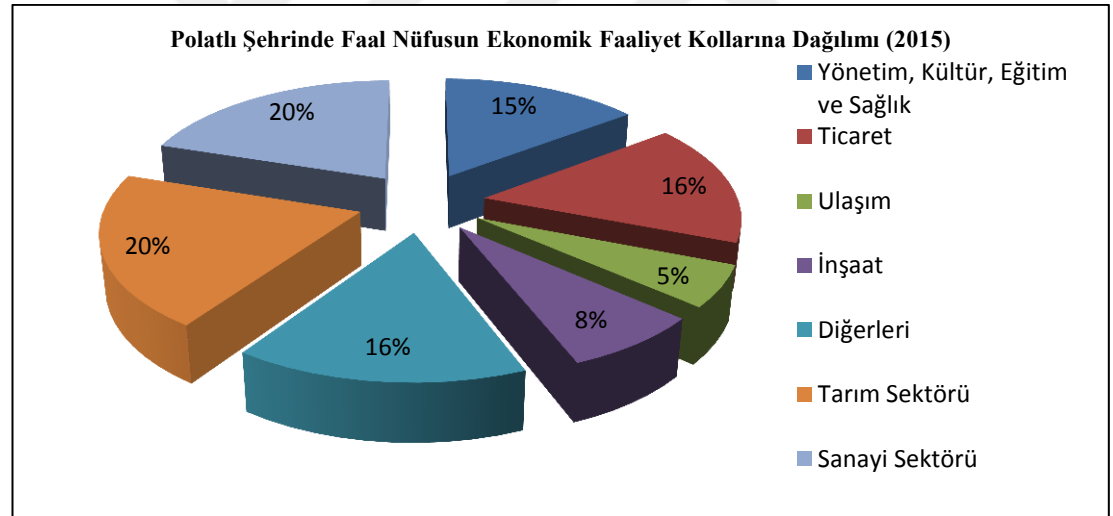
Polatlı şehrinde faal nüfusun sektörel dağılımına baktığımızda tam manasıyla şehir özelliğinde bir yerleşme olduğu kanısına varabilmekteyiz. Bir başka deyişle çalışmamızda hangi yerleşmenin şehir olarak kabul görmesi gerektiği kısmında coğrafyacıların yaptığı tanımlamalardan dikkate alınarak bir yerleşmenin şehir olarak kabul edilebilmesinin şartlarından bir tanesinin de tarım dışı ekonomik faaliyetlerin daha fazla gelişim göstermiş olması gerektiğini belirtmiştik.

Tablo 39: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2015)

Fonksiyonlar	Hizmet Sektörü					Tarım Sektörü	Sanayi Sektörü	Toplam
	Yönetim, Kültür, Eğitim ve Sağlık	Ticaret	Ulaşım	İnşaat	Diğerleri			
Çalışan Nüfus	3958	4350	1472	2049	4191	5473	5363	26856
%'si	14.7	16.2	5.5	7.6	15.6	20.4	20.0	100

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

Grafik 29: Polatlı Şehrinde Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Dağılımı (2015)

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

Rakamsal olarak ifade etmek gerekirse şehrin faal nüfusunun %20.4'ü (5473 kişi) tarımda, %20.0'ı (5363 kişi) sanayide ve 59.6'sı (16020 kişi) hizmet sektöründe istihdam edilmiştir (Tablo 39-Grafik). 2000 yılı ile 2015 yılı arasındaki bu hızlı değişimin izahı şehirde sanayi faaliyetlerinin artması ve sanayinin üretimden sonra ihtiyaç duymuş olduğu hizmet sektörünü de beraberinde geliştirmesidir. Bunun yanında ulaşım fonksiyonunda yaşanan gelişmeleri de (Ankara-İstanbul, Ankara-Eskişehir ve Ankara-Konya gibi yüksek hızlı tren hattı projeleri gibi) hesaba

katılacak olursa, bu değişimin tesadüfi değil, doğal bir sonuç olduğunu çok rahat belirtmemiz mümkündür.

3.2.1. Tarım Fonksiyonu

İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan Konya Ovası ülkemizin tahıl ambarı olarak bilinmektedir. Konya il sınırına komşu olan Polatlı şehri de Ankara ilinin tahıl ambarıdır. Sakarya Irmağı ve Ankara Çayı'nın taşımış olduğu alüvyal topraklar üzerinde yürütölen entansif tarım faaliyetleri şehrin ekonomik yapısında büyük önem arz etmektedir (Foto 7).

Foto 7: Şehrin Tarımsal Önemini İfade Eden Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerinde Yer Alan Heykel

İller Bankası tarafından 1985 yılında gerçekleştirilmiş bir çalışma olan Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması isimli çalışmada tarımsal aktiviteler detaylı bir biçimde ele alınmıştır. Çalışma verilerine göre 1980'li yıllarda şehir bünyesinde yapılan tarımda hububat birinci sırada yer alırken ikinci sırayı pancar üretimi almıştır. 1985 yılında tarımsal aktivitelere açılmış olan arazi 3721.0 km² iken dağılım ise şu şekildedir; tarla arazisi 1897.0, hububat 916.479 km² (%96.8), bakliyat 16.871 km² (% 1.8), sanayi bitkileri 13.374 km² (% 1.4)'dir. Ayrıca 27.2 km² bağ-bahçe alanı, 51.0 km² bozuk orman, 1719.0 km² bozuk

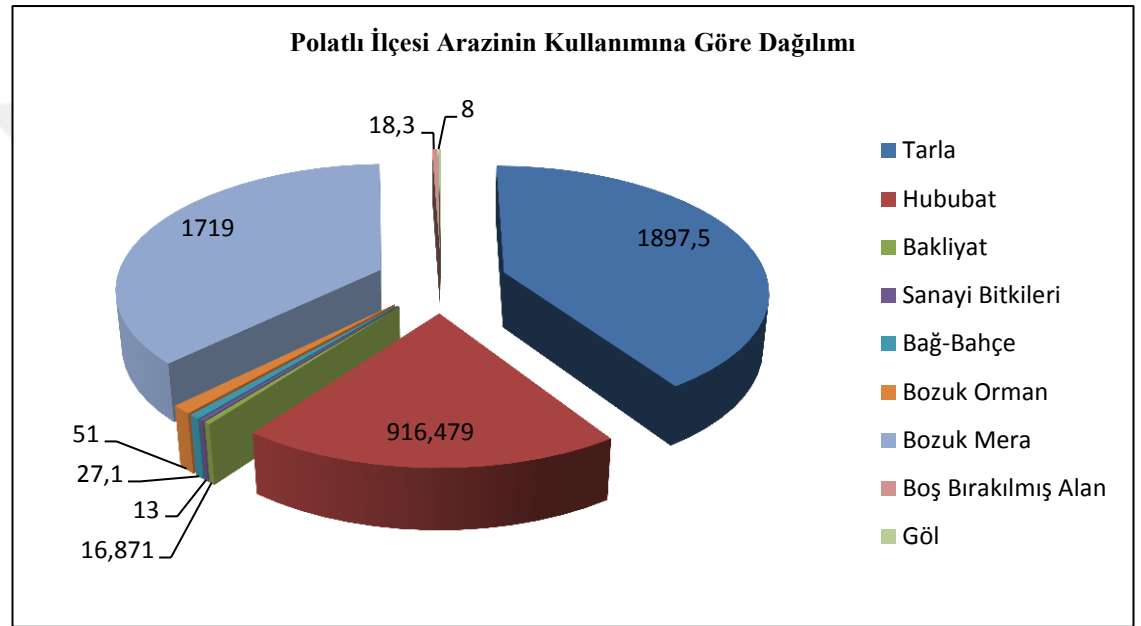
mera, 18.3 km² boş bırakılmış arazi ve 8.0 km² göl arazisi bulunmaktadır (Tablo 40-Grafik 30).

Tablo 40: Polatlı İlçesi Arazinin KullanımınaGöre Dağılımı (1985)

Arazi Kullanımı	Tarla			Bağ- Bahçe	Bozuk Orman	İyi Orman	Bozuk Mera	İyi Mera	Boş Arazi	Göl	Toplam
	Hububat	Bakliyat	Sanayi Bitkileri								
Alanı (km ²)	916.479	16.871	13.374	27.2	51.0	-	1719.0	-	18.3	8.0	3721.0

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Grafik 30: Polatlı İlçesi Arazinin Kullanımına Göre Dağılımı (1985)

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

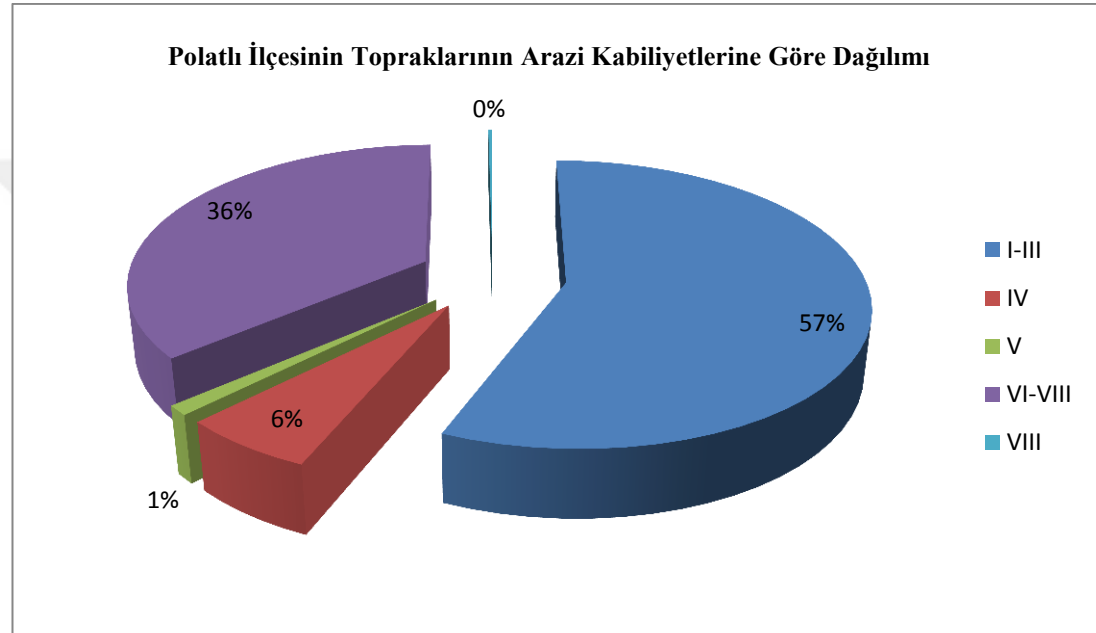
Şehrin 1985 yılı itibariyle çok verimli topraklara sahip olduğunu görmekteyiz. Arazi kabiliyetlerine göre ilçe topraklarının sınıflandırması I-III 2027.8 km², IV 224.1 km², V 39.8 km², VI-VIII 1297.3 km², VIII 8.0 km²'dir (Tablo 41-Grafik 31). Dağılıma göre ilçe topraklarının büyük bir çoğunluğu verimli ve 1. sınıftır. Topraklarının verimli olması ile ilçenin tarımsal verimliliğinin yüksek olması daha anlaşılır hale gelmektedir. Polatlı yerleşmesi sadece tarımsal üretim ile değil aynı zamanda bir alım-satım ve dağıtım merkezi olmasıyla da önem arz etmektedir. 1985 yılı verilerine göre yaz aylarında ortalama olarak günlük 3000 ton hububat Polatlı'ya ulaştıktan sonra bir miktarı şehir içinde değerlendirilirken, bir kısmı da Ankara merkezine sevkiyat edilmekteydi.

Tablo 41: Polatlı İlçesinin Topraklarının Arazi Kabiliyetlerine Göre Dağılımı

Sınıf	Km²
I-III	2027.8
IV	224.1
V	39.8
VI-VIII	1297.3
VIII	8.0
Toplam	3721.0

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Grafik 31: Polatlı İlçesinin Topraklarının Arazi Kabiliyetlerine Göre Dağılımı (1985)

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Hasat döneminde günlük 100000 kg buğday ürünü Ankara'ya sevk edilirken; normal dönemde ise 50000 kg buğday Ankara'ya gönderilmiştir. Yine ilçe bünyesinden sevkiyatı yapılan kavun ve karpuz gibi ürünlerin günlük gönderim miktarı 8000-10000 kg'a tekabül ederken bu ürünlerin neredeyse tamamı Ankara merkeze sevk edilmiştir. Şehrin ihtiyaç duymuş olduğu sebze ve meyve gibi ürünler ise Adana, Bursa ve Balıkesir gibi illerden karşılanmaktadır.

Günümüzde şehir merkezinde tarımsal faaliyet alanları oldukça daralmıştır ve geriye kalan alanlarda şehrin kenarında kalan mahallelerde sınırlı kalmıştır. Şehrin kuzeyinde yer alan Çamlıca ve Mehmet Akif, güneyinde bulunan Şentepe, doğusunda bulunan İstiklal ve tam merkezde yer alan Esentepe mahallelerinde varlığını sürdüren 26.6 ha'lık arazide tarıma dayalı üretim devam ettirilmektedir. Şehrin genel arazi kullanımında tarımsal alanlar % 1.1'lik pay sahibidir. Bu durumun

meydana gelmesini artan nüfusun konut talebini karşılamak için tarımsal alanların konut alanlarına dönüştürülmesi ve diğer ekonomik faaliyetlerin maddi getirisinin daha fazla olması şeklinde izah edebiliriz. Ticaret fonksiyonunda ayrıca değineceğiz ama bu kısımda da belirtmekte fayda var. Polatlı'da tarımsal fonksiyon ticaret fonksiyonu ile entegre olmuş vaziyettedir. Yani tarımsal üretim kırsalda gerçekleşirken, ürünlerin satışı şehir merkezinde yapılmaktadır (Foto 8).

Foto 8: Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerindeki Ankara Pancar Kooperatifi'nin Pancar Satış Mağazasının Görünümü

Şehirde tarımsal faaliyetlerde bulunan önemli bir kuruluşta Polatlı Tarım İşletmeleri Müdürlüğü (TİGEM)'dir. İşletmeye ait 209.558 dönüm kuru, 1.801 dönüm sulu ve 211.359 dönüm kültür arazisi bulunmaktadır ve bu arazilerin ortalama % 80'inde tarım faaliyetleri yürütülür (Erdoğan, 2013:543). TİGEM kuruluşu şehir merkezinde yer almasına karşın kırsalda yürütülen tarımsal faaliyetleri yürütmektedir. Hasat zamanından sonra şehir merkezini ticari bir merkez olarak kullanmaktadır.

Polatlı'nın kırsal kesiminde tarım faaliyetleri yürütülmektedir. İlçe Tarım Müdürlüğü verilerine göre Polatlı'nın ilçe bütününde (kır ve şehir) topraklarının %67'si (2119268 ha) tarım arazisidir. Tarım arazisinin ise sadece %1.5'i (33000 ha) sulanabilmektedir. Tarım arazilerinden sonra en büyük pay %31 (98.000) ile çayır ve

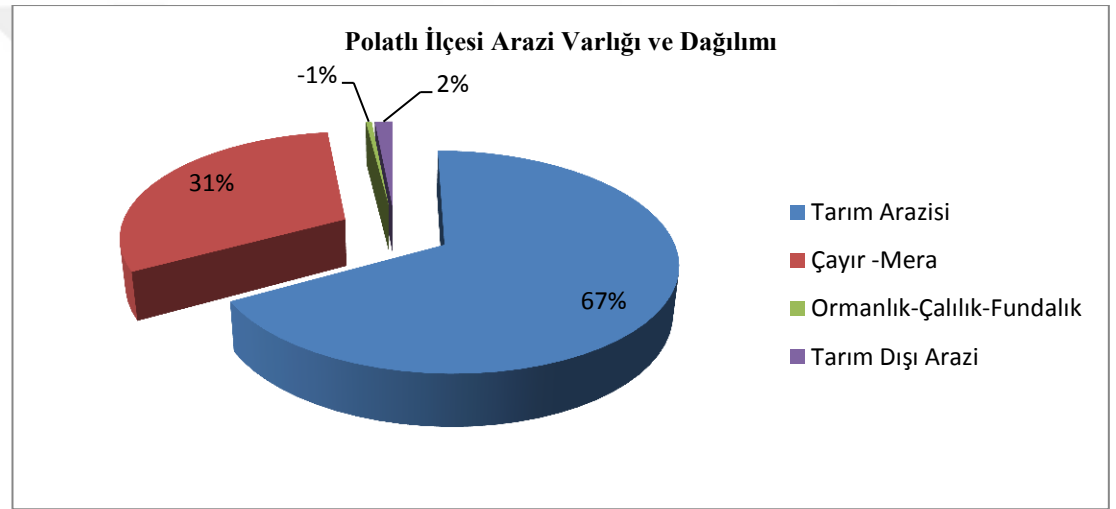
mera arazilerine aittir. Orman, çalılık ve fundalık alanlar %0.4'lük (1500 ha) alan kaplamaktadır. Ormanlık alanların dağılımına iklimin etkisi bariz şekilde yansımıştır. Son olarak tarım dışı alanlar %1.5 (4714 ha) paya sahiptir (Tablo 42-Grafik32).

Tablo 42: Polatlı İlçesinin Arazi Varlığı ve Dağılımı (2016)

Arazi Cinsi	Alanı (ha)	%'si	Sulanan Alan
Tarım Arazisi	211926,8	67	33000
Çayır-Mera	98000	31	
Ormanlık-Çalılık-Fundalık	1500	0.4	
Tarım Dışı	4714	1.5	
Toplam	3161408	100	33000

Kaynak: <http://www.polatli.gov.tr/ilce-gida-tarim-ve-hayvancilik-mudurlugu>

Grafik 32: Polatlı İlçesi Arazi Varlığı ve Dağılımı (2016)

Kaynak: <http://www.polatli.gov.tr/ilce-gida-tarim-ve-hayvancilik-mudurlugu>

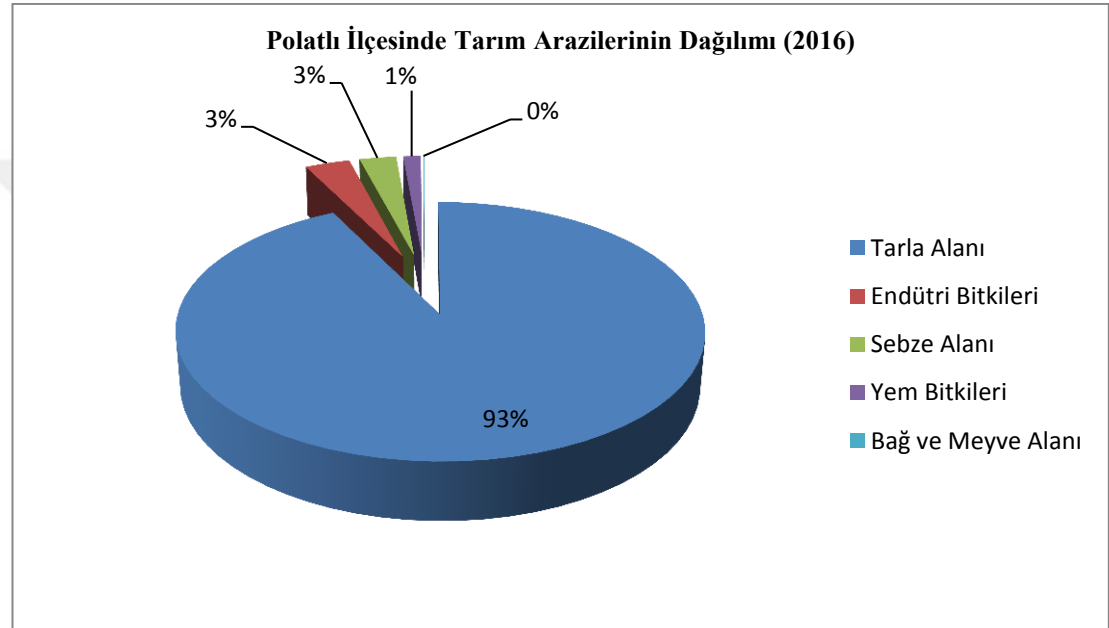
Tarım arazilerinin dağılımında en büyük pay tarla alanlarına aittir. Bu alanlar toplam tarım arazileri içerisinde %92.4 (195886,9 ha) oranla alan dağılımında il sırada yer almaktadır. Tarla alanlarının %92.9'u (182037,5 ha) ekim yapılan arazilerdir. Geriye kalan %7.1'i (13849,4 ha) nadas alanlarıdır. Tarla alanlarından sonra en fazla pay sahibi alan endüstri bitkilerine aittir. Endüstri bitkilerinin sahip olduğu alan %3.3 (7130 ha)'tür. Sebze alanları %2.7 (5698 ha), yem bitkileri 1.3 (2825,5 ha), bağ ve meyve alanları ise %0.1 (386,4 ha) alan kaplamaktadırlar (Tablo 43-Grafik 33).

Tablo 43: Polatlı İlçesinde Tarım Arazilerinin Dağılımı (2016)

Arazi Cinsi	Ekilen Alan (ha)	Nadas Alanı (ha)	Alanı (ha)	%'si
Tarla Alanı	182037,5	13849,4	195886,9	92.4
Endüstri Bitkileri			7130	3.3
Sebze Alanı			5698	2.7
Yem Bitkileri			2825,5	1.3
Bağ ve Meyve Alanı			386,4	0.1
Toplam			211926,8	100

Kaynak: <http://www.polatli.gov.tr/ilce-gida-tarim-ve-hayvancilik-mudurlugu>

Grafik 33: Polatlı İlçesinde Tarım Arazilerinin Dağılımı (2016)

Kaynak: <http://www.polatli.gov.tr/ilce-gida-tarim-ve-hayvancilik-mudurlugu>

Polatlı'da buğday, arpa, yulaf, çavdar, nohut, mercimek, soğan, kimyon, kavun, karpuz, ayçiçeği, yonca, şeker pancarı ve haşhaş üretimi yapılmaktadır. Ayrıca salatalık, kabak, ıspanak, lahana, marul, patlıcan, pırasa ve sarımsak üretiminde vardır. Yıllık hububat rekoltesi 500000 ton iken, şeker pancarı rekoltesi yaklaşık olarak 200000 tondur (Erdoğan, 2013:542). Polatlı'da yıllık yaklaşık olarak 350000 ton soğan ekimi yapılmaktadır. Ülkemizdeki soğan üretiminin % 21'i buradan karşılanmaktadır (Altın, 2014:130).

Şehirde Topçu Okulu'nun inşaatı ile birlikte şehir fonksiyonlarına birde savunma fonksiyonu dahil olmuştur. Tarım faaliyetleri ise ikinci bir ekonomik gelir olarak görülmeye başlanmıştır. Şehirde yaşamakta olan yaklaşık 20000 çiftçi sanayi, ulaşım, ticaret ve diğer hizmet kollarından herhangi birisinde çalışarak kendisine ek gelir sağlamaktadır. Ekim ve hasat dönemleri geldiğinde köylere giderek veya

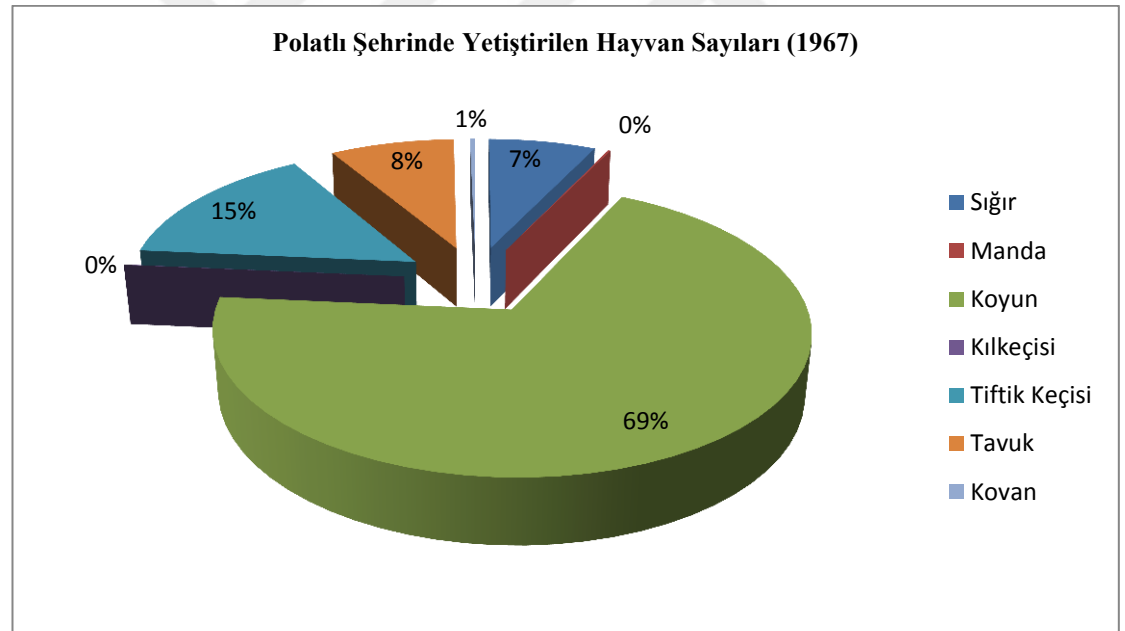
topraklarını kiraya vererek işletmektedirler. Sonuç olarak Polatlı’da topraktan kopmadan bir şehirleşme süreci yaşanmıştır denilebilir (Akpamuk, 1989:76). Polatlı’nın kırsal ve kentsel nüfusu sürekli değişim içerisinde. Okul döneminin başlaması ile çocuklar, Kasım ayında ise hasatın bitmesi ile aileler şehir merkezine geri dönmektedir. Köylerde sadece yaşlı nüfus kalmaktadır.

Tablo 44: Polatlı İlçesinde Yetiştirilen Hayvan Sayıları (1967)

Cins	Adet
Sığır	27242
Manda	578
Koyun	265237
Kılkeçisi	126
Tiftik Keçisi	57543
Tavuk	31500
Kovan	1240

Kaynak:İller Bankası Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Grafik 34: Polatlı Şhrinde Yetiştirilen Hayvan Sayıları (1967)

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Yaz mevsiminin yaklaştığı dönemde ise aileler köylerine giderek tarım ve hayvancılık ile uğraşmaktadır (Altın:2014:131). Polatlı şhrinde geçmiş yıllarda hayvancılık faaliyetleri çok büyük bir öneme sahipti, hatta öyle ki Ankara’nın ilçeleri arasında küçükbaş hayvancılıkta birinci sıra Polatlı’ya aitken büyükbaş hayvancılıkta km²’ye düşen büyükbaş hayvan sayısında üçüncü sırada yer almaktaydı. Şehirde 1967 yılında 27242 adet sığır, 578 adet manda, 265237 adet koyun, 126 adet kılkeçisi, 57543 adet tiftik keçisi, 31500 adet tavuk yetiştirilirken 1240 adette kovana

bakılmıştır (Tablo 44-Grafik 34) (Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması).

Günümüzde şehirde küçükbaş hayvan yetiştiriciliği geçmişe nazaran önemini yitirmektedir ve artık hayvancılık faaliyetleri kırsala kaymaktadır. İlçeye bağlı köylerde 12.000 civarı büyükbaş, 110.000 küçükbaş ve 52000 kanatlı hayvan yetiştirilmektedir (Erdoğan, 2013:544). Büyükbaş hayvan olarak kültür ırkı, melez ve yerli ırk hayvanlar yetiştirilir. Hayvanların yetiştiriciliği çayır ve meralarda et ve sütünden faydalanmak maksatlı yapılır.

Araştırma sahasında günümüzde eti ve yumurtasından faydalanmak maksadıyla tavuk, hindi, ördek ve kaz yetiştiriciliği yapılırken, kısmi miktarda da kara kovan arıcılık faaliyetleri yürütülmektedir. Polatlı Belediyesi Kombine Et Tesisinde AB standartlarına uygun 1. Sınıf tesislerde bir gün içerisinde 50 ton et parçalama ve sucuk üretimi yapılırken, bu üretimden çevre il ve ilçelerinde kesim ihtiyacı giderilmektedir (Erdoğan, 2013:544).

3.2.2. Hizmet Fonksiyonları

3.2.2.1. Yönetim Fonksiyonu

Şehirlerin sahip oldukları fonksiyonel özelliklerden birisi de yönetim fonksiyonudur. Bir yerleşmede sanayi, ticaret ve kültürel fonksiyonlar gibi özellikleri birbirine yakın zamanlarda ortaya çıkmalarına rağmen yönetim fonksiyonu daha sonradan devlet yöneticileri tarafından kazandırılır. Yönetim fonksiyonunu tek başına şehirlere atfetmekte doğru bir tutum değildir. Fakat şehrsel yönetim fonksiyonu belli bir etki alanına sahiptir (Beaujeau-Garnier, Chabot, 1967:189). Bir yerleşmenin yönetim fonksiyonuna kavuşması ile birlikte şehrin bir nizama kavuşması, asayişin sağlanması ve diğer fonksiyonel özelliklerinde bir nevi planlamalarının bu fonksiyondan geçmesi sebebiyle yerleşmenin nüfusu özellikle göç yoluyla bir artış gösterir.

Yerleşmeye merkeziyet özelliği kazandırması açısından yönetim fonksiyonu ayrı bir önem arz etmektedir. Biraz daha açmak icap gerekirse, yönetim fonksiyonu adı altında yer alan tüm kurumlar belli bir merkezde toplanır ve ayrıca bu kurumlarda

devlet tarafından görev verilmiş üst düzey yönetici kadro hizmet verir. Bu sebepten dolayı şehrin merkezinde yer alan bu kamu kurum ve kuruluşları ile yöneticiler şehrin karakterinin ve görünümünün değişmesinde önemli bir pay sahibidir (Avcı, 2004:9-28). Bir yerleşme kuruluşu esnasında bir fonksiyon türü veya bir kurumun varlığı sayesinde merkeziyet özelliğine kavuşabilmektedir (Gottman, 1976:3). Bu minvalde Cumhuriyet'in ilanının öncesinde ve sonraki döneminde idari manada Haymana kazasına bağlı olan Polatlı İstasyonu, II. Abdülhamid Han döneminde Polatlı Belediye Dairesi adı altında bir teşkilatlandırmaya kavuşturulmuştur. Yerleşmenin istasyon ve çevresinden yayılması, istasyon vasıtası ile yapılan ticaretin şehre kattıklarını göz önünde bulundurduğumuzda öneminin ne kadar büyük olduğunu görebilmekteyiz (Foto 9).

Foto 9: Atatürk Caddesi'ndeki Tarihi Polatlı Tren Garı

Tarihi kökleri Antik Çağ'a kadar uzanan Polatlı İlçesi Cumhuriyet'in ilan edilmiş olduğu dönemde bir kasaba hüviyetinde dahi değil, Polatlı İstasyonu adı altında bir yerleşme birimidir. Daha öncede belirtmiş olduğumuz gibi 1926 yılında merkezinde iki mahalle ve taşrasında yer alan yetmiş köy yerleşmesi ile Ankara'ya bağlı bir ilçe olarak kabul edilmiştir. Tarımsal yapıya dayalı bir yerleşme olarak gelişim sürecine girmiş olan şehir, özellikle 1950-1960 sürecinde sanayi ve hizmet fonksiyonlarında büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Tarım fonksiyonunun daha

baskın olduğu şehir yerleşmelerinde yönetim fonksiyonunun gelişim ve çeşitlilik göstermesi ile beraber şehirleşme sürecinde ivme kazanır (Tümertekin, 1973:79). 1950 yılı itibariyle nüfus hızlı bir şekilde artmaya başlamıştır. 1950-1955 döneminde %57,4, 1965-1970 yılları arasında %43,3'lük bir artış olurken, 1990-2000 sürecinde ise 32,9'luk bir artış gözlemlenmektedir. Burada parantez açılması gereken ayrı bir nokta bulunmaktadır. 2000 ile 2015 yılları arasında nüfus 52,3 artmıştır, diğer bazı aldığımız dönemler 5-10 yıllık periyotlar olmasına karşın 15 yıllık süreçte artan nüfusu az olarak nitelendirebiliriz. Fakat göz ardı edilen husus Eskişehir ve Konya illerine bağlı bazı köy yerleşmelerinin Cumhuriyet Dönemi'nden 2007 yılına kadar geçen süreçte Polatlı'ya bağlanması ile şehrin merkezinde 10 mahalle, 1 belde ve taşrasında ise 93 köyü yer almaktaydı.

Foto 10: Cumhuriyet Mahallesi'nde Yer Alan PTT Şubesi

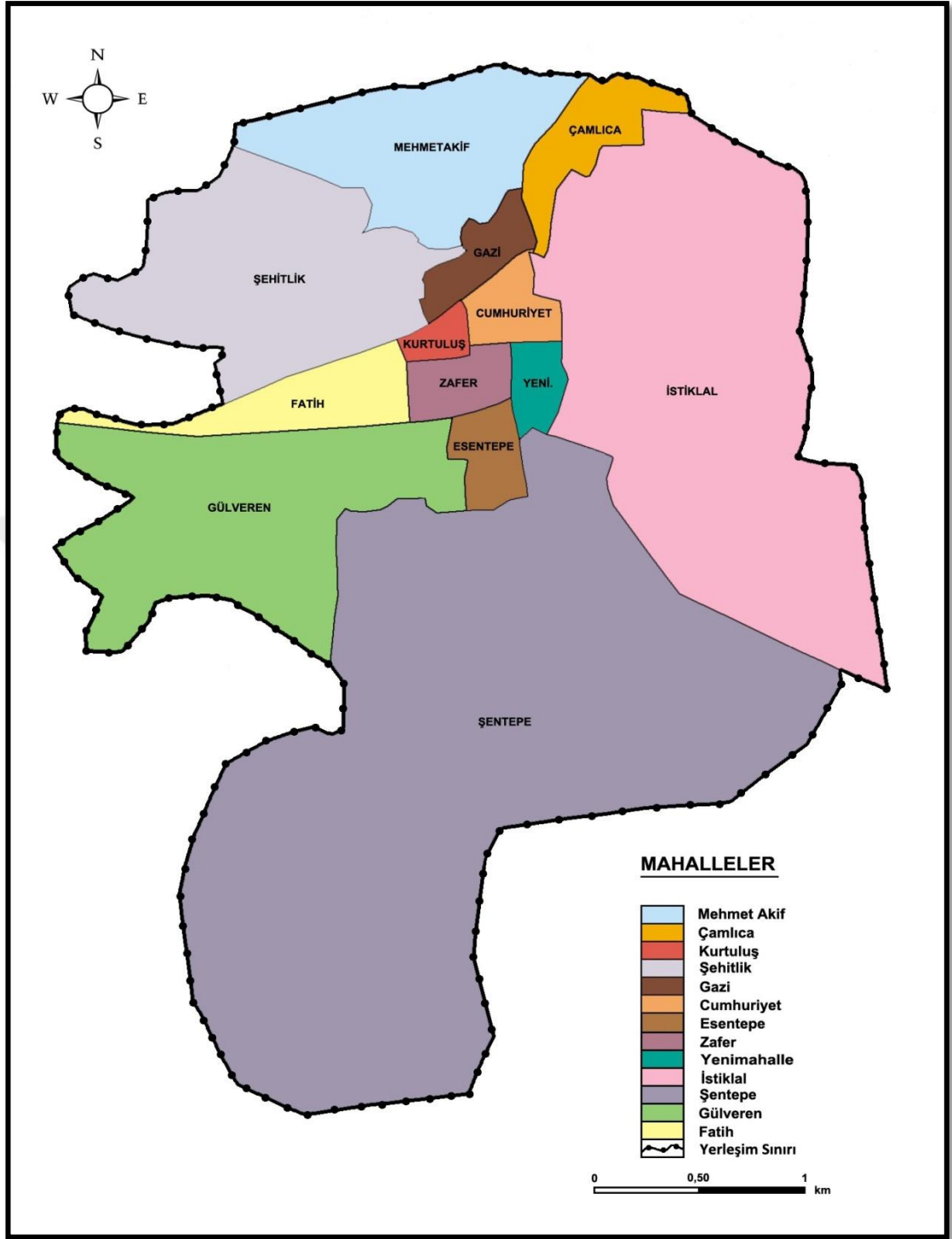
Bazı kanunlarda gidilen değişiklikler ile Polatlı bünyesinde yer alan Temelli Beldesi (Cumhuriyet, Atatürk, İstiklal ve Hürriyet Mahalleleri) ile ilaveten Alagöz, Alcı, Bacı, Beyobası, Çokören, Girmeç, Hisarlıkaya, Malıköy, Türkobası, Ücret ve Yenihisar yerleşmeleri 2009 yılı Ocak ayında Sincan ilçesine bağlanmıştır. Nüfus artışının son 15 yıllık dönemde azalması doğal olmayan yollardan meydana gelen bu nüfus kaybı ile açıklanabilir. 2015 yılı itibariyle Polatlı ilçesinde 121838 kişilik nüfus yaşamaktadır. Polatlı 3789 km²'lik alanda yer alan 13 mahalle (Harita 10) ve 82 köy yerleşmesinin idari merkezidir. Belediye örgütüne sahip yerleşmelerin basit

bir köy yerleşmesi olarak değerlendirilmesi doğru değildir. Birçoğunda belediye teşkilatı haricinde PTT memurluğu, Ziraat Teknisyenliği, TEDAŞ, Sağlık Ocağı gibi resmi kurumlar yer almaktadır (Kadioğlu, 2008:84) (Foto 10). İlçenin yönetim sınırlarında yer alan nüfus 121838 kişidir. Bu nüfusun % 84.1'i (102430 kişi) belediye örgütlü şehir merkezinde, %15.9'u (19408 kişi) taşrada yer alan köylerde ikamet etmektedir.

Foto 11: Polatlı Belediyesi'nin Genel Görünümü

Yönetim fonksiyonu kapsamında hizmet veren kurumların bazıları Kurtuluş, Cumhuriyet ve Fatih mahallelerinde konumlanmıştır. Bu mahallelerin konumlarına dikkat ettiğimizde demiryolu ulaşımına oldukça müsait olduklarını ve diğer ulaşım yolları ile de rahatlıkla erişilebildiğini ve netice itibariyle ulaşım fonksiyonunun yönetim fonksiyon alanlarının dağılışı üzerindeki etkisini bariz bir şekilde görmekteyiz. Yönetim fonksiyonunda istihdam edilmiş personel dağılımında ilk sıra % 31,5 (361 kişi) ile Polatlı Belediyesi'ndedir. Belediyeden sonra en fazla personele sahip Tarım İşletmesi Müdürlüğü %23,5 (270 kişi)'luk bir paya, Toprak Mahsulleri Ofisi ise %14,7 (169 kişi)'lik oran sahibidir. Tablo45'te detaylı bir şekilde gösterilmiş olduğu gibi en fazla personele sahip kurum belediye ve en az personele sahip kurum İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüğü'dür.

Harita 10: Polatlı Şehrinin İdari Bölünüş Haritası

Şehirlerde yürütülen yönetim hizmetlerinde belediye örgütlenmesinin yadsınamaz bir önemi vardır. Belediyenin organizasyon şemasında bulunan İmar ve Şehircilik, Kültür ve Sosyal İşler, Temizlik İşleri, Fen İşleri, Park ve Bahçeler, Çevre Koruma ve Kontrol, Plan ve Proje, Sosyal Yardım İşleri ve Tesisler Müdürlüğü gibi müdürlükler vasıtasıyla belediye bölge halkına hizmet sunmaktadır. Her ne kadar

istihdam dağılımında hizmet sektörü en fazla istihdama sahip olsa da, şehrin tarımsal yapısının önemi yönetim fonksiyonunda da kendisini göstermektedir.

Tablo 45: Polatlı Şehrinde Yönetim Fonksiyonunu Üstlenmiş Kamu Kurumları ve İstihdam Durumu

Kurum Adı	Çalışan Sayısı	Kurum Adı	Çalışan Sayısı
Kaymakamlık	8	Vergi Dairesi	89
Belediye	361	Askerlik Şubesi Başkanlığı	-
Emniyet Müdürlüğü	-	Nüfus Müdürlüğü	16
İlçe Tarım Müdürlüğü	56	Kadastro Şefliği	9
Bedaş	10	Türk Kızılayı	9
Tapu Sicil Müdürlüğü	19	Pancar Ziraat Bölge Şefliği	18
Mal Müdürlüğü	36	Sosyal Güvenlik Merkezi M.	13
TMO Şefliği	169	Tarım İşletmesi Müdürlüğü	270
PTT	50	Müftülük	14
İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüğü	1	Ziraat Odası	12
Toplam	710	Genel Toplam	1160

Kaynak: İlgili Kamu Kurumları

Foto 12: Fevzi Çakmak Caddesi'nde Yer Alan TMO'nun 1950'li Yıllarda Görünümü (POTA)

Foto 13: TMO'nun Günümüzdeki Görünümü (<http://www.polatli.gov.tr>'den alınmıştır)

Tablo 14'te de görüldüğü üzere Tarım İşletmeleri Müdürlüğü, Toprak Mahsulleri Ofisi, İlçe Tarım Müdürlüğü gibi kurumların personel sayısı diğer kurumlara nazaran daha fazladır ve bu da tarımsal ağırlıklı ekonomik yapıdan kaynaklıdır (Foto 12-13). Her ne kadar şehir içerisinde günümüzde tarımsal alanlar daralmış ve şehrin kenar kesimlerine çekilmiş olsa da kırsal alanda yine yoğun bir şekilde icra edilen tarımsal faaliyetler şehirde de etkisini hissettirmektedir. Bu etki ticari işletmelerde tarımsal ürünlerin fazlalığı, sanayi faaliyetlerinde tarımsal hammaddeye dayalı tesislerin varlığı ve tarıma yönelik devlet kurumlarının sayısal fazlalığı ile kendisini göstermektedir.

3.2.2.2. Kültür Fonksiyonu

Kültür alanları ve kültürel fonksiyonlar şehir içerisinde önemli olan fonksiyonel özelliklerden birisidir. Kültürel fonksiyonlar şehirlere özgü özellikler olması ve kırsal yerleşmelerde bulunmaması sebebiyle şehir yerleşmelerini kır yerleşmelerinden en ayırt edici fonksiyonel özelliklerden birisidir. Kültürel fonksiyonlar denildiği zaman ilk akla gelen mekanlar; müzeler, kütüphaneler, tiyatrolar, sinemalar, sanat galerileri, gösteri salonları, gazeteler ve yayınevleridir (Özgür, 2010:107). Bir şehrin sahip olduğu kültürel fonksiyonel alanının genişliği ile şehirlerin merkezi özellik kazanması arasında sıkı bir ilişki vardır. Fakat buradaki

alan genişliği kültürel tesisleşmenin şehir içerisinde kapladığı alandan ziyade şehir çevresinde ne kadar ilgi gördüğüyle ilgilidir. Eğitim kurumlarının vermiş olduğu hizmet sadece şehrin kendisine değil yakın civarına da sunmuş olduğu kültürel hizmetler kapsamındadır (Üçecam, 2002:223).

Tablo 46: Polatlı Şehrinde Eğitim Kurumları, Öğrenci, Derslik ve Öğretmen Sayısı (1968)

Okul Adı	Öğrenci			Derslik Sayısı	Öğretmen
	Kız	Erkek	Toplam		
Atatürk	177	145	322	8	9
Devrim	424	517	941	20	22
M. Güvenç	395	410	805	16	17
N. Kemal	118	127	245	6	7
Gümüşlü	259	312	571	12	13
13 Eylül	403	470	873	18	19
Genel Toplam	1776	1981	3757	80	87

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Cumhuriyet'in ilk yıllarında şehir merkezinde 1926 yılında Tatbikatı Mektebi eğitim öğretime açılır ancak 1928 yılında okulun adı Atatürk İlköğretim Okulu olarak değiştirilir. 1968 yılına gelindiğinde ilçede 6 okulda, 3757 öğrenciye 80 derslikte 87 eğitimci ile eğitim-öğretim verilmekteydi (Tablo 46).

Tablo 47: Polatlı Şehri İlköğretim Eğitim Durumu (1965)

Nüfus	7-12 Yaş Grubunda Nüfus	%	Toplam Öğrenci	Okullaşma Oranı
22558	5175	22.9	4808	%92.9

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

1965 yılındaki belirlemelere göre şehirde 7-15 yaş grubunda yer alan nüfus %22.9 (5175 kişi)'dir. Bu yaş grubundaki öğrenci sayısı ise 4808'dir. Buna göre okullaşma oranı %92.9'dur (Tablo 47).

1965 yılında Polatlı şehrinde 16-18 yaş grubu toplam nüfus içerisinde %16.5'lik (3731 kişi) bir paya sahiptir ve bu yaş grubu orta öğretim düzeyinde eğitim almaktadır. 3731 kişiden sadece 391'i eğitim almaktadır. Orta öğretim düzeyinde okullaşma oranı ise %10.4'tür (Tablo 48).

Tablo 48: Polatlı Şehri Orta Öğretim Eğitim Durumu (1965)

Nüfus	16-18 Yaş Grubunda Nüfus	%	Toplam Öğrenci	Okullaşma Oranı
22558	3731	16.5	391	10.4

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Araştırma sahasını günümüzde kültürel fonksiyon bazında ele aldığımızda ilk başta gelen kültürel fonksiyon eğitim-öğretim faaliyetleridir. Eğitim-Öğretim hizmetleri 20 ilkokul, 20 ortaokul, 10 lise tarafından yürütülmektedir. İlaveten merkezde yer alan Polatlı Topçu ve Füze Okulu, Gazi Üniversitesi Polatlı Fen Edebiyat Fakültesi ilçede bulunmaktadır. Şehirde kültür fonksiyonu dahilinde 1 Halk Eğitim Merkezi, 1 Mesleki Eğitim Merkezi, 1 Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 1 Huzurevi Özel Eğitim-Mesleki Eğitim Okulu, 1 Özel Eğitim Uygulama Merkezi 1. Kademe, Öğretmenevi ve Akşam Sanat Okulu, ayrıca Polatlı Belediyesi'nin inşa edip hizmete açmış olduğu ve kültürel faaliyetler sunan 5 adet (Yusuf Has Hacıp, Kaşgarlı Mahmut, Yunus Emre, Dede Korkut ve Mevlana Mahalle Konağı) mahalle konağı vardır (Foto 14).

Foto 14: Gazi Mahallesi'nde Bulunan Kaşgarlı Mahmut Konağı

Bu konaklar tarihi geçmişimizi gerek isim bazında gerekse mimari manada günümüze yansıtmaktadır. Hacettepe Üniversitesi Polatlı Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda 1998-1999 eğitim-öğretim sezonu ile şehirde hizmet vermeye

başlamış fakat 2014 yılı itibariyle öğrenci kabul etmeyi durdurmuş ve günümüzde taşınma vaziyetindedir.

Polatlı şehrinde ana, ilk, orta ve yükseköğretim okullarında 22168 öğrenci öğrenim görmektedir (2015). Polatlı şehrinin eğitim düzeyi daha öncede değindiğimiz gibi ülke genelinin üzerindedir. İlköğretimde eğitim gören öğrenci sayısı 13286 öğrencidir, şehir merkezinde kabul edilen Hikmet Uluğbay, Karaahmet, Karahamzalı ve Tarım İşletmesi okulları öğrencilerini ayrı tuttuğumuz zaman bu rakam 12829 öğrenciye düşer ve bu rakam 2015 yılı şehir nüfusunun % 12.5'ine ve toplam öğrenci sayısının % 57.8'ine denk gelmektedir.

İlköğretimde eğitim gören öğrencilerin 6886'sı erkek, 6400'ü kız, ortaöğretimdekilerin 4133'ü erkek, 3950'si kız ve yükseköğretimdeki öğrencilerin ise 246'sı erkek 354'ü kız öğrencilerden oluşmaktadır. Şehitlik mahallesi Ziya Gökalp Caddesi'ndeki Sevim Aras İlköğretim Okulu 1040 öğrencisiyle ilköğretim düzeyindeki okullar arasında en fazla öğrenciye sahip olan okuldur. Cumhuriyet Mahallesi Selçuk Caddesi'nde yer alan 13 Eylül Ortaokulu 1025 mevcudu ile ikinci sırayı almaktadır. Öğrencisi en az olan okul ise 16 mevcudu ile Şentepe Mahallesi Milli Egemenlik Caddesi üzerinde yer alan Şehit Yaşar Çetinkaya Ortaokulu'dur (Tablo 49).

Tablo 49: Polatlı Şehrindeki Eğitim Kurumları ve Öğrenci Sayıları (2016)

İlköğretim	Öğrenci Sayısı			Ortaöğretim ve Yükseköğretim	Öğrenci Sayısı		
	Erkek	Kız	Toplam		Erkek	Kız	Toplam
Atatürk İ.Ö.O	474	486	960	Atatürk A.L.	282	384	666
Bedriye Halil İ.Ö.O	296	304	600	Duatepe Anadolu Lisesi	322	417	739
Cumhuriyet İ.Ö.O	146	143	289	Özel Alfa Yaşam Anadolu Lisesi	15	23	38
İMKB İ.Ö.O	111	86	197	Özel Alfa Yaşam Mesleki ve Teknik A.L.	138	134	272
İnkılap İ.Ö.O	392	379	771	Özel Ankara Darüşşifa Polatlı Mesleki ve Teknik A.L.	75	72	147
İnönü İ.Ö.O	84	101	185	Özel Işın Yaman Anadolu Lisesi	78	97	175
Mehmet Akif Ersoy İ.Ö.O	32	31	63	Özel Polatlı Uğur Anadolu Lisesi	77	72	149
Özel Polatlı Işın Yaman	111	86	197	Özel Polatlı Uğur Temel Lisesi	99	76	175

İ.Ö.O							
Özel Polatlı Uğur İ.Ö.O	28	20	48	Peyami Safa Anadolu Lisesi	335	536	871
Polatlı Şehitlik İ.Ö.O	70	56	126	Polatlı Anadolu İ.H.L	238	255	493
Ruhiye İrfan Yurtseven İ.Ö.O	235	201	436	Polatlı Anadolu Lisesi	289	416	705
Sakarya İ.Ö.O	272	258	530	Polatlı Beştepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	-	641	641
Sevim Aras İ.Ö.O	524	516	1040	Polatlı Fatih Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	200	82	282
Şehit Yaşar ÇETİNKAYA İ.Ö.O	60	67	127	Polatlı Fen Lisesi	249	312	561
TED Polatlı Koleji Vakfı İ.Ö.O	98	71		Polatlı Gevher Nesibe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	144	338	482
13 Eylül O.O	511	514	1025	Polatlı Huzurevi Özel Eğitim Mesleki Eğitim Okulu	20	15	35
Bedriye Halil Naci Mihcioglu O.O	319	292	611	Polatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	1392	1	1393
Esentepe O.O	151	130	281	Polatlı Özel Eğitim İş Uygulama Okulu	10	8	18
Gazi O.O	112	91	203	Polatlı Şehit Can Çalışkan M.T.A.L.	62	15	77
Genç Osman O.O	432	376	808	TED Polatlı Koleji Vakfı Özel Lisesi	108	56	164
Hatice Mevlüt Yılmaz O.O	146	120	266	Özel Polatlı Uğur O.O	145	103	248
İ.M.KB O.O	213	168	381	TED Polatlı Koleji Vakfı Özel O.O	137	72	209
İnönü O.O	42	49	91	Şehit Yaşar Çetinkaya O.O	10	6	16
İstiklal O.O	292	231	523	Polatlı Zafer O.O	184	207	391
Mehmet Akif Ersoy O.O	51	43	94	Polatlı İmam Hatip O.O	353	374	727
Namık Kemal O.O	474	459	933	Gazi Üniversitesi Polatlı Fen-Edebiyat Fakültesi	256	567	823
Özel Polatlı Işın Yaman O.O	142	141	283				
Toplam					11033	10479	21512

Kaynak: Polatlı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Ortaöğretim kurumları vermiş olduğu eğitim çeşitliliği ve öğrenci sayıları ile ayrı bir öneme sahiptir. Şehirde yer alan ortaöğretim kurumları arasında en büyüğü 1393 mevcudu ile Polatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'dir. Fatih Mahallesi Atatürk Caddesi üzerinde konumlanmış olan okulun derslik kapasitesi 34'tür (Foto 15).

Foto 15: Fatih Mahallesi'nde Bulunan Polatlı Beştepe Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi

Okul 1969-1970 eğitim-öğretim döneminde tesviye bölümü ile öğrenci kabul etmeye başlamış ve ilerleyen yıllarda metal işleri, elektrik-elektronik, motor, bilgisayar ve mobilya dekorasyon bölümlerinde de öğrenci yetiştirmeye başlamıştır. 1969-1970 ile 2011-2012 dönemi arasında 10236 öğrenci mezun eden kurum günümüzde 1393 öğrenciye eğitim vermektedir.

Ortaöğretim kurumlarında 4133'ü erkek ve 3950'si kız öğrenci olmak üzere 8083 öğrenci mevcudu bulunmaktadır (2015). Öğrencilerin %41.3'ü (3343 öğrenci) meslek, %41.3'ü (3343 öğrenci) anadolu, %6.9'u (561 öğrenci) fen, %6.1'i (493 öğrenci) imam hatip ve %4.2'si (343 öğrenci) genel liselerde öğrenim görmektedir. Toplam derslik sayısının 270 olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda derslik başına düşen öğrenci sayısı 29.9'dur. Mehmet Akif Mahallesi, Necmettin Erbakan Bulvarı üzerinde yerleşkesi mevcut olan Gazi Üniversitesi Polatlı Fen-Edebiyat

Fakültesi’ndeki Fizik, Matematik, Kimya, Biyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı ve Tarih bölümlerinde 823 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo 50: Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğrenci ve Akademik Personel Sayısı (2016)

Bölüm	Öğrenci Sayısı		Akademik Personel						Toplam Öğrenci	
	Erkek	Kız	Prof. Dr.	Doç. Dr.	Yrd.Doç. Dr.	Uzman Dr.	Öğr. Gör.	Arş.Gör.	Kişi	Yüzde (%)
Biyoloji	31	62	1	1	-	2	-	2	93	11.3
Fizik	9	5	-	2	-	-	1	1	14	1.7
Kimya	31	51	1	2	-	-	-	2	82	9.9
Matematik	62	188	-	-	3	-	-	3	250	30.3
Tarih	85	104	-	-	2	-	-	3	189	22.9
Türk Dili ve Edebiyatı	38	157	-	2	1	-	-	4	195	23.6
Toplam	256	567	2	7	6	2	1	15	823	100

Kaynak: Gazi Üniversitesi Öğrenci İşleri

Foto 16: Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Binası

En fazla öğrenci barındıran bölüm % 30.3 ile (250 kişi) Matematik Bölümü’dür. En az öğrenci ise % 1.7’lik (14 kişi) oranla Fizik Bölümü’ndedir. Fakültede 2’si Prof. Dr., 7’si Doç. Dr., 6’sı Yrd. Doç. Dr., 2’si Uzman Dr., 1’i Öğr. Gör. ve 15’i Arş. Gör., olmak üzere 33 akademik personel eğitim hizmeti vermektedir (Tablo 50). Fakültenin eğitim-öğretim hususunda şehre katmış olduğu değer çok büyük olmakla birlikte sadece bununla sınırlı değildir. Eğitim gören öğrencilerin, barınma, ulaşım ve yeme-içme harcamaları ile şehir ekonomisinde katkıları da kesinlikle olmaktadır. Üniversiteye ulaşım şehir içi minibüsler ile sağlanmaktadır.

Polatlı Kültür ve Sosyal  şler Müdürlüğü altında mahalle konakları vasıtasıyla çeşitli kurslar düzenlenmektedir. Bu kurslar sayesinde ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişim teŗvik edilmektedir. Halk eğitim merkezi bünyesinde 2016 yılında 76 adet kurs açılmıştır (Tablo 51). Şehirde yer alan mahalle konaklarında öğrencilere için TEOG, LYS ve YGS gibi sınavlara yönelik kurslar açılmaktadır. 2015 yılı içerisinde 474  ğrenci bu kurslardan faydalanmıştır.

Tablo 51: Polatlı Halk Eğitim Merkezi'nde Açılan Kurs ve Kursiyer Sayıları (2015-2016)

Kurs Adı	G�z Yarıyılı		Bahar Yarıyılı		Toplam	
	Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı	Kurs Sayısı	Kursiyer Sayısı	Kurs Toplamı	Kursiyer Toplamı
Bağlama	2	41	-	-	2	41
Basketbol	-	-	10	163	10	163
Drama	3	100	-	-	3	100
Futbol	-	-	12	335	12	335
Gitar	3	88	-	-	3	88
Halk Oyunu	5	148	-	-	5	148
Jimnastik	-	-	3	55	3	55
Modern Dans	4	81	-	-	4	81
Ney	1	27	-	-	1	27
Piyano	1	50	-	-	1	50
Resim	6	221	-	-	6	221
Satranç	-	-	5	122	5	122
Tekvando	-	-	6	76	6	76
Tenis	-	-	4	29	4	29
Tiyatro	3	150	-	-	3	150
Voleybol	-	-	8	133	8	133
Toplam	28	906	48	913	76	1819

Kaynak: Polatlı Belediyesi Kültür Müdürlüğü

Araştırma sahasında kültür hizmetinde istihdam edilen nüfusun hizmet sektöründeki payı % 11.2 (1807 kiŗi), genel istihdam edilen nüfus içerisindeki payı ise % 6.7'dir. İlköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğrenim kurumlarında 2015-2016 eğitim- ğretim döneminde 1476 eğitimci ve 185 personel hizmet vermiştir. Bu istihdam grubuna halk eğitim merkezleri, sürücü kursları, dini eğitim gibi alanlarda istihdam edilen personelleri de dahil ettiğimiz takdirde 1573 eğitimci ve 234 personel olmak kaydıyla 1807 kiŗi kültür hizmetine hizmet vermiştir diyebiliriz (Tablo 52). Araştırma sahasında 1957 yılında Polatlı Kültür Derneği ve halkın ortak giriŗimi ile Polatlı Belediyesi binası alt katında bir salon tahsis edilerek yaklaŗık 545 civarı kitap ile bir kütüphane oluŗturulmuŗtur.

Tablo 52: Polatlı Şehrinde Kültür Hizmeti Veren Okul ve Diğer Kurumlardaki İstihdam Durumu (2016)

Kurum Adı	Çalışan Personel Sayısı			Kurum Adı	Çalışan Personel Sayısı		
	Eğitim Öğretim Kadrosunda	Diğer	Toplam		Eğitim Öğretim Kadrosunda	Diğer	Toplam
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	-	29	29	Atatürk A.L.	35	4	39
Atatürk İ.Ö.O	61	4	65	Duatepe A.L.	40	5	45
Bedriye Halil Naci Mihcioglu İ.Ö.O	78	4	82	Özel Alfa Yaşam A.L.	25	4	29
Cumhuriyet İ.Ö.O	142	8	150	Peyami Safa A.L	57	5	62
İMKB İ.Ö.O	14	3	17	Polatlı A.İ.H.L	43	8	51
İnkılap İ.Ö.O	58	5	63	Polatlı A.L.	41	3	44
İnönü İ.Ö.O	12	3	15	Polatlı Beştepe M.ve T. A.L.	57	8	65
Mehmet Akif Ersoy İ.Ö.O	8	2	10	Polatlı Fen L.	40	6	46
Özel Polatlı Işın Yaman İ.Ö.O.	11	4	15	Polatlı Gevher Nesibe M. ve T.A.L.	36	5	41
Polatlı Şehitlik İ.Ö.O	7	1	8	Polatlı Huzurevi Ö. E. M.E O.	17	2	19
Ruhiye İrfan Yurtseven İ.Ö.O	25	4	29	Polatlı Mesleki ve T. A. L.	108	15	123
Sakarya İ.Ö.O	48	3	51	Polatlı Ö. E. İ. U. O.	18	5	23
Sevim Aras İ.Ö.O	49	4	53	TED Polatlı Koleji V. Ö. L.	23	-	23
Şehit Yaşar Çetinkaya İ.Ö.O	9	1	10	Gazi Üniveritesi F.E.F.	33	10	43
TED Polatlı Koleji Vakfı İ.Ö.O	20		20	TOKİ Mehmet Akif A.O.	5	3	8
13 Eylül O.O.	54	4	58	İlk Adım A.O.	12	7	19
Bedriye	35	2	37	Polatlı Halk	14	4	18

Halil Naci Mıhıoğlu O.O.				Eğitim Merkezi			
Esentepe O.O.	22	1	23	Polatlı Rehberlik ve Araştırma Merkezi	3	2	5
Gazi O.O.	29	2	31	Polatlı Öğretmenevi ve Akşam S.O.		2	2
Hatice Mevlüt Yılmaz O.O.	16	2	18	Atık Sürücü Kursu	7	2	9
İMKB O.O.	15	2	17	Duatepe Sürücü Kursu	7	3	10
İnönü O.O.	10	2	12	Öz Ateş Uğurlu Sürücü Kursu	8	2	10
Mehmet Akif Ersoy O.O.	3	2	5	Öz Ateş Uğurlu Sürücü Kursu Battalgazi Şubesi	6	3	9
Namık Kemal O.O.	56	7	63	Başkent Sürücü Kursu	5	2	7
Özel Polatlı Işın Yaman O.O.	23	-	23	Emre Sürücü Kursu	8	4	12
Polatlı İmam Hatip O.O.	35	4	39	Gordion Sürücü Kursu	4	1	5
Polatlı Zafer O.O.	17	2	19	Hayat Sürücü Kursu	8	3	11
Şehit Yaşar Çetinkaya O.O.	14	2	16	Saygın Sürücü Kursu	12	3	15
TED Polatlı Koleji Özel O.O.	21	-	21	Umay Sürücü Kursu	6	4	10
Din Hizmetleri	3	2	5				
Toplam	895	109	1004	Toplam	678	125	803

Kaynak: Polatlı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve İlgili Kamu Kurumları

1980 yılı Mayıs ayına kadar 1 memur ve 1 hizmetli kadrosuyla hizmet veren kütüphane bu tarihten itibaren Zafer Mahallesi, Turan Caddesi'nde yer alan ve halen faal olan binasına geçmiştir ve 10 personeli ile aktif durumdadır. Kütüphane istatistiklerine göre; 44067 kitap, 172 süreli yayın ve 89 adet görseş işitsel materyal

şehir insanının kullanımına açık haldedir. Bu kitaplardan 35061 adedi yetişkin okuyucu kitlesine yönelikken, 8875 adedi çocuk okuyucular içindir. Ayrıca kitapların, 42941 adedi Türkçe, 323'ü İngilizce, 40'ı Fransızca, 20'si Almanca, 13'ü Arapça ve geriye kalan 31 tanesi diğer dünya dillerinde kaleme alınmış eserlerdir. 2016 yılı verilerine göre kütüphanenin 8040 kişi üyesi bulunurken, toplam kullanıcı sayısı 39194 kişidir. Son olarak bu yıl içerisinde 34434 adet materyal kullanıcılara ödünç verilmiştir.

Şehirde 5 adet yayınevi, 11 matbaa, 4 adet yerel televizyon (Polatlı Hasat Tv, Polatlı Tv, Hi Bm Televizyon ve Yenikent Radyo ve Televizyon), 4 tane yerel radyo (Polatlı Radyo Kent, Polatlı Radyo Hür, Özgenç Radyo Yayıncılık ve Hür Fm Radyo) ve 8 adet yerel gazete (Polatlı Postası, Polatlı Gazete Ayrıntı, Polatlı Duatepe Gazetesi, Polatlı İstiklal Gazetesi, Polatlı 13 Eylül Gazetesi, Polatlı Gordion Gazetesi, Polatlı Ekspres Gazetesi ve Polatlı Haber Gazetesi) aktif olarak şehirde faaliyette bulunur. Polatlı'da gençleri kötü alışkanlıklardan korumak ve spora teşvik etmek amacıyla 2014 yılında kapalı spor salonu yapımı tamamlanarak açılmıştır. Hentbol, voleybol, basketbol ve futbol gibi sporlara gençler teşvik edilmektedir. Şehirde din eğitimi ise cami görevlileri tarafından Kur-an kurslarında verilmektedir.

3.2.2.3. Sağlık Fonksiyonu

Şehirlerde yaşamlarını sürdüren insanların ruhsal ve bedensel açıdan sağlıklı bir hayat sürebilmesi, yerleşmede sağlık kurumlarının mevcudiyeti, bu kurumların nüfusun ihtiyaçlarına cevap verebilecek kapasitede olması ve ihtiyaçlar dahilinde çağa uygun medikal malzemeler ile desteklenmiş olmasına bağlıdır (Doğanay, 1983:177). Günümüzde kırsal kesimlerde de sağlık kurumları hizmet vermektedir. Ancak bu kurumların sahip oldukları personel ve medikal destek şehirlerdeki kadar gelişmiş değildir. Bu bakımdan şehirler, sağlık fonksiyonu bazında da kırsal yerleşmelerden daha gelişmiştir. Ayrıca sağlık fonksiyonunun nüfus ile sıkı ilişkisi de şehirlere katmış olduğu değerlerden birisidir. Şöyle ki sağlık hizmetlerinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile beraber çocuk ölüm oranları azalırken, ortalama insan ömrünün uzamış olduğu gerçeği yadsınamaz. Bu kapsamda konuya eğildiğimiz zaman Polatlı Şehri'nde de sağlık fonksiyonun göstermiş olduğu gelişime paralel olarak doğal nüfus artışı desteklenmiştir. Nüfus sayısının şehirleri, kır

yerleşmelerinden ayırt etmede kullandığımız bir kriter olduğunu düşünürsek sağlık hizmetlerinin önemi büyüktür.

Polatlı'da ilk sağlık tesisi 1926 yılında kurulmuş olan Hükümet Tabibliği'dir. Bu tabiplik günümüzde Zafer Mahallesi'nde sağlık ocağı olarak hizmet vermektedir. Şehirdeki ilk eczane ise 1936'da açılmıştır (Akpamuk, 1989:66-67). Araştırma sahasına dair düzenli sağlık verilerinden erişebildiğimiz en eski kayıt 1967 yılına aittir. 1967 yılında şehir sağlık hizmetleri bakımından çok yeterli değildir. İstatistiki veriler ile izah etmek gerekirse mevzu bahis yılda ülkemiz genelinde her 10000 kişiye 22 yatak düşerken, Ankara şehir merkezinde ise 50 yatak düşmekte idi. Polatlı şehrinde ise bu oran her 10000 kişiye 7 yatak olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun sebebine inecek olursak Polatlı'nın Ankara şehir merkezine yakınlığı ve ulaşım imkanlarının o dönemde de gelişmiş olmasıdır. 1967 yılı kayıtlarında ilçede sağlık hizmeti sunan sağlık personeli dağılımı ise; 6 doktor, 3 diş doktoru, 5 sağlık memuru, 2 hemşire ve 12 ebe şeklindedir (Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması, 1985:30). Ülkemizde 1967 yılında bir doktora 2224 kiş düşerken Polatlı'da 11000 kişi düşmektedir. Aynı yıl Türkiye ortalamasında bir hemşire başına 8080 kişi, bir ebe başına 3311 kişi düşerken, Polatlı'da bir hemşire 33000 kişi ve bir ebe başına 5500 kişi düşmektedir (Tablo 53).

Tablo 53: Türkiye'de ve Polatlı'da Sağlık Personeli Başına Düşen Nüfus (1967)

	Doktor	Dişçi	Sağlık Memuru	Hemşire	Ebe
Türkiye	2224	-	3581	8080	3311
Polatlı	11000	22000	13200	33000	5500

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Şehirde sağlık hizmeti Devlet Hastanesi, 1 özel hastane, eczaneler (41 adet) ve 5 sağlık ocağı tarafından verilmektedir. Sağlık hizmeti misyonunu üstlenmiş olan en büyük kurum olan Devlet Hastanesi ilk olarak 1956 yılında Polatlı Belediye Başkanlığı tarafından tahsis edilmiş olan 20 yatak kapasiteli bir binada faaliyete geçmiştir. Faaliyete geçişinin ardından kısa bir süre sonra Hastane Koruma Derneği'nce verilen destek ile inşa edilen ek binalar neticesinde yatak kapasitesi 70'e çıkmıştır. Yine Hastane Koruma Derneği tarafından yaptırılmış olan ek binanın 1988 yılı itibariyle hizmete sokulmasıyla yatak kapasitesi 100 olmuştur. 1. Sağlık Projesi kapsamında yeni bir bina yapılarak 150 yatak kapasiteli hastane devreye sokulurken eski hastane binası boşaltılmıştır. Devlet Hastanesi daha sonra 2005 yılında Polatlı

SSK Hastanesi ile bir araya getirilerek 276 yataklı bir hastane haline getirilmiştir (Foto 17).

Foto 17: Eski Polatlı Devlet Hastanesi Genel Görünümü

Polatlı'nın şehir ve kırsal alanlarda hızla artan nüfusu, ayrıca civar bölge insanına da sağlık hizmeti vermesi sebebiyle yeni bir hastane ihtiyacı doğmuştur. Ankara-Eskişehir yolu üzerinde 2012 yılında yapımına başlanmış olan 300 yatak kapasitesine sahip yeni Devlet Hastanesi, 2015 yılı ekim ayında gerçekleştirilen açılış töreni ile faaliyete girmiştir. 65000 m² kurulum alanına sahip olan hastanenin toplam 51000 m² kapalı kullanım alanı vardır. Kapalı kullanım alanı içerisinde hastane 196 yataklı oda, 12 ameliyathane, 89 muayene odası, 32 adet yoğun bakım ünitesi ve 8 tane yeni doğan yoğun bakım ünitesine sahiptir. 2016 yılı nisan ayıyla birlikte tam kapasite hizmete giren hastane bünyesinde 75'i uzman doktor olmak kaydıyla 810 personel hizmet vermektedir (Foto 18). Yeni Devlet Hastanesi bir şehir hastanesi olmaktan ziyade bir bölge hastanesi hüviyetindedir. Zira şehre komşu olan, Yunak, Sivrihisar, Haymana, Ayaş gibi ilçeler ile civar köyler dahil olmak üzere 150000 kişiye sağlık hizmeti sunmaktadır.

Polatlı Devlet Hastanesi'nde; acil servis, radyoloji, merkezi laboratuvar, ağız ve diş sağlığı merkezi, beslenme ve diyet kliniği, endoskopi ünitesi, hemodiyaliz ünitesi, kan transfüzyon merkezi ve kemoterapi ünitesi gibi birimler bulunmaktadır.

Foto 18: Yeni Polatlı Devlet Hastanesi Genel Görünümü

Ayrıca cildiye servisi, çocuk hastalıkları kliniği, enfeksiyon hastalıkları servisi, fizik tedavi rehabilitasyon kliniği, göğüs hastalıkları servisi, iç hastalıkları servisi, kardiyoloji servisi, nöroloji servisi, psikiyatri servisi, palyatif bakım servisi, beyin cerrahi, kalp ve damar hastalıkları cerrahisi, üroloji, plastik cerrahi, göz, kulak-burun-boğaz, göğüs cerrahi kliniği, çocuk cerrahisi kliniği, genel cerrahi servisi, kadın hastalıkları ve doğum kliniği-doğum ünitesi, ortopedi servisi, genel yoğun bakım servisi, koroner yoğun bakım servisi, yeni doğan yoğun bakım servisi, fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezi gibi birimler mevcut olmakla beraber bu birimlerde yataklı hasta hizmeti sunulmaktadır. Sağlık hizmetleri 30 uzman doktor, 9 uzman hekim, 3 hekim, 3 anestezi uzmanı, 10 diş doktoru, 5 genel cerrahi uzmanı, 6 kadın hastalıkları uzmanı, 5 ortopedi uzmanı, 4 uzman tabip, 2 kardiyoloji uzmanı, 1 hemodiyaliz uzmanı, 1 hemodiyaliz hekimi, 1 danışman hekim, 2 doktor, 2 fizyoterapist, 9 ebe, 7 sağlık memuru, 18 tekniker, 1 teknisyen, 3 laboratuvar teknisyeni, 150 hemşire, 4 raportör, 3 eczacı, 1 eczacı teknisyeni ve 530 personelce yürütülmektedir(Tablo 54). Acil servis 7/24 sürekli bölge halkına aralıksız hizmet vermektedir.

Ankara-Eskişehir yolu üzerinde Yenimahalle Gordion Caddesi'nde yer alan Özel Polatlı Can Hastanesi 33 yatak kapasitesine sahiptir. 26 uzman doktor ve 4 pratisyen doktor ile hizmet sunan kurum yıllık ortalama olarak 7500 civarı ameliyat

gerçekleştirirken, 200000 hastaya da ayaktan poliklinik hizmeti sunmaktadır. Yataklı servislerinde bir yıl içerisinde ortalama 6000 hasta yatarak tedavi görmektedir (Foto 19).

Foto 19: Özel Polatlı Can Hastanesi

Fatih, Şentepe, Mehmet Akif Esroy, Gazi ve Zafer mahallerinde hizmet veren 5 adet sağlık ocağının kaplamış olduğu toplam alan 2436 m²'dir. 22 doktor, 1 diş hekimi, 1 laborant, 58 yardımcı sağlık personeli, 2 memur ve 4 hizmetli ile sağlık ocakları mahalle insanlarına sağlık hizmeti verir. Ayrıca Esentepe Mahallesi'nde yer alan aile çocuk sağlığı merkezi 1137 m² kurulum alanına sahiptir. 1 uzman doktor, 2 pratisyen hekim, 1 diş hekimi, 1 psikolog, 9 yardımcı sağlık personeli, 1 laborant, 1 ayniyat saymanı, 1 memur ve 1 hizmetli ile hizmet verir. Sağlık fonksiyonu bağlamında son olarak şehirde Fatih Mahallesi'nde halk sağlığı laboratuvarı yer alır. 250 m² kullanım alanına sahip laboratuvarda 1 müdür ve 3 personel görev yapmaktadır.

Polatlı Devlet Hastanesi daha öncede belirtildiği gibi sadece şehire değil çevresindeki yerleşim alanlarında yaşamakta olan nüfusa da hizmet vermektedir. Polatlı şehirde 2015 yılında 142 doktor şehirde yaşayan 102430 kişiye sağlık hizmeti vermiştir. Buna göre bir doktora 721.3 kişi düşmektedir. Bölge insanı ile birlikte 150000 kişiye hizmet verildiğini varsayarsak doktor başına 1056.3 kişi düşer.

Tablo 54: Sağlık Kurumlarında Çalışan Personel Sayısı

Kurum Adı	Doktor Sayısı	Hemşire-Ebe Sayısı	Diğer	Toplam
Polatlı Devlet Hastanesi	84	159	567	810
Özel Polatlı Can Hastanesi	30	-		30
Sağlık Ocakları	23	58	7	88
Ana Çocuk Sağlığı Merkezi	5	9	4	18
Halk Sağlığı Laboratuvarı			4	4
Eczaneler			41	41
Toplam	142	226	623	991

Kaynak: Polatlı İlçe Sağlık Müdürlüğü, Polatlı Devlet Hastanesi ve İlgili Kurumlar

3.2.2.4. Ulaşım Fonksiyonu

Ulaşım hizmeti insanların bir lokasyondan başka bir lokasyona seyahat etmesinden ziyade, kaynaklar, eşyalar, söylenmiş veya yazılı olan fikir, beyanat ve bilgilerin bir noktadan başka bir noktaya taşınması olayıdır. Bu tanımlamaya göre boru hatları da dahil olmak kaydıyla bütün ulaşım ve kitle iletişim araçları dahil olması kaydıyla bütün haberleşme araçlarını kapsamaktadır (Whyne-Hammond, 1985:134).

Polatlı şehrinde ulaşım faaliyetlerini iki ayrı şekilde ele almamız gerekmektedir. Bunlardan ilki şehirlerarası ve şehir içi karayolu yolcu taşımacılığıdır. Diğer ise şehir içi ve şehirlerarası demiryolu taşımacılığıdır. Şehir içerisinde banliyö tren hattı hizmet verirken şehirlerarası boyutta yüksek hızlı tren hattı ve garı hizmet vermektedir.

Şehir içerisinde il merkezlerinde bulunan otogarlar gibi büyük terminal varlığından söz etmek mümkün değildir. Şehirlerarası yolcu taşımacılığında kullanılan 2 adet terminal bulunmaktadır. Ankara-Eskişehir karayolunun üzerinde karşılıklı olarak konumlanmış iki terminal vasıtasıyla şehir içerisinden geçmekte olan otobüsler yolcu alma veya indirme işlemini gerçekleştirmektedir. Bu işlemi gerçekleştirmek adına şehirde iki adet ufak terminal inşa edilmiştir. Ankara'dan hareket etmekte olan otobüsler Eskişehir istikametine doğru kurulmuş olan terminale uğrarken, Ankara'ya doğru gelen araçlar Ankara istikametine doğru kurulmuş olan

terminali kullanırlar (Foto 20-21). Ankara İli'nin Ege ve Akdeniz Bölgesi'ne açılan kapısı olan şehirde şehirlerarası yolcu taşımacılığı Ankara, Afyon, Uşak, İzmir, Antalya, Isparta gibi şehirlerden gelen otobüs firmalarının burada yer alan büroları aracılığıyla yapılır.

Foto 20: Ankara İstikametine Giden Araçların Kullanmış Olduğu Terminal

Polatlı şehri Ankara merkez, Eskişehir, Konya ve Afyon illeri ile Haymana, Sincan, Ayaş ve Beypazarı ilçeleri ile asfalt yollar ile bağlıdır. Şehrin tam merkezinden geçen Ankara-Eskişehir karayolu adeta şehrin can damarıdır ve ulaşımın neredeyse tamamı bu yol ile gerçekleştirilmektedir. Şehir, Ankara merkeze 73 km., Eskişehir'e 156,6 km., Afyon'a 183 km., Konya'ya 222,9 km., Haymana İlçesi'ne 41,2 km., Sincan'a 45,0 km., Ayaş'a 70,6 km. ve Beypazarı İlçesi'ne ise 110,4 km. mesafededir. Araştırma sahasında şehirlerarası yolcu taşımacılığı Ankara başta olmak üzere civar illerden gelen ve şehirden geçen otobüs firmaları ile sağlanmaktadır. Ankara-Eskişehir ve Ankara-Afyon güzergahında seyahat eden bütün firmaların buradan geçmesi gerektiği için günün hemen hemen her saati Afyon, Isparta, Burdur, Uşak, İzmir, Eskişehir, Bilecik ve Bursa illerine yoğun bir şekilde yolcu taşımacılığı gerçekleştirilir. Ülkemizin diğer bölgelerine ise AŞTİ üzerinden günün her saatinde ulaşım sağlanır.

Foto 21: Ankara İstikametinden Gelen Araçların Kullandığı Terminal

Tablo 55: Polatlı'da Yerleşmelerin Şehir Merkezine Olan Uzaklığı (Km)

Yerleşme Adı	Uzaklığı (Km)	Yerleşme Adı	Uzaklığı (Km)	Yerleşme Adı	Uzaklığı (Km)	Yerleşme Adı	Uzaklığı (Km)
Adatoprakpınar	60	Hacımus	75	Kıranharmanı	24	Şabanözü	22
Avdanlı	27	Hacımuslu	30	Kızılcağışla	19	Şeyhaahmetli	70
Avşar	32	Hacıosmanoğlu	68	Kocahacılı	35	Şeyhali	16
Babayakup	21	Hacituğrul	25	Kuşçu	18	Taşpınar	18
Basri	3	Hıdırşeyh	46	Macun	25	Tatlıkuyu	22
Beşköprü	36	Ilıca	35	Müslüm	28	Toydemir	25
Beyceğiz	7	İğciler	7	Oğuzlar	28	Tüfekçioğlu	58
Beylikköprü	16	İnler	41	Olukpınar	20	Türkarsak	15
Çanakçı	17	Kabak	43	Ömerler	38	Türktaciri	45
Çekirdeksiz	10	Karaahmet	38	Ördekölü	30	Uzunbeyli	69
Çimenceğiz	11	Karabenli	30	Özyurt	44	Üçpınar	6
Eskikarsak	25	Karacaahmet	26	Poyraz	21	Yağcıoğlu	65
Eskiköşeler	18	Karahamzalı	15	Sabanca	28	Yağmurbaba	18
Eskipolatlı	6	Karailyas	17	Sakarya	10	Yaralı	34
Gedikli	21	Karakaya	26	Sarıhalil	19	Yassıhöyük	16
Gençali	45	Karakuyu	26	Sarıoba	39	Yenice	40
Gülpınar	61	Karapınar	5	Sazılar	24	Yenidoğan	16
Gümüşyaka	41	Karayavşan	22	Sinanlı	55-60	Yeniköşeler	34
Gündoğan	15	Kargalı	10	Sincik	80	Yenimehmetli	20
Güreş	52	Kayabaşı	20	Sivri	22	Yeşilöz	60
Yıldızlı	25	Yüzükbaşı	75				

Kaynak: Polatlı Kaymakamlığı

Polatlı şehri 82 köy yerleşmesinin idari manada merkezi konumundadır. Bu köy merkezleri ile şehir merkezi arasında gelişmiş bir ulaşım ağı bulunmaktadır (Tablo 55). Şehirlerin kuruluşunda etki eden unsurlardan birisi de ulaşım faaliyetleridir. 1984 yılında yayınlanmış olan Cooley'nin "The Theory of Transportation" eserinde modern şehirlerin ortaya çıkmasında etkili olan unsurun ulaşım kolaylıkları olduğunu ileri sürmüştür (Yörük, 1968:45). Şehir arazisi genel itibariyle düzlük yani ovalık bir alanda kurulmuş olmasından dolayı ulaşım kolaydır. Yolcuların ulaşımı minibüsler vasıtası ile yapılmaktadır. Bu minibüsler ise ilçe otogarından hareket etmektedir. Şehirde 374 minibüs ile Taşıyıcılar Kooperatifi en büyük taşıma kooperatifidir. Köylerde üretilen tarımsal ürünlerin şehirde satışa sunulmasına bağlı olarak yaz mevsiminin bitiş evresi ile sonbahar mevsiminin başlangıç evresinde ulaşım faaliyetlerinde bir yoğunluk gözlemlenir.

Cumhuriyet Mahallesi Battalgazi Caddesi'nde yer alan Perpa iş merkezinde kurulan Perşembe pazarının olduğu günlerde köylere gerçekleştirilen seferlerde artış olur. Yaz mevsiminde Temmuz ve Ağustos aylarında buğday hasatının yapılması ile Konya, Ankara ve Eskişehir illerine buğday nakliyesi yapılır.

Polatlı şehri asıl kuruluş itibariyle bir istasyon etrafında kurulmuş ve gelişmiş bir yerleşmedir. II. Abdülhamid Han döneminde günümüzdeki şehir merkezinden "Anadolu Osmanlı Demiryolu"nun İzmit-Ankara hattı geçirilmiştir. Bu hat ticari hayata da canlılık kazandırmıştır. İlçede üretilmiş olan tarımsal ürünler bahsi geçen dönemde bu demiryolu hattı ile ülke içerisinde pazarlara sunulmuştur. Ayrıca değinilmesi gereken bir hususta şudur; Kurtuluş mücadelesi vermiş olduğumuz yıllarda bu hat ile yoğun bir şekilde asker sevkiyatı da yapılmıştır (Foto 22).

Ulaşım fonksiyonu şehrin büyümesi ve ayrıca varlığını koruması açısından önem teşkil ettiği gibi şehrin planlamasında da hayati öneme sahiptir. Bir şehrin ulaşım ağı ne kadar geniş alanlara yayılış gösterirse bunun neticesinde şehrin büyüme ve gelişmesi hususu da o kadar hızlı cereyan eder (Koca, 2001:240). 2011 yılı şubat ayında ülkemizin ilk yüksek hızlı tren garı Polatlı'da inşa edilmiştir ve kullanıma sunulmuştur. Hizmete açılan bu gar sayesinde şehir halkı Konya, Eskişehir ve İstanbul illerine çok daha kısa sürede ulaşma imkânına kavuşmuştur.

Foto 22: Polatlı Banliyö Tren Hattı

Yüksek hızlı tren sayesinde Polatlı-Eskişehir arası mesafe dakika bazında yaklaşık olarak 50 dk. civarına düşmüştür. Polatlı-Eskişehir ve Eskişehir-Polatlı gidiş-dönüş şeklinde günde 10 sefer gerçekleşmektedir. Polatlı-Konya arası hızlı tren ulaşımı ise yaklaşık olarak 55 dk.'dır. İki yerleşim merkezi arasında gidiş-dönüş olmak kaydıyla günlük 14 sefer gerçekleştirilmektedir. Polatlı ile İstanbul arasında sefer yapan yüksek hızlı tren ise iki merkez arasında bir seferini 3 saat 30 dk. gibi bir sürede tamamlamaktadır. Yüksek hızlı tren projelerinin hayata geçirilmesinden sonra Konya ve Eskişehir halkı kendi illerinin adeta Ankara'nın bir ilçesi gibi bir konuma geldiğini dile getirmektedirler. Bir örnekle bu fikri desteklemek gerekirse Eskişehir'de yükseköğrenim almakta olan ve Ankara'da ikamet eden bir öğrenci gün içerisinde eğitimini aldıktan sonra tren seferi ile tekrar Ankara'ya evine dönebilmektedir. Yine bir başka örnekte Ankara'da yaşamakta olan vatandaşlar bir hafta sonu tatilinde yüksek hızlı tren ile kısa sürede Konya Şehri'ne ulaşip Mevlana Türbesi gibi turistik alanları ziyaret ettikten sonra tekrar aynı gün içerisinde evine dönebilmektedir. Polatlı Yüksek Hızlı Tren Garı, Polatlı-Haymana yolu üzerinde, şehir merkezindeki diğer tren garına 5 km. mesafede yer almaktadır (Foto 23). Bu gara ulaşım şehir içi minibüsler vasıtası ile sağlanmaktadır.

Foto 23: Polatlı Yüksek Hızlı Tren Garı

Polatlı, Esenboğa Havaalanı'na 115 km, zamansal olarak yaklaşık 1 saat 15 dk. gibi bir uzaklıktadır. Yöre halkı hava yolu ulaşımı gereksinimini bu şekilde gidermektedir. Esenboğa Havaalanı'ndan şehre her saat başı düzenli otobüs seferleri düzenlenir ve yolcuların havaalanından Polatlı'ya veya şehirden havaalanına ulaşımını sağlar.

Şehir içi ulaşımı araştırma sahasında 17 taksi durağında çalışmakta olan 167 taksi ve belediye denetimli 18 özel halk otobüsü sağlamaktadır. Cumhuriyet Mahallesi'nde Polatlı Taksi, Arı Taksi, Gül Taksi, Has Taksi, Hal Taksi, Kıbrıs Taksi, Saray Taksi, Tuna Taksi, Varan Taksi ve Yıldırım Taksi Esentepe Mahallesi'nde Adliye Taksi, Esen Taksi, Fatih Mahallesi'nde Fatih Taksi, Yenimahalle'de Kent Taksi, Murat Taksi ve Terminal Taksi, Şentepe Mahallesi'nde ise Şentepe Taksi şehrin her yerine ulaşım imkanı vermektedir.

Şehir içi ulaşımında belirtilmesi gereken bir başka husus günümüzde artık birkaç örneği kalmış olan ve kültürel olarak yaşatılan at arabası taşımacılığıdır. Teknolojik gelişmelerden önce şehir içerisinde özellikle tarımsal ürün taşımacılığında yoğun olarak kullanılan at arabaları, artık belkide son örneklerini yaşamaktadır (Foto24).

Foto 24: Şehirde Son Örnekleri Kalmış Olan Bir At Arabasının Görünümü

Polatlı’da arazi araştırması esnasında öğrenilmiş olan ve ulaşım ile ilişkilendirilebilecek bir diğer husus ise belediye tarafından her hafta Cuma günleri mezarlık ziyareti için otobüs tahsis edilmesi olayıdır. Tarihi Polatlı Garı önünde toplanan şehir sakinleri otobüsler vasıtasıyla mezarlığa götürülmekte ve kabir ziyareti gerçekleştirmelerine imkan verilmektedir. Genellikle yaşlı nüfus kitlesi bu şekilde ziyarette bulunmaktadır.

3.2.2.5. Ticaret Fonksiyonu

Tarih boyunca hiçbir uygarlıkta şehir yerleşmeleri sanayi ve ticaretten bağımsız olarak gelişim gösterememiştir. Antik çağlardan günümüze kadar uzanan modern devirlere kadar bu kaideye aykırı bir durum söz konusu olmamıştır. Şehirler amiyane tabirle ticaretin gölgesinde meydana gelmişlerdir. Şehirlerin ilk kuruluş alanları deniz veya akarsu kenarları olurken, ticaretin yaygınlık kazanması ile birlikte merkezleri birbirine bağlayan yeni şehirler ortaya çıkmıştır (Karatepe, 1996:302). Polatlı şehri, zengin ve köklü bir tarihe sahip yerleşmedir. Antik Çağ’dan günümüze kadar uzanan şehrin, ticari yaşam geçmişi de oldukça eskidir. M.Ö.12 yy.’da

Frigler'e ev sahipliği yapmış olduğu dönemden başlayan ticari aktiviteleri, ünlü tarihçi Heredot'un ifadesi ile M.Ö. 5. yy.'da Ankara dolaylarında Persler'in hakimiyet döneminde Kral Yolu'nun yerleşme üzerinden geçmesi ile zirve yapmıştır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde II. Abdülhamid Han zamanında Polatlı İstasyonu'nun yani İhracat İskelesi'nin kurulması ile ticari faaliyetlerin gelişimi hızlanmıştır. Öncelikle istasyon çevresinde depolar ve evler inşa edilmeye başlamıştır. İlerleyen dönemde istasyon vasıtası ile şehirde ve yakın bölgede üretilmiş olan ürünler ülkenin çeşitli bölgelerindeki pazarlara ulaştırılmıştır. Polatlı'da ticari hayatın asıl canlılık kazanma evresi ise 1960'lı yılların ortası ile 1970'li yılların başına tekabül etmektedir. Ülke genelindeki 1950-1960 kalkınma döneminin bu gelişimdeki payı yadsınamaz. Tarımsal üretimin teşviki, sanayi alanında yapılmış olan yatırımlar şüphesiz Polatlı'da da etkisini göstermiştir. 1960'lı yıllarda şehir önemli bir alım-satım ve dağıtım merkezi haline gelmiştir. Başta bankacılık ve sigortacılık gibi kollar olmak üzere ticari hayatın genelinde bir gelişim gözlemlenmiştir (Tablo 56).

Tablo 56: Polatlı'da Ticari İş Yerleri ve Sayıları (1968)

Meslek ve Sanatı	Sayısı
Bankalar Akaryakıtçılar Sigortacılar	31
Oto Parçacıları Tornacılar	49
Nakliyeciler Keresteciler	39
Zahireciler Fırıncılar	68
Manifaturacılar	25
Tuhafiyeciler Kunduracılar	39
Hayvan Tüccarları Mandracılar-Kasaplar	59
Terzi Yorgancı Otel ve Kahveciler	35
İnşaatçılar-Möbleciler	44
Bakkal-Tekel Bayi ve Lokantacılar	60
Toplam	449

Kaynak: Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması

Foto 25: Merkez İş Alanından Bir Görünüm

Tablo 57: Polatlı Şehrindeki Ticari İş Yerleri ve Sayıları (1985)

İş Yeri Türü	Sayısı	İş Yeri Türü	Sayısı
Matbaa	9	Banka	12
Hırdavatçı	25	Keresteci	28
Kuaför	12	Kitapçı	12
Manifatura	25	Kasap	28
Taksi Durağı	8	Terzi	60
Kahvehane	100	Eczane	25
Çay Ocağı	12	Sinema	1
Manav	20	Marangoz	68
Kuyumcu	9	Oto Tamirhanesi	125
Lokanta	69	Süt Ürünleri Satış Dükkanı	5
Züccaciye	30	İlaç Bayii	11
Ayakkabıcı	55	Ev Aletleri Satış Dükkanı	60
Berber	58	Kuru Temizleme	9
Tekel Bayi	20	Elektrikçi	20
Pastahane	15	Petrol İşletmesi	5
Ardıye	10	Un-Kepek Satıcısı	20
Fırın	11	Yem Satıcısı	20
Bakkal	217	Seyahat Şirketi	3
Fabrika	12		
Toplam			1231

Kaynak: Polatlı Ticaret Odası

1960’larda şehir merkezinde Çarşamba ve Perşembe günleri kurulan pazar ticari manada büyük önem arz etmekteydi. Polatlı’nın şehir merkezinde bazı mahallelerde iş yerleriyle ikamet alanları bir aradadır. Ancak Cumhuriyet, Kurtuluş ve Zafer mahallelerinden çevreye doğru gidildikçe konutlar fazlalaşırken, ticarethane sayısı azalır. Bu durum fonksiyon alanlarında bir kümelenmenin olduğunu göstermektedir. Ticaret alanlarında meydana gelen toplanma nedeniyle ikamet alanları ticaret alanlarının dışına çıkmaya başlamıştır. Kira bedellerinin ticarethanelerin bulunduğu sahalarda yüksek olması da ikamet alanlarının çevreye doğru yayılmasına sebep olmuştur (Akpamuk, 1989:54-55).

1985 yılında Polatlı Ticaret Odası’na kayıtlı 1231 iş yeri vardır. Bu iş yerlerinden %39.9’u (492 adet) günlük ihtiyaçları karşılamaya yönelik ticarethanelerdir (Tablo 57). 1968-1985 yılları arasında şehirdeki ticarethane sayısı %174.1 (782 adet) artış göstermiştir. Sayısal artışın yanında ticari çeşitlilikte meydana gelmiştir. Günümüzde, 1968 yılı verilerine oranla şehrin ticaret hacminde % 437.4’lük (1964 adet), 1985 yılına göre ise %96.0 (1182 adet) bir büyüme meydana gelmiştir. Teknolojik gelişmeler, şehrin artan önemi, şehrin sahip olduğu lokasyon özellikleri ve ulaşım imkanlarının oldukça gelişmiş olması gibi etkenler faaliyet gösteren esnaf sayısının artışına yol açmıştır. Ticari hayatın bu denli gelişim göstermesinde şüphesiz artan nüfus bilhassa da genç nüfusta tetikleyici rol oynamıştır. 2015 kayıtlarına göre Polatlı’da aktif ticarethane sayısı 2413’e ulaşmıştır. Ticarethane sayısındaki artış sadece sayısal olmamıştır aynı zamanda ticari çeşitlilikte artmıştır (Tablo 58).

Kuruluş aşamasında tamamen tarımsal fonksiyon üzerine gelişim gösteren yerleşme, zaman içerisinde alım gücünün artışı ve tarımsal fonksiyonun yanında gelişim gösteren yeni alanlarına sahip olmuştur. Şehirde hizmet sektöründe istihdam gören nüfusun %16.2’si (4350 kişi) ticari aktiviteler ile uğraşmaktadır. Gerçekleştirilen ticari faaliyetlerin büyük bir kesimi perakende şeklinde yapılmaktadır. Perakende hizmet vermekte olan ticarethaneler arasında günlük ihtiyaçlara cevap veren ve bir çoğu gıda ağırlıklı olan (bakkal, fırın, pastane, tatlıcı vb.) ile inşaat ürünleriyle emlak sektörü (asansörcü, camcı, boya-dekorasyon-kartonpiyer vb.) diğer kategorilerde yer almakta olan ticarethanelere nazaran iş yeri bakımından daha geniş bir yelpazeye sahiptir.

Tablo 58: Polatlı Şehrindeki Ticari İş Yerleri ve Sayıları (2016)

İş Yeri Türü	Sayısı	İş Yeri Türü	Sayısı	İş Yeri Türü	Sayısı	İş Yeri Türü	Sayısı
Bankalar	16	Sinema&Tiyatro	1	Alışveriş Merkezi	2	Kapı& Pencere	9
Döviz Bürosu	1	Go-kart Pisti	1	Avukatlık Bürosu	65	Mermerci	10
Finans Kurumu	1	Paintball Oyun Alanı	1	Bayan Kuaförü	14	Pvc & Alüminyum Doğrama	24
Kuyumcu	8	Sanatevi	1	Berber	13	Tadilat Onarım	4
Grafik Tasarım	1	Meyhane&Bar	11	Cenaze Hizmeti	1	Tuğla-Çimento- Kireç	7
Matbaa	11	Güzellik Merkezi	3	Çamaşırhane&Kuru Temizleme	4	Yapı Denetim	3
Reklam Ajansı	5	Yüzme Havuzu&Hamam	4	Güvenlik Hizmeti	1	Yapı Malzemeleri Satış	15
Tabela Reklam	4	Avize&Abajur Dükkanı	3	Halı Yıkamacı	10	Yer Döşeme Ürünleri	6
Yayınevi	5	Bobinajcı	3	Hediyelik Eşya Dükkanı	4	Çiğ Köfte Salonu	5
Alarm ve Güvenlik	2	Elektronikçi	25	Muhasebeci&Mali Müşavir	10	Çorbacı	4
Bilgisayar Donanım	23	Elektrikçi	36	Sihhi Tesisatçı	9	Pideci-Pizzacı	18
Cep Telefoncu	35	Dedektör Alışveriş Mağazası	1	Su&Tüpgaz Bayi	32	Lokanta	21
Teknik Servisler	35	Jeneratörcü	4	Temizlik Şirketi	13	Restoran	37
Uydu Sistemleri	5	Ses Sistemleri	2	Tercüme Bürosu	2	Simitçi&Börekçi	2
Web Tasarım	4	Elektronik Teknik Servis	6	Bijuteri	5	Köfte&Döner&Dürüm	23
Gsm Abone Merkezi	8	Saatçi	4	Çeyiz&Nakış İşleri	6	Yemek Fabrikası	5
Çiçekçi	6	Enerji Sistemleri	4	Çocuk Giyim	13	Balık Restoranı	5
AvMalz.	5	Güneş Enerjisi Sist.	2	Çorapçı	1	Ev Yemekleri	3
Baca ve Kanalizasyon Temizliği	1	Havalandırma ve Klima	4	Derici&Kürkçü	7	Spotçu	9
Çilingir	5	Doğalgaz ve Proje Tesisatçısı	9	Erkek Giyim	15	Beyaz Eşya Bayisi	32
Hurdacı	2	Kombici	38	Gelinlik ve Moda Evleri	4	Dekorasyoncu	2
Tütüncü	1	Kömürcü-Oduncu	11	Giyim Aksesuarı	1	Döşemeci	6
Sigorta Acentesi	85	Teknik Soğutma	2	İç Giyim&Çamaşır	1	Halıcı	24
Fotoğraf Stüdyosu	8	Endüstriyel Isıtma/Soğutma	1	Konfeksiyoncu	2	Marangoz	28
Kaynakçı	1	Oyuncakçı	1	Manifatura&Tuhafiye	20	Perde & Mefruşat	16
Kozmetikçi	4	Baharatçı	10	Spor Giyim	4	Mobilya Mağazası	55
Hırdavatçı	23	Bakkal	142	Terzi	5	Sandalye & Masacı	2

Klima Servisi	1	Balıkçı-Tavukçu	14	Türk Telekom Bayi	2	Beyaz Eşya Teknik Servisi	50
Raf Sistemleri	1	Büfe	35	Ambalajcı	5	Büro Mobilyaları Satış Mağazası	3
Kırtasiye	18	Kasap	11	Boya&Dekorasyon-Kartonpiyerici	16	Züccaciye& Billuriye	14
Çay Bahçesi	7	Fırın	28	Asansörcü	4	Elektronik Tanıtım ve Pazarlama	13
Bilardo Salonu	3	Gıda Toptancısı	15	Banyo&Mutfak	7	Otel	8
Çay Ocağı	3	Pastane	17	Camcı	9	Pansiyon	4
Düğün Salonu	16	Süt ve Süt Ürünleri	1	Çatı/Cephe Onarım	4	Resmi Konaklama	2
Spor Salonu	12	Şarküteri	1	Çevre Düzenleme &Peyzaj	11	Akaryakıt İstasyonu	45
Halı Saha	5	Tatlıcı	6	Duşakabinci	6	Oto Galerici	39
İnternet Kafe	12	Kabızıl	5	Emlak Komisyoncusu	68	Oto Yıkamacı	10
Kafeterya	13	Kuruyemişi	35	Hafriyatçı	8	Traktör Yetkili Satış Bayi	14
Kahvehane	3	Manav	1	Haritacı	5	Hububat ve Bakliyat Ürünleri Satış	62
Loto-Ganyan-İddia Bayi	3	Aykkabıcı&Çantacı	28	İnşaat Makineleri Satış Dükkanı	34	Gübre & Tohum Satış	18
Müzik Market	10	Bayan Giyim Mağazası	36	İnşaat Şirketleri	71	Petshop	2
Tarım İlaçları, Zirai İlaçlama	22	Zirai Makine ve Ekipman Satış	44	Ot ve Samancı	3	Un-Kepek& Yemci	16
Zahireci	87	Rent A Car	7	Kargo&Kurye	8	Turizm Acentası	2
TCDD Bilet Satış Noktası	4	Toplam			2413		

Kaynak:Polatlı Esnaf ve Sanatkarlar Odası İstatistikleri ve Arazi Çalışmaları

Gıda sektöründe faal olan ticarethaneler % 21.3'lük paya sahipken, inşaat malzemeleri ve emlak sektörünün payı ise % 15.7'dir. Bu iki sektörü takip eden ve % 10.8'lik oranı bulunan hububat ve bakliyat ürünleri satıcıları (un-kepek-yem, zahireci, gübre ve tohum vb.) şehrin ticaretinde 3. sıradadır. Bu istatistikte bize gösteriyor ki şehrin kuruluşundan günümüze kadar ulaşan tarımsal üretim ticarete de etkisini göstermektedir.

Ticari iş yerlerinin şehir içerisinde dağılımına baktığımızda yoğunluğun yaşanmış olduğu lokasyonun şehrin merkezi noktasında yer alan Cumhuriyet Mahallesi'nde olduğunu görürüz. Bu mahalle içerisinde doğu-batı yönlü uzanan

Topçular, Garnizon, Ankara, Selçuk, Battal Gazi caddeleri ile kuzey-güney yönünde uzanan İnönü, Altay, Menteşe, Sümer, Mithatapaşa ve Refik Cesur caddeleri ve Sarıgül Sokak üzerinde yoğunluk vardır. Bahsi geçen alanların ticari kümelenme alanı olmasında demiryolu ulaşımının varlığı, yönetim birimlerinin bu mahallede yer alması ve Polatlı Belediyesi'nce 2009 yılında faaliyete geçirilen PERPA iş merkezi, çok katlı otopark gibi unsurlar etken olmuştur. Aynı hizmeti vermekte olan ticarethanelerin bir arada kümelenmiş olduğunu da rahatlıkla söyleyebiliriz ve bu olay planlı yerleşmelerin bir gereği görülmüştür.

Foto 26: PERPA İş Merkezi'nin Giriş Kısmından Görünümü

Polatlı'da Perşembe günleri Cumhuriyet Mahallesi'nde kapalı pazar alanında kurulan pazarda önemli ticari aktivitelerden birisidir. PERPA iş merkezi projesi kapsamında hayata geçirilmiş olan kapalı pazar alanı 6700 m² kapalı alana sahiptir ve ayrıca pazar içerisinde pazarcılar için soğuk hava deposu da yer almaktadır (Foto 26). Kırsal kesimde üretilen ürünler bu pazarda satışa sunulmaktadır. Sebze ve meyve satıcısı 224 esnaf, bakkaliye ürünleri satan 45 ve giyim üzerine satış yapan 150 esnaf vardır. Toplamda 419 esnaf pazar alanında ürünlerini satışa koyar. Bir plan dahilinde inşa edilen pazar düzenli olması ve belirli bir kurulum alanı olması sebebiyle şehirde bir kargaşaya sebep olmamaktadır. Şentepe Mahallesi'nde de yapımı devam etmekte olan bir kapalı pazar projesi vardır. Eskişehir, Konya ve

Ankara arasında yer alan konumu ile Polatlı şehri önemli bir kavşak noktasıdır. Ulaşım yollarının üzerinde olması ticari fonksiyonun gelişmesinde etkili olmuştur. Şehir ticari hayatına baktığımız zaman kendi kendisine rahatlıkla yeten hatta çevre şehirlere de hitap eden bir yapı görürüz. Ticaret içerisinde kırsal kesimde üretilen ürünler etkisini bariz bir şekilde hissettirmekle beraber, teknoloji çağında olmamız, toplumsal olarak teknolojiyi yakından takip etmemiz neticesinde şehirde elektronik ve teknolojik sektörde büyük gelişim göstermiştir. Tarımsal üretim için kırsala yönelik tarım makinaları satışı yine şehir içerisinde yapılmaktadır. Ankara-Eskişehir Karayolu üzerinde tarım makinaları satış dükkanları yer almaktadır (Foto 27).

Foto 27: Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerinde Yer Alan Tarım Makinaları Satış Ofisi

Şehir içerisinde ticari faaliyet olarak ayrı bir kümelenme örneğini de oto galericileri İnönü Caddesi üzerinde göstermektedir (Foto 28). Binaların altında bulunan dükkanlarda sıralanan ve çeşitlilik müşteriye çeker mantığı ile bir arada toplanan dükkanlar artık yavaş yavaş cadde üzerinden çekilmektedir. Belediye tarafından Sanayi Sitesi içerisinde yeni inşa edilen satış alanına doğru yönelmektedirler. Belediye yönetimi tarafından 01.01.2017 tarihine kadar bir süre verilmiştir ve süre dolduğunda hepsi orada yer alacaktır.

Foto 28: İnönü Caddesi’nde Bulunan Bir Oto Galerî Dükkanı

Polatlı şehri sahip olduğu kendi ticaret hacmi ve iç dinamikleri sayesinde büyük gelişim göstermiştir. İhtiyaç duyulan bütün herşey neredeyse şehir içerisinde üretilmekte veyahut satışa sunulmaktadır. Şehir halkı hemen hemen tüm ticari gereksinimlerini rahatlıkla şehirden giderebilmektedir.

3.2.2.6. İnşaat Sektörü

Şehir yerleşmelerinde bulunması gereken bir özellikte inşaat alanındaki ilerlemelerdir. Şehirsel fonksiyonlardaki gelişmenin göstergelerinden biriside imalat sanayi olarak kabul gören inşaat sektörüdür (Tolun-Denker, 1970:197). 1960’lı yıllarda Polatlı’da durumu iyi olan yapılan şehir merkezinde yer almıştır. Demiryolu hattı boyunca yerleşmeler kuzey ve güneyde bir toplanma gösterir. Ankara-Eskişehir yolunun kuzeyinde ise resmi kurumların varlığına bağlı olarak bir yoğunluk dikkat çekmektedir. Merkezde yer alan bu yapıların dışındaki yapılaşma bakımsız ve geleneksel usûlde kerpiçten yapılmıştır. Bu dönemde şehrin en eski mahallesi olan İstiklal Mahallesi ile Zafer Mahallesi yerleşme yapıları bakımında oldukça bakımsız ve eski durumdadır.

1960-1970 yılları arasında şehirdeki çok katlı binalar sadece tren hattının kuzey ve güneyinde bulunurken bu lokasyonlar dışında yer alan yapıların yaklaşık olarak % 90’ı tek kat üzerine kurulmuş evlerdir. Yine belirtilen dönemde inşa edilen

evlerde su ve elektrik tesisatları mevcuttur ve mutfaklar yapıların içerisinde yer alırken, banyo ve tuvalet gibi bölümler evlerden ayrı olarak yapılmışlardır. Yapılarda dikkat çeken bir başka husus ise ortalama olarak % 60'ının üç oda, % 30'unun iki oda ve kalan %10'unun ise 4 odadan oluşmasıdır (Orta Anadolu Bölgesi 1985 kentsel kademelenme ve ana ulaşım şeması).

Belediye kayıtlarına göre 1968 yılında belediye tarafından toplam 137 adet yapı ruhsatı verilmiştir. Bu yapılardan 82'si ev (98 daire), 19'u apartman (77 daire) 27'si ticari iş yeri ve 2'si sanayi tipi yapı ruhsatıdır. Bir sonraki yıl verilen yapı ruhsatı sayısı 202'dir. Verilmiş olan bu ruhsatlar ile 234 adet daire, 37 adet ticari yapı, 1 sanayi tipi yapı ve 2 kamu binası inşa edilmiştir. 1972 ve 1973 yıllarında ise 129 adet daire ruhsatı verilerek yapı inşasına izin verilmiştir.

Şehir inşaat sektöründeki asıl atılımını son yıllarda yapmıştır. 2011 yılında Esentepe Mahallesi, Mehmet Akif Mahallesi, Gazi Mahallesi ve Şentepe Mahalleleri'nde genç nüfusu spora teşvik amacıyla 5 adet basketbol sahası belediye Fen İşleri Müdürlüğü'nce yapılmıştır. Şehir merkezinde münferit olarak kalmış olan 17 virane haldeki kerpiç bina yıkılmış ve yeniden inşasına karar verilmiştir. Aynı yıl içerisinde yapımına yeni başlanacak olan 245 yapıya izin verilmiştir. Hizmet vermekte olan itfaiye binasının yetersiz kalmasıyla Zafer Mahallesi'nde 7500 m² kurulum alanına sahip olan sahada 2016 m²'lik kapalı alana sahip yeni bir itfaiye binasının yapımına başlanmıştır. Yine belediye tarafından Zafer Mahallesi'nde 1000 m² kapalı alana sahip Engelliler Rehabilitasyon Merkezi yapımına başlanarak engelli vatandaşlarımızı sosyal hayata kazandırma projesi hayata geçirilmeye başlanmıştır. Gazi Mahallesi 13 Eylül Caddesi üzerinde yer alan Hacı Bekir Türker Parkı'nın 2. etap çalışmaları yapılmıştır. Gazi Mahallesi'nde bulunan TMO silolarının restorasyon çalışmaları yapılmıştır. 2011 yılında son olarak Zafer Mahallesi sınırlarında 16,5 ha'lık alanı olan bir arazide hayvan pazarı kurulmasına karar verilmiştir.

2012 yılında şehirde yapımına bir önceki yıl başlanılan yapılara devam edilmiştir. Belediye ekipleri tarafından yine şehir içerisinde münferit halde kalan ve artık kullanışlı olmayan 28 adet virane haldeki yapı yıkılmıştır. Belediye imar işleri müdürlüğü 233 adet yeni yapı ruhsatı vermiştir. Şehir merkezinde yer alan İstiklal Cami, Menteşe Cami, Kurtuluş Cami, Şehitler Cami, Şehitlik Cami ve Gülveren

Cami’de yenileme ve çevre düzenlemesi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Yenimahalle’de yer alan Mevlana Konutları (60 adet) ile Sosyo Ticaret Merkezi inşaatlarına başlanmıştır. Şehitlik Mahallesi’nde 28.000 m²’lik bir alan üzerinde mesire alanı projesi hayata geçirilmiştir.

2014 yılı itibariyle belediye 246 adet yeni yapı ruhsatı verirken, 104 adette tadilat ve restorasyon ruhsatı vermiştir. Yine belediye tarafından yürütülen birçok projede bu yıl içerisinde tamamlanmış veya yapımına dair adımlar atılmıştır. Gazi Mahallesi’nde 748 m² arsa üzerinde 1295 m² kapalı alanı olan Emekliler Lokali adında çok amaçlı bir bina inşa edilmiştir. Cumhuriyet Mahallesi üzerinde yer alan 80. Yıl Parkı içerisinde 300 m² alan üzerinde 3 katlı Hanımlar Lokali faaliyete sokulmuştur. Bünyesinde kafe restoran, özel toplantı odası, tam donanımlı mutfak ve spor salonu gibi özellikleri barındıran bir binadır. Artan nüfus ile birlikte PERPA İş Merkezi Projesi kapsamında kurulmuş olan kapalı pazar yerinin şehrin tamamına yetmesi bakımından zor durumda kalması neticesinde Şentepe Mahallesi’nde 5595 m² alan üzerinde yeni bir kapalı pazar alanının yapım çalışmaları başlatılmıştır.

2015 yılında şehirde inşaat sektöründe çalışan sayısı 2049 kişidir ve bu rakam hizmet sektöründe istihdam edilenlerin % 7.6’sına denk gelmektedir. İnşaat sektörü üzerine 71 inşaat şirketi ve 20 müteahhit işveren olarak hizmet vermektedir. Sektörün son zamanda bu denli gelişmesindeki unsurların başında Polatlı’da yer alan 10 adet beton santrali gelmektedir. Yapılaşmanın günümüzde olmazsa olmazı olan beton ihtiyacı kolaylıkla buradan karşılanmaktadır ve yapı malzemesine kolay erişilebilirlik yapılaşmayı hızlandırmaktadır. Ayrıca şehrin hızla artan nüfusunun ihtiyacına cevap verebilmek için yapılaşma artmaktadır.

3.2.2.7 Sanayi Fonksiyonu

Şehrin kuruluş aşamasında sanayi faaliyetleri yok denecek azdı. 1927 yılında gerçekleştirilen sanayi sayım sonuçlarına göre şehirde tarıma dayalı sanayi tesisleri, dokuma, bitkisel mamül ve ağaç sanayisinin varlığı bilinmektedir. Ağır sanayi kolları o dönemde yoktur (Tablo 59) (Akpamuk, 1989:58). İkincil ekonomik faaliyetleri kapsayan sanayi faaliyetleri şehirde 1950-1960 yılları arasında tarımsal faaliyetlerin etkisi altında kurulmaya başlamıştır. İlk kurulan sanayi tesislerinin tarım ve

hayvansal ürünleri değerlendirmeye yönelik olması bunu bizlere göstermektedir. 1970 yılında şehirde 4 adet un fabrikası bulunurken, birde yem fabrikasının tesisi yapımına başlanmıştır. Bu dönemde dikkat çekici bir teşebbüs ise ekin saplarından kağıt üretimi yapmayı hedefleyen bir tesisin inşa edilmesi fikridir. Fikir, Polatlı Tarım İşletmesi tarafından gerçekleştirilmiştir.

Tablo 59: Sanayi Faaliyetleri Kapsamındaki İş Yerleri ve Sayısı (1927)

Sanayi Tesisi Türü	Tarım, Evcil Hayvanlar ve Balıkçılık Sanayi	Dokuma Sanayi	Bitkisel Mamül ve Ağaç Mamül Sanayi	Maden ve Maden İşletmesi ve Makina İmalatı Sanayi	Toplam
Sanayi Tesisi Sayısı	7	2	8	7	24

Kaynak: Sanayi Sayımı Aralık 1927 Başbakanlık TÜİK Yayınları No:584

1970’li yıllarda Polatlı’da ayriyeten atölye tipi sanayi olarak makine tamir bakım ve yapım sanayisi gelişim göstermeye başlamıştır. Yine sanayinin kuruluşunda etkili olduğu gibi bu sanayi kolunda da tarım etkisi baskın olmuştur ve makineler genellikle tarıma yöneliktir. İlaveten birde araç tamiri sektörü ivme kazanmaya başlamıştır.

Foto 29: Ankara-Eskişehir Karayolu Üzerinde Konumlanan Un Fabrikalarından Bir Örnek

Bu periyotta kurulan ve gelişen küçük atölye tipi sanayi faaliyetleri şehir içerisinde kalmıştır. Ankara-Eskişehir yolu üzerinde ise kümelenmeler meydana

getirmiştir (Foto 29). 1970'lere kadar olan dönemde şehirde sanayinin pek fazla gelişmiş olduğundan bahsedemeyiz. Polatlı'nın sanayi manasındaki esas gelişimi Ankara-Eskişehir karayolunun şehrin içerisinden geçirilmesi ile olmuştur. Akpamuk'a göre; sanayi tesisleri, işçi ve hammadde temini, pazarlama ve nakliye kolaylığı gibi faktörler nedeni ile karayolu üzerinde yoğunlaşmışlardır. Demiryolları, nakil ve ulaşımın belirli saatlerde olması, şehir içinde mal yükleme-boşaltma zorlukları gibi nedenlerle daha az tercih edilmektedir. Karayolları daha çabuk ve kolay ulaşımı sağladığı, ayrıca yurdun her yeri ile ilişki mümkün olduğundan daha çok kullanılmaktadır. Bu nedenlerle Eskişehir-Ankara yolu üzerinde özellikle şehre 20 km. kadar olan mesafede sanayi tesisleri yoğundur (Akpamuk, 1989:57).

1995 yılında şehir merkezine 12 km. mesafede yer alan Polatlı Organize Sanayi Bölgesi'nin faaliyete geçmesi ile sanayi fonksiyonu canlılık kazanmaya başlamıştır. Günümüzde şehirde sanayi fonksiyonunda çalışan sayısı 5363 kişidir ve faal nüfusun % 20'sine tekabül etmektedir. Ekonomik fonksiyonlar içerisinde bir sıralama yaptığımız takdirde sanayi fonksiyonu hizmet ve tarım fonksiyonunun ardından gelir. Atölye olarak tanımlanan binalarda usta nitelikli işçilerin bir araya gelmesi neticesinde atölye tipi imalat ortaya çıkar (Tümertekin, 1994:389).

Foto 30: Polatlı Sanayi Sitesi Girişinin Görünümü

Bu tanımlama kapsamında şehirde fabrikasyon üretim, atölye tipi üretimin gerisinde kalmıştır. Organize sanayi olarak toplanmış olan 17 fabrikada 400 işçi

faaliyet gösterirken sanayi sektöründe istihdam edilmiş olan nüfusun geriye kalan kısmı atölye tipi üretimle meşgul olmaktadır.

Atölye tipi sanayi faaliyetlerinin kendi içerisinde dağılımında; oto tamir, bakım, yedek parça üzerine faal olan ticarethaneler % 68.2 (211 ticarethane) ile en büyük payın sahibidir. Ankara-Eskişehir Karayolu üzerinde Yeni Sanayi Sitesi'nde faaliyet gösteren bu iş yerleri bir arada kümelenme oluşturmuştur (Foto 30-31).

Foto 31: Polatlı Sanayi Sitesi'nin Bir Sokağından Görünüm

Orman ürünleri işlemeye dayalı sanayi kolları fazla gelişim göstermiştir diyemeyiz. Ankara Siteler'de köklü bir mobilya ve marangozhane üretiminin olması ve gerek şehir içi gerekse ülke genelinde burada üretilen ürünlerin dağıtılması bunda etkili olmuştur. Polatlı'da 28 marangoz ve 2 sandalye-masa üreticisi mevcuttur. Atölye tipi üretimde % 9.7'lik bir paya sahiptir. Atölye tipi üretimin kapsamında olan bir diğer üretim biçimi de metal iş kollarıdır. Bu iş kollarının payı %12.6'dır. Metal iş kollarında 24 ticarethane pvc-alüminyum doğrama, 9 sıhhi tesisatçı, 2 hurdacı, 1 kaynakçı ve 4 tabela ve reklamcı yer alır. Bir diğer önemli iş kolları ise mermerci (10), çilingir (5), derici-kürkçü (7)'dür (Tablo 60). Şehirde modern manada dizayn edilmiş ve Avrupa standartlarında üretim ve pazarlama yapan en dikkat çekici fabrika tesisi İstiklal Mahallesi'nde yer alan ORS Rulman Fabrikası'dır. 1982 yılında

kurulan fabrika 1984 yılında Steyr Waelzlager/ Austria ile ortaklık anlaşması imzalamış ve 1986 yılında seri üretime başlamıştır. 1987 yılı itibariyle yıllık 4,5 milyon adet imalat kapasitesine ulaşan tesis, ilk ihracatını da 1988’de gerçekleştirmiştir. 1992 yılına gelindiğinde 10 milyonu mamül olmak üzere 50 milyonluk üretim kapasitesine erişmiştir. 1996’da bu rakam 20 milyonu mamül olmak kaydıyla 100 milyon imalat rakamına ulaşılmıştır. 1997’de 10000 m²’lik yeni dövme tesisi eklenmiştir. 1999 senesinde Amerikan Satış Temsilciliğini kuran fabrika bundan 7 sene sonra 40000 m²’lik dövme ve tornalama tesisini faaliyete geçirmiştir.

Tablo 60: Sanayi Faaliyetleri Kapsamındaki İş Yerleri ve Sayısı (2016)

İş Yeri Türü	Sayısı	İş Yeri Türü	Sayısı
Akücü	1	Bisiklet-Motosiklet Tamircisi	2
Egzozcu	1	Karoserci	5
Kaporta/Boya	16	Bobinaj	3
Kurtarıcı/Çekici	4	Marangoz	28
Lastik Tamircisi	16	Mermerci	10
Lpg Dönüştürücü	7	Pvc-Alüminyum Doğrama	24
Oto Camcı	2	Sihhi Tesisatçı	9
Oto Döşeme/ Aksesuar	4	Elektrikli Ev Aletleri Tamircisi	6
Oto Elektrikçi	6	Derici-Kürkçü	7
Radyatörcü	1	Tabelacı-Reklamcı	4
Oto Tamirci	47	Çilingir	5
Oto Yedek Parçacı	31	Hurdacı	2
Yetkili Servis	62	Kaynakçı	1
Rot Balansı	3	Sandalye-Masa İmalatı	2
Toplam		309	

Kaynak: Esnaf ve Sanatkarlar Odası

2013’te 26000 m²’lik otomatik taşlama, montaj ve son kontrol prosesini devreye sokmuştur ve 1 sene sonrasında tesis 1 milyarınıc mamülünü üretmiştir. Ülkemizde ilk ve tek rulman üreticisi olan fabrika günümüzde Afrika, Avrupa ve Asya üzerinde birçok ülkeye rulman ihraç etmektedir (Foto 32).

Foto 32: Ankara Asfaltı Kenarında Bulunan ORS Fabrikası Genel Görünümü

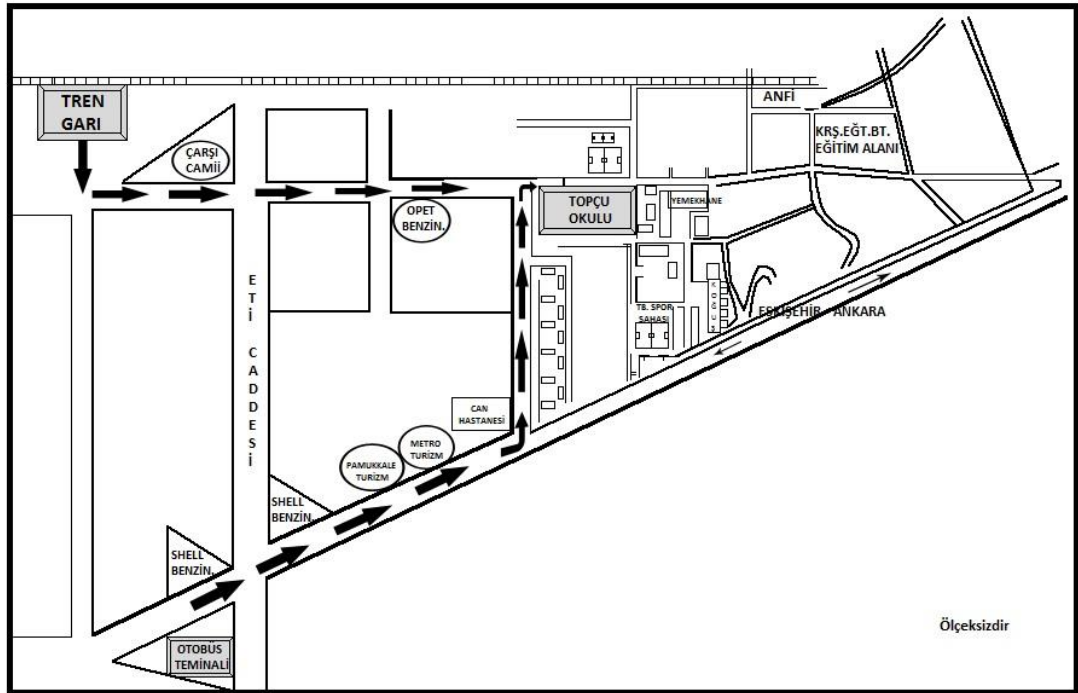
Foto 33: ŞA-RA Fabrikası'nın Genel Görünümü

Polatlı-Haymana yolu üzerinde yer alan Şa-Ra galvanizleme fabrikası 20000 m² kapalı ve 60000 m² açık alana sahip tesislerinde yılda 60000 ton üretim yapar (Foto 33). Kafes direk, monopol direk, çelik konstrüksiyon imalatı ve galvanizleme üzerine faaliyet gösterir. Fabrika ülke düzeyinde ve uluslararası arenada pazarlama ağına sahiptir.

3.2.2.8 Askeri Fonksiyon

Şehirlerin fonksiyonlarına göre çeşitli sınıflandırmaları yapılmaktadır. Ekonomik fonksiyonlarına göre şehirler; tarım, sanayi ve hizmet şehirleri sınıflandırmasına tabi tutulmaktadır. Kültürel fonksiyonlarına göre şehirler; dini, üniversite şehirleri ile askeri-idari fonksiyonlarına bağlı olarak garnizon şehirleri şeklinde bir ayrılmaktadır (Şahinalp vd.2010:58-59). Polatlı şehri 1941 yılında Ankara şehir merkezinden Polatlı'ya taşınmış olan Topçu ve Atış Okulu ile birlikte askeri fonksiyonun etkisi görülmeye başlanmıştır. Askeri saha içerisinde yer alan lojmanlar, dersane, askeri eğitim alanları, askeri personel hizmet binaları ve şehrin güneydoğusunda bulunan küçük havaalanıyla %1.5 (36.8 ha) alana sahiptir (Akpamuk, 1989:69). İstiklal Mahallesi'nde yer alan Polatlı Topçu ve Füze Okulu askeri alanlar içerisinde fazla paya sahiptir (Kroki 1).

Kroki 1: Polatlı Topçu ve Füze Okulu Lokasyon Krokisi

Kaynak: <http://www.kkk.tsk.tr/EgitimBirlikleri/baglantilar/TOP.%20VE%20FZ.OKL.pdf>

Askeri fonksiyonun eklenmesi ile birlikte şehir birçok yönden etkilenmiştir. En başta askeri okula gelen subay ve astsubaylar ile birlikte şehrin nüfusunda bir artış meydana gelmiştir. Ayrıca şehire gelmiş olan askeri nüfusun ihtiyaçlarını yine şehir içerisinde karşılaması ticari hayata canlılık kazandırmıştır. Askeri nüfusun barınma ihtiyacı için inşa edilen lojmanlar ve eğitimleri için kullanılan alanlar ile

şehrin gelişim yönüde etkilenmiştir. Polatlı'nın kuzeydoğu kesiminde İstiklal Mahallesi'nde yer alan askeri saha sebebiyle şehrin bu kesimi sivil yerleşimine kapatılmıştır.

Ülkemizin şehircilik tarihine bakıldığında, şehirlerin gelişim göstermesi garnizonların varlığına bağlı olarak gerçekleşmiştir. Büyük ve orta ölçekte ticaret yapan Anadolu esnafı varlığını asker garnizonlara yapmış oldukları satış ile koruyabilmiştir. Ancak son yıllarda üniversitelerin yaygınlaşması ile birlikte şehirlerin ekonomisinde askeriye'nin yerini öğrenci harcamaları almıştır (Aktay, 2003:117). Polatlı şehirde 1941 yılında şehire eklenen askeri fonksiyonun maddi katkısının yerini, 1998 yılında şehirde açılan Hacettepe Üniversitesi Polatlı Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu almaya başlamıştır. Meslek yüksekokulu 2015 yılında öğrenci alımını durdurmuş olsa da 2010 yılında kurulan Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nin hala şehirde yer alması nedeniyle şehirde öğrenci etkisi devam etmektedir.

Günümüzde artık şehirlerin içerisinde kalmaya başlayan askeri yapıların, şehirlerin dışına taşınması söz konusudur. Askeri alanların ise rekreasyon alanları gibi değerlendirilerek sivil vatandaş kullanımına açılması düşünülmektedir. Gölbaşı'na yer Polis Akademisi örneğinde olduğu askeri alanlarda şehir arazilerinin dışına alınarak, araziler daha verimli kullanılabilir.

3.2.4. Şehirsel Fonksiyonların Dağılışı ve Şehir İçi Arazi Kullanımı

Şehirlerin en mühim özelliklerinden bir tanesi de sahip olduğu şehirsel fonksiyonlardır (Karaboran, 1989:88). Şehir yerleşmeleri yapısı itibariyle kendi nüfusu ile birlikte yakın ve uzak çevresinde yer alan nüfusa da hizmet sunabilme yetisine sahip fonksiyonel özellikleri bünyesinde barındırır. Ekonomik, kültürel, sağlık, idari vb. olan bu fonksiyonel özelliklerin etkisi ile çevresindeki köy, kasaba ve başka şehirler ile irtibat halindedir. Şehirler yakın çevresini etki altına alırken, daha büyük şehirlerde o şehri etkisine alır. Şehrin sahip olduğu fonksiyonların değişimine veya gelişimine bağlı olarak etki sahası da değişim gösterebilir. Bu sayede şehrin fonksiyonel özellikleri birbirine etki eder ve tamamlar (Yazıcı,

1995:200). Planlı şehir yerleşmelerinin belirli bir plana sadık kalarak fonksiyon alanlarına ayrılmaktadır.

Foto 34: Şehir Meydanında Yer Alan İş Merkezinin Genel Görünümü

Fakat bu alanları kati sınırlarla ayırt etmek oldukça güçtür. Bu durum bir bina bünyesinde farklı fonksiyonlara hizmet eden konutların mevcut olmasından kaynaklıdır. Buna ek olarak ise birbirinden farklı amaçlara hizmet eden konutların bir araya gelmiş olduğu alanları tespit etmek mümkündür (Özav, 2002:130) (Foto 34). Polatlı şehrinin güncel sınırları 3959.9 ha.'lık bir alan üzerindedir. İmar planı yapılmış fakat henüz öneri durumunda olan alanları bu rakam içerisinde ayırdığımızda 2439.2 ha.'lık bir şehrsel alan bizlere kalmaktadır (Harita 11). Şehirdeki mevcut arazilerin % 19.1'i park ve yeşil alanlara, % 14.1'i konut alanlarına ayrılmıştır. Mehmet Akif ve Şehitlik Mahalleleri park ve yeşil alanların en geniş yer kaplamış olduğu mahalli yerleşmelerdir. Bu iki mahalle dışında diğer tüm mahallelerde de park ve yeşil alanlar yer almaktadır.

Spor, arkeosit, mezarlık ve boş arsalar % 41.6, tarım alanları % 1.1, ticaret alanları % 8.9, sağlık alanları % 6.9, eğitim alanları % 1.7, idari alanlar % 0.5, sanayi alanları % 4.6 ve diğer alanlar % 43.1'lik bir orana sahiptir (Tablo 61-Grafik 35). Güncel arazi kullanımı dağılımında en dikkat çekici husus bir tarım yerleşmesi olarak kurulan ve tarımsal çerçevede gelişme göstermiş olan şehrin günümüzde

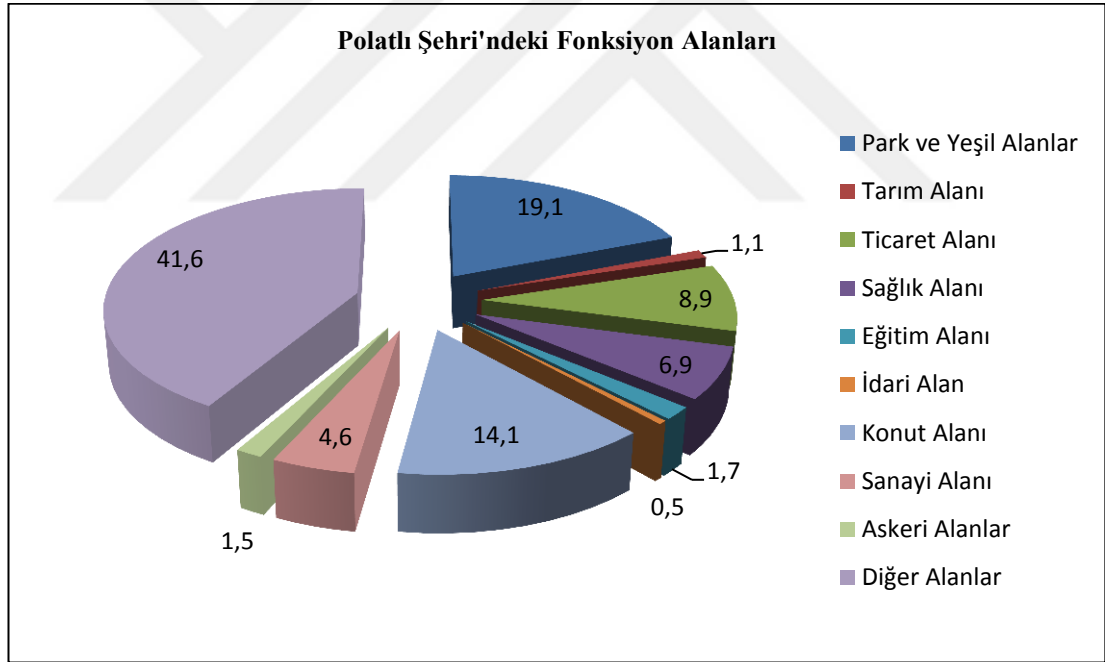
tarımsal aktivitelerinin şehir merkezinden, kırsal kesimlerine doğru kaymasıdır. Dolayısıyla şehrin ekonomik hüviyetinin artık değişmeye başlamış olmasıdır.

Tablo 61: Polatlı Şhrinde Fonksiyonel Arazi Kullanımı

Fonksiyon Türü	Alanı (Ha)	%'si
Park ve Yeşil Alanlar	471.5	19.1
Tarım Alanı	26.6	1.1
Ticaret Alanı	221.1	8.9
Sağlık Alanı	170.0	6.9
Eğitim Alanı	43.9	1.7
İdari Alan	14.0	0.5
Konut Alanı	344.4	14.1
Sanayi Alanı	112.8	4.6
Askeri Alanlar	36.8	1.5
Diğer Alanlar	998.2	41.6
Toplam	2439.3	100

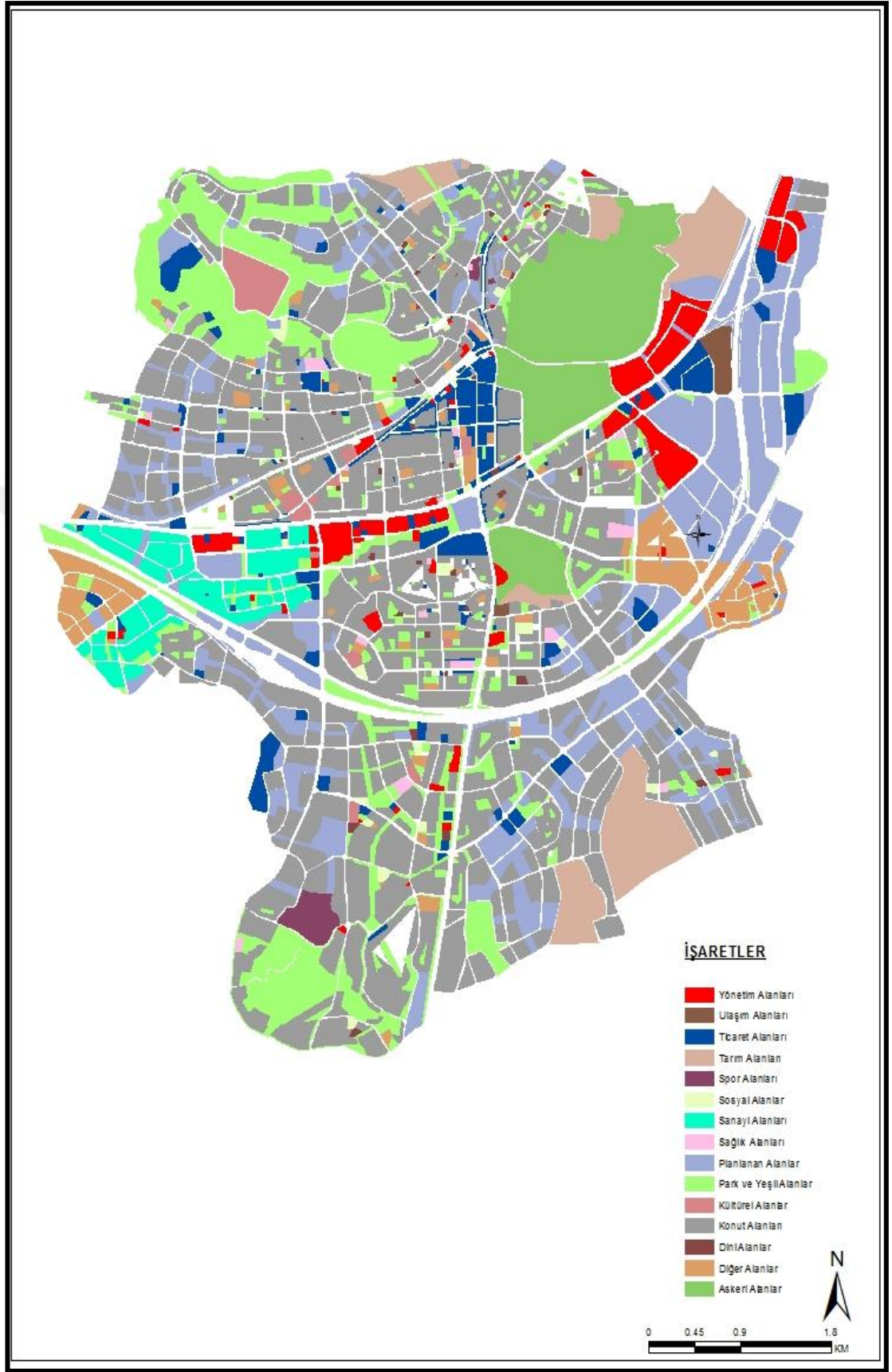
Kaynak: Polatlı Şhri 1/5000 Ölçekli İmar Planı ve Açıklama Raporu

Grafik 35: Polatlı Şhrindeki Fonksiyon Alanlarının Dağılımı

Kaynak: Polatlı Şhri 1/5000 Ölçekli İmar Planı ve Açıklama Raporu

Tarımsal alanlar şehrin uç noktalarında parçalar halinde kalmıştır. Şentepe, Esentepe, İstiklal, Çamlıca ve Mehmet Akif mahallelerinde tarımsal alanlar varlığını koruyabilmiştir.

Harita 11: Polatlı Şehrinde Fonksiyonel Arazi Kullanımı Haritası

3.2.5.1. Ticaret Alanları

Şehir arazisinin % 8.9'u (221.1 ha) ticaret fonksiyonuna bağlı faaliyetlere ayrılmıştır. Şehir merkezinde mevcut 2413 ticarethane vardır. Ticari fonksiyonların en fazla yoğunluk göstermiş olduğu alan Cumhuriyet Mahallesi'dir. Ticarethaneler mahalle içerisinde kuzey-güney ve doğu-batı istikametinde uzanmakta olan cadde ve sokaklarda bir arada toplanmıştır. Bir arada yer almalarında en önemli faktör demiryolu ulaşımının varlığı, idari alanlar ile yakınlığıdır. Şehir merkezinin ilk yerleşim alanlarında yer alan binalarda kısmen tamamı kısmen de binaların alt katlarında yer alan dükkanlarda ticarethaneler yer almaktadır. 2009 yılında faaliyete sokulmuş olan PERPA iş merkezi, otopark ve kapalı pazar alanı ticari hayata ayrı bir canlılık kazandırmıştır (Foto 35). Halen yapımına devam edilmekte olan Şentepe Mahallesi'ndeki kapalı pazar alanının da faal olması ile şüphesiz ticaret faaliyetlerinin çehresi değişecektir.

Foto 35: PERPA Kapalı Pazar Alanının İç Kısmından Bir Görünüm

3.2.5.2. Konut Alanları

Araştırma sahasında park ve yeşil alanlardan sonra %14.1 (344.4 ha) ile en fazla alana konutlar sahiptir. 2015 yılı verilerine göre 31614 daire yer almakta idi. Bu bilgi kapsamında şehir içerisinde hektara düşen daire sayısı 12.9'dur. Şehir

merkezini kurulum alanının genel itibariyle eğimli olmaması ve engebe teşkil etmemesi ayrıca şehrin hızla artan nüfusu çok katlı konut yapımına yöneltmiştir. Konut yoğunluğu şehrin çekirdeği olarak tabir edebileceğimiz ilk yerleşim alanından kenarlara doğru bir yayılım göstermektedir. Bu yerleşim alanında yer almakta olan yapılar arası mesafe oldukça az hatta bir başka deyişle genel itibariyle bitişik nizam olarak inşa edilmişlerdir (Foto 36). Binaların kendisine ait yeşil alanlar yok denecek kadar az olsa da zaten şehir genelinde yeşil alanlar en fazla paya sahip alanlardır.

Foto 36: Atatürk Caddesi Üzerinde Bitişik Nizam İnşa Edilmiş Binalar

Şehir planlaması içerisinde mevcut konut alanlarına ait arazi 344,4 ha'dır. Bu alan toplam planlaması yapılmış şehir alanı içerisinde %14.1'e tekabül etmektedir. Planlaması yapılmış fakat henüz faaliyete geçirilmemiş olan konut alanı ise 1224.5 ha'lık alandır. Yani şehrin hızlı artan nüfus ihtiyacına cevap verebilmek adına konut yapımı büyük önem taşımaktadır ve planlamalarda bu çerçevede yapılmaktadır. Araştırma sahasında ilk yerleşim alanlarının planlaması birim alandan maksimum verim mantığıyla yapılmıştır. Konutlar oldukça birbirine yakın ve sıkışık durumdadır. Ancak planlamaları yeni yeni faaliyete geçirilmekte olan mahallelerde bu durum söz konusu değildir. Genel itibariyle site tarzında konut yapımı yaygınlaşmıştır ve yapılan bu konutlar yeşil alan, çocuk parkı gibi kısımlarını kendi bünyesinde barındırmaktadır (Foto 37).

Foto 37: Şehitlik Mahallesi’nde Modern Planlamaya Uygun Konut Örneği

3.2.5.3. Resmi Kurumlara Ait Alanlar

Polatlı’da resmi kurumlara ait alanlar 14.0 ha’dır ve genel alanlar içerisindeki payı % 0.5’tir. Bu rakam içerisinde yer alan kurumlar, ulaşım olanaklarının birbiri ile entegre olduğu yerlerde kurulmuşlardır. Cumhuriyet, Kurtuluş ve Fatih mahallelerini idari kurumların yer aldıkları saha olarak belirtmemiz mümkündür.

Fatih Mahallesi, Atatürk Caddesi’nde yer alan Hükümet Konağı bünyesinde Polatlı Sosyal Güvenlik Merkezi, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Emniyet Müdürlüğü, Mal Müdürlüğü, Kadastro Şefliği gibi kurumlar ve tabiki Polatlı Kaymakamlığı bulunmaktadır. Bunların haricinde Zafer Mahallesi, Turan Caddesi’nde İlçe Halk Kütüphanesi, Mehmet Akif Mahallesi’nde ASKİ Polatlı Bölge Müdürlüğü ve Cumhuriyet Mahallesi’nde Polatlı Müftülüğü gibi kurumlar bulunur.

İdari kurumlar arasında şehrin yönetim ve planlamasını sağlayan Polatlı Belediyesi’nin yeri ayrıdır. Fatih Mahallesi’nin komşusu olan Kurtuluş Mahallesi, Adnan Menderes Caddesi üzerinde oldukça merkezi bir lokasyon üzerindedir. 2 katlı bir bina içerisinde belediye faaliyetleri yürütülmektedir.

3.2.5.4. Sanayi Alanları

Sanayileşme kelimesini herhangi bir ülke veya bölge için ekonomik ve toplumsal yapı manasında birçok köklü değişim anlamında ele alacak olursak, sanayi faaliyetlerinin arz etmiş olduğu önemi daha net bir şekilde kavrayabiliriz. Sanayi faaliyetlerini bir alan içerisinde kesin ve net çizgiler şeklinde ifade etmek güçtür. Fakat imalatın yoğunluk göstermiş olduğu sahaları sanayi bölgesi olarak belirleyebiliriz (Tümertekin, Özgüç, 2009: 397-401). Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkışı ile birlikte şehirleşme olgusu da başka bir boyut kazanmıştır. Hızlı bir gelişim evresine geçen sanayi faaliyetleri için daha geniş alanlar ihtiyacı ortaya çıkarken, aynı zamanda doğal çevrenin korunması gerektiği idrak edilmiştir. Netice itibariyle sanayi faaliyetleri şehir dışında kalacak şekilde konumlandırılmıştır (Özdeş, 1974:129). Polatlı Organize Sanayi Bölgesi'nin şehrin 12 km. dışında kurulması bunun en güzel örneğidir.

Şehirde sanayi faaliyetleri için kullanılmakta olan alan şehir arazisi içerisinde % 4.6'lık (112.8 ha) bir paya sahiptir. Bu alanların ise % 2.1'i (51.6 ha) Gülveren Mahallesi'nin kenar kesiminde bulunan Küçük Sanayi Sitesi'ne aittir. Geriye kalan % 2.5'lik (61.2 ha) alan fabrika üretimi yapan tesisleri barındırmaktadır. Bu alanda yine Gülveren Mahallesi'nde batı sınırında yer almaktadır. Polatlı İlçesi'nde bulunan Polatlı Organize Sanayi Bölgesi şehir merkezi dışında kırsaldadır. Sanayi üretimleri şehir ekonomisinde oldukça önemli bir yere sahiptir.

3.2.5.5. Parklar ve Yeşil Alanlar

Şehir içi arazi dağılımında % 19.1 ile (471.5 ha) en büyük pay park ve yeşil alanlara aittir. Park ve yeşil alanlar içerisinde Kurtuluş Mahallesi'nde yer alan Necip Fazıl Parkı 2 etap halinde inşa edilmiştir ve en geniş kurulum alanına sahiptir. 18500 m² kurulum alanına sahip park, yeşil alan olarak şehir merkezinde yer almasının yanı sıra içerisinde segilenen eski tarım ürünleri ile de açık hava müzesi olarakta nitelendirilebilir (Foto 38). Necip Fazıl Parkı haricinde şehirde 27 adet park bulunmaktadır.

Foto 38: Necip Fazıl Parkı ve Parkta Sergilenen Eski Tarım Makinesinden Bir Görünüm

Polatlı’da yer alan diğer parklar ise Alparslan Türkeş Parkı (Ankara-Eskişehir Karayolu), Yunus Emre Parkı (Atatürk Caddesi), Fikret Sururi Evirgen Parkı (İstiklal Mahallesi), Em. Alb. Ali Aydemir Parkı (Gazi Mahallesi), Orhan Şahinli Parkı (Mehmet Akif Mahallesi), Elçibey Parkı (Şehitlik Mahallesi), Ergün Gökçay Parkı (Şentepe Mahallesi), Kazım Bıyıklıoğlu Parkı (Zafer Mahallesi), Muhterem Evinay Parkı (Gülveren Mahallesi), Dede Hulusi Ünlü Parkı (Şehitlik Mahallesi), Ceren Eviner Parkı (Şehitlik Mahallesi), Ali Öztürk Parkı (Şentepe Mahallesi), Muhsin Gürgen Parkı (Şentepe Mahallesi), Hacı Bekir Türker Parkı (Gazi Mahallesi), Zeki Sezginler Parkı (Zafer Mahallesi), Öğretmen Hacer Özgür Parkı (Şehitlik Mahallesi), Necip Hablemitoğlu Parkı (Zafer Mahallesi), Selim Bıyıktay Parkı (Mehmet Akif Mahallesi), İsmail Yalçın Parkı (Fatih Mahallesi), Gün Sazak Parkı (Şentepe Mahallesi), 75. Yıl Parkı (Esentepe Mahallesi), Şehit Sedat Akça Parkı (Gülveren Mahallesi), Ahmet Atak Parkı (Çamlıca Mahallesi), Alaattin Özer Parkı (İstiklal Mahallesi), İsmet Başar Parkı (Şentepe Mahallesi), Yavuz Dingaç Parkı , Zeki Altan Parkı’dır (Tablo 62).Şehitlik Mahallesi’ndeki Şehitler Parkı hem bir park hemde Sakarya Şehitleri’ne atfen anıt bölümüne sahip bir alandır (Foto 39). 21 gün, 21 gece süren Sakarya Savaşı’nı temsilen park içerisinde 42 adet sütun yer almaktadır.

Tablo 62: Polatlı Şehrindeki Parklar ve Alanları

Park İsmi	Alanı (m ²)
Necip Fazıl Parkı I ve II. Etap	18500
Alparslan Türkeş Parkı	4850
Yunus Emre Parkı	5500
Fikret Sururi Evirgen Parkı	7500
Em. Alb. Ali Aydemir Parkı	750
Orhan Şahinli Parkı	1500
Elçibey Parkı	2830
Ergün Gökçay Parkı	1220
Kazım Bıyıklıoğlu Parkı	1830
Muhterem Evinay Parkı	3600
Dede Hulusi Ünlü Parkı	5000
Ceren Eviner Parkı	13440
Ali Öztürk Parkı	6000
Muhsin Gürgen Parkı	5000
Hacı Bekir Türker Parkı	9900
Zeki Sezginer Parkı	755
Öğretmen Hacer Özgür Parkı	3500
Necip Hablemitoğlu Parkı	1450
Selim Bıyıktay Parkı	2450
İsmail Yalçın Parkı	6330
Gün Sazak Parkı	1875
Şehit Sedat Akça Parkı	365
Ahmet Atak Parkı	700
Alaattin Özer Parkı	3000
İsmet Başar Parkı	4000
Yavuz Dingec Parkı	8600
Zeki Altan Cami Parkı	3000
Toplam	123445

Kaynak: Polatlı Belediyesi Fen İşleri Müdürlüğü

Foto 39: Şehitlik Mahallesi 13 Eylül Caddesi'ndeki Şehitlik Parkı'ndan Bir Görünüm

3.2.5.6. Diğer Fonksiyon Alanları

Şehirdeki diğer fonksiyon alanları; kültür alanları, sağlık alanları, dini alanlar, mezarlık gibi alanlardır. Bu diğer alanların miktarı 1233.8 ha (%52.8)'dir. Eğitim fonksiyonunun şehir bünyesinde sahip olduğu alan % 1.7'lik (43.9 ha) bir paya tekabül etmektedir. Bu oran içerisinde Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi ile diğer eğitim kurumları bulunur. Eğitim kurumlarının dağılışı, ulaşım olanakları birincil etken olmuştur. İlköğretim düzeyinde en fazla öğrenciye sahip olan 13 Eylül Ortaokulu (1025 kişi) Cumhuriyet Mahallesi Selçuk Caddesi üzerinde yer alırken, ortaöğretim düzeyinde en fazla öğrenciye sahip olan Polatlı Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi (1393 kişi) Fatih Mahallesi Atatürk Caddesi üzerinde yer almaktadır. Her iki eğitim kurumunun da fazla öğrenci sayısına sahip olmasında alternatifli ulaşım imkanlarına sahip olması etken olmuştur. Şehir içi banliyö treni duraklarına yakınlıkları ve toplu taşıma araçları güzergahlarına yakın olmaları öğrenci ulaşımında kolaylaştırıcı olmuştur (Foto 40).

Foto 40: Atatürk Caddesi Üzerindeki Sakarya İlkokulu

Sağlık fonksiyonu için ayrılmış olan alanlar % 6.9 (170.0 ha) ile hatırı sayılır bir pay sahibidir. Sağlık alanları içerisinde 65000 m² ile yeni devlet hastanesi büyük önem teşkil etmektedir. Polatlı şehrinin hali hazırda imar planlaması yapılmış olan alanlar toplamı 3959.9 ha'dır. Fakat mevcut alanların % 61.6'lık (2439.3 ha) bir kesiminde şehirleşme gerçekleşmiştir. Geriye kalan alanların planlaması ise yapılmıştır ve şehirleşme kapsamında hızlı bir şekilde faaliyete geçirilme çalışmaları yapılmaktadır. Planlaması yapılmış bu alanlar içerisinde en büyük pay ise % 80.5 (1224.5 ha) ile konut alanlarına aittir. Böylesine fazla miktarda alanın konut alanlarına ayrılmış olmasının sebebi şehrin gün geçtikçe artan önemi ve buna bağlı olarak artan nüfusedir.

3.6. Polatlı Şehrinin Şehrsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Çalışma boyunca şehrsel fonksiyonlar ve şehirlerin taşınması gereken niteliklerin neler olması gerektiği hususunda, daha önceki Coğrafyacıların araştırmaları ve yazarın arazi tecrübeleriyle elde ettiği birikimler neticesinde Polatlı'nın şehrsel özellikleriyle birtakım çıkarımlara ulaşılmıştır. Birçok perspektiften yerleşmenin hangi sınıflandırmada yer alması gerektiği üzerine bilgiler

paylaştım. Polatlı ilçe merkezi ele almaya çalıştığım konular kapsamında, ekonomik fonksiyonları, sahip olduğu nüfus, idari manada yönetim biçimi, faal nüfusun sektörlere dağılımı, konut yoğunluğu bakımından bir değerlendirdiğinde şehir yerleşmesidir. Coğrafyacılara şehir yerleşmelerinin sahip olması gereken nüfus sayısı üzerinde hem fikir olmamakla birlikte büyük bir kesimi nüfusun 10000 rakamının üzerinde olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Ek olarak bir şehrin sahip olması gerektiği nüfusun 10000-20000 arasında olması gerektiğini iddia edenlerde vardır (Kadioğlu, 2008:128). Bu sınırlar çerçevesinde 10000 kriterine göre Polatlı Şehri 1950 yılında şehir yerleşmesi olurken, 10000-20000 kriterine göre ise 1960 yılında bir şehir yerleşmesi olmuştur. Devlet nezdinde ise yerleşmeye idari manada ilçe hüviyeti verilmesi 1926 yılında olmuştur. Şüphesiz sadece nüfus kriterine göre yerleşmeyi şehir kapsamına almak çok sağlıklı olmayacaktır. Ama illa bu kapsamda değerlendirme yapmamız gerekirse Polatlı Şehri nüfusu 2015 yılı itibarıyla 102430 kişidir. Buna göre hangi nüfus sayısı kriterini baz alırsak alalım Polatlı bir şehir yerleşmesidir.

Yerleşmelerin kır veya şehir yerleşmesi olarak ayrımında kullanılan bir diğer kıstas ise yerleşmede yaşamını idame ettiren nüfusun ne kadarının faal olduğu ve bunların sektörel dağılım durumudur. Yerleşmedeki faal nüfusun ise % 50'lik kısmının tarım dışı sektörlerde istihdam edilmiş olması gerekmektedir. Polatlı'da yer alan nüfusun sadece % 20'lik dilimi tarım sektöründe istihdam edilirken % 20.4'ü sanayi ve % 59.6'lık kesim ise hizmet sektöründedir. Tarım dışı istihdam oranı % 79.6'ya tekabül ettiğine göre Polatlı Şehri bu kritere göre de bir şehir yerleşmesidir.

Şehirlerin sınıflandırılması hususu şehir coğrafyasının temel konularından birisidir. Şehir yerleşmeleri birçok kriter baz alınarak sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır (Tanoğlu, 1966:233). Şehir coğrafyası üzerine çalışmalar yapanların eğilimleri birçok sonucun ortaya çıkabileceğini göstermiştir. Sonuçların farklı olması sosyo-ekonomik açıdan birbirinden farklı karakterlere sahip ülkelerde çalışmaların gerçekleştirilmesi ve uygulanan kriterlerde bir fikir birliği olmamasından kaynaklıdır. Netice itibarıyla değişik şehrsel sınıflandırma türleri doğmuş ve üzerinde çalışma yapılan şehirleri bu sınıflandırmalardan birisi, birkaçı ve hepsine birden değerlendirebilme durumu hasıl olmuştur. Bu sınıflandırma metotlarında şehrin kuş bakışı görünümü, kuruluş yada gelişim evresinde etkili olan tarihi unsurlar, şehrin yayılış alanı, nüfus miktarı, şehrin üzerinde kurulmuş olduğu

morfolojik birim ve son olarak şehrin sahip olduğu fonksiyonel özellikler baz alınmıştır (Şahinalp, vd.,2010: 49-51).

Jenetik sınıflandırma şehirlerin geçirmiş oldukları tarihsel devirlere göre yapılır ve prehistorik şehirler, klasik dönem şehirleri, roma şehirleri, orta çağ şehirleri ve modern şehirler 5 grupta kategorize edilmişlerdir (Göney, 1995:145). Antik çağlardan günümüze kadar varlığını sürdüren Polatlı şehri, sadece arkeosit alanlarında geçmişin izlerini taşıırken, şehrin merkezinde inşa edilen meskenler tarihi dokudan uzak ve çağın gereklerine göre dizayn edilmişlerdir. Bu bağlamda yerleşmeyi modern şehirler grubunda kategorize etmek hiçte yanlış olmayacaktır.

Morfolojik sınıflandırma yapılırken şehrin kuruluş alanının almış olduğu şekil göz önünde bulundurulur. Bu şekiller, dairevi, uzanmış şekle sahip, parçalı şekle sahip ve birleşik şekle sahip şehirler olarak sınıflandırılmaktadır. Araştırmasını yapmış olduğumuz Polatlı engebe bakımından sorun oluşturmayan düzlük sahada kurulmuş bir şehir olması sebebiyle dairevi şekle sahiptir ve bu grupta sınıflandırmamız doğrudur.

Polatlı şehri günümüzde birden çok fonksiyon sahibi bir yerleşmedir. Hal böyle olunca bir planlama gereği ortaya çıkmaktadır. Belediye bünyesinde imar işleri müdürlüğü tarafından planlama çalışmaları sürekli olarak yapılmakta ve güncellenmektedir. Alanların şehir içerisinde dağılımına baktığımızda, bir planlama dahilinde gelişim gösterdiklerini görmek mümkündür.

3.7. Şehirsel Sorunlar ve Öneriler

Polatlı’da şehirsel sorunları; konut, ulaşım, teknik ve sosyal altyapı ekseninde belirtmek mümkündür. Araştırma sahasında gerek arazideki gözlemler neticesinde gerekse verilerin analizi kısmında bazı problemleri görme veya gözlemlene fırsatı olmuştur. Bunların en başında şehir içi ulaşımında günün belli saatlerinde (okul çıkışı yada iş çıkış saatleri) yaşanan trafik sıkıntısı gelmektedir. Ülkemizin belki de en genel sorunlarından birisi olan şehir planlamalarının yerleşmelerin ilk kuruldukları dönemdeki nüfusu göz önünde tutularak yapılması, cadde ve sokakların buna göre dizayn edilmesi sorunu Polatlı’da da yaşanmaktadır. Şehrin ilk kuruluş nüvesini oluşturan Zafer, İstiklal ve özellikle Cumhuriyet Mahallesi’nde bu durum ciddi bir sorundur. Bu problemi çözmek adına şehir içerisinde otopark sayısı artırılarak cadde

üzerinde araçların park edilmesi engellenebilir. Böylece zaten dar olan sokakların daha da daraltılması engellenmiş olur.

Şehrin içerisinde ulaşım hizmeti sunmakta olan banliyö tren hattı büyük kolaylık sağlamaktadır. Fakat tren hattının Kurtuluş Mahallesi, Atatürk Caddesi üzerinde geçmiş olduğu kısımdaki hemzemin geçit ciddi tehlike arz etmektedir. Burada yer alan hemzemin geçit yerine araçlar için bir alt geçit ve yayalar içinde bir üst geçit inşa edilmesi gerekmektedir.

Ankara-Eskişehir Karayolu üzerinde karşılıklı iki adet otogar yer almaktadır. Şehirlerarası otobüs firmalarının yolcu indirme-bindirme ve Ankara-Polatlı arasında çalışan firmaların durak olarak kullandığı bu otogarlar bir araya getirilmelidir. Ayrıca otogarlar bir araya getirildikten sonra tesisleşme yoluna giderek yolcuların gerekli ihtiyaçlarını karşılayacak bir dinlenme tesisi yapılması gerekmektedir. Böylece hem ulaşım bakımından kolaylık sağlanacak olup, hemde şehir için ticari bir canlılık olacaktır.

Polatlı şehrinin bulunmuş olduğu alanın hemen hemen tam ortasında Ankara-Eskişehir yolu kalmaktadır. Şehirlerarası yolcu ve yük taşımacılığında bu yolun önemi büyüktür. Araçların yakıt ihtiyacından dolayı yol üzerinde bir çok yakıt istasyonu kurulmuştur. Şehrin gelişiminin sürekli devam etmesiyle birlikte istasyonların bazıları şehir içerisinde kalmıştır. Olası bir kaza ihtimaline karşılık bu istasyonlar şehir dışına taşınmalıdır.

Polatlı şehrinde 1950 yılından itibaren ülkemiz genelinde olduğu gibi kırdan kente göç durumu yaşanmıştır. Bu göçler ile gelen nüfus Polatlı'nın şehirleşme sürecini hızlandırmıştır. Ayrıca şehirde o dönemlerde gelişim göstermeye başlayan sanayi fonksiyonunda iş gücü olarak katılım göstermişlerdir. Ancak nüfusun hızlı artışı birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunların en başında çarpık kentleşme ve altyapı problemleri gelmektedir. Şehir merkezinde yer alan mahallelerde gecekondular yerleşmeleri sayısal olarak az olsalar da varlıklarını devam ettirmektedirler. Yapı bakımından eski olan bu meskenlerin yıkılarak, yerine modern yapı malzemeleri ile birlikte yeni meskenler yapılması gerekmektedir. Şehrin yerleşime sonradan açılmış olan Mehmet Akif, Çamlıca, Şehitlik gibi mahallelerinde yapılaşma, şehrin çekirdeğini oluşturan Zafer ve İstiklal mahallelerine nazaran daha planlı bir şekilde yürütülmektedir. Ayrıca değinilmesi gereken bir husus da, Şehitlik

Mahallesi'nde yer alan ve Sakarya Meydan Muharebesi'nde yaşamını yitiren şehitlerimizi temsilen yapılmış olan anıtın hemen yanı başında inşa edilmiş olan çok katlı konutların oluşturmuş olduğu görsel kirliliktir. Anıt etrafında gerçekleştirilen yapılaşmaya belediye tarafından bir önlem alınması gerekmektedir.

SONUÇ

Araştırma sahası olan Polatlı şehri, İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya Bölümü'nde 39° 34' kuzey enlemleri ile 32° 6' doğu boylamları arasında Ankara İli'ne bağlı bir şehir yerleşmesidir. Şehrin kuruluş sahası hafif engebeli bir plato niteliği arz etmektedir. Kuruluş sahasının alüvyal topraklar olması gelişmesini kolaylaştırmıştır. Polatlı şehrinin kuzeyinde Basri Tepesi ve güneyinde Eskipolatlı Tepesi bulunmaktadır. Şehir bu tepelik alanların arasında fazla eğimli olmayan düzlük bir sahada yer almaktadır. Bu alan aynı zamanda Yukarı Sakarya Havzası'nın kuzey kesimine doğru yükseltisi artış gösteren Çayboyu Deresi'nin oluşturmuş olduğu alüvyon düzlüklerinden meydana gelmiştir. Şehir genel itibarıyla yerleşmeye elverişli bir arazi üzerinde kurulmuştur. Şehrin önemli bir kısmının yerleşmiş olduğu sahada eğim % 5'in altında kalmaktadır. Yerleşmenin denizden yükseltisi 876 m.'dir. İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan şehirde bölgenin hakim iklim türü olan karasal iklim özellikleri hüküm sürmektedir. En sıcak ay 23.4°C'lik değer ile Temmuz ayıdır. En soğuk ay ise -0.2°C ile Ocak ayıdır. Yıllık ortalama yağış 344 mm'dir. Şehrin doğal bitki örtüsü steptir. Otsu bitki türleri geniş yayılış alanına sahiptir.

Polatlı şehri çevresindeki yerleşmelerin temelleri eski bir antik şehir olan Gordion'dur. Şehir Gordion'un bir nevi yerine geçerek gelişmiştir. Tarihi geçmişi M. Ö. 3000 yılına (Eski Tunç Çağı) kadar uzanan Gordion ilçe merkezine 21 km mesafede yer alan Yassıhöyük Köyü'nde Porsuk Çayı ile Sakarya Irmağı'nın kesişim noktasındadır. Günümüzde bir höyük yerleşmesi şeklinde varlığını korumaktadır (Arınç, 2011:353). Şehrin ilk kuruluş yerine ait en eski tarihi kayıtlarda ise 1860 yılında şehrin 3 km. güneyinde bulunan Menteşe köyü olduğu ve bu tarihte bu köyde yaşayanların bugün Zafer Mahallesi olarak bilinen alana yerleştikleri anlaşılmaktadır (Gündüz, 2010:82). Şehrin çekirdeğini İstiklal ve Zafer mahalleleri oluşturmaktadır. Şehrin gelişimi ana hatlarıyla batıya doğru gerçekleşmektedir. İstiklal Mahallesi'nde yer alan askeri okul şehrin kuzeydoğuya doğru gelişimini sınırlandırmıştır.

Tarihi kökleri Antik çağlara kadar uzanan yerleşme Frigler, Persler, Galatlar, Romalılar, Oğuz Türkmen boylarına ev sahipliği yapmış ve Anadolu Selçuklu Devleti ile Osmanlı Devleti döneminde de varlığını devam ettirerek Cumhuriyet Türkiye'sine kadar ulaşmış ve günümüzde önemli yerleşim birimlerinden birisi haline gelmiştir. Polatlı Osmanlı Devleti Dönemi'nde Bacı, Zir, Sivrihisar ve

Haymana kazalarına bağı bir kasaba yerleşmesi halinde varlığını devam ettirmiştir. Şehir çevresi geçirmiş olduğu bu tarihsel evreler boyunca ihtişamlı dönemler yaşamakla birlikte kanlı savaşlar ve yıkımlara da maruz kalmıştır. En son örneğini Kurtuluş Mücadelemiz esnasında bizzat yaşayan yerleşme asıl önemini de bu zamanda ortaya koyarak Cumhuriyet döneminde idari manada bir ilçe olma hakkını kazanmıştır.

Şehirde sürekli bir şekilde nüfus artışı meydana gelmiştir. En fazla artış 1927-1935 yılları arasında meydana gelmiştir. Nüfus % 619.7 (2603 kişi) artış göstererek 3023 kişiye ulaşmıştır. Bu dönemden sonra şehirde bir başka dikkat çeken nüfus 1940-1945 yılları arasında gerçekleşmiştir. Beş yıllık süreç içerisinde nüfus % 85,8 artarak (3411 kişi) 3975 kişiden 7386 kişiye yükselmiştir. Aynı dönemde yıllık ortalama nüfus artış hızı 17,1 ile en yüksek değere ulaşmıştır. Bu artış değerini sadece doğal nüfus artışı ile açıklamamız doğru olmayacaktır. Şehirde 1941 yılında Topçu Okulu binalarının ve 1942 yılında da Polatlı Tren İstasyonu binasının yapımına başlanması ile işçi istihdamı ve alınan göçler etkili olmuştur. Ülke genelinde İkinci Dünya Savaşı dönemini kapsayan 1940-1945 döneminde en yüksek artış hızına ulaşmış olması da istisnai örnek olarak gösterilebilir.

Türkiye’de 1950’li yıllarda hızlı kentleşmeye bağı olarak, kırsal kesimin nüfusu azalırken, şehrsel nüfus hızla artış göstermiştir. Aynı durum Polatlı’da da meydana gelmiştir. 1965-2012 yılları arasında Polatlı’nın kırsal nüfusu hızla azalmıştır. 1950-2000 döneminde kırsal nüfus 30,4’lük bir artışla 27915 kişiden 36408 kişiye çıkarken, şehir nüfusu ise % 675,7’lik bir artış göstererek 10312 kişiden 79992 kişiye erişmiştir. Ülkemizdeki 1950-1960 dönemindeki sanayileşme hareketleri kentsel nüfus artışını tetiklemiştir. Nitekim araştırma sahasında da bu dönemin etkisini görebilmekteyiz. 1950-1960 yılları arasında nüfus % 95,5’lik bir oranla artış göstererek 10312 kişiden 20169 kişiye çıkmıştır. Artışın en önemli nedeni kırsal kesimden gelen göçler olmuştur. 1949 yılında Polatlı Numune Tarım İstihsal Kooperatifi’nin, 1995 yılı Aralık ayında ise merkezi Ankara olmak kaydıyla Polatlı Un Fabrikaları TAŞ’nin kurulmasına izin verilmiştir ve kısa süre içerisinde ilçe ziraat, ticaret ve sanayi merkezi olmuştur. Fakat 1960 yılını takiben ülke içinde ve ülke dışına gerçekleştirilen göçler nüfus artış hızında bir azalışa sebebiyet vermiştir. 1960-1965 yılları arasındaki 5 yıllık dönemde nüfus % 11,8’lik bir artış göstermekte olup 2369 kişi artmıştır. Bu oran yıllık bazda % 2,3 artış hızına tekabül

etmektedir. Göç olgusunun etkisine rağmen nüfus artış hızı büyümeye devam etmiş ve 1965-1970 % 43,3'lük oranla 1960-2015 yılları arasındaki en yüksek artış hızına ulaşmıştır. 1970-1975 döneminde ise nüfus artış hızı doğal sebeplerden ötürü tekrar azalma eğilimine girmiştir. Bu 5 yıllık dönemde nüfus % 9,09 oranında yıllık olarak ise % 1,8 ile 2941 kişi artmıştır.

Polatlı şehir nüfusunun 1980-2015 yılları nüfus artışını incelediğimiz zaman artış hızı değişkenlik göstermiş olsa da artış sürekli devam etmiştir. Özellikle tarımsal faaliyetlerin yanında şehir içerisinde artık sanayi kuruluşlarının da fazlalaşması artışın sürekliliğinde etken olmuştur. Şehrin fonksiyonel özellikleri, tarım fonksiyonu bölümünde daha detaylı olarak inceleyeceğimiz tarımsal faaliyetler şehrin cazibe merkezi olmasını sağlamıştır. Tarımsal üretimin şehir alanları içerisinde paydası azalmasına karşın kırsalda hala önemli bir faaliyet olması ve üretilen ürünlerin yine şehir merkezinde satışa sunulması veya şehir merkezinden dağıtımına çıkması tarımsal faaliyetlerin önemini korumasına sebep olmuştur. Önemli bir alım-satım ve dağıtım merkezi olması Polatlı'nın önemini artırmaktadır. Tarımsal ürünlerin dağıtımı hususunda da ulaşım imkanları bakımından gerek topografik açıdan gerekse karayolu ve demiryolu ulaşım imkanlarının iyi durumda olması birer etkidir. 1995 yılında şehir merkezine 12 km, E-90 karayoluna ise 2 km mesafede ve 270 hektarlık bir alanda kurulan Organize Sanayi Bölgesi'nin resmiyet kazanması ile ilçe başkent içerisinde cazibe merkezi haline gelmiştir. 2010'lu yıllara gelindiği zaman artan konut imkanları, yüksek hızlı tren gibi ulaşım olanakları, artan sanayi üretimleri gibi etkenler ile şehirleşme ve şehir nüfusu artışı ayrı bir ivme kazanmıştır.

Polatlı ilk kuruluş aşamasında tarımsal fonksiyonuna dayalı bir gelişim göstermiştir. Polatlı Tren İstasyonu'nun kurulması ve tarımsal üretim, Kurtuluş Savaşı sonrası Türkiye'sinde şehrin göze çarpmasını sağlamıştır. Şehir öncelikli bir tarımsal üretim yerleşmesi olmakla beraber bahsi geçmekte olan istasyon ile birlikte aynı zamanda önemli bir alım satım merkezide olmuştur. Yerleşme Coğrafyası dersleri genel öğretilerinden olan; hiçbir yerleşme tarımdan bağımsız gelişim göstermemiştir ve gelişim gösterse dahi tarımsal fonksiyonu varlığını devam ettirmiştir söylemi araştırma sahası içinde geçerlidir. Nitekim tarım fonksiyonu nüfusu kendisine çekmekle kalmamış aynı zamanda diğer fonksiyonlar içinde tetikleyici unsur veyahut bir temel olmuştur. 1950-1960 arasında sanayi fonksiyonu kapsamında ilk tesisler kurulmuştur. Ancak şehirde sanayi fonksiyonundaki asıl

gelişim 1980’li yıllara tekabül etmiştir. Nihayetinde günümüzde şehrsel fonksiyonlar içerisinde en fazla paya hizmet fonksiyonu sahip olmuştur.Şehrin faal nüfusunun %20.4’ü (5473 kişi) tarımda, %20.0’ı (5363 kişi) sanayide ve 59.6’sı (16020 kişi) hizmet sektöründe istihdam edilmiştir.

Polatlı şehrinin güncel sınırları 3959.9 ha.’lık bir alan üzerindedir. İmar planı yapılmış fakat henüz öneri durumunda olan alanları bu rakam içerisinde ayırdığımızda 2439.2 ha.’lık bir şehrsel alan bizlere kalmaktadır. Şehirdeki mevcut arazilerin % 19.1’i park ve yeşil alanlara, % 14.1’i konut alanlarına ayrılmıştır. Mehmet Akif ve Şehitlik Mahalleleri park ve yeşil alanların en geniş yer kaplamış olduğu mahalli yerleşmelerdir. Bu iki mahalle dışında diğer tüm mahallelerde de park ve yeşil alanlar yer almaktadır.

Spor, arkeosit, mezarlık ve boş arsalar % 41.6, tarım alanları % 1.1, ticaret alanları % 8.9, sağlık alanları % 6.9, eğitim alanları % 1.7, idari alanlar % 0.5, sanayi alanları % 4.6 ve diğer alanlar % 43.1’lik bir orana sahiptir. Güncel arazi kullanımı dağılımında en dikkat çekici husus bir tarım yerleşmesi olarak kurulan ve tarımsal çerçevede gelişme göstermiş olan şehrin günümüzde tarımsal aktivitelerinin şehir merkezinden, kırsal kesimlerine doğru kaymasıdır. Dolayısıyla şehrin ekonomik hüviyetinin artık değişmeye başlamış olmasıdır.

Polatlı şehri şehrsel özellikleri açısından değerlendirildiğinde nüfus ve fonksiyon özellikleri yönüyle şehir özelliği göstermektedir. 2016 yılı itibariyle Polatlı, şehir merkezinde 13 mahalli yerleşme kırsalında ise 82 köy yerleşmesinin idari merkezidir. Yerleşmenin şehir nüfusu TÜİK, ADNKS verilerine göre 102430 kişidir. Kırsal nüfusu ile birlikte ise bu rakam 121848 kişiye ulaşmaktadır. Şehir coğrafyası kapsamında ele almış olduğumuz bir tez çalışması olması sebebiyle sadece şehrsel nüfus ile ilgili istatistikleri değerlendirmiştir. Şehrin en yoğun nüfuslanmış mahalleleri Zafer, Cumhuriyet ve Kurtuluş mahalleleridir.

Şehir ve yakın çevresinin tarihi Antik çağlara kadar uzanan Polatlı, tarım ve ulaşım fonksiyonları ile şehirleşme sürecine başlayan, sanayi ve hizmet fonksiyonları ile gelişimini devam ettiren orta büyüklükte bir şehir özelliğindedir.

KAYNAKÇA

ALTAŞ, N. T. (2009). Bozüyük Kent Coğrafyası, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

ALTIN, C. (2014). Mevsimlik Göç ve Yoksulluk: Ankara-Polatlı Mevsimlik Tarım İşçileri Örneği. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

AKPAMUK, F. (1989). Polatlı'nın Kuruluşu ve Gelişmesi. Ankara. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Ankara İl Yıllığı. (1973). Ankara

AKŞİT, B. (1998). İç Göçlerin Nesnel ve Öznel Toplumsal Tarihi Üzerine Gözlemler: Köy tarafından Bir Bakış. Türkiye'de İç Göç Konferansı (6-8 Haziran 1977). İstanbul. *Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayını*.

AKTAY, Y. (2003). Üniversiteden Multiversiteye Taşra-Merkez. *Toplum ve Bilim Dergisi*. İstanbul İletişim Yayınları.

ALİAĞAOĞLU, A. (2004). Afyonkarahisar Şehir Coğrafyası. Ankara. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Ankara Göç Analizi. (2014). Ankara Kalkınma Ajansı. Ankara. Araştırmalar Serisi 5.

ARINÇ, K.. (2011). *Doğal, İktisadi, Sosyal ve Siyasi Yönleriyle Türkiye'nin İç Bölgeleri*. Erzurum: BAM.

ARSLAN, M. (1989). *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Sikke Seksiyonundaki Roma Devri Ankyra Şehir Sikkeleri*. Ankara. (Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1988 Yıllığı).

ATALAY, İ. (2015). *Türkiye Vegetasyon Coğrafyası*. İzmir: Meta Basım Matbaacılık Hizmetleri.

AVCI, S. (2004). Şehirsel Yerleşmelerin Belirlenmesinde Kullanılan Kriterler ve Türkiye Örneği. İstanbul: *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi*. s. 9-28,

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Tarih: 30/8/1929, Sayı:8310, Dosya:46-74, Fon Kodu: 30..18.1.2, Yer No:5. 43..17.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Tarih:6/4/1949, Sayı:3/9019, Dosya:10-391, Fon Kodu:30..18.1.2, Yer No:119.25..20.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemî, DH.MKT, 108/61007-01.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Dahiliye Nezareti Mektubi Kalemî, DH.MKT,108/61007-04.

BAŞIBÜYÜK, A. (2005). Doğu Anadolu Bölgesinde Ortalama Hanehalkı Büyüklüklerinin Dağılışı. Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt: 10 Sayı: 13.

BAYARTAN, M. (2002). Kentsel Fonksiyonların Ortaya Konmasında ve Değerlendirilmesinde Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı. İstanbul: *30-31 Ekim 2002 Fatih Üniversitesi Coğrafi Bilgi Sistemleri Bilişim Günleri*. s. 1-12.

BEAUJEU-GARNIER, J. ve CHABOT, G. (1967). *Urban Geography*. John Wiley & Sons Inc. New York, s.439.

BEKDEMİR, Ü. (2000). Giresun Kent Coğrafyası. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı Doktora Tezi.

BİLGİN, A. (2014). Ankara İ-28 Paftası. Ankara:Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. Jeoloji Etütleri Dairesi. No:208.

BULUT, İ. (1998). Şehir Coğrafyası Açısından Sorgun. Erzurum: *Atatürk Üniversitesi Yayınları No:877, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Yayın No:96*.

ÇAVDAR, G. (2011). Yarı Kurak Alanlarda Gerçekleştirilen Ağaçlandırma Çalışmalarının Bazı Toprak Özellikleri Üzerine Etkilerinin İrdelenmesi: Polatlı (Sarıoba) Örneği. Artvin: Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

DENİZ, M. (2013). Nazilli İlçesinin Beşeri ve Ekonomik Coğrafyası. Uşak: Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Doktora Tezi.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü 5. Bölge Müdürlüğü Akım Rasatları.

DOĞANAY, H. (1983). Erzurum'un Şehirsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları. Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü. Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, Erzurum

DOĞANAY, H. (1994). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Ankara: Gazi Büro Kitabevi. Birinci Baskı.

DOĞANAY, H. (2006). *Şehir Coğrafyası Açısından Bir Araştırma Of*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

ERDOĞAN, A. (2013). *Polatlı Tarih ve Kültür Atlası*. Ankara: Polatlı Belediyesi Yayınları.

EROL, O. (1999). *Genel Klimatoloji*. Genişletilmiş 5. Baskı. İstanbul: Çantay Kitabevi.

GARİPAĞAOĞLU, N. (2001). Türkiye'de Göç Alan İllere Yönelen Nüfusun Eğitim Durumu. İstanbul: *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı: 3 Cilt:2*.

Genel Sanayi Sayımı 1927. (1969). Ankara: *TÜİK Yayınları No:584*.

GOTTMAN, J. (1976). *Şehirsel Merkeziyetin Gelişmesi* (Çeviren: N. ÖZGÜÇ). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayın No: 2087.

GÖNEY, S. (1995). *Şehir Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 908. Edebiyat Fakültesi Yayın No: 2274. Coğrafya Bölümü Yayın No: 91. Üçüncü Baskı.

GÜLEKLİ, N. C. (1948). *Ankara: Tarih-Arkeoloji*. Ankara: Doğu Matbaası.

GÜNDÜZ, A. (2010). Ankara-Polatlı İlçesi Hakkında Bilgiler. *Türk Dünyası Araştırmaları, Sayı:187*.

GÜNEY, E. (2004). *Türkiye Hidrocoğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

GÜREŞCİ, E. (2010). Türkiye'de Kentten-Köye Göç Olgusu. *Doğu Üniversitesi Dergisi, 11 (1)*

İLTER, F. (1975). Sivrihisar Yöresi Araştırmaları. Ankara: *Anadolu Dergisi Sayı:19*.

İZBIRAK, R. (1986). *Coğrafya Terimler Sözlüğü*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

İZBIRAK, R. (1990). *Sular Coğrafyası*. Öğretmen Kitapları Dizisi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları No: 159.

KADIOĞLU, Y. (2008). *Şehir Coğrafyası Açısından Çivril*. İstanbul: Aktif Yayınevi.

KARABORAN, H. H. (1989). Şehir Coğrafyası ve Şehrsel Fonksiyonlar. Elazığ: *Fırat Üniversitesi Dergisi Sosyal Bilimler. Cilt III. Sayı: 1*.

KARADUMAN, H. (1987). *1986 Yılında Ankara Çevresinde Yapılan Yüzey Araştırmaları*. Ankara: Anadolu Medeniyetleri Müzesi 1986 Yıllığı.

KARATEPE, Ş. (1996) *Şehirler Sahibini Arıyor*. İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler 2. s. 301-309. İstanbul: İlke Yayınları.

KELEŞ, R. (1961). Şehir ve Bölge Planlaması Açısından Şehirleşme Hareketleri. *Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No: 122-104*. Ankara: Şehircilik Enstitüsü Yayınları No: 8.

KOCA, N. (2001). Bahçe Kentinin Fonksiyonel Özellikleri. Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi. Cilt:7. Sayı: 5. s: 223-250*.

KOÇAK, Y., TERZİ, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. Erzurum: *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt:3. Sayı:3 s:164*.

KOÇMAN, A. (1993). *Türkiye İklimi*. İzmir. Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 72.

MAMBOURY, E. (1933). İstanbul. *Ankara Guide Touristue*.

MAMBOURY, E. (1934). *Ankara-Haidar Pacha*. İstanbul. Ankara Guide Touristue.

Orta Anadolu Bölgesi 1985 Kentsel Kademelenme ve Ana Ulaşım Şeması. (1985). Ankara

- ÖZALP, T. (1961). *Sivrihisar Tarihi*. Eskişehir: Tamiş Matbaacılık.
- ÖZAV, L. (2002). *Sivaslı İlçesi'nin Coğrafi Etüdü*. Ankara: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları No:30.
- ÖZDEMİR, R. (1976). XIX. YY. İlk Yarısında (1785-1840). Ankara: *Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No:694*.
- ÖZDEŞ, G. (1974). Şehir Bölgeleri. İstanbul: *İTÜ Mimarlık Fakültesi Şehirselsel Bölgeler ve Ulaşım Kürsüsü Yayınları, No:1*.
- ÖZER, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- ÖZEY, R. (2007). Bozdoğan'ın Beşeri Coğrafyası. İstanbul: *Marmara Coğrafya Dergisi Sayı:15*.
- ÖZGÜR, E.M. (2010). *Yerleşme Coğrafyasına Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Coğrafya Bölümü.
- ÖZSAİT, M. (1982). *Anadolu'da Helenistik Dönem*. İstanbul: Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2.
- Polatlı 60. Yılda. (1987). İlçe Yıllığı 1986. Ankara: Ajans Türk Matbaacılık.
- Polatlı 1976 Yıllığı. (1976). Ankara: Çaba Matbaacılık.
- RAMSAY, W.M. (1961). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası-1890*. İstanbul: (Çeviren: M. Pektaş).
- SARINAY, Y. (2001). Cumhuriyet Döneminde Balkan Ülkelerinden Ankara'ya Yapılan Göçler (1923-1990). *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. XXVIII/81*.
- SEVİN, V. (1982). *Anadolu'da Pers Egemenliği*. İstanbul: Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2.
- ŞAHİN, C., DOĞANAY, H., ÖZCAN, N.A. (2005). *Türkiye Coğrafyası (Fiziki-Beşeri-Ekonomik-Jeopolitik)*. Ankara: Gündüz Eğitim Yayıncılık. Üçüncü Baskı.
- ŞAHİNALP, M.S., ELMASTAŞ, N., GÜNAL, V., BENEK, S. (2010). Şehirlerin Sınıflandırılması ve Tatvan Şehri'nin Bu Sınıflandırmalardaki Yeri. Erzurum: *Doğu Coğrafya Dergisi. Cilt:15. Sayı:23*.

- TANDOĞAN, A. (1998). *Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu*. Trabzon: Eser Ofset Matbaacılık Yayınları.
- TANOĞLU, A. (1966). *Nüfus ve Yerleşme*. Cilt:1. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No: 1183.
- TOLUN-DENKER, B. (1970). Balıkesir Ovasında Yerleşme ve İktisadi Faaliyetler. İstanbul: *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 1530. Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:59*.
- TUNÇDİLEK, N. (1957). Eskişehir ve Şehrin Tekamülü. İstanbul: *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi C.4. S.8*.
- TÜİK, 1927-1935-1940-1945-1950-1955-1960-1965-1970-1975-1980-1985-1990-2000-2007-2016 Nüfus Sayım İstatistikleri.
- TÜMERTEKİN, E. (1968). Türkiye’de İç Göçler. İstanbul: *İstanbul Üniversitesi Yayın No:1371. Coğrafya Enstitüsü Yayınları No: 54*.
- TÜMERTEKİN, E. (1973). *Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları No:1840. Coğrafya Enstitüsü Yayınları No:72.
- TÜMERTEKİN, E. (1994). *Ekonomik Coğrafya*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. No:2926.
- TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N. (2009). *Ekonomik Coğrafya (Küreselleşme ve Kalkınma)*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- TÜMERTEKİN, E., ÖZGÜÇ, N. (2011). *Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekan)*. İstanbul : Çantay Kitabevi.
- ÜÇECAM, D. (2002). Kadirli’nin Kuruluşu, Gelişmesi ve Şehirsel Fonksiyonları. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- VARDAR, L.E. (1998). *Galatia Bölgesi Kaleleri /Yerleşmeleri Yüzey Araştırması Sonuçları*. Ankara: Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü.

YASAK, Ü. (2014). Türkiye’de Kent İçi İkametgah Hareketliliğine Bir Örnek: Uşak Kenti. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya (Bölgesel Coğrafya) Anabilim Dalı Doktora Tezi.

YAZICI, H. (1995). Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Bayburt. İstanbul: *Türk Coğrafya Dergisi*. Sayı: 30.

YILMAZ, A. (2004). Samsun Kentinin Yeni Gelişim Alanları: Atakum, Atakent ve Kurupelit. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı:42, s.59-72.

YÖRÜKAN, A. (1968). *Şehir Sosyolojisinin Teorik Temelleri*. Ankara: İm. ve İsk. Bak. Mesk. Gen. Müd. Sos. Arş. Da.

WHYNN-HAMMOND, C. (1985). *Element Of Human Geography*. London: Bell & Hyman,